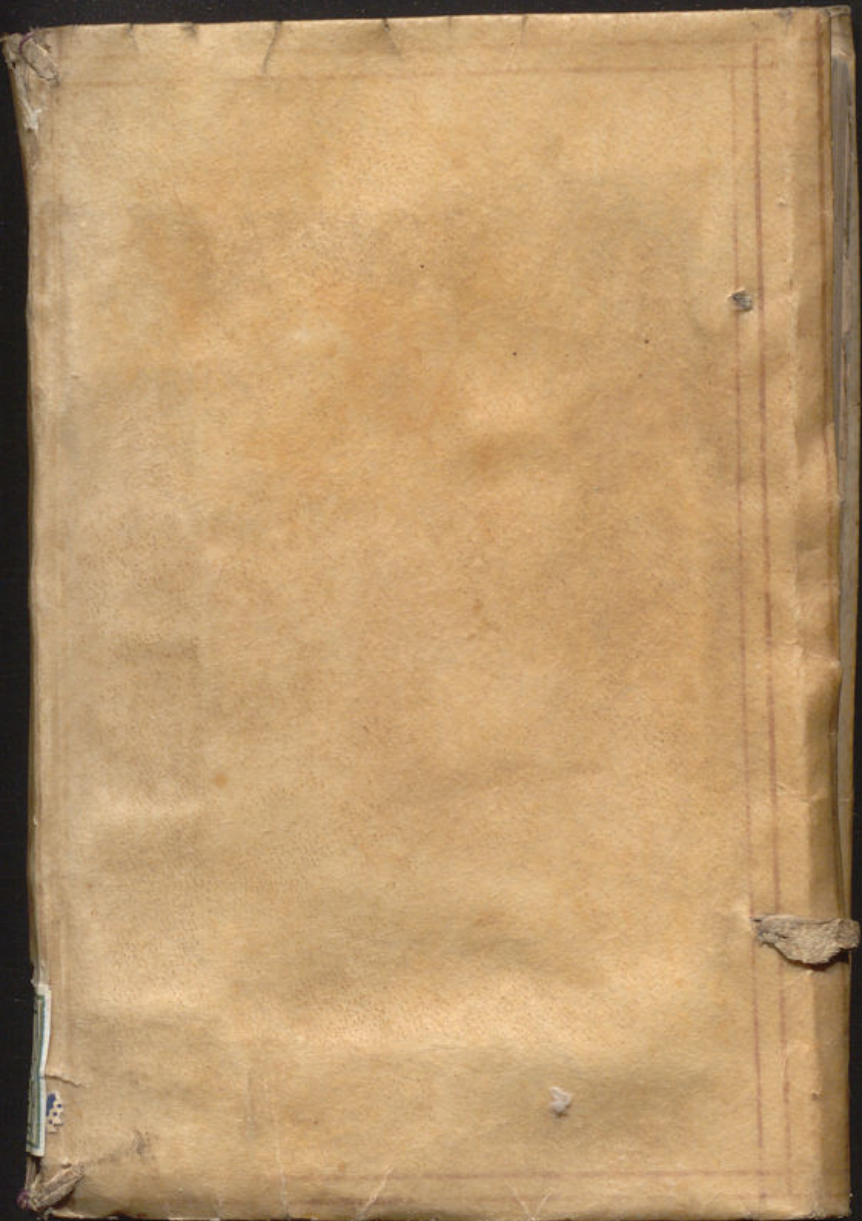

1589

A
57-335

L 4 8

19 oct - 8-1

4

4-469

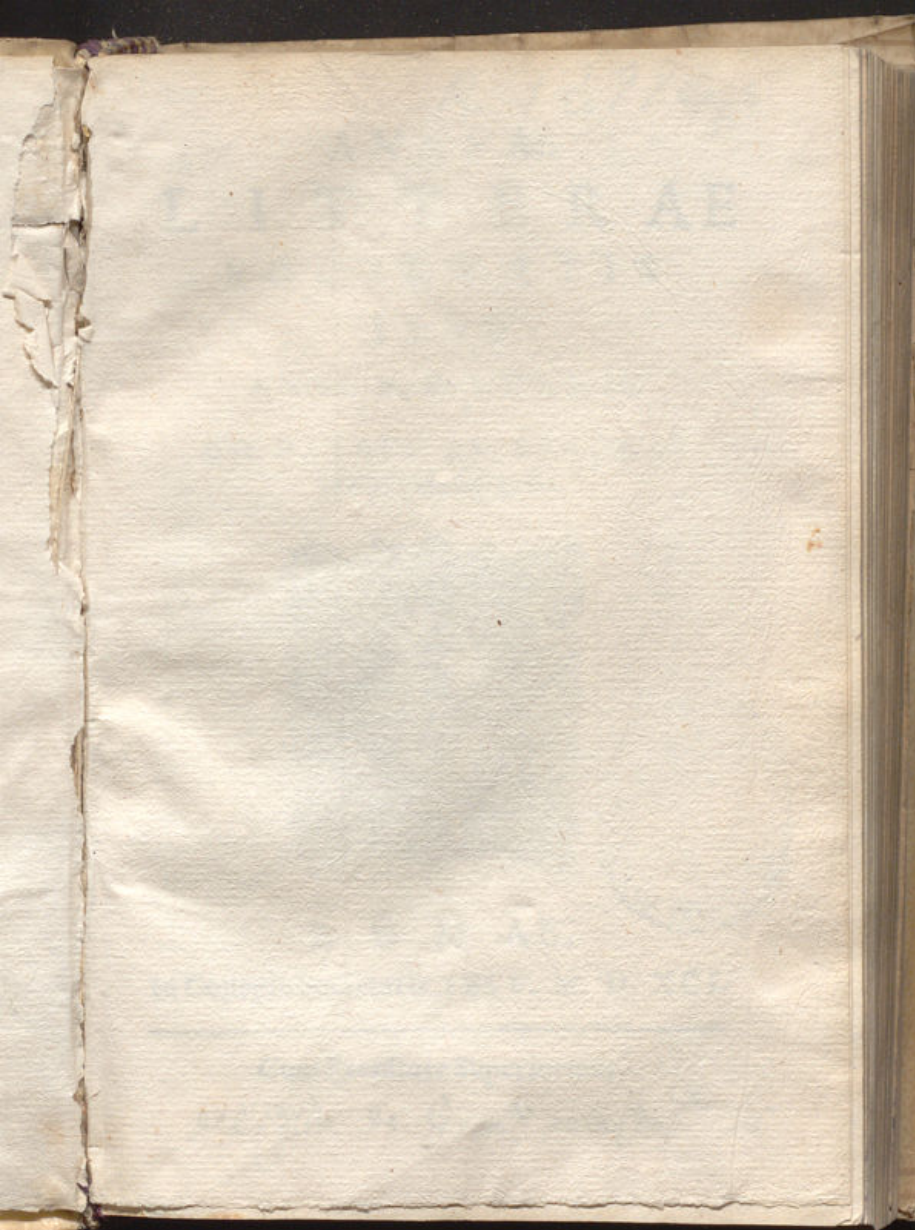
Biblioteca Universitaria	
CANADA	
Sala	_____
Estante	⊙ A
Tabla	34
Número	335

6

458519122

R. 12994^{B²}

ANNVAE
LITTEAE
SOCIETATIS
IESV

ANNI. M. D. LXXXIX

AD. PATRES. ET. FRATRES
eiusdem Societatis.

ROMAE,

In Collegio Societatis IESV. M. D. XCI.

Cum Facultate Superiorum.

del Collo. de Gran. de la Comp. Lib.

R. 1229
ANNVAE
LITTE
RAE
SOCIETATIS
IESV

ANNI M. D. LXXIX
AD PATRES ET FRATRES
civilem societatis.

ROMAE
In Collegio societatis IESV. M. D. XCI.

Cum Facultate Superiorum.

See also the...

ANNVAE LITTERAE³
SOCIETATIS IESV
ANNI. M. D. LXXXIX

PATRIBVS. FRATRIBVSQVE
Societatis IESV gratia & pax
Christi Domini.

RES GESTAS ab vniuersis Pro-
uincijs Societatis vertēte anno,
conferre in vnum volumen, vti-
le inuentum, iucundumque, nec
nisi profectum ab ea mente, quæ
mutuo complexu gentium di-
uersarum efficit nexum indisso-
lubilem animorum . nam & eas dum audimus,
mutuis facibus accendimur, & quæ utilitas fue-
rit in vniuerso corpore singularum partium,
non ignorare delectat. quo magis huc intende-
re debet curam scriptor annalium, vt ne audi-
tores debito fraudentur. Equidem tali in mune-
re non leuem experior difficultatem propter
similitudinem rerum scribendarum : neque ea
mihi fiducia styli, vt sperem satietatem vitari
varietate verborum . igitur decurri ad reme-
dium breuitatis, quæ celaret inopiam: eo liben-
tius, quod sic quoque seruo iudicijs Patrum As-
sistentium, qui cum multa malint explicari pau-

eis,quam pauca dilatari multis, simul circum-
 scriptam tradunt materiam, & præscribunt ra-
 tionem scribendi. Fateor sane me obtempe-
 rantem illis, contigisse potius omnia, quam sin-
 gulis satisfecisse: illud tamen affirmo, nihil fe-
 re de industria fuisse omisum. Et video nihilo-
 minus pertimescendam infantia culpam: sed
 illam præstabit, opinor, eorum auctoritas,
 qui meæ conscij imbecillitatis periculum fece-
 runt obedientia. Ceterum executi sumus Pro-
 vincias viginti: demptis, quæ adhuc non per-
 uenerant, Mexicana, & India. Atque, ut ali-
 quid vniuerse dicam, extinxit hic
 annus socios centum viginti
 duos, dedit tercentum tri-
 ginta quattuor.

5

P R O V I N C I A
R O M A N A .

NVMERATI socij, illis excep-
tis qui sunt in Domo Professo-
rum, quadringenti duodecim. In
Collegio Romano alijsque locis
quæ ad ipsum pertinent, centum
octoginta : in Seminario viginti
tres: in Germanico quattuordecim: in Colle-
gio Pœnitentiariorum, vnus & viginti : in An-
glicano septem: tres in Maronitano: in Proba-
tionis Domo ad Sancti Andreæ viginti quin-
que : si tamen Nouitij excipiantur: in Collegio
Lauretano triginta octo : in Recinetensi quat-
tuordecim: vno amplius in Maceratensi: in Pe-
rusino, Florentinoque viceni : viginti vnus in
Senensi: vndecim in Tiburtino. Mortui quat-
tuordecim. Aggregati in Societatem vndequa-
draginta.

COLLEGIVM ROMANVM.

MAIORVM Sodalitas, hoc anno, præsertim
extremo, auctior, & illustrior fuit: quan-
do enim Gregorij primum Tertijdecimi, dein-
de Sixti Quinti, Pontificum decretis in eam re-
liquæ aggregantur, ambitur a Sodalitatibus,
quas procurant nostri in toto fere orbe Chri-

stiano: & iam ex ipsis adsciuit cœtum vndequadraginta: vt cum ceteræ sint Congregationes hominum, hanc recte dixeris Congregationem Congregationum. Ita, cum sæpe vrbs Roma ex illarum gregibus contrahat iuvenes diuersarum nationum, visendi cupidos noua, vel vetera discendi, ab ijs Sodalitas Parthenia agnoscitur, vti mater communis. Ex hac, & ex altera Sodalitate, quæ dicitur Minorum, vt alias perscriptum est, Academia coaluit, eaque frequentibus exercitationibus (quinque emeriti Philosophiæ in theatro publico placere) perseuerauit, hoc etiam anno, & honestis studijs innotescere, & gloria sciendi. Sed quoniam huiusmodi Congregationum officium antiquissimum est pietas, in illam sic intendunt sodales, vt eos esse primariæ Congregationis non tantum videas, sed etiam intelligas. Id adeo proxime declaratum est, voluntaria corporis diuerberatione, gestatione cilicij, frequentatione templorum, ceteraque vsurpatione piorum munerum, a Patre Præfecto impetratis, in hoc discrimine Gallicani Regni, numini propitiando: pars etiam eius se aliqua ostendit, in vnus tum ægrotatione, cui e sodalibus bini semper partitis vicibus assidebant, tum etiam morte, quem suis humeris aliquot extulerunt ex eodem cœtu, cum ceteri prosequerentur: interrogante vrbe causam comitatus, nec postea reticente. addidere stimulos Dominicus Blondus

duſ Præfectus vrbiſ (Senatorem appellant) cum celebraret Sodalitium, & Marianus Perbenedictus Cardinalis, qui cum fuiſſet olim vnus e ſodalibus antiquioribus, & pro inſtitutore haberi poſſet, cooptatus hoc anno a Sixto Quinto in numerum Patrum purpuratorum, Præfectum Sodalitij fungentem gaudio perhumaniter excepit, partem aliquam partæ dignitatis a ſe deberi Congregationi profeſſus. E minore Sodalitio in Societatem noſtram duo admiſſi: ſpes alijs pro re oſtentata, vt in dilatione rei expetitæ, notior fiat petentium cupiditas, & gratior petitionis effectus. Ceterum in hoc Collegio morbo abſumptus eſt Pater Ioannes Baptiſta Aelianus, vir omnino pietate, deſpicientia ſui, & in proximis caritate inſignis: multarum repertor artium, quibus peccantes arcerentur illecebra, ſeu pauperes inopia ſubleuarentur: ſic prorſus, vt cum in eoſdem dies incidiffet mors Farnesij Cardinalis, vulgo diceretur, duo fulcra paupertatis concidiſſe. Bis a Pio Quarto, tertium a Gregorio Tertio decimo in Aegyptum miſſus aliaſque ad regiones Oriëntis, mirum eſt, quantas vtilitates attulerit religioni labenti, quam multa tulerit dictu grauius, perpeſſu aſpera, non ſolum in itinere, facto naufragio, ſed in terris etiam ipſis, vbi petitus Iudæorum inſidijs Turcarumque, minimo minus interiijt. Sed hæc commemorata ab alijs, in annalibus, ad quos plura hoc de patre diſcenda

di cupidus relego. cum demum ad urbem reuertisset, eamdem illam rationem obtinentem, & maiora molientem quotidie, supremus dies occupauit.

MISSIONES NONNULLAE.

VNVS E NOSTRIS sacerdotibus, cuius opera iamdiu Alexander Farnesius Cardinalis, in oppidis aliquot obeundis rerum spiritualium causa, vti solebat, cū suspicaretur, id quod euenit, Cardinalem breui ereptum iri e rebus humanis, sex laborum socios Quadragesima secum adduxit: & cum quina oppida binis assignasset, ipse sibi præcipuum seposuisset (erant autem omnia numero sedecim) auctor fuit, vt lustrarentur atque excolerentur populi admirabili cum fructu: conciones omnium frequentes, etiam inter tempestatum, & frigorum aduersa: ergo ne quis dies sexusve cessaret a pio opere, diebus negotiosis, vno seorsum edocente pueros, alter mulierculas puellasque intentas acui, & colo, ad Solem erudiebat: sic vt singula oppida viderentur scholæ Christianæ doctrinæ: maior res æstimatu quam dictu. taceo de auditis confessionibus totius vitæ, de compositis simultatibus, odijsque restinētis, de multorum, qui religione obstructi tenebantur, exsoluta conscientia. nonnulla etiam quæ pertinebant ad oppidi ornatum, & commoditatem publicam,

publicam, eodem sacerdote monitore, & interprete extitere. fatifcebat vetustate ædes, & vitium fecerat, restituta, ac resecta: dirutus, diruptusque erat pons, nec transiri poterat fluvius oppido subiectus, crescentibus aquis, sine metu periculoque, repositus in solo firmitatis spectatæ, & novis operibus erectus: non exigua Farnesij Cardinalis impensa.

Post Farnesij obitum Gesualdus Cardinalis & Episcopus Portuensis eundem sacerdotem adhibuit ad suam dicecesim inuisendam: quo expleto munere, idem Pater in quodam oppido haud procul vrbe, dum se frangeret calor, confedit, tanto commodo oppidanorum, qui purgati sunt fere omnes, & instructi, vt pæne plus fructus apparuerit in appendice missionis, quam in missione ipsa: et quod est in veteri prouerbio, mantissa opsonia vincerentur.

DOMVS PROBATIONIS, ET COL-
legium Pœnitentiariorum.

ADLECTI in nostrum ordinem nonnulli, quorum parentes ita indoluerunt impatienter, vt essent cogēdi: trium, ita lætati sunt, vt obtulerint vltro: vnus maxime, qui & anno superiore cum filiū dedisset natu maximum, reliquos sic instituere pergit, Deo adiuuante, vt eos crescere dicat Societati: nec aliud nisi maturum tempus expectent.

A PŒNITENTIARIIS audita confefsiones etiam totius vitæ, impertita dispensationes variorum votorum, absolutionesque noxarum referuatarum Apostolicæ Sedi, pro eorum facultate, pæne innumerabiles: cum Catholica religione aliqui reconciliati: a pellicum consuetudine alij abstracti: inter virum, & vxorem generis splendore & magnitudine opû æque nobiles pax constabilita, magno bono vtriusque familiæ alioquin ad arma ituræ. Vir quidã illustris, & sacerdotio præditus suburbanam villam aureorum bis millium donauit, cuius vsus & fructus Pœnitentiariorum esset, eorû animis relaxandis, mancipium vero, & nexus ad alterum Collegium pertineret. Ceterum accidit, quiddã ad memoriam insigne. Aedes cuiusdam vicinæ nostris, mense Ianuario, cum flaret ventus maximus, prouecta nocte improviso casu flagrare cœperunt: & iam se flamma in tabernam aromatarij, & falsamentariorum quorundam, vbi materia plurima nutriendo igni, magno impetu conuertebat: quin, & in fœnile imminebat, nostrorum domui contiguum: quod si corripuisset actum erat de re nostra, quæ agebatur pariete proximo ardente: hoc in incendio, ea cogitatio ingentem curam accendebat patribus, ne sacrosancta Eucharistia, quæ asseruabatur in sacello domestico, vlla ratione contingeretur. Ita cum aliunde nihil esset subsidij, exiere cum

aqua, alijsque remedijs pesti opprimēdā. Sed in his, duorum animus magis enituit, qui cum per manuarias scalas conscendissent tectum, qua scalpris illud diruentes, qua ingerentes aquam, auerterūt ignem. Illud vero mirabile, & obseruatum a multis, cum sacram cælestis agni effigiem iecisset sacerdos in flammās, illam metuentes repente retroactas, mox etiam sopitas: et nos præsentī periculo liberati sumus.

SEMINARIVM ROMANVM.

EX QVO ad conuictorum contubernium in Seminario, non nisi per Vicarium Pontificis (is est nunc Cardinalis Rusticucius) patet aditus, in tantum excreuit ambientium numerus, adhibentiumque interpretes, viros principes, vt Cardinalis, distractissimus licet aliorum onerum mole, non parum se occupatum fore dicat, si huic vni negotio vacaret: magna est etiam opinio discipulorum fructus: ea vero, ne quemquam fallat, nostri adlaborant: aucta porro est exemplo vnius e familia nobilissima, & præcipua Italiae ciuitate, quem cum fretum illud adolescentiæ siue indulgentia moderatorum, siue leuitate animi, eo abripuisset, vt periculum metueretur: vbi regendum susceperē nostri, imminuendo spiritu, & adhibenda arte gubernandi, in eum cursum
dire-

direxere, vt cum postea fuerit in sua potestate, eundem prorsus sua sponte tenuerit, sine vlllo gubernatore: quod cum miraculo fuit omnibus, qui illum antea norant, tum multis nobilibus incitamento: ita plures ex eadem ciuitate missi, qui liberalibus studijs operentur. Neque socordia, ac desidia bonum otium conteritur: quattuor in aula Romani gymnasij, & conspectu splendidissimo Cardinalium, specimen dedere ingenij, & in sapientiæ studio progressus. Sodaliitium alterum beatissimæ Virginis e conuictoribus iam pridem intermissum, instauratum hoc anno, magna vtilitate adolescentium. Ceterum omnium magnum est studium pietatis: quos scilicet ex vnus facto dissecit. Clericus hic erat, & ex Congregatione Parthenia, natura non satis mitis, & facilis irasci, quam tamen emolliret, & comprimeret diligenti cultura: is cum a magistro, data ne occasione, an arrepta, iussus esset, vt per tres dies continuos complicitus in genua interesset scholis, dum explicarentur, idque statim fecisset, postridie ita uicit animum, vt eam poenam sponte subierit, condiscipulis admirantibus, ipsoque præceptore collaudatum iuuenem, se ipsum se recipere, iubente: idem, cū ab alio quopiam accepisset colaphum in fronte, dolorem premens, & iracundiam, hoc satis habuit dicere: Tu vero maiore plaga tuum animum, quam meum corpus affecisti: adi sodes quamprimum facer-

facēdotem , vt te peccati vinculo absoluat.
 Hæc bonus adolescēs didicerat in schola Chri-
 stianarum virtutum.

COLLEGIVM ANGLICANVM.

DE ANGLIS nostris prius persequar, dein
 de de alumnis. igitur missi e nostris Ca-
 tholicorum accersitu, in Angliam sacerdotes
 duo, qui cum difficili nauigatione vsi, vt exscen-
 derent in insulam, expectare non possent tene-
 bras, quod maxime optabant, sed clara luce se
 commisissent homini ignoto, quem offenderāt.
 in littore, ac tenerentur incerto metu, eum re-
 pererunt non abhorre a Catholica religio-
 ne: in cuius gremium, vt reciperetur cum vxo-
 re, dux eorum, & comes itineris, postridie ad
 viros quosdam nobiles Catholicos adduxit. at
 illi bene sperare iussi ab hoc ingressu, diuise-
 runt prouinciam, vt alter obiret terras versus
 Austrum, alter versus Septemtrionem: ita e no-
 stris totam per insulam, super suam, & aliorum
 expectationem sex libere vagantur, duo atti-
 nentur in carcere: requirūt illi quod perierat,
 reducunt quod erat abiectum, contracta alli-
 gant, corroborāt infirma, pingua & fortia cu-
 stodiunt: hi vero persecutionem patientes pro-
 pter iustitiam magnam patientiæ laudem ha-
 bent. Romæ autem decessit Pater Thomas
 Martialis Anglus a confesionibus alumno-
 rum,

rum, vir humilitatis virtute conspicuus: is dum se ad professionem parat, peractis omnibus experimentis, incidit in febrem, nec alius postea ei morbi, quam vitæ finis fuit. Permissu Patris Prouincialis, vt curaretur melius, translatus erat in Romanum Collegium: obiit die sacro Mariæ Magdalenaë, quo die vota in Collegio de more renouantur: cum ipse pridie eius diei iussu Reuerendi Patris Generalis sollempni nuncupatione votorum in Professorum numerum fuisset adscriptus. Hæc pauca de nostris. Alumni quadraginta numerantur, non laudanda solum præsentibus luce pietatis, sed etiam posteris æmulanda: exarsit nempe ignis ex præscripto meditationum Patris Nostri Ignatij. Sacerdotes nouem absoluto Theologiæ curriculo dimissi, vnus in Galliam in Remensi Collegio Theologiam professurus, in Cantabriam alij, vt inde soluunt in Angliam securiore traiectu. e Remensi Collegio in horum locum submissi octo, tres ex Anglia ipsa, multis periculis in itinere perfuncti. Sodalitium Parthenium in quod fere omnes alumni cooptati, efflorescit: hinc ille fructus: vnus se inclusit in Cartusia norum cœnobium, alter impetrauit nostram Societatem: nec desunt, qui idem consilium coquant in animo, vbi tempus appetierit erupturum.

GERMANICVM, ET MARONITANUM Collegia.

COLLEGIUM Germanicum auctum vectigali, propter redditus annuæ pensionis, auxit numerum collegarum: centum iam & quinquaginta numerantur. Huc Maximilianus ab Herft, eximia claritudine generis, ab illustrissimo Principe Cliuensi missus, cum iter intendit, Tridenti moritur, atque honorifice ab Episcopo sepelitur: mandasse dicitur famulo, ut tibiam Sancti Apollinaris, quæ ad Collegium, cœtus nomine Canonorum Cliuensium mittebatur, afferret: ea cū allata esset, ingenti lætitia, & gratulatione condita est in ipso Collegij templo, quod a beato Apollinari nomen accepit: additum etiam aliquid ad populi venerationem: etsi communis sermo est, ea templa quorum ad Collegium Germanicum procuratio pertinet, sollemni cærimonia celebrari. Ita cum ad Sancti Apollinaris non raro adeant Cardinales, Pontifex ipse aliquando ad Sancti Stephani in Cælio monte, mox ad Sancti Sabæ cum venisset, gauisus est, & alumnorum omnium pietate, & vtriusque ædis instructa.

Interuenit tamen his rebus lætis, ut sæpe fit, aliquid triste, Patris Caroli Marani e Societate nostra obitus repetinus: qui cum florenti
adhuc

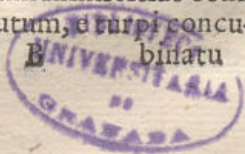
adhuc ætate, & robore corporis, nocte ea, quæ antecedit diem Dominicum proximum a Pascha, cubitum isset, maneque excitatus ab vno nostris fratribus, & cum eo colloquens de quodam negotio (erat enim minister Collegij) sine vllis evidentibus causis, expirasset, qui ipsum norant, & propterea diligebant, magno eos dolore, ceteros omnes audientes factum, & reputantes imbecillitatem condicionis humanæ, terrore affecit.

• VNVS ETIAM e Maronitarum numero octo linguarum cognitione, sed multo magis in Deum pietate, ac religione excellens, post decursa spatia Philosophiæ, Neapoli, quo erat missus firmandæ valetudini, mortuus est: ita admirante eximias illius virtutes Parocho exactæ ætatis, qui aderat morienti, vt affirmarit a se neminem visum, cuius mors magis fuerit inuidenda.

COLLEGIVM LAVRETANVM.

INSTITVTA pridem Dei matris Congregatio, hoc anno confirmata, & aucta: sacrosancta a sodalibus mysteria frequentantur: celebratur dies assumptæ Virginis, qui est proprius Congregationis, præter alios dies, pulcherrimo cultu: eo die habita in Deiparæ lande Latina oratio plenissima grauitatis. Virorum Principum ex vniuerso pæne orbe Christiano admirabilis

mirabilis concursus: audiuntur a nostris, per-
 sæpe ad multam noctem die deficiente. Vir
 quidam illustris e nobilissima Italiae vrbe mi-
 ferandum in modum cum esset a Dæmone agi-
 tatus, ascitis peritissimis medicis duobus, huc
 confugit ad matrem misericordiae: accitus ædi-
 tius cum haberetur ludibrio, itur ad nostros:
 a Patre Rectore res vni permittitur: seducit is
 hominē in sacellum seorsum a turba: cum exor-
 cifatur, diabolus inter multa maledicta, qui-
 bus insectatur sacerdotem, idiotam appellat
 qui parum sciret, aut nihil: at noster. Ego arbi-
 tror me nihil scire, nisi Iesum Christū, & hunc
 Crucifixum: ei me in ipsius Societate conse-
 cratum esse gaudeo, & obligatum paupertatis
 castitatis & obedientiae votis. Non hæc verba
 visa inferno monstro, sed tela, quibus afflige-
 retur in mortem. ita exclamauit furens hor-
 rendum. fit in adiuratione mentio Patris No-
 stri Ignatij, cuius sancta memoria: at incredi-
 bile est, qua ira simul, ac dolore stimulatus dæ-
 mon exarserit: quanta in Ignatium fuderit
 conuicia: vt manifesto appareret in Societa-
 tem auctoremque eius Ignatium ipsius odium
 inexplabile. Et quamquam Lauretum vrbs est
 ambitu angusta, abundat tamen & incolarum
 & conuenarum multitudine supra fidem:
 hinc carcer, & xenodochium, quæ frequenter
 adeuntur a nostris. Ceterum inimicitias com-
 positas, æs alienum restitutum, et turpi concu-
 binatu

binatu ad sacrum coniugium multos perductos, confessiones ante actæ superioris vitæ, omnis quamplurimas exceptas, collectam elemosynã in vsum pauperum, aliaque id genus, existimare potest vnusquisque, etiam si a me taceantur. Sacri Aduentus, & ieiunij diebus, habitæ a nostris conciones de more in templo, festis item diebus doctrina Christiana pueris tradita, præsentem interdum atque opus promouente Episcopo. Si quando maior est rusticorum copia confiteri cupientium, mittuntur adolescentuli e scholis ad eos erudiendos: accessit hoc anno, præter ordinarium & publicum, alter sacerdos qui intra domesticos parietes explicat nostris qualis sit peccatorum cognitio, & disceptatio futura. Tres decesserunt e vita: inter hos sacerdos vnus, qui cum octoginta fere annos expleisset, triginta posuerat in hoc Collegio, notabili cum fructu. Huc spectat, quod duo gubernatores huius vrbs trium mensium spatio diem suum obierunt: vterque erat de nobis optime meritus: sed posterioris statim extiterunt beneficia, multis rebus confectis in Collegio ipsius iussu, quæ ad ornatum domus mirifice pertinent, & ad comoda nostrorum: viuenti illi (namque decessit Macerata) huic etiam morienti, quæ exigebantur a nobis officia, nulla defuerunt.

MACERATENSE COLLEGIUM.

OMNIA Maceratæ vetera, & vſitata, ſed noſtri ad moribundos interdium noctuque: diſcipulorum numerus dimidio maior: ſcholarum ſpatia prolata. Parthenia Congregatio auſta. multi peccatis, alij peccatorum periculis erepti. nobilis meretrix materia olim multorum, & cauſa flagitiorum, abſterſis apud noſtros criminibus, eorum opera in tuto locata eſt, Deo conſecranda cum alijs in poſterum, quibus pœnitentibus portus eſt mutatio conſilij. Vnus e noſtris ſacerdotibus, viro cuidam qui graues inimicitias gerens cum altero, in eius cædem imminebat, nec admittebat vllas cohortationes, breui denuntiauit futurum, vt experiretur iram diuinam, veridico exitu conſecuto. in tranſitu fluminis pœne ſubmergebatur, niſi pertinacem animum ad meliora flexiſſet: ereptus e periculo votum exoluit. Duo qui agebantur ad ſupplicium, e quibus alter aiebat animum interire cû corpore, alter conuiſtus licet & damnatus, ſcelera obſtinatius tegebat, feliciter adiuti: ille in carcere agnouit ſtultitiam, hic ipſum ad patibulum ſe aperuit, cum fere indueret laqueum capite immiſſo. Vtrumque Deiparæ Sodalitium quotidie propagatur. Maiorum, quod dicitur,

euidentiore dedit indicia pietatis: ex eorum numero vnus non paruam aureorum summam collocandis pupillis, magnumque frumenti numerum pauperibus testamento legauit. puela deinde vna sodalium ære & consilio nuptui tradita: altera amittendæ pudicitæ periculo extracta: nec minus ipsi ad alia pia negotia intenti: pulchrum sane spectaculum erat viros cernere primarios nosocomia obeuntes, ægrotis ministrantes, vincitis operam ferentes (sic penitus vt eorum ope sint paucis hebdomadis viginti amplius soluti) collata pecunia in egenos aliquot familias victum distribuentes, diuini violandi numinis occasione occurrentes, multorum odia cum pace mutant. Et incidere talis annus, vt haberent Christianæ virtutes spatia exemplorum.

PERVSINVM ET FLORENTINVM Collegia.

PERVSIAE datum drama in distributione præmiorum, eleganti non minus ornatu, quàm poetico artificio: placuit ciuitati taliũ rerum iuxta auidæ, & intelligenti. oratio quam habuit magister primæ classis in instauratione studiorum, audita est præter morem a Præfeto & Magistratibus vrbis, omniumque assensu comprobata. Minor Sodalitas mirum in modum aucta. ex his duo Societati nostræ, vnus Capucci-

puccinorum ordini nomina dedere: uiri quidam nobiles ita pie, & officiose tractarunt ægrotos, quos commendatos a nostris domi acceperant, ut eorum etiam lectulos religiose oscularentur. Vnus e nostris Perugia missus Tuder, Quadragesima concionatum, quam acceptus fuerit, vel illud indicauit: quod cum postremis diebus incidisset in morbum, a cunctis Sodalitijs supplicatio pro ipsius valetudine indicta est: putabant enim publicis votis eius vitam retinendam, qui se pro salute populi in discrimen adduxisset.

FLORENTIA excursus in pagum proximum gratia Catechismi. sacrae virgines confessione expiatae rogante Cardinale Archiepiscopo. Per eos dies Deo reddidit animam virgo, quae septuaginta annos in cœnobio vixerat. narravit sacerdoti (quod non erit absurdum attexere!) se, cum assidue male acciperetur a socia, tædio victam, & nesciam tolerandi (non poterat quippe sustinere procacem, nec vitare contubernalem) eo desperationis prouectam fuisse, ut constituerit se in puteum proijcere, quotidiani remedium conuicij voluntario exitu inuenturam: huc ire properanti affuit Christus Dominus, eamque manu repellens, Redi, inquit, ad te mulier parui animi, & recogitans quot ego quantosque cruciatus tua causa pertulerim, sororis tuæ vuculas insuperhabere disce. his dictis redditus animus misellæ: quæ pudore suffu-

sa simul, & gaudio, mutato consilio in cubiculum reuertit. In templo nostro conciones fuere Quadragesima, & sermones habiti in varijs Sodalitijs vrbis toto anno non inutiles. Concionatus præterea vnus in æde principe per dies sacros dominico Aduentui magna approbatione omnium, parique concursu. Serenissima Magni Ducis vxor cum ipso die natali ad vespertinas preces venisset in nostrum templum, sacerdotem rogauit, vt liber ab habenda concione in templo maximo haberet in nostro, Magni etiam Ducis erga nos benevolentia non vulgaris: ipse nempe auctoritate venditæ nobis ædes, quæ laxando templo, Collegioque iam diu desiderabantur. ita Dei benignitate, & priorum dominorum voluntate, iam insulam liberam habemus.

COLLEGIUM SENENSE.

ADVENTV Domini concionator in æde nostra ita gratus fuit populo, vt multorum rogatus a Patre Generali eundem impetrarit ad Quadragesimam, non sine fructu ciuitatis. Concurfus ad eum magnus, & quoniam excludebantur multis angustijs templi, sunt etiam nunc, qui corrogata pecunia cogitent de eo amplificando. Ceterum creuit numerus penitentium. Qui a natali Domini vsque ad Circumcisionem communicarunt numerati ter mille

mille quingenti : accessere munera ad sacram supellectilem complura , & opulenta: vestitus sacerdotis, conopeum tabernaculi, peristromata ad festum ædis ornatum, alia denique minutiora , in quibus æque admirere vel copiam in materia , vel artem in copia: præmia distributa vt anno superiore discipulis , cum plausu , & pompa: scholæ autem florētissimæ . Vterque magister propriæ Sodalitati , & Academiæ præficitur : e maiore vnus in Societatem receptus . Ingressus noui Archiepiscopi in urbem multigenis nostrorum versibus discipulorum celebratus est : quo apparatu ita est delectatus ipse cum ciuitate vniversa , vt paucis post diebus Academiam Collegiumque inuisere voluerit: vbi renouata gratulatio, & affixis carminibus, & recitatis. atque in his ecloga pereleganti: vt humanissimus Præful affirmarit nihil sibi in vita accidere potuisse iucundius . Duo præterea sunt Sodalitia in Collegio : vetus vnum, Sanctissimi Eucharistiæ sacramenti : alterum frequentius, quod ex opificibus constat. ex priore in nostrum ordinem tres adolescentes admissi . alius se contulit ad familiam Capuccinorum: vnus deinde ex cœtu opificum ad nostram. ij centum ac viginti numerantur per inde religione, & sacramentorum vsurpatione insignes: e quibus cum fratres germani duo capitali inter se odio dissiderēt, sic vt vnus in vrbe esset, rusticari alter cogeretur, magno cum pa-

rentis mærore, factum est vt vrbanus aliquando reuifens cœtum , pijs exercitationibus interesset: quibus ita mutari animum sensit, vt fratrem continuo reuocarit: magna in præsentis parentis lætitia, & in futurum spe æternæ reconciliationis. Quadragesima reditum a duobus ad ea oppida, ad quæ ierant anno proximo, e concionibus, confessionibus, pacificationibus, canticis præceptisque Christianæ doctrinæ, ij fructus qui assolent. Sublatus vsus nocturnarum peruigilationum, quo mulieres nuptæ innuptæque puellæ pariter conueniebant, non sine lasciuia: cuius propositi virgunculæ quædam ita se præbuerunt tenaces, vt cum inuitarentur a dominis, adeoque cogèrentur, vitam sibi citius ereptum iri magno animo responderint. Eodem cōsilio euentuque reditum Collem (id est oppidi, vt alias audistis, nomen) & intra quindecim dies, quinquaginta de criminibus, vel ab ipsa pueritia confessi: octo decemve pellices exegere: mulier e cano impuritatis emerfa. Liberata altera ab obsidente dæmone, ostēsu clauis dominici: cum ageretur deinde spiritu desperationis, quod se dicitaret esse inuisā Deo, liberata remedio confessionis.

COLLEGIVM TIBVRTINVM.

HOC PRIMVM anno fructus capere cepimus e Prioratu Sancti Sabæ quem Gregorius Tertiusdecimus Contarello Cardinale

nale interprete Collegio concessit. Sodalitas Dei matris insigniter aucta. Sodales (ij sunt capita urbis) non suæ tantum student salutis, sed etiam vtilitati proximorum. Carcerem adeunt & valetudinarium vinctis ægrotisque opem ferentes: pauperes adiuuât corrogata eleemosyna, vel contributa: auctores auertendorum facinororum, & componendorum dissidentium. Ex hac porro Sodalitate admonitu nostrorum selecta est altera, cui nomen a Sancto Getulio. eius proprium officium ac munus est defendere ab inopia honestas familias ad paupertatem redactas. Non exiguam Congregationi, & Societati benevolentiam promeruit tragedia Sanctæ Symphorosæ, & filiorum, publice data splendidissimo apparatu: exciuerat eius fama propinqua castella, virosque nobiles, qui in ijs, vt in Autumno, agebant: interfuit, & Palæotus Cardinalis cum illustri comitatu: & delectati omnes argumento actionis: vt nemo fuerit qui non plauserit ingenio poetæ, etiam si lacrimas darent in re ficta. Templum nostrum ornatius apparet in dies. hoc anno in apside aræ maximæ addita est tabella, beatorum Symphorosæ Getulijque eius viri, & communium liberorum pictura insignis: ornata præterea sacella gemina, vnum, Tiburtum Episcopi, alterum, liberalitate cuiusdam nobilis matronæ. coniugum rixæ sedatæ, pecunia famaue restituta, puellarum pudor qui periclitabatur aperte,

confer-

conseruatus, aliæ e periculo mortis extractæ: eiectæ concubinæ a multis suafu noſtrorum: cacodæmonis fraudes patefactæ, fallaciæ depulſæ: a deſperatione & a nefandis quibuſdam ſceleribus abducti nonnulli. per illud anni tempus, quo pronum eſſe in licentiam & fluere in luxum, Bacchanal appellatur, magnus concurſus tum ad ſacram ſynaxim, tum etiam ad publicas preces, piæſque commentationes in noſtro templo: et ſecuti ſunt vberes fructus cum magna approbatione ciuitatis. Decreta etiam ſupplicatio horarum quadraginta per eos dies, quibus Anien, prout niues imbres veſatiauerant, ſuperfuſus parti vrbiſ, ingenti damno illam affecit. moletrinæ, ferratrinæ, traſpetia diſiecta, multa ſupellex diſturbata & ex-
 hauſta, plures domus euerſæ. hæc erant in oculis ciuitatis, & ſæuiora metuebãtur, cum publicæ preces indictæ, & propoſitæ reliquiæ ſanctæ Symphoroſæ in æde noſtra adorandæ, ſi forte placaretur numen diuinum.

Interea noſtri admonebant populum, ſe ſubtraherent a culpa, ſi ſubtractam cuperent Deo neceſſitatem vltionis.

P R O V I N C I A
N E A P O L I T A N A .

ABVIT SOCIOS tercen-
tum triginta. Neapoli in Profes-
sorum Domo septuaginta tres:
in Collegio centum: in Domo
Probationis tres & quinquagin-
ta: Nolæ triginta: Cirinolæ de-
cem: septemdecim Barij: Ale-
tij vigintiduos: Catazorij duodeciginti: Con-
sentiam misit septem. Admisit socios omnino
duodecim: amisit quattuor.

D O M V S P R O F E S S A .

IDEM NOSTRORVM labor in exco-
lendo Domini agro, par fructus: & apparuit
sacrofanctorum celebratione mysteriorum,
tum diebus festis, tum ijs maxime, quibus bac-
chatur impunita licentia: ergo triduo ante Ci-
neralia, instituta supplicatio quadragenarum
horarum frequenti concursu: & matutina qui-
dem tempora pascendis animis cælesti cibo,
pomeridiana verbo, consumpta. Ceterum pri-
die Quadragesimæ ad mille communicarunt.
Quadragesima ipsa, vi concionum habitaram
ad populum decem mulierculæ a meretricio
abductæ: alienæ rei restitutiones plurimæ fa-
ctæ,

ctæ, similtates viros inter nobiles sublata, odiaque restincta, contractus iniqui rescissi, mille circiter de totius vitæ criminibus rite confessi: viri decem pellices exegere: quamquam & ex his aliqui easdem duxere vxores: puellæ nonnullæ, quarum pudicitia fluctuabat, locatæ in portu: mulieres aliquot cædis periculo liberatæ: adiuti firmatique morientes, illa præcipue hora, quæ de annis omnibus sententiam fert. nec sine aliquo miraculo. Quidam piam vitam egerat diu, quam paulatim in tepefcens etiam posthabuit, hoc iam deterior, quod non vitij modo prouehabatur, sed & praua animi contentione: nec reuocabat se ipse, nisi a Deo correctus fuisset: hac ratione: in morbum incidit, grauescente valetudine, qui assidebant ægroto, admonent confessionis, at ille dissimulabat, seu negligebat: adit ad eum sacerdos vnus e nostris quasi per officium, persuadet vt ex veteri consuetudine confugiat ad auxilium Dei matris, & sanctorum quos patronos olim habuisset. nec frustra: affuit illi ore placidissimo beata Virgo, confessionem præcipiens: idem fuit Ioannis Euangelistæ, & Francisci a Paula admonitum, qui eidem se obtulerunt videndos. narratur visum familiaribus, reuocatur sacerdos, demum æger sanctissime expiatus decedit evitæ. et si alijs quoque inuocasse Deiparam vtile fuit. Vir quidam nobilis cum vxoris sterilitatem doleret impatientius,

tius, de nostrorum consilio precibus aggreditur cæli reginam, quas non irritas fuisse, in ipsius festo ac sollempni die susceptus filius ostendit. alter certus interficiendi inimici cum sica templum nostrum ingreditur, hic Virginem orans, sensit sibi animum mitigari: neque ante discessit, quam vno e nostris interprete, cædis consilium cum pace mutaret. quod alius similiter fecit vir clarus natalibus, qui per noctem stipatus armatis imminebat occasione obtruncandi hominis, quem oderat. Sed & vnus in carcere dum laqueo sibi spiritum eripere molitur tædio vitæ, opportuno interuentu vnus e nostris deductus ab insania, & ad meliora conuersus. inuisuntur autem & publicæ custodiæ, atque etiam valetudinaria, quibus non solum profumus, quod opem ferimus ipsi, sed quod iam viri feminæque nobiles, ad præstanda huiusmodi officia, incitantur exemplo. Ceterum Salernitana ciuitas & opulenta & nobilis, e Proregis auctoritate, egit cum Patre Nostro Generali de excitando Collegio: et visa iusta causa impetrandi. ita breui hæc Prouincia nouo Collegio augebitur.

COLLEGIVM NEAPOLITANVM.

LAETIOR HIC tandem annus Collegio illuxit: etenim tres ipsos annos laboratum erat morbo interituque multorum: tametsi

met si nihilominus obierunt duo spectata virtutis: inter hos Pater Franciscus Marinus studiorum Præfectus, qui ad hoc ipsum paulo ante venerat e Sicilia: et vita quidem eius propter doctrinam ac pietatem perutilis fuit: sed si longior suppeditasset, propter scripturam quam senectuti sepositam nunc ut maxime urgebat, utilior videbatur futura: tamen ut spes est, non defuit illi a Deo præmium tam egregiæ voluntatis. Vtraque Sodalitas, ut alias est scriptum, & virtute crescit & numero. maiori dulcere est ac sollempne exercere in proximos officia caritatis: corrigunt errantes, placant dissidentes, subleuant inopia laborantes. hæc inter, subministrarunt sæpe vestitum nonnullis, qui ad varia cœnobia affectantes viam, aut opem desperabant a parentibus, aut veniam. aliqui etiam bidui tridive itinere adiuti viatico. iidem aduunt damnatos ad triremes, eosque erudiunt Christianis præceptis, & sermone solantur. illud præter cetera memorandum: quod singulis hebdomadis duodeni delignantur, ut in sex præcipua huius vrbs nosocomia bini dispertiantur, ægrotantium utili ministerio: nec paruum æs in similia confertur. Illud mirum. In ea quæ indicauimus opera, verterat fundum capsæ quæstoriarum ararius quæstor, ne teruncio quidem reliquo facto: interiecto deinde vix semihoræ spatio, cum in occasionem huiusmodi opus esset præsentis pecunia, & consuetudine

magis,

magis, quam spe vlla, arcam ipsam excuteret, magna cum lætitia, quanta ab insperato solet, parem omnino reperit numerum aureorum, quot antea deprompsisset argenteos. hoc libentiores sodales in diuino cultu, quo benigniorem erga se experiuntur prouidentiam Dei. Ergo ex ijs aliqui, perlongo suscepto itinere obierunt votiuas peregrinationes: alij in patriam reuersi, instituerunt similia Sodalitia: tres ac viginti ad diuersos religiosorum ordines animum appulerunt, decem ad nostrum, quorum nonnulli candidati iuris ciuilis, maiorem partem Philosophicis exculsi. Atque hæc de maiore Sodalitate. non pauciora narrarentur, si cuncta exequi vellem, de altera appellatione magis, & numero, quam fortasse virtutibus, & re ipsa, minore: centum censentur. ex his duo missi in monachorum cœnobia, tres in Societatem recepti. accipite nunc vnius pietatem, & ab vno facto discite omnes. certis vestigijs indagauerat quidam turpe flagitium alterius externi: dein tectis consilijs, vt reduceret errantem in viam, vni tantum rem aperit, viro graui & prudenti, qui admonitor esset: hoc vbi ille subodoratus est, accensus iracundia, perditos homines pretio impellit ad male accipiendum verberibus adolescentem, qui nec referre, nec quemquam apud magistratum accusare voluit, cum posset: magnum videlicet magistrum æmulatus, & pro bono malum accipere,

& pro malo bonum reddere, Christianum putabat. Ceterum tum ferijs anniuersarijs, tum opportunis etiam temporibus, missi fratres nostri circum fora compitaque: eiectisque circulatoribus, habitæ conciones ad astantem multitudinem, & permulti ad confitendum adducti. Laboratum etiam apud vinctos in custodijs, & ad triremes, non sine fructu: adiuti confessione, pijs libellis, cibarijs, veste: quibusdam aut pœna mitigata, aut tempus contractum: quin etiam rogatu nostrorum, innocentes exempti, & quibus condemnationis tempus effluerat, liberi dimissi.

DOMVS PROBATIONIS, ET
Collegium Nolanum.

AD RELIQUA probationis genera accessit illa, proximis salutaris Catechesis vicino in suburbio. Ex ijs qui ponunt tertium annum tyrocinijs (sunt autem numero septem, plerique sacerdotes) duorum, per Quadragesimam in totidem oppida missiones fructuosæ fuerunt. nec defuit huic quoque domui piorum hominum liberalitas, siue in sacros vsus, siue in domesticos. sed & hæc & alia singillatim differere non est propositæ breuitatis.

NOLAE QVOQVE, nihil eorum quæ ad animorum salutem geri solent prætermisum est. Præter ciuium morem, sed non contra
utili-

utilitatem, introducta est consuetudo publicæ precationis per horas quadraginta: & quod mirum magis, illis diebus, quibus proni homines in lasciviam, & in luxuriam fluentes. Mos tradendæ Christianæ doctrinæ in æde maxima, a nostris semel inductus, ab externis clericis non intermittitur. Nolanorum erga nos benevolentia non verbis solum apparuit, sed etiam rebus: et si piarum aliquot seminarum ac nobilium multo illustrior: hæc si quid sacrorum ornatui deesse intelligunt, non parcunt sumptibus: iamque diebus celeberrimis conuestitæ aræ, facientesque sacerdotes, ipsius etiam templi parietes ornatu pulcherrimo. alia deinceps argumenta liberalitatis, quia quotidiana ac minuta, cur memoriæ prodantur, non satis causæ putamus.

COLLEGIVM CIRINOLANVM
& Bariense.

CIRINOLANVM COLLEGIVM hoc etiam anno auctum officinis rei domesticæ administrandæ, & gymnasium numero discipulorum, qui etiam e longinquis oppidis ad nostros mittuntur: ex ijs nonnulli & ex alijs pariter concipiunt vota Societatis. Durior annona hiemisque intemperies corporibus noxia, seges fuit nostris exercendæ caritatis in fame morboque laborantes, non exi-

guo fructu. quamquam suam quoque in hoc munere laudem habent sodales Oratorij, qui stipem quæritantes quotidie, tantam corrobabant, ut in magna hominum fame, etsi in oppido non admodum magno aut opulento, non defllet quod egenis, quod ægrotis, quod publico etiã carceri, affatim distribueres. quod ipsum pietatis officium intermitteri non placuit laxante annona. dominicis nempe diebus bini oppidum circumueunt cogentes pecuniam subsidio mendiculorum: eaque industria, nuditas simul & pudicitia feminarum defensa. iidem sodales cum messis vberior prouenisset, magnum frumenti hõrdeique numerum precario coegerunt: ex quo redacta pecunia ampliando Monti Pietatis ad multorum inopiam subleuãdam.

BARII M. V. LIER. quãdam leuitate ingenij, & grauitate malorum, eorum remedium à veneno, quod iam diluerat, poscebat, nisi oportune a nostris admonita timuisset mortem secundam, omnique ope deinde, ut melius uideret, adnixã esset. Mos erat in hac vrbe, ut fere in hoc tractu, peruetustus (quod & superiore anno scripsimus in Cirinolano) ut mulieres, quæ proxime mortuum attingerent, domi se ab dentes in squallore & sordibus, per annum integrum prohiberentur egressu: hic mos ut exolesceret, curarunt nostri multarum exemplo familiarum: quæ etiã in luctu, percipiendis sacrosanctis mysterijs venerunt ad tem-

plum

plum. Sodalitates & merito augentur & numero. id facile intelligetur e sequentibus. Duo inter nostros, tertius inter Capuccinos admissi: & repeti eadem possent, quæ anno proximo, de rebus communibus: sed propria eluxerunt. At tinebatur quidam diutius in carcere, eo tantum nomine, quod Prætozem non posset absolueri: id cum comperisset vnus e sodalibus, cui incumbit procuratio victorum, debitam pecuniam Prætori offert, quam cum ille stomachans reiecisset, quin & minitaretur vincula, nisi desisteret ab eiusmodi patrociniis. Mihi vero, inquit, nihil gloriosius posset accidere, quam si victos liberare cupiens carcere, pro uinctis includar in carcerem: ad alterum ex eodem cœtu, adiit quidam, duplicis oneris postulans subsidium, paupertatis, & senectæ: nec erubuit offerre florem virginis filiæ, quam secum adduxerat: admirabile factum iuuenis: turpem senem grani oratione obiurgat, filia parricidam: adiuuat pauperem pecunia: hac tamen lege, ne post hac vmquam eius pudicitiam putaret venalem habendam. Alius cum vidisset a quodam propter paupertatem duas filias minus honeste collocatas, suscipi tertiam domi suæ a mulieribus iussit in tuto habendam: ne si apud patrem esset, in eodem freto mergeretur. et hæc sane Sodalitas videtur benigne alijs faciendi magistræ: hoc ipso anno cum metueretur caritas annonæ, multum frumenti sepositum a sodalibus,

vt ingrauescente illa subueniretur ciuium inopia: quod & opportune factum, magna omnium commendatione, cum qui panem præberent pauperibus, ij fere essent genere ac virtute illustres. etsi eorundem quoque virtus enituit in malorum modesta perpeffione. Vnus ex ijs cum in medio foro multis audientibus lacefferetur iurgio, prouolutus in genua, osculatusque pedes laceffentis, obstupescit miraculo omnes, cum, & in procacitate obloquentis agnoscerent ardorem iracundiæ, & in mansuetudine audientis suspicerent pulchritudinem Christianæ pietatis. Agebat alter cum fratre germano vt iniuriam alapæ acceptæ condonaret inimico, quod cum ille suaderi sibi, & domus tota grauius ferret, tot hominem cōfecere verberibus, vt ad multos dies vibices in ore præferret: cū interea eius vox exaudiretur, Tundite, tundite dum licet, ego Sodalitatis meæ memor, numquam pacem suadere desinam. felicem: cui datum est vt resisteret vsque ad sanguinem aduersus peccatum repugnantī.

C A T A C E N S E C O L L E G I V M.

MORTALITATEM expleuit vnus e socijs, rarum obedientiæ modestiæque non nostris solum, sed etiam externis exemplum: supplēuit alterum Deus adolescentem, cuius & constantia in domesticis refutandis, &

ad

ad suam sententiam adducendis prudentia spectata est. auctæ scholæ tum magistrorum diligentia, tum spectaculo dramatis, quod cum datum esset in magno theatro, in multorum animis auxit amorem virtutis, ac nostræ Societatis. et si magna quoque eius opinio in oppidis circum iacentibus, a quibus interdum vocamur. Tridui itinere accitus sacerdos vnus iuerat ad ægrum graui corporis morbo, vt audiret confitentem: mira vis confessionis: purgatus animus culpa, statim corpus infirmitate liberauit. accessit in cumulum lætitiæ, quod vxor eius grauida simulatque cælesti pane refecta est, marem peperit, cum antea numquam virilem sobolem esset enixa. Sed & alio factò in altero oppido inclaruit nomen Societatis. Aegrotus quidam longo itinere misit ad nos Cœnobiarcham Capuccinorum, vt sacerdotem impetraret gratia confessionis: qui missus fuit, vt hominem audiuit, consultus de testamento, tale illi consilium dedit, vt quandoquidem non haberet liberos, fratrem faceret heredem, sed aliquam tamen secerneret pecuniam, qua aliquot collocari possent virgines pauperculæ aut parentibus orbæ. hic æger, qui dissipato rumore, arbitrabatur datum iri consilium de Collegio adiuvando, repente exclamauit, admiratusque nostrum institutum, ea dixit, quæ referre non est nostræ modestiæ: certe ipsa ciuitas non ignorauit quid esset actum, eoque ma-

gis suspexit, quod discedens sacerdos nihil eorum quæ muneris loco afferebantur, admisit. Valuit etiam ad aliquam existimationem Societatis, Sancti Leonardi templum resectum ornatumque (est hoc quoque beneficium Gregorij Tertijdecimi) quod ante erat ita neglectum, ac vetustate oblitum, vt non tam videretur esse templum, quam fuisse. illud præterea, quod recepta est consuetudo incedentibus per urbem pueris decantandæ Christianæ doctrinæ: quæ stans etiam temporibus in disputatione & dialogo tradita est. pauperes denique in carcere aditi adiutique, vnus præter ceteros, qui equo raptus per urbem, suspensusque patibulo, firmante eius animum sacerdote, & socio quasi capitis sudorem & collectas in itinere sordes linteolo abstergente. Vtraque Congregatio suos in spiritu processus habet. ex his multi Capuccinis adscripti. fructus e concionibus non pœnitendi: ille præ ceteris memorandus. Virgo erat iam iuueni desponsa: hæc cum quotidie interesset concioni, quæ habebatur Quadragesima, nullum plorandi finem faciebat: sub finem ieiunij aperit peccata totius vitæ, mox acuta febre decessit: sed tanta cum significatione religionis, supremis sermonibus suis, & testamento, cum quicquid poterat, legarit in pios vsus, vt eam spes sit euolasse ad sponsum animarum, cuius penitus infixus amor maxime fastidio præsentium erat accensus

census, Sequitur aliud quiddam minime reticendum. Matronæ nobilis famula erat, cuius pudicitia, quod excellenti erat pulchritudine, infidiæ tendebantur a multis. id cum domina moleste ferret, nouacula faciem eius secuit, orisque decorem multis vulneribus confudit, ne forma videlicet esset alienæ libidinis incitamentum. at virgo suam virginum reginæ commendans innocentiam, seruaturam se pudorem perpetuum voto obstrinxit, remque omnem detulit ad nostros: nec multo post, ope Deiparæ, restituta facies in pristinum, & ab omni prorsus deformitate liberata est.

ALETINVM COLLEGIVM,
& Mifsio Consentina.

ALETII HEBRAEVS quidam nostrorum auxilio Catechismo imbutus, & ad baptismum adductus. Sed quæ de hoc Collegio dici possent, maximam partem sibi vindicant quattuor illæ Sodalitates, de quibus alias scriptum. Hoc igitur agamus. E discipulorum Sodalitate, aliqui varijs religiosorum familijs, multi Societati nostræ nomina dedere, et, quod mirum est, libentibus parentibus, interdum etiam ipsis adducentibus: et sunt quidam, qui a se liberos educari prædicant Societati, non sibi. ex hac porro Sodalitate ad nos dochia publica seni quotidie delecti, discunt ægrotis in-

seruire, & animum frangere: quod quidam inter abstergendas lances discutiendæ nausæ ita præstitit, vt esculentas reliquias inter retributa culinæ vel ante triduum abiectas, auide deuorans in ventrem astulerit, gloriosa sui victoria. æstate vero, cum in maximis caloribus publicus carcer laboraret penuria aquæ, mane ac vespere haustas aquas nostris ædibus per mediam urbem ad vincos ferebant. Ex horum numero adolescens annorum sedecim inuocato præsidio Mariæ Virginis vicit insanam libidinem mulierculæ, quæ ad eius lectulum obrepserat nocte, vt eriperet pudicitiam. idẽ de viro accepimus ex Sodalitate nobilium, qui cum iter faciens diuertisset in copiosum hospitium publicum, a meretricula persæpe sollicitatus ad flagitium, ne illic esset cum animæ periculo, migravit in alterum tenuius priore relicto. talia hominum pectora formantur in Virginis officina.

A T C O N S E N T I A E cogitatum de extruendo Collegio: rogatuque Cardinalis Archiepiscopi, missi aliquot e nostris, exceptique magno, primum intra lapidem, nobilitatis occursum, ingenti deinde lætitia totius ciuitatis. et si hic quoque, vt ferme solet inijtis, aliquid turbatum est. Sed pacata omnia tertium intra mensem, cum concionibus habendis, audiendis confessionibus, reliquisque Societatis nostræ muneribus datum esset specimen futurae utilitatis.

ita nunc, liberalitate ciuium, septem e nostris sustentantur: et in vrbe, vnde magnus speratur animarum fructus, optimæ offeruntur conditiones, neque omnino repudiandæ. Hoc certe tam breui spatio tria Sodalitia instituta sunt quæ Dei matrem sibi patronam adoptarunt: Nobilium, in quo centum: Opificum, in quo quinquaginta: Discipulorum denique, in quo triginta numerantur, hoc profecto admirabilius, quod nondum scholæ a nostris aperta. mirus omnium pro portione feruor, studiumque astrictioris disciplinæ. in communicando frequentes, in uisendis valetudinarijs, publicisque custodijs, assidui, diligentes in spiritualibus exercitationibus. intere arestituta aliquorū bona quæ male retinebantur, illicitæ pactiones distractæ, senebre malum oppressum, dissidentium mentes ad concordiam reductæ: mulieri denique quæ iam præsumpto veneno obstinauerat mori, persuasum, vt antidoto deficientem iam spiritum alimine mortis reuocaret. Iuuenis, cum bis pugione ab inimico percussus, ad nostras ædes confugisset, curatus primum a nostris obligatis vulneribus, mox, et cum percussore reconciliatus, remissus est domum. Alter sclopo ictus a cædis consilio quam struebat inimico, nostrorum oratione deterritus. Itum in oppida castellaque finitima, tanta cum gratulatione popularium, quam augebat vtilitas perspecta, vt Catechismi gratia defererent

rent plerique instantia negotia, & perinde profestis diebus, quam festis concioni interessent. at confitentium audiendorum munus a prima luce inceptum, ad vesperam vsque producebatur, vix modico circa meridiem interiecto spatio, corpori curando. intelligebant videlicet oppidani, idque crebris vsurpabant sermonibus, vbi agitur de summa animæ, esse rem omnem familiarum ipsamque adeo salutem corporis vltro negligendam.

43

P R O V I N C I A
S I C I L I E N S I S.

SICILIAM EXCOLVERE
in Professorum Domo Panormitana quadraginta septem: in Collegio Messanensi nonaginta: in Panormitano triginta: in Montis Regalis viginti: in Biononenti viginti tres: quindecim in Drepanitano: vno amplius in Rhegino: in Catanensi viginti vnus: in Calataieronensi viginti: duodeviginti in Syracusano: in Minænsi vndecim: in Domo Probationis Messanæ triginta tres: in Sede Calatanassettenfi sex: cuncti omnino trecenti quinquaginta. Obiere sex: venere in Societatem sedecim.

PANORMITANA PROFESSORUM DOMUS.

SUMMA AD CONCIONEM
venientium frequentia, et concionator ipse ciuitati acceptus: ad quem audiendum cum Prorex semel atque iterum accessisset, sapiusque audire vellet, sed impediretur fluctibus negotiorum, obtinuit, vt in ipsa regia haberet aliquot conciones: quanto cum fructu, declarant litteræ, quas ad Patrem Generalem misit

misit eiusdem retinendi. et vero quanta fuerit
 erga nos Proregis beneuolentia, vel hoc vnum
 ostendet exemplum. retulerat aliquādo ad Se-
 natum de argento in eleemosynam distribuendo:
 alijs aliud suadentibus, incidit fortasse men-
 tio nostræ paupertatis: & fauebant aliqui: non
 nemo tamen e consilio, non esse verendum ne
 fame moriatur soror, cui frater esset germanus
 ita opulentus: Domum & Collegium intellige-
 bat. hic Prorex humanissimus cum honorifice
 appellasset Domum, neque sibi inopiam ipsius
 ignotam esse, multaque de Societate addidisset
 verbis amplissimis, bonam partem eius pecu-
 niæ nobis attribuendam censuit. Sed redeo
 ad concionatorem. illius oratio plena ardoris
 ac spiritus, sine vlla ostentatione artis, eoque
 validior ad penetrandum: non deerat facilita-
 ti grauitas, neque in grauitate facilitatem de-
 siderares: immerferant se homines in profun-
 dum gurgitem peccatorum, spe nimia diuinæ
 misericordiæ, intonabat fulmina iustitiæ: cri-
 minum conscientia, & Dei cogitatione seueri-
 tatis, in desperationis tenebras erant adacti,
 ostendebat clarissimam clementiæ lucem, vt
 ad veniam reuerterentur: frangere contumaces,
 abiectos erigere, castigare dubitantes: tanta
 vi dicendi, tantaque copia, vt quæ bona e
 Professorum Domo ad animarum salutem pro-
 fecta sunt, magnam partem ab illo manarint:
 fluebant interea audientibus lacrimæ, & ino-
 pium

pum subsidio, qui commendabantur, aurei annuli e digitis, e vestitu palla superior detracta, fructus eo non scribitur, quod ijs in rebus spectatus est, quæ intelligi magis quam audiri debeant. a duobus certe et viginti sacerdotibus satisfieri confluentibus non poterat. nam illa, de ære restituto, fenore posthabito, muliebri fuce interdicto, imminuto numero meretricum, aucto virginum Deo addictarum, adiutis morientibus, rudibus edoctis, placatis discordantibus, ab adulterio concubinatoque extractis, & quæ sunt huius generis communia, si leantur. etsi in his quoque operibus, vnus e nostris sacerdotis periculum officio discussum est. Vir impurus pudicam virginem sollicitabat: res delata ad sacerdotem, quem dicimus: is prudenti oratione & efficaci hominem a flagitio deterret: sed non perinde res accepta, vt debuit: vt ægrotus in medicum, sic intemperas exarsit in admonentem: et presit iracundiam expromendi tempus expectans: nempe accitum sacerdotem nocte intempesta, specie confiteri cupientis, interficere cogitabat: difficile est plerumque sic tegere arcana, vt non emanent aliquibus indicijs: consilium nostro innotuit: igitur captata an oblata occasione, cum in hominem incidisset, dissimulans scire quod inaudierat: ita se hilaritate oris & comitate verborum insinuauit in suspicacem animum, vt omnem eiecerit offensam. id re ipsa declaratum,

cum

eum vocatus ab eodem grauissime agrorante, excepit confessionem totius vitæ. Catechisi instructi quattuor, qui deinde sacro baptis-
mate ablati sunt. itum in carcerem, nosocomiũ, regiaſque triremes: hisque in locis omnibus pro munere nostræ Societatis latum auxilium multis, consilium, solatium. Nobilium Sodalitas aucta. sed & opificum instituta duplex, prosperis iniitijs, successu secundo. ex his vnus petitus sclopo, cum a medicis iaceret deploratus, non solum veniam inimico dedit, vno e nostris rogante, sed numquam suorum precibus adigi potuit, vt ederet illius nomen, quem solus sciebat: adeo cupiebat sinceram esse pacem, & omnia simultatum semina restincta.

MESSANENSE COLLEGIUM.

TRES VIRORVM cœtus erant sanctissimæ Dei parenti consecrati, nobilium, Scholasticorum, opificum. et si hic postremus nec certis deuinctus est legibus, neque insignitus vocabulo Congregationis: at vero Scholasticorum cœtus crescente multitudine congeminauit: & iam duplex Scholasticorum Congregatio, maior, minorque: & e minore quidem quattuor in Societatem, e maiore, duo in alias religiosorum fâmilias adscripti. et quoniam per adoleſcentuli multi per ætatem arcebantur Congregationis ingressu, institutum ve-

luti

luti Seminariolum, vbi ad pietatem informatur tenerior ætas, postquam adoleuerit in Congregationem transferenda. magna est singulorum cœtuum religio. opificum præcipua in proximorum vtilitatem confertur industria. collecta stipe adiuuant vincētos, & pauperes vecūdōs, ea dexteritate, ac fide, vt parētes pauperum nominentur. Vnus ex eorum numero inter nostros acceptus. Puerorum quāta sit ad pietatem indoles, hinc facile aduertat. Vnus ex ijs cum iuberetur a patre aureum torquem collo circumdatum ferre, insigne honoris, modestè recusabat, ne singulari videlicet ornatu a ceteris differet: instanti parenti paruit, sed medio quodam temperamento, vt gestaret torquem quidem ipse, sed opertum sagulo superiore: & vestitus nihil esset inter æquales excellens. Hæc pauca de Sodalitijs. Ciuitas erga nos optime affecta: & consulunt nos interdum priuatim publiceque in rebus quæ ad Christianum officium pertinent. Nostro igitur consilio auxilioque vsi in sollemni beatorum Placidi & sociorum martyrum pompa: eius series publice litteris mandata est: nos, quod facere iubemur, in hoc uolumine pauca quædam attingemus, in quibus nostrorum labor apparuit. etenim siue in foro, vbi collocata sunt Sanctorum corpora, quattuor exposita in arcibus omnibus visenda: siue in pyramide centenum pedū altitudine ad latifcos ignes excitata: siue in
arcibus

arcubus per certa interualla decem dispositis: siue in portis ipsius vrbs, qua ad litus egredi supplicantium agmina, qua rursum e littore regredi in urbem debebāt: siue in quattuordecim pegmatis, vbi rerum argumenta a Placido socijsque in Sicilia gestarum: siue denique in templo Sancti Ioannis, vbi repertus inæstimabilis thesaurus: his cunctis in locis, in illis monumentis operosis atque arduis, quæ omnia fere elaboratis versibus, ingeniosis epigrammatis, pulcherrimisque emblematis conuestiebantur, quicquid egregium visum est legentibus, e nostra prodijt officina. Iam vero cum vrbs tota qua agendus erat triumphus, fulgeret aureis fericisque peristromatis, ornaretur tabulis signisque ingentis artificij, totumque iter constratum esset floribus, coronisque, altaribus multis locis, ab vtroque latere dispositis, quæ accensis radiabant luminibus, & odoribus redolebant incensis: nos etiam Collegij templique parietes quanto maximo potuimus cultu adornauimus: etsi affixa carmina maxime conspiciebantur. et in transitu etiam ipsi Sancti salutati sunt perelegātibus versibus. magnū sane totum illud fuit spectaculum, quantum qui oculis non subiecerint, animis concipere vix possunt. Templum autem nostrum deiecto muro veteri, capacius, et quia iam columnatum, augustius etiam factum. & quattuor aduentoribus in nostrum ordinem aggregatis extitit aliquis

quis fructus . Hic etiam explicatur Christiana doctrina, & per speciem interrogandorum puerorum grandiores plerumque edocentur. adiuuantur etiam ex Illyricis, Mauris, Turcisque captiui: e quibus a nostris instructi, sollemni more aliquot baptizati: inter hos vnus quinquagenarius, qui respuerat semper religionem Christianam, Deipara in somnis (ita enim ipse retulit) vt iam poneret contumaciam admonente, redditi ab vno, qui non retinebantur salua conscientia, aurei circiter mille. meretrix ad honestiorem vitam traducta. collectitia pecunia subleuati qui in carcere tenebantur. per Aduentum & Quadragesimam, adita adiutaque vicina oppida a concionatoribus, magno fructu. in his omnibus, atque etiam in vrbe reconciliatæ amicitia multorum. illa cum primis admirabili modo . Vir sine causa suspectabat coniugis adulterium, igitur, in quam nimium credulum exacerat animum, in eam acuto armatam gladio intendit manum: tenerum corpusculum afficit vulneribus omnino viginti, finem vulnerandi facit tantum satietas, & opinio mortis allatæ: pudica interea mulier fruebatur bono conscientia, & recepto ferro per tot plagas, mortiferam plagam non accipit. defendebat videlicet corpus ab interitu animus integer a culpa. vix credit maritus, quod videt, tū damnans credulitatem suam, iram in detestationem sceleris, & orationem in petitionem veni-

niã conuertit: pax igitur inter eos nostrorum ope firmata.

COLLEGIVM PANORMITANVM.

IN NOVA COLLEGII sede, vbi cælum amœnitus, omnique afflatu noxiõ carens, nostri optima vtuntur valetudine, cum antea omnis fere annus videret aliquod funus: eoque magis astringitur domestica disciplina, & expolitur externa iuuentus: cuius multitudine & aspectu, Prorex, cum venisset aliquãdo ad rem diuinam in templum, mirificam percepit animo voluptatem. inter discipulos porro tanta æmulatio, illa altrix ingeniorum, vt tributa qualibet schola veluti republica in duas factiones, nihil vtilius videatur potuisse excogitari. vix credas quanta inter adolescentes ex hac imagine, certamina studiorum, qua efferantur lætitia, vbi vicerunt, quam pudeat victos: vt se vtrique rursus, nunc inuidia, nũc admiratione incitationem accendente, hi ad obliterandam infamiam, illi ad amplificandum decus exuscitent. inter omnes conspicitur vir quidam magnæ olim auctoritatis inter Turcas, & in Philosophicis ex Arabica disciplina apprime doctus, qui nuper regeneratus baptismo, quasi modo genitus infans, non Christianæ modo pietatis, sed & doctrinæ lac cõcupiscens, aggressus a primis elemētis, quæ non erubuit addiscere puerorum

rum more, ita quotidie progreditur in nostris scholis, vt semestri spatio videatur e Grammaticis excessurus: et affectat iam nostram Societatem. illum Prorex domi habet honorifice, quotidieque reposcit diligenter rationem studiorum, vt fere subdoceat, admirans assiduitatem profectus, E gymnasio enata Congregatio Pathenia, & pulcherrimis floribus, & vero etiam fructibus vbertatem ostendit. Vnius adolescentis pudicitia hoc modo intellecta. Impura mulier semel eum atque iterum domi frustra tentauerat, tandem inuentum solum ruri, & procul ab omnibus arbitris, iam cluso cubiculo, impudentius lacessebat: hic noster, cum tacitus in vota inuocasset matrem Virginem ac pudicitiae patronam, tantum valuit apud excetram, condicione causae, & efficacitate sermonis, vt cum illa pelliceret ad breue flagitium, hic hortaretur contra ad timorem supplicij æterni, adduxerit mulierem iam meliora cogitantem ad consilium faciendae confessionis: ita quem parata venerat vt vinceret ipsius malo, ab eo victa magno suo bono discessit.

COLLEGIUM CATANENSE
& Rheginum.

CVM PRIMVM SACRORVM
Antistes, vir nostri ordinis amantissimus,
D 2 mus,

mus, Collegium inuifit, vario carminum genere, & oratione aduentitia exceptus est, atque vt re ipfa fecit fuum aduentum honeftum nobis, ita etiam fermone oftendit fuiſſe iucundum ſibi. auctor idem fuit, vt in templo maximo fuſciperetur ab vno e noſtris doctrina perutilis, quod fit officium hominis Chriſtiani: nec minus reliquæ profuimus ciuitati: reconciliati aliquot coniuges, & inimici multi: liberatus non nemo a periculo cædis. et mulier ab infidijs diaboli: narrationem paucis perfringam. Laborabat mulier angina, deficiente humano remedio ad diuinum accurrit. templum eſt in hac vrbe, vbi ara & imago beatæ Annæ, cuius ſuffragatione audierat quofdam morbo liberatos: cum huc anxia confugiſſet, effuſis precibus ante altare, domum reuertit. opprimit interea tristem ſtupor an ſomnus, viſaque audire vocem inedia ſuadentis: quam cum Annæ credidiſſet, per totum biduum nihil ſumpſit, & color indicabat partem mortis in corpus receptam: et ingerebatur a ſuis cibis, ſed ipſa (vt ſunt plerumque mulieres miſere ſuperſtitioſæ) Sanctorum videlicet faciens imperata, pertinaciter recuſabat. tertio die vox iterum ad aures lapſa, Digitos in guttur inferito: nec mora, inferuit, mox dolore icta, cum recipere conaretur, non poterat miſera, vi maiore aliunde manum impellente: aduertit ſtrepitus, & confuſum murmur domesticos, accur-

accurrunt, ægre digitos ex ore, nec nisi inuocato Iesu nomine, extrahunt. illa repente ad nostros: rem narrat: persuasum lacrimanti, vt a diabolicis artibus sibi caueat in posterum: dein præbitum niueum vellus contactis beatæ Agathæ reliquijs, aduersum versutias inferni hostis abunde efficax: demum cum haberet melius, peracta peccatorum confessione discessit. e sodalibus Parthenijs duo in nostrum numerum recepti.

LEONTI VM e nostris profecti duo, diebus Pœnitentiæ dictis, vt haberent concionem ad populum: nec frustra susceptum iter, aut in concionibus positus labor: reuocata ad pacem mentes manusque multorum: iracundiæ flamma, quæ alioqui videbatur æterna, restincta: æs alienum dominis redditum: vnus in concione palam, multis audientibus testatus est hæsisse in animo suo spicula concionantis: igitur quam per annos decem habebat pellicem, vxorem duxit. Eadem fere eodem tempore factitata in pago, cui nomen a Sancto Marco: illud præter cetera: mulieres duæ ad honestam vitam reductæ.

IN COLLEGIO RHEGINO ad duas Grammaticæ classes, addita tertia de moribus & officijs Christianis. Qui gymnasium frequentant non minus pietati student, quam doctrinæ. Lis inter quosdam super diuisione patrimonij excitata, de nostrorum consilio compo-

sita. Quidam extremo damnatus supplicio, cum, vt sæpe maligna est calamitas, desperans salutem corporis, nihil de animæ esset sollicitus, ad spem cogitationemque meliorem est inductus. Duo læsi ab inimicis peregrissent vltionem, nisi prohibiti essent sacerdotis occursum.

COLLEGIUM SYRACVSANVM.

HIC ETIAM LIS inter duos primarios, quorum vnus habebat alterum in vinculis, & de scintillis irarum metuebatur incendium, Deo adiuuante, dirempta. alij duo, quæ odia decreuerant cæde mutua, reconciliatione finierunt. Vnus a reſte ad spem vitæ melioris adductus. Septem mulierculæ de cæno turpitudinis extractæ. De sodalibus maioris Congregationis, illud in vniuersum dici potest, omnia fere munera pietatis in hac vrbe, vel per illos suscipi, vel non perfici sine illis: exijs iuris peritus, studio iuuandi pauperes, controuersarum causarum, medicus ægrotorum corporum, susceperere procurationem: nec minus publicarum custodiarum egestati subuentum: xenodochia adiuta: nec virgines quæ se Deo consecrarunt in cænobio neglectæ: has vnus cum pro concione edocet diuitias voti uæ paupertatis, hortaturque vt nihil sibi reseruantes de rebus proprijs, in commune omnia

nia conferant, tantum ardoris iniecit animis audientium, vt in medium omnia comportarent singulæ ad Antistitam, ne acu sibi quidem in cubiculo relicta.

COLLEGIUM MONTIS REGALIS,
Drepanitanum, & Biuonense.

IN COLLEGIO MONTIS REGALIS communia, nec more communi: magnus sacramenta vsurpantium numerus, non paruus eorum qui aperuerunt in confessione peccata totius vitæ, vt nouam ordiantur: ad bonam frugem rediere permulti: quæ habebatur iniusto titulo pecunia redhibita: reuocata mulieres ad amorem pudicitia: capitale supplicium æquo animo pertulere nonnulli, vnus etiam ita libenti, vt diceret cum lætissimo coniuio non esse mutandum: adiuti moribundi, vnus præcipue quem atrocitas conscientia: ad desperationem adigebat. vir quidam satis honesto loco, vulneris accepti iniuriam condonauit inimico, moxque ipse peccatorum veniam per confessionem cum a Deo expetisset, frequenter obeundi sacra mysteria vxori fecit exemplum. quattuor Virgo Mater e Congregatione peperit diuino cultui, & pariturit adhuc alios donec formetur in illis Christus.

AT IN DREPANITANO vir a con-

D 4 cubina

cubina auulsus de religiosa vita ineunda cogitat. sedata odia implacabilia. vir nobilis cui nuper inflictum erat vulnus ab altero, calentibus adhuc odiis cum vulnere, rogatu nostri sacerdotis, & odium deponere se dixit, & accepti vulneris remisit offensam.

IN B L V I O N E N S I. In additus stimulus vtrique Sodalitati, quæ iam est cum Romana coniuncta: ex his duo ad Societatem admissi, alij dum admittantur expectant: at opificum cœtus in utilitates pauperum omnino admirabilis. concionum in æde maxima habitarum permagnus fructus. restitutum æs, multi totius vitæ peccata confessi, redintegratæ non nullorum amicitia, præsertim duorum, quos ficti sermones temere distraxerant. In vicinis etiam oppidis nostrorum desudauit industria: et pax viros inter duos clarissimos multarum sequestratam lamicatum constituta.

COLLEGIVM CALATAIERO-
nense. Domus Probationis Messanen-
sis, & Collegium Minæense.

CALATAIERONAE præter restitutiones æris alieni aliquot factas, honestarum mulierum subleuatam inopiam (quàm in rem liberalitas ciuitatis non parum incubuit) complures non ex vrbe solum, sed e remotis etiam regionibus, longinquo suscepto itinere

nere, de vniuersæ vitæ criminibus auditi. Gymnasij disciplinam si inspicias, non multum desideres formam perfectæ Academiæ. Senatus populique magna erga nos beneuolentia: in bibliothecæ instrumenta attributi de arario publice aurei trecenti: ducentos ad ornatum templi ciues ipsi contulerunt. audite nunc quod magis admiremini. Homicida mulieres quasdam fratre priuauerat, cum effertur funus magna pompa, multaue frequentia ducentium exequias, ibi tum foror natu maxima (celebrat hæc nostrum templum) clara voce vt exaudiri posset ab omnibus. Testor, inquit, Deum, omnesque animas in cali templa receptas, ignoscere me ex animo interfectori ipsi, atque alijs omnibus, qui huiusce cædis socij, participes, conscij, suasores, probatoresve fuere. hancque ipsam vocem, die proximo dominico, cum reliquis fororibus, percepto in æde nostra reconciliationis sacramêto firmavit. huic non valde absimile quod nobilium feminarum de nostris benemerentium familia, orbata patre, contra morem lugentium, postridie ad rem diuinam, triduo post ad Eucharistiam, totaque Quadragesima quotidie ad sacram concionem accessit: vt spes sit, iniectam fuisse securim inueteratæ consuetudini, vt ne mulieres, nisi interiecto spatio multorum mensium, vbi scilicet crudum dolorem tempore decoxerint, post suorum funera, in publico conspiciantur. Puer

quidam

quidam per singulas noctes auferbatur e latere patris, raptusque per gradus ad limen ianuæ parentem eiulatu excitabat: & multa quidem fiebant, dicebanturque maleficio auertendo: sed tamen ad solitam prædam nocturnus latro aduentabat: ad nostros postremo itum est, qui cum sacratâ in cera effigiem agni cælestis, orbiculosque piaculares ad pueri collum adalligassent, & vexatione illum, & patrem sollicitudine liberarunt.

MESSANAE IN DOMO PROBATIONIS, vitæ cursum expleuit Pater Antonius Maria Parentucellius Rector, magna vir doctrina, religione, prudentia: qui & Romæ Philosophiam docuit, & in Sicilia ad regendum hanc domum admotus, etsi utrobique afflicta valetudine, re ipsa docuit, quod e sacris litteris accepimus, infirmitate perfici Dei virtutem, & in corporis imbecillitate fieri animum valentiorum. mortuus est quidem ipse, sed eius vitam nostrorum erga illum amor, mortem celebrem, dolor fecit etiam externorum. Aliquorum, quibus aucta Societas hoc anno, spectata virtus & constantia: inter hos vnus, qui liberorum vetustissimus erat viro nobili & opulento: alterius, qui ut domum desereret ac suos, sexaginta millia passuum pedibus confecit, magno periculo. Ceterum tyrones diebus festis exponunt pueris Christianæ fidei rudimenta, victosque reficiunt conquesta eleemosyna. nostra vicissim

inopia

inopia priuatim & publice leuata. Miffi sacerdotes tres ex ijs qui expleant tertium probationis annum in varia oppida, non exiguos laborum fructus retulerunt.

MINAENSE COLLEGIUM est sane fundatum, inchoatumque hoc anno: sed, siue reditus spectes, a fundatore Thoma Guerriero, eiusque opera a viro nobili, qui nuper est mortuus, & a ciuitate ipsa, non erit tenue: siue posteros fructus ab hisce initijs, ita vtile ac frugiferum, vt nostrorum opera sit egregie collocanda. apertæ scholæ mense Nouembri, præuia oratione magistri superioris classis, magna frequentia ciuium & gratulatione: quam auxerunt noui discipuli recitantes carmina pulcherrimo apparatu. Extortus precibus, & auditus concionator per Quadragesimam, ac per totum annum festis diebus, mirifica attentione, & consecuta vtilitas magna: impudicitia repressa: iniuriæ remissæ: fenebre lucrum coercitum: absoluti noxarum, quas vel a pueritia contraxerant, amplius centum quinquaginta:

in vicinis etiã pagis non minus strenue

quam vtiliter laboratum. magnam

omnino promittit vtilitatem

Minæense solum, si tam læ-

tis rerum initijs euen-

ta responde-

rint.

P R O V I N C I A
M E D I O L A N E N S I S .

GVNT IN MEDIOLANEN
SI Prouincia vndecim supra
ducentos. in Domo Sancti Fi-
delis triginta sex: in Collegio
Brerano septem & sexaginta:
in Genuensi triginta: in Tau-
rinensi triginta tres: tredecim in Comensi: in
Vercellensi vndecim: in domo Probationis
Aronensiviginti vnus. Supremum diem exple-
uere sex. Tredecim in Societatem adscripti.

DOMVS SANCTI FIDELIS,
& Collegium Breranum.

EMVLTIS, QVORVM concordia
fuius auctores, duo erant viri illustres, e-
quibus vnus alterius opera in carcerem con-
iectus, furenter irascebatur: et iaciebantur mi-
nae praenuntiae cadis: sed vnus e nostris ora-
tione, cum hic in eum animo placatus esset, a
quo se putabat violatum, reconciliatus vter-
que alteri, irarum certamina pace mutarunt.
praecisa etiam causa simultatis inter duos ger-
manos fratres, quorum non sine offensa totius
ciuitatis alter alterius grauabatur aspectum.
edoctus muliebris sexus de diaboli fraude, cui
propter imbecillitatem est magis expositus.

Erit

Erit operæpretium paucula attingere. Vna Christum parere, eumque in sinu videbatur sibi habere pueriliter blandientem. plus laboris positum in altera dedocenda. hæc vita factisque profitebatur æmulam se esse beati Francisci sanctitatis: & apparebat illi eius imago, qualem depictam aspiciamus, Christi vulnorum præferens vestigia: dictitabat se a Deo mitti, vt illam regeret consilio, & institueret præceptis: igitur quasi rector mulieri datus, immanem animum subdola modestia regens, cum ea se flagris acerrime diuerberans, adumbratamque Eucharistiam persæpe porrigens, mira arte oculis atque animo miseræ præstigiator illudebat: hortabatur ne in posterum domo egrederetur ad templum, quod in cubiculo maiore silentio, remotoque ab arbitris loco, omnia sibi commodius ministraret. vix sane credas quam difficile inflatæ animus mulieris ab illo gurgite blandæ opinionis emerferit. alia denique fuit, quæ siue viri tædio, cum quoerat, siue matrimonij, liberationem molestiarum veneno parabat: quod tamen (vt sunt feminae natura loquaces) alteri aperuit: illa, cum dissuadere non posset, vni e nostris sacerdotibus: hic accedens ad amentem animi, vt infandum consilium abijceret, ægre extorsit: firmati etiam opera nostrorum, qui rapiebantur ad necem: atque in his iuuenis, tanta pietate & constantia, vt in illa tantum cogitatione, quod

ita Deus ad eius salutem constituisset, forti animo graderetur ad mortem. Ceterum viri aliquot mulieresque abdidere se in cœnobia, quo religiosius Deum venerentur, ardore videlicet vel e frequentatione mysteriorum, vel e concionibus concepto, nec desunt qui post exercitationes sacras, & expiationem omnium criminum idem meditantur, curamque omnem mitigatis terrenis affectibus ad diuina conuertunt. e monasterijs quæ promouentur nostris cohortationibus, adductum est vnum ad amplectenda decreta Archiepiscopi, quæ antea difficile ferebat: eam rem ipse Archiepiscopus vni e nostris magnopere mandarât. Hæc propter ac talia, magna erga nos ciuium beneuolentia: & frequenter perspicitur, cum ab ipsis, siue consulimur in rebus suis, siue adiuuamur in nostris. igitur subleuata Domus inopia, auctaque templi supellex. at nos labore nostro illorum beneficentiæ respondemus. Ad gymnasium ventitantium, eorum præcipue qui informantur ad humanitatem, quanta non alias multitudo. gnarum id principibus ciuitatis, quibus etiam placitum, vt laxiores sedes & commodiores, ære publico extruantur, pluribus accipiendis. Itur de more a Patribus diebus festis ad iuuandos vinctos, eosque qui instituuntur rudimentis Christianæ doctrinæ. ab iisdem conciones habitæ per fora & compita, in Bacchanalibus vtilissimæ.

COLLEGIUM GENVENSE.

VIGINTI AMPLIUS pijs commen-
tationibus vtiliter exculti: mutatio enim
facta permagna morum ac vitæ. ex his quæ-
dam (honus sit vestris auribus) cum modo po-
nemus. mulier Deo dicata, quæ per summas
delicias, in mensa, liguriendo, & pitissando,
hoc asperum esse culpans, illud lenius, omnia
fastidiose probabat, ita animum vicit, vt non
solum quæcumque afferuntur capiat sine vlllo
delectu, sed etiam grauedinosæ aniculæ pitui-
tosum humorem ac redundantem auide vora-
uerit, & deinde diutius in ore voluerit, demis-
sumque in guttur iterum retraxerit, idque sæ-
pius factitarit, vt hac ratione vlceretur lau-
titiam superiorem. idem et facere parabat al-
tera, nisi in tempore vetita fuisset: & vero fecit
adolescens, cum assideret mulierculæ ægrotan-
ti. initurus alter apparatus conuiuium pro-
pinquorum, quibus vocantibus deesse non po-
tuerat, scabro parieti linguam affricuit, vt re-
centis doloris sensus obtunderet gustum epu-
larum. ex ijs qui cum illusi essent a dæmone no-
strorum opera respuere, non erit alienum,
quid vni acciderit, breuiter perstringere. Iuue-
nis Sodalitatem, cuius regimini præsumt nostri,
aliquamdiu celebrauerat, sacrorum frequentationi
imminens & attentus: is deinde, cum ex
impru-

imprudenti oculorum coniectu diligere cœpisset mulierem, paulatim remittere de fernore spiritus, & e modico vapore, fomento exæstans desiderij, ita effuse in illam exarsit, vt occupatus in alio amore diuinum exclusit impatientem consortij: et mittebantur vltro citroque munera, & furtiuæ litteræ per interpretes accipiebantur. trimestre hoc spatium fuit: post quod graui corporis morbo æger decubuit. tormina erant peracerba, erodente se ipsum stomacho, & supplicia sibi gignente: mirum sane quam immundas sordes & varias ante ora assidentiũ euomuerit: muliebres crines, ouium villos, linum, bombycem, crinales acus & sutorias, vnguium segmina, ossium fragmina & ferramentorum non paruo numero, vna cum sanguine: vt quæres locum vbi colluies delituerit, & mirarere interclusum spiritum non fuisse. ad eum accitus vnus e nostris, hortatur hominem adhuc vomere non cessantem, ne illigari se amplius patiatur amore pestifero: tum vt exhiberet, si qua essent, ab amica munuscula. quærit deinde numquæ essent ab ea litteræ: acceptas ille fatebatur, sed deinde lacertas addebat: cum fidem non faceret, admonet noster familiares, vt diligenter exquirant arculam, in quam abdere solebat res carissimas, et quicquid est amatorium tollant: cum hoc dicto discessit. ea res cum ægroto occultæ sono vocis innotuisset, arculæ clauem horrendis clamori-

moribus postulat sibi dari, & acceptam coniec-
 etamque in os, eadem voce admonente, statim
 vorasset, nisi prohibitus esset astantium occur-
 su. igitur puluino supponit: ipse emotæ fere-
 mentis oculorum vsu tantisper amittit: in-
 stat mater, vt doctus malo, sacerdotis impe-
 rium facebat, reddat clauem capsulæ aperienda:
 eam cum manu quærens non inueniret, furto
 ablatam crèdedit: hoc magis vociferari, &
 furore accendi: nec tamen reperta in toto le-
 ctulo diligenter excusso: vi tandem ferroque
 arcu cum esset referata, binæ litteræ Vene-
 ris inuentæ, & Vulcano traditæ sunt. nec mora:
 restitutus iuueni sensus videndi, & diu multum-
 que clavis frustra quæsitæ, apparuit ante oculo-
 s mirantis exposita: melius interim ipse ha-
 bere & animo & corpore, & quicquid amentia
 deliquit, pœnitentia corrigere: et nunc sanus
 factus a Domino, admonitu ipsius, adhibita om-
 ni ratione peccare refugit, ne deterius sibi ali-
 quid contingat. Niciam (quæ vrbs est in ditio-
 ne Ducis Sabaudia) rogatu Honorati Martel-
 li Niciensis Episcopi designati, ad quadraginta
 dies verni ieiunij missus concionator: eum cum
 adolescentiorem primo aspectu existimasset
 Episcopus, non contentus pluribus interroga-
 tionibus explorasse, per alios etiam voluit pe-
 riculum facere de ipsius doctrina: igitur doctis-
 simum quemque adhibet prandio: hic cum mul-
 to varioque sermone tentatus esset noster a

prandio ad Solis vsque occafum, atque explef-
 fet animos omnium, repeti idem placuit die fe-
 quenti eodem euentu. vnus etiam restabat feru-
 pulus, ne ad cathedram effet aptior, quam ad
 fuffegium: verum hunc quoque euellit non tur-
 gida eius oratio, & facta quodam modo, fed na-
 turali quadam pulchritudine, & efficax, quæ
 mallet bonos audientes facere, quam magnum
 videri dicentem. et effecit quod voluit: in mul-
 torum odio, fenore, luxuque tollendo, prauas
 artes malasque libidines ab vrbe prohibendo.
 ac primum reuocata arctior obferuatio maio-
 ris ieiunij, quæ difsimulatione dudum, aut con-
 temtu, fere erat abolita: introductus vfus fa-
 cramentorum frequentior: pax inter quinquaginta
 paria reftituta, hoc vtilius ciuitati, quo
 inter nobiliores ciues bella metuebantur. præ-
 ter conciones publicas, fermones habiti priua-
 tim ad piorum Sodalitia, nouumque institutum
 nobilium feminarum, itaque infitus amor vir-
 tutis in pectoribus fodalium, vt spes fit futuræ
 perpetuitatis. quamquam bona hæc ne incuria
 deformentur, aut corruant vetuftate, fufcepta
 confuetudo fingulis diebus vefpere ad certum
 pulfum æris campani explorandi latebras con-
 fcientia, & diurna facta ad Christianæ religio-
 nis rationem exquirendi: quod a fingulis fami-
 lijs tanto fit ardore animi ac ftudio, vt fimul at-
 que increpuit, vel e menfa, ad orandum confur-
 gant. Grata hæc omnia communiter: auxit vo-
 luntatem

luntatem ciuium, quod cum rumor esset a nostris concionatoribus captari munera, ea noster sponte oblata, tantum abest vt quæsitæ, libera oratione recusauit.

TAVRINENSE COLLEGIVM.

SACERDOTES DVO finem vitæ fecere. vnus ex his Pater Ignatius Parochetus, vir natus ad hæreticos peruincendos: longa ei & difficilis fuit ægritudo: in qua nihil tam hominem male habuit, quam quod in afflicto corpore extollere spiritum non posset, vt solebat olim, ad rerum cælestium contemplationem. excurrimus autem ex hac vrbe frequenter ad pagos subiectos: nec sane nihil proficimus. tres ad fidem Catholicam traducti. & quoniam vsu compertum est ab Alpibus Cotijs æstiuo tempore descendere homines, qui suam locantes operam inter Catholicos ad demetenda frumenta, seminent zizania, curatum est in posterum, vt huiusmodi pestes arceantur. Vir nobilis innutritus hæreticis, cū Deum negaret præfidere rebus humanis, a dæmone correptus, adigebatur sæpe vt se vel in puteum proijciens, vel in fluuium, animam proijceret: et affirmabat furore percitus esse se iam dudum infernis flammis addictum: persuasit eius gentilibus atque agnatis vnus e nostris, vt quoniam loquebatur deliramenta, purgarent atram eius bilem, qua

agitabatur, redditusque est menti vitæque meliori. Doctrinæ Christianæ vsus in multis oppidis restitutus. in vno propemodū voce cælesti. inciderunt nostri, cum eo venissent, in frequentem populum, & supplicationi paratum, pluuix videlicet, qua iamdiu caruerant, euocandæ: ad eum habuere concionem ex tempore, ac polliciti sunt Deum fore placatum, si ipsi redirent ad addiscenda præcepta Christianæ legis: nec vanum fuisse promissum, eorum agris irrigandis, effusus de cælo imber nocte proxima declarauit: cum vicina circum loca vix leui rore fuissent aspersa. In vrbe vero, quidam deploratus a medicis, de nostrorum consilio peracta generali cōfessione, cœpit melius habere, & post triduum sanus surrexit: et quoniam intellexit animi morbos redundare in corpus, statuit, fretus diuino munere, mentem a pestifera qualibet macula, quoad facere possit, puram integramque seruare. Sex virginibus consultum, quarum pudicitia inopia periclitabatur. Quinque aliæ in cænobium ingressæ. tres adolescentes Franciscanorum ordini, tres nostro, adscripti. nec desunt qui suam Deo castitatem, vel perpetuo, vel ex arbitrio sacerdotis, voto obstrinxerunt. Octo mulieres matrimonio vincitæ, quæ meretricium meditabantur. In carcere publico Dux serenissimus rogatus a nostris facellum extruxit rei quotidie diuinæ faciendæ: spemque affert fore, vt redditus annui assignentur

gnetur sacerdoti, qui victorum procurationi incumbat. In templo nostro excitata est moles Eucharistiæ asseruandæ, cum signis inauratis, & tabula præclare picta, opere magnifico, impensa aureorum duum millium. eam civitas mirando non fatiatur. Reddam nunc exempla nonnulla, propter admirabilitatem digna quæ libenter audiantur. Iuuenis quidam ex eorum genere qui arte & manu vitam propagant, relicta patria, diu fuerat in hac vrbe: subijt postea cogitatio patris, redit in patriam cum pecuniola, quam collegerat. Quantum spes hominum fallit? et hanc in itinere amisit furto: & illum offendit ereptum morte. non tulit dolorem iuuenis, in furorem vertitur: veluti captus animi diabolum inuocare, ei dedere se, nec alium dominum velle. nec frustra se ille passus est inuocari: addidit se comitem misero, eius, quacumque ingrederetur, persequens vestigia: nisi quod, vbi plures essent, nemini se dabat videndum. quod si interdum pons transeundus, aut mons præruptus, suadebat vt se illa præcipitem daret, amœna inferius vireta, & vernantia floribus prata ostentans: et semel quidem proiecit se ille e ponte Calerij montis in Padum, vnde ægre extractus multorum accursu. ex eo tempore periculum in consilium vertit: timere cœpit insidias dæmonis, & ad beatissimæ Virginis patrocinium confugere. Sed cum rursus esset iter factururus, arreptus a

dæmone per tria passum millia asportatus est in siluam vastæ solitudinis: obtulit se statim matrona eximiæ pulchritudinis in veste cærulea, quæ cum pro imperio arcuisset diabolum, manu prehensum iuuenem duxit in facellum dicatum Mariæ Virgini, ab eo loco non procul: vbi, quotiescumque illac transiret, fundere solebat preces iuuenis, vt se Deiparæ commendaret. hic conuersa ad iuuenem præ admiratione & metu vix compotem sui, quod sese inferno hosti dedisset, increpat vehementer, confessionem imperat, proque admissio scelere, pœnitentiam septem annorum: id si faciat, ei semper placatam se ac propitiam futuram. redit Taurinum, quæ sibi acciderant animo cogitante, statimque ex officina ad nostros: confessionem exorsurum tantus pauor tremorque omnium membrorum cepit, vt confuso ore, anhelopetore, arctatis faucibus, sudore persuso per totum corpus, diu hiscere non posset. confirmabat hominem sacerdos (etsi ipse quoque non omnino expers timoris) signum Crucis digito pingens in fronte: & res agebatur multis spectantibus. tum miser ille se ex eius conspectu proripere moliens, retentus primum, dein abductus in secretum, postremo solutus animo, ac liber dimissus est. quod cum per septem dies continuos fecisset, præsentis Virginis tutela elatus ad iustam fiduciam sui, ita contempsit diabolum, vt ab eo deinceps, nec occulta fuerit

tenta-

tentatione vlla , nec obiecta , mercatoris eum
 ad sibi inferuendum mercede inuitantis , spe-
 cie deceptus. & nunc profectus est Taurino, ser-
 uitum aliquo septennium in templo beatæ Vir-
 gini consecrato . Ergo hoc primum ad augen-
 dam venerationem Dei matris. sequitur vnum
 atque alterum, quo augeatur veneratio beato-
 rum martyrum Thebæorum huius vrbis tute-
 larium, quorum reliquiæ in æde nostra. Iuuenis
 quidam nobilis cum in Belgio captus esset ab
 hæreticis, scripsit ea de re ad patrem iam æta-
 te confectum : is dolore prostratus & mæro-
 re , humanis deficientibus auxilijs, ad diui-
 na confugit : pro libertate filij in templo no-
 stro vota suscipit , eum sanctis martyribus
 commendat. preces Deo acceptæ. re enim ipsa
 compertum est, eodem die filium e carcere li-
 beratum. In eodem templo licuit mulieri præ-
 sentes cognoscere animos cælestium. hæc cum
 bis antea fuisset morti proxima ex collisione
 abiecti partus, iamque instante tertio idem
 timeret, tertio decimo Calendas Februarias,
 quo die sanctorum martyrum anniuersaria ce-
 lebrantur, cum se in templo nostro, eorum im-
 plorans auxilium, confessionis munisset & Eu-
 charistiæ sacramentis, domum reuerfa, eodem
 die virilis sexus stirpem edidit perleui dolore.
 Narrabo iam aliud, in quo etiam vim diuini nu-
 minis agnoscas . Adolēscētes duo pari nobi-
 litate & studio insignes, cum ex mutua beneuo-

lentia, vt fit sæpe inter amicos, prolapsi essent in immoderationem verborum, deinde etiam in pugnam, styli acie ferrei alter alterius corpus hausit repetito quinquies ictu: hic deinde cum domum relatus medicos accersisset, ac sacerdotem: illis corpori fomenta adhibentibus, animum curabat sacerdos audienda confessione: sed abeuntibus illis, quod nulla spes subesset valetudinis, ne stilla quidem sanguinis e punctationibus manante, noster ægroto assidens totam noctem ducebat insomnem. mane redeunt medici, iuuenem reperiunt alleuato corpore melius habentem. is postulat sacratissimum Christi corpus, quo recreatus exclamat, confanuisse se beneficio sacramentorum. mox chartam postulans cum calamo, scribit ad eum a quo fuerat percussus, veniam se illi ex animo dare, immo vero gratias agere, quod magno beneficio fuisset affectus. et uero illud beneficium semper appellauit, æquitatem Christiani animi cunctis admirantibus, qui ad eum ueniebant. Cum primum domo extulit pedem, fratrem eius conuenit a quo fuerat vulneratus, ac perbenigne eum salutans, gratias fratri apud illum agit. quin etiam, vt potuit equum conscendere, eum ipsum adit: is propinquanti obuiam factus (conuenerant enim certum in locum, ex condicto, vno e nostris omnem rem peragente) ex equo defilit, & sese ad illius pedes qui iam descenderat, abijciens, obnixè veniam

niam petit: neque ipse sustinuit, abiectum leuat, verbisque magnum præ se amorem ferentibus complexu atque osculo amicitiam firmat: & certauit yterque lacrimis, & officijs Christianæ humanitatis. Ceterum, vt hic percubuit susceptum bellum a Duce serenissimo contra Geneuenses, quotidie vespertinæ preces, & litanix recitatæ, perbreui sermone ad populum habito. Dux ipse quattuor e nostris secum habere voluit: ipsiusque, & fratris eius, aulicorum omnium, & militum plurimorum audita confessio. instructum eorum opera nosocomium ad pauperes ægrosque subleuandos. saucij curati. mortui Christiano ritu sepulti. ante pugnam instructi milites, in pugna excitati, a pugna refecti. multorum similtates sepultæ, rixæque cõpositæ. Quibus in locis profanata essent templa, ijs in locis tabulata instructa sacro faciundo, vt toto ab exercitu conspici posset. libri quamplurimi non sanæ doctrinæ exusti. hac in expeditione, vir quidam amplissimus, neque ordinis nostri valde amicus, ita captus est nostrorum obsequio, vt quæ ad rem Catholicam pertinent, ad eorum arbitrium retulerit in sua ditione, prooptetque institui Collegium, ac Seminarium, vbi quattuor & viginti iuuenes alantur.

C O L L E G I V M C O M E N S E .

EXERCITATIONIBVS Patris Igna-
 tij multorum mentes exulta: fratres fra-
 tribus, parentes filijs, mariti vxoribus, alijs de-
 nique alij nostrorum opera reconciliati. Mu-
 lier quædam enutrita a parentibus in hæresi,
 Catholicarum puellarum virtute animaduer-
 sa, ad Catholicos profugere decreuerat: nec pa-
 trem fefellit: inclusam domi habet quasi in car-
 cere, pane & aqua sustentat, interdum etiam af-
 ficit verberibus, vt desciscat a sententia. ve-
 rum elapsa tandem e custodia, a nostris instru-
 cta, & apud nobilem matronam honeste collo-
 cata est. exædificatum est Sanctuarium augustis-
 simo Christi corpori custodiendo, templi opus,
 & egregia circum ligna, summo artificio, si-
 mulque tabula ingens pulcherrime picta: om-
 nia ad augendum ornatum ædis, & cultum. Je-
 iunio quadragenæ dierum, per ternos dies
 singulis hebdomadis, illustrissimus governa-
 tor huius vrbs cum vniuersa nobilitate conue-
 niens in nostrum templum vesperi, psalmum
 quinquagesimum ab externis cantoribus cum
 insigni modulatione, cani iubebat ante simu-
 lacrum Christi Domini in cruce expirantis.
 pulchrum omnino spectaculum, siue vim con-
 siderares accensarum facum, lychnorumque
 dependentium, siue celebritatem apparatus,
 siue

siue populi religionem, ac frequentiam. post
 precationem habebatur sermo de Domini cru-
 ciatibus: tum demum, cum bene sacerdos di-
 xisset omnibus elata sacra pyxide cum Christi
 corpore, quæ consuetudo est in hac vrbe sol-
 lemnis, discedere licebat. Felicianus Ninguar-
 da e beati Dominici disciplina, Comensis Epi-
 scopus, vir illo ordine, graduque dignissimus,
 vt ingressus est in Episcopatus possessionem,
 nostrum Collegium adire, atque apud nos ci-
 bum capere voluit. eius aduentus magnifice
 celebratus est. paries exterior templi, atrium
 ipsum satis amplum, & Collegium interius con-
 uestiebantur vario genere carminum, emble-
 matum, lemmatum, & argumentorum: quibus
 non eruditi solum animi, sed etiam oculi pas-
 cerentur. breuis & elegans habita est in in-
 gressu oratio. rem diuinam fecit Episcopus in
 templo, nostrisque collegis ac discipulis præ-
 buit panem, qui e cælo descendit: dein ipse, alij-
 que viri nobiles pransi nobiscum, nec tam dele-
 ctati epulis, quam varietate linguarum, quas
 audierunt inter prandendum: hæc fuere nouem:
 quod sane quam mirum fuit in eo Collegio, vbi
 tantum e nostris tredecim numerantur. Ipse
 autem a prandio conuersus ad sacrum Quæsi-
 torem, ad Dominicanos aliquot, aliosque vi-
 ros, capita ciuitatis, qui aderant, Societati no-
 stræ præclarum iudicij sui testimonium dedit,
 in ijs præcipue rebus quæ in Germania fierent
 circa

circa religionem Catholicam . cum demum adisset scholas , exceptus est eodem honore orationis & versuum . ac ne multis , festus dies ac latus Episcopo ac ciuitati fuit . Pagus est quidam frequens admodum & celebrer , ab vrbe non procul , Vgiate nomine , qui Mediolanensem ditionem ab Heluetijs prope determinat . hic concionatus vnus e nostris Quadagesima , festis diebus , vberriimo fructu : habita schola doctrinæ Christianæ sub vesperam , con cursu admirabili : initia nostræ fidei , & rationem precandi , qui nesciebant edocti . in hunc porro pagum , alliciente opportunitate loci , confluunt multi , quibus propter facinora patria est interdicta : ad hos sæpe habita concio : nec nihil effectum . inter hos erat vir quidam famosus & contumax , cui cum prædiceret sacerdos violentam mortem , atque atrocem , proinde expiaret animum sacramento confessionis : persuasit quod cupiebat . sed cum idem mobilitate humani ingenij redijisset ad pristinam vitam , confossus miserrime prædictionem sacerdotis impleuit .

D O M V S P R O B A T I O N I S

Aronensis .

INTER EOS , QUI hoc anno in Societatem aggregati , duo fuerunt , in quibus verum esse reperias , quod dictum est a Domino ,

v t c

vt e duobus cubantibus in eodem lecto, assumatur vnus, alter relinquatur: id, vti se habuit, quam breuissime expediam. Adolefcens vnus, in remotis regionibus, per tres ipsos annos coxerat consiliū Societatis, demum in Italiam, cōcepta spe non dubij ingressus in Mediolanensem Prouinciam, statuit proficisci. amicū exorat primum, vt iter cum itinere, deinde etiam vt consiliū cum consilio coniungat. verum hic non ita vehementer se ad religionem sentiebat impelli: itaque in ipso probationis limine de reditu in patriam cogitat, et rem socio aperit: hortatur ille, vt in tantis tenebris oret Deum, præferat menti facem, ne erret: sed caligo obiecta a dæmone officiebat diuino luminī: et vana spes adiuuandi parentes ac proximos, et, si forte, delectis aliquot socijs eiusdem propositi, nouam quasi disciplinam instituendi salutarem multis, obcæcabat consilia. vbi stetit discedere, adit Rectorem: pastor ouiculæ timens, si extra septa pedem efferret, modicam suadet moram, obtendens anni intemperiem, & viarum difficultatem: expectet interea deliberationis maturitatem, & scrutetur voluntatem Dei per exercitia spiritualia. scitis plerūque fieri in eiusmodi æstu, vt vbi pars labet, summa turbetur. vbi ad electionē ventum est, consiliū discedendi sedit: animaduertit noster non æquam fuisse disceptationem, vbi cupiditas, imponēte diabolo, præponderasset, cōsultationem

tationem magis integram orat, vt ponderentur diligentius momenta rationum. igitur cum hæc fecum agitaret varius incertusque animi quadam nocte, nec somnum oculis caperet, vocem audit; Sequere fili liberatorem tuum. tum ille nihil hæsitans, an quod timorem dimouerat cupiditas interrogandi, Vtra via? quæsit. & responsum accepit, altera. nec dubium quin præstiberet religionem. Huc inclinantem malus aggreditur dæmon, & inuolās in os iacētis, & guttur. Quid, agis, inquit, desertor? siccine me contemnendū putas? itaque ne te arbitrere nihil egisse, ego vi apprehensum sic traham, vt vel inuitus me sequare. obstipuit ille, & obluētatus est improbæ suadelæ, compressis licet faucibus, donec excitator de more lumen inferret. surgit confestim, conuenit Rectorem, rem narrat: quærit quæ nam sit via altera, vt liberatorem sequatur. audit id quod erat, & constituit amplecti Societatem. O incomprehensa Dei iudicia, & viæ inuestigatu difficiles: ea hora qua hic confirmabatur, labascere alter incepit, nec tam fugam quærere, quam queri de mora obiecta: neque id clam socio: cum instaret dies profectiois, acrioribus stimulis dæmon alterum extrudere, annosum patrem offerre, venerandum canicie, & illuie miserandum: marentem matrem anum, sparso crine, & scissis vestibus, vbera, quibus puerum infantem nutriuerat, ostendētem. Hos tu patiēre tui desiderio cōfici,

& carentes ductore animarum ad inferos delabi? si hos negligis, quomodo amabis alienos? si proximorum salutem expetis, a tuis incipe. homines non sibi nascuntur, sed eorum ortus partem, primum parentes, cognati, patria vindicant, & amici: vbi his vtilitati fueris, deinde ad externos, & ignotos, si libuerit, te confer: hic est ordo caritatis: redi cum socio, cui iam melior mens, vnde discessisti: eosque primum adiuua, quibus plurimum debes, alloquio, & exemplo. nunc tu quidem spe & iuuenta properus, magna quam sana concupiscis. stultum est incerta certis, futura presentibus anteferre. Consiliū specie quam re vtilius. et flexerat tenerum adolescentem: ni Christus fluctuantem miseratus, & facilem capi, imagine, qua erat cum annum ageret duodecimum, ei se offerret, blādoque vultu absterfis omnibus molestijs, firmaret animum, vt mallet cum eo morte iungi, quam distrahi vita. Ceterum, in frangendis cupiditatibus, castigando corpore, in lacera atque attrita veste eundo ad publicas nudinas præter hominum oculos, qui non ignari nostræ consuetudinis, quasi faciendi periculi, irridere illos, atque increpare vocibus consueuerunt, corroganda eleemosyna ad subleuandam pauperum inopiam, diebus festis circumeundo pagos, & media etiam hieme, via licet difficili, atque interdum inexplicabili, instituendis rudibus ad doctrinam Christianam, ardor tyronum

qui debet. Adiunctus autem huic domui sacerdos, qui oppidanos audiat confitentes, adiuuetque, cum ab illis vocatur, vicinos ad moriendum. fructum vel e numero eorum coniectes qui diebus festis confitentur in nostro templo, & cælesti pane reficiuntur. Accidit etiam hic quiddam admirabile, quo Deus voluit admonitos parentes, ne prouecti intemperantia linguæ mala filijs imprecantur. Mulier quædam naturalem leuitatem ira concitante, cum infantem puerum sacro igni deuouisset, exaudita est celerius, quam volebat: eodem enim morbo paulo post filius misere absumptus, quamquam sero, admonuit genitricem verbi imprudenter lapsi: et ipsa sua orbitate, quicunque hoc erant audituri, vt ne commoti iracundia, diris execrationibus prosequantur liberos, quæ vbi semel exciderunt, reuocari non possunt. Et agnouit quidem mulier admissum crimen, diluitque illud confessione, & lacrimis, in nostro templo: sed non propterea filium, cui videtur auctor mortis fuisse, a mortuis excitauit. ita et laudanda fuit post factum pœnitentia, & a principio causa vituperanda.

VERCELLENSE COLLEGIVM.

VIX ANNVS EFFLVXIT, cum aperuimus scholas duas, et discipulorum numerus est maior opinione: quibusdam

licet

licet aperte calumniantibus, clam multis car-
 pentibus nostram docendi rationem. Sed nec
 obfuit nobis eorum sermo, & quæ ab illis iacta-
 bantur de nostra disciplina, refutata sunt a di-
 scipulorum profectu: confitentur parentes iam
 sibi esse filios eruditiores, modestiores, & ma-
 gis dicto audientes, quam antea fuissent. Pullu-
 lauit e scholis congregatio Parthenia, in quam
 non nisi natu maiores, diuque approbati inse-
 runtur. hi omnes quotidiana perscrutatione
 intimos animi recessus introspicere edocti,
 retroactam vitam confessione detexerunt:
 itaque progrediuntur in pietate ac doctrina,
 vt gratulentur nobis parentes, beatæque Vir-
 gini gratias agant. Nouus sacrorum Antistes
 cum ipso die, qui sacer est Sancto Eusebio mar-
 tyri primo Episcopo huius vrbs, Episcopatum
 iniret, magnaque clericorum & ciuium pom-
 pa duceretur ad maximum templum, exor-
 nauimus externam faciem nostri, qua erat
 transeundum, pereleganti varietate poema-
 tum: quæ ciuium aduenarumque (ad diem
 enim sollempnem confluxerant frequentes) non
 vulgarium modo, qui numerare, sed multo ma-
 gis eruditorum, qui ponderare versus solent,
 ad se oculos atque ora verterunt: postridie cum
 ad ædem nostram venisset Episcopus auditu-
 rus sacrum, a tribus pueris, qui orationem
 aduentitiam habuerunt, & recitarunt carmi-
 na, consalutatus est insigni gratulatione ciui-

tatis. Porro ad scholas accessit contubernium conuictorum nobilium, cuiusdam probi viri & familiaris nostri opera: e quibus partem ad nos ventitant, partem vt idonei fiant ad nostras scholas, a magistro domestico exercentur. Confitentium numerus excreuit hoc anno. ex ijs accidit quiddam vni iuueni, quod, propter speciem facti, hisce annalibus fuit inferendum. Infaniebat hic amore aleæ & ludi, quodam die vespere, cum haberet domi collusores, orta est, vt sæpe fit, inter eos contentio: cum hic peierans audacius. veluti liti finiendæ, Ne viuam, inquit, inuadat in me malus dæmon, ni hoc ita se habet. visus iecisse fulmen: eodem vestigio temporis totum cubiculum intremuit, & tætra umbra, ante oculos videntum oberrans circum parietes, apparuit: metu ille exanimatus in terram cadit: vbi primum ad se redijt, multo magis pavidus, & vecors conscientia, veniam a Deo eiusque matre suppliciter petit, votoque se obstringit curandi sacri in proximum diem beati Nicolai Tolentinatis, pedestrisque itineris religionis causa ad Varalli montem suscipiendi. nihilo fecius fuliginosa volitat effigies circum cubiculum, & lucernam conatur extinguere. Iesum ille & Mariam in auxilium vocare: at socij terribili spectro Crucem ligneam, quacumque ferretur, opponere: ab hora altera noctis ad diluculum vsque formidolosa durauit pugna: ita aleatores renouantes subinde

binde, oleo infuso, ne deficeret, lumen, æquarunt nocti, in lucemque tulerunt, non ludum, sed timorem. tum vero audito matutino signo Angelicæ salutationis, nocturnum monstrum, quod caua sub imagine omnes terruerat, inimico offensum sono, obscurum procul nebulis in suas tenebras recessit, consternatorum magis oculos, quam animos relinquens. ad nos illico iuuenis exanguis, & attonitus, nec satis securus visus sibi, non ante miseram mentem metu, quam peccatorum vinculis absoluit. Non infirmi ordinis in hac vrbe vir & vxor, perpetuo septem annorum litigio matrimonium infamauerant: cum auerso vterque animo congressum alterius conspectumque vitaret: quod si forte occurrerent, vt fiebat sæpe, nempe in eadem domo, non mutuis se modo conuicijs, sed & pugnis etiam petebant, & calcibus. sonabat interrim vicinia horum altercationibus: nec vllus erat iurgij finis. & recõciliare conati sunt eos, parentes, virique multi, auctoritate & gratia nobiles: sed grauiora erant mala intestina, quam remedia externa. denique aduocatus vnus e nostris, orationem ad conuertendos homines Deo suggerente, ita penetrauit in illorum animos, vt non solum placarit in præsens, sed, alte licet insitas atque inueteratas, omnes iracundiæ fibras euellerit: veniã petenti vxori maritus libentissime concessit. et nunc viuunt inter se non tacita concordia, quæ plerumque

est instar odiorum, sed tanto voluntatum v-
 cumque consensu, vt vna anima duorum cor-
 pora regi videantur. Nostrorum etiam deam-
 bulationes extra urbem, recreandis interdum
 animis, non inutiles fuere. pastores videlicet,
 bubulci, opiliones, rustici paganique multi Ca-
 techismo instituti, & ad peccatorum confes-
 sionem adducti. eadem cura collata in ope-
 ras, quas toto fere anno domi habuimus, ad
 necessaria negotia conductas. Sed & sacerdos
 quidam profectus in nobile quoddam oppi-
 dum, cum primariae ædis Præposito homine val-
 de pio & Societatis nostræ peramante, cum
 paucos ibi dies substitisset, tradenda doctrina
 Christiana, concionibus habendis, excipiendis
 confessionibus, operam nauauit. Alter cum so-
 cio etiam sacerdote, qui Arona venerat, Noua-
 riam missus Quadragesima ad Episcopum, quat-
 tuor cœnobia virginum ad arctiorem discipli-
 nam erudijt: earum confessiones, plerasque ge-
 nerales accepit: quod & fecit in summo tēplo,
 & aliquot parœcijs. doctrina Christiana e fug-
 gestu ciuibus explicata: multæque inter eos se-
 data discordiæ. Eodem redijt sacerdos alter
 Auentu Domini, rogante Episcopo, & in re-
 bus similibus elaborauit pari euentu: ille idem
 Antistes nostri ordinis studiosissimus, auctor
 fuit, vt sacerdotes duo quamdam obirent par-
 tem ipsius diceceseos, magna vtilitate oppido-
 rum, quæ ab illis lustrata. ergo parochi confes-

si, & plerique de totius vitæ criminibus, omnesque ad suum officium recte faciendum instructi. docendis rudimentis fidei scholæ institutæ. auditi duceni per singulas hebdomadas, cum confiterentur: hacque ratione, tacite plures reconciliati, quam si palam in conspectu multorum de inimicitijs componendis fuisset actum. malunt enim natura homines interdum videri sua sponte remittere iniuriam, quam si ab alijs rogètur. homicidæ multi, adulteri, sicarij, facinorosi, ad pœnitentiam adducti: fenestres contractus vt tollerentur, tabellionum conuentus habitus, in eoque, concessis contractibus & pactionibus rite atque ordine condendis, leges præscriptæ. Hæc scio visum iri parua, & leuia nonnullis, sed non videbuntur cogitanti

bus, ni hoc tempore esset occursum, in quantam immanitatem excreuis-

sent. nostrorum deinde est,

diligentia vti in obse-

quendo, & verecun-

dia in prædi-

cando:

vt eorum labor sit extra inui-

diam, nec extra utili-

tatem proximi-

morum.

PROVINCIA
VENETA.

IN HAC PROVINCIA socij fuere quattuordecim supra trecentos. in Domo Professa Venetijs vnus & quadraginta : in Collegio Patauino quinquaginta septem: in Brixienti triginta quinque: triginta & vnus in Bononiensi: in Ferrariensi viginti tres: decem & octo in Veronensi: in Parmensi quattuordecim: in Mantuano & Foroliuienti ternidemi: in Mutinensi vndecim: in Domo Probationis Nouellariensi triginta quattuor: in Creta insula septem. Morte intercepti octo: Tredecim accepti in Societatem.

VENETA PROFESSORVM
Domus.

MORTVVS EST Iacobus Antonius Segala Coadiutor formatus, cui diuturna laborum perpessio, & admirationem religiosæ virtutis, & fidem cælestis gloriæ fecit. concionatus vnus e nostris in parœcia nobili, cum pari cupiditate animarum, & lucro. idem est factum, effectumque in templo nostro, Quadragesima, & Aduentu Domini. ipsum autem templum proxime consecratum est mense Iulio

lio, a Francisco Barbaro electo Patriarcha Aquileiensi, & patricio Veneto, summa ipsius voluntate, ac populi lætitia: auctumque sacris vestibibus intertexto auro, ornatumque magnifice, præcellsum Eucharistiæ pegma, carbasino velo magni pretij inumbrante. Quadragesima etiam, celebri in templo nosocomij publici, exposita quotidie capita nonnulla ex historia Christi Domini patientis, & aspersum aliquid vtiliter, incitandis animis ad odium peccati. has ob res, in multorû animis, extinctis vitijs, accensa virtus, consopitæ inimicitia, damnosa lucra redhibita, mulierum aliquot famæ curæque subuentum. Sacræ Deo virgines sermonibus adiutæ, & auditæ confitentes. ad iti vincti in carcerem, damnatique. ad patibulum deducti, magno perinde ipsorum bono, quam numerosissimæ vrbs exemplo. Illud vero huius reipublicæ erga nos benevolentiam indicauit, & perpetuum iustitiæ tenorem, quod et Collegio Patauino, aduersus nobilem Venetum, et Veronensi, aduersus Fiscum, causam adiudicauit.

COLLEGIVM PATAVINVM.

PHILOSOPHIAE additum alterum curriculum, Theologiæ, explicatio linguæ Hebrææ, & schola de officijs ac moribus Christianis. Et quamquã Academia publica Patauina

propter doctorum auctoritatem, & vrbis, abundat multis adolescentibus ex toto orbe Christiano, tamen nostrum gymnasium vacuum non relinquitur: ad Theologiam ventitant auditores externi non pauciores quinquaginta: ad alias classes quadringenti: inter hos nobiles Veneti septuaginta: &, fremente Satana, aliquid erat motuum excitatum: egerant enim aliqui cum Senatu populoque Veneto de nostris scholis interdicens: sed Dei clementia, & prudentia ciuium sedata res est, cum maiore ordinis nostri commendatione. per eosdem fere dies, cum iuuenes aliquot procaces, turbarum non nihil in nostro gymnasio dedissent, Prætor Venetus, ne glisceret malum impunitum, essetque omnibus magister officij metus, vetuit turbatores domo discedere: quam ob causam commota tota Accademia: nec prius destitit a cōsilio, quam a nostris exoratus est, vt ignosceret lapsis. ex eo, amantiore vtimur iuuentute: e qua etiam nonnulli apud nos conscientia maculas pœnitentia sacramento eluerunt. neque enim solum in erudienda iuuentute elaborant nostri, sed multo magis in eadem, & ciuitate vniuersa, quantum quidem possunt, ad pietatem excitanda. Duo in summo templo conciones ad populum habuerunt: alter ieiunio ante Pascha, alter ante Domini diem natalem. in nostro etiam templo explicari cœptus liber Geneseos, & esca multi-

multiplicis doctrinæ adhæsit hamus Christianæ virtutis in pectoribus multorum. Congregatio vtraque Parthenia augetur. nostri autem non modo ipsi in sex templis huius vrbis exponunt Christianæ religionis rudimenta, sed & fuere auctores conflandi Sodalitij e viris nobilibus, tam vtili studio promouendo. exercitia spiritualia, præterquam quod multis adolescentibus, tradita etiam non nullis ex præcipuis ordinibus religiosorum, eorumque nouitiorum magistris: ea dexteritate, vt eo maior emerferit vtilitas, quo liberioribus ipsi animis, nemine e nostris inuitante, se informandos obtulere. Quidam ex ære alieno ad desperationem adactus, cum laqueo vitam finire cogitasset, ægre a domesticis retardatus, nostrorum postea oratione resipuit, & paucis post mensibus, criminibus rite expiatis decessit. nec defuere primariorum Academiæ doctorum erga nos testimonia voluntatis. Iacobus Zabarella, tum subtilitate, tum etiam doctrina Philosophus in primis excellens, quod ipsius scripta declarant, inter nostrorum manus expirauit: is in eo volumine, quod edidit paulo ante mortem, honorificis verbis nostram Societatem appellat. Eodem modo Hieronymus Capuacchius medicus primi nominis, decedens, locum sibi sepulturæ in nostra æde delegit, legatis aureis mille altari maximo excitando, in æde noua quæ extruitur: eius exemplum paulo post

post secutus ipsius frater,quadringentos reliquit ad eam pauimentandam: ad ædificationem denique promouendam, alius, qui erat sacerdos, aureos sexcentos,

COLLEGIUM BRIXIENSE.

LAURENTIUS Bononius Rethoricæ magister designatus, obiit diē extremum: ceteri, tum quotidiano opere, tum exercitationibus spiritualibus, per eos dies quibus prolata scholæ, in studium religiosæ perfectionis incubuerunt. eius rei, vel hoc vnum argumentum, quod vnus e fratribus rei domesticæ administer, cum iter faceret solus, ac præter patriam transfret, vbi parentes multis ante annis non visi, voluptatem, quam ex eorum aspectu complexuque cepisset, post habuit cupiditati Dei placendi. in templo principe, diebus maioris ieiunij, euangelia explicauit populo vnus e nostris: qui & ineunte postrema hebdomada, qua instituitur comprecatio, de more, ad horas quadraginta, quadragies mutatis vicibus, toties ad recentes verba fecit accommodata tempori, non sine admiratione non intermissæ vigiliæ, & succedentis laboris. in eodem templo alter Ecclesiasten egit mense Decembri, magno audientium fructu. magnus fuit numerus confitentium. Initia legis Christianæ, & in templo nostro exposita, & in nonnullis

nullis alijs templis. Sodalitas Christianæ doctrinæ constat hominibus fere quadringentis, e quibus nobiles bene multi, aliquot etiam e primoribus vrbis. horum omnium officium munusque in rudiorum cultu est occupatum, non in vrbanis modo scholis, sed & in villis opidisque subiectis: quo pergere interdum solent, nulla, nec molestia itineris, nec difficultate temporum, deterriti, spatio milliarium, etiam quinquaginta. Huius Sodalitatis moderator, secundum Episcopum, est vnus e nostris, eaque res sodalium rationibus conducere videtur. Accersimur ad damnatos capitis, subsidio simul solatioque multorum: e quibus vnus cum totam per vrbem carruca vectus candentibus vngulis excarnificaretur, in singulis ferme compitis affluentem multitudinem admonerat, vt recte vitam instituerent, vitarentque improborum consuetudinem: & alienis malis vtili exemplo docerentur. alter non solum animum aduersum suprema firmarat, sed ita erat promptus in spem alterius vitæ, vt, assiduis cum Christo colloquijs, exultantis specië præferret. res tulit aliquando, vt cum duo conscij & participes fuissent eiusdē sceleris, vnus, qui natura corporis, an metu supplicij, vim tormentorum pertulerat, irasceretur alteri, tamquam auctori mortis, & infamiæ, qui conscientia victus, seu dolore, maleficium indicarat: sed nostrorum tandem oratione inflexus est, vt et
veniam

veniam illi daret, & communem pœnam æquif-
 simo animo sustineret. Duo e nostris ingressi
 nosocomium, ægrotorum animis, corporibus-
 que curandis, inciderunt in vnum, qui laben-
 tem iam spiritum statuerat reddere sine sacra-
 mento confessionis: et visa res digna est, quæ
 non haberetur neglectui. igitur altero ad alios
 se conferente, relictus alter, ita hortari, orare,
 impellere hominem cœpit, vt vicerit pertina-
 ciam: aduocatur sacerdos, auditur confessio,
 æger postridie sacram synaxim sumit, simul-
 que recipit valetudinem. et miratus est idem
 noster paucis post diebus reuertens ad valetu-
 dinarium, cum vegetum atque alacrem offen-
 dit, quem mortuum existimabat: gratias ille
 egit, & facti causam lætanti aperuit, cum insi-
 gni numinis commendatione. Congregatio
 maior beatæ Virginis, aucta numero sodalium
 in incepto feliciter progreditur. gymnasium
 quattuor classibus distinguitur: in quibus ado-
 lescentes plerique omnes nobiles politioribus
 litteris erudiuntur ad ducetos quinquaginta:
 neque enim plures gymnasium capit: raræ om-
 nes indolis, & excellentis pietatis. ex ijs dele-
 cti quinquaginta, flos iuuentutis, Sodalitio mi-
 nori beatæ Virginis inscripti. Mense Augusto,
 ferijs Sancti Laurentij, in templo maximo re-
 citatus dialogus a nostris discipulis de rebus
 ad Christianam doctrinã pertinentibus, in ma-
 xima populi corona: præuia disputatione quæ
 inter

inter septem habita est. occasionem dedit sollemnis puerorū de doctrina Christiana concertatio ex instituto eius Congregationis, de qua diximus supra: victores a duobus Præsilibus, Episcopi nomine, argentea cruce non leuissimi ponderis ad collum appensa, equestri dignitate vocabuloque insigniti sunt. habuit ea res excogitata a nostris mirificam omnium approbationem. Super solitam liberalitatem ciuium, Angelus Paradisus, cuius opera primum in hanc urbem Societas inuecta est, moriens trecentos aureos Collegio nostro reliquit: hac ratione leuatum æs alienum, quo premimur. ad fabricam etiam Collegij non nulla accessio facta. auctumque sacrarium supellectili non exigui pretij.

COLLEGIUM BONONIENSE.

HIC ETIAM frater vnus deceffit. Quidam e nostris mandatu illustrissimi Cardinalis Palæoti, bis hebdomada in templo maximo exponit officia hominis Christiani: cumque semel quot mensibus, tum in oppidis huius diceceseos, tum in vrbe ipsa, qui habent procurationem animarum, proponant species aliquot facti communiter excutiendas, urbano conuentui idem præsidet Pater, disceptator & arbiter: oppidanorum, consilio moderatur: nec desunt deinde e nostris qui matutinis
pome-

pomeridianisque sermonibus elaborent in populo erudiendo . Ex ijs, qui celebrant gymnasium, tres Societatem impetrarunt: alij nonnulli varia religiosorum cœnobia ingressi . multi pacificati inter se , qui implacabiles inimicitias gerebant. multa suis dominis restituta . hæretici aliquot ad fidem, nostrorum impulsu, reuerterunt . ad exoluenda peccatorum vincla pijs colloctionibus excitati complures. ex ijs, quæ in hoc genere accidere memoratu digna, seponam breuiter vnum, atque alterum . Quidam adijt vnum e nostris sacerdotem, eique extra confessionem, aperit flexo ore in mæstitiã, sibi, per duos iam menses, quamuis rei sacræ sæpe interfuerit, numquam visam sacrosanctam Hostiam , aut calicem salutarem : persuadet homini sacerdos peccatorum confessionem: cum audiret sacrum postridie , discussam sensit illã caliginem , quæ præstinguebat aciem oculorum . Alter sacerdotio præditus magna vir probitate, ac spectata virtute , sub mortem mali instinctu dæmonis desperabat animæ salutem, illud subinde repetens: Igni sempiterno addictus sum: fecit mea negligentia , vt nullum fructũ e Christi sanguine percipere possim. itaque alte hanc cogitationem in pectus suum demiserat, vt neque a domesticis, neque a religiosi aliquot hominibus extrahi posset. placuit diuinæ bonitati, vt vnus e nostris alloquio redderetur animo tranquillitas , & mens ægroto:

cuius

cuius alia deinceps fuit oratio : nam et magnā spem concepit diuinæ misericordiæ , & durante tractu & lentitudine mortis, venia a circumstantibus petita, ingenti cum gaudio decessit. Patris Visitatoris aduentu magna in nostris facta accessio ad pietatem . Quod ad rem externam attinet, Collegium, Dei beneficio, auctum: et pars eius anterior propemodum absoluta: addita aliquot cubicula: ad annuū præterea vectigal, siue propter emptam domum, siue propter cuiusdam e nostris hereditatem, aurioreorum ducenum quinquagenum redditus accessit.

COLLEGIVM VERONENSE.

NEQVE HOC COLLEGIVM funeris expers fuit . Obijt Pater Paulus Vizanius, de Germania benemeritus : qui cū huc e Collegio Patauino ad balneas venisset, vim morbi sustinere non potuit. Multis locis in hac vrbe semen sparsum diuini verbi: et fuit aliqua mensis. in summo templo mane vesperique, diebus legitimis : ter præterea singulis hebdomadis in sacello Episcopij: ad quattuor deinde cœnobia virginum, e quibus duo confessione expiata, habitæ conciones. in publico etiam gymnasio Episcopij explicatæ controuersiæ, quæ ad conscientiam pertinent . Discipulorum Sodalitas, virorum item altera pietate prestantium,

ad

ad Romanam adiunctæ . Doctrinæ Christianæ
 promouendæ, cuius procuratio nostris incum-
 bit, institutæ Sodalitates duæ : puerorum vna
 quadraginta : altera adolescentium triginta
 quinque : horum plerique sacramenta in tem-
 plo nostro frequētant, prospectum pariter huic
 operi, tum per religiosos sacerdotes, tum per
 alios pios viros, qui in nostris Sodalitatibus nu-
 merantur, confefsiones repetitæ a pueritia cir-
 citer ducentæ : ea fuit occasio vt restitueretur
 pecunia, cuius summa ad centenos, ducenos,
 quadringenos aureos ascendit . Complures e
 nostris discipulis, ex ijs præcipue, quos sibi
 Deipara segregauit, ad varios religiosorum
 ordines se recepere. ægrotis, ac custodijs publi-
 cis frequens opera data est . Templi nostri cœ-
 pta superiore anno ædificatio, vsque adeo pro-
 cessit, vt tota superior pars, vbi sacellum maxi-
 mum, & sacrarium, perfecta ferme sit . Tem-
 plum est a nostro Collegio valde remotum, cui
 magna pars vrbs subijcitur: ipsi præsidet Mar-
 cus Cornelius nobilis Venetus, cuius perma-
 gna erga nos beneuolentia: is vbi primum effe-
 ctus Abbas suscepit regimen templi, ad eam vi-
 neam verno tempore excolendam quemdam e
 nostris impetrauit, qui cum binis quotidie ser-
 monibus ad amorem Dei excitasset populum,
 cetero etiam anno in eodem labore perseue-
 rauit : antemeridiano tempore euangelia,
 pomeridiano decalogum explicabat . rationem

nem afferens , qua se quisque excuteret in singulis præceptis . ex ea re effectum , vt plerique auditores instituerint confessionem generalem , ascuerintque consuetudinem sæpius confitendi . Igitur quarta Dominica Quadragesimæ , Abbas ipse cælesti epulo verboque populum excepit . diebus aliquot ante Pascha , præparandis animis ad sollemnem synaxim , instituta comprecatio horarum quadraginta , magno templi apparatu , & ciuium conuentu . qualibet hora adhibebatur disputatio de Christi Domini cruciatibus : Abbas duodecies perorauit , horis viginti in precibus fuit : reliquo tēpore sacerdos noster , & externi sacerdotes aliquot , eadem de re habendis sermonibus , multorum animos ad lacrimas impulerunt . Instauratæ deinde eadē preces , peccatorum veniæ consequendæ , mense Iulio , diē Sancti Iacobi , & altero deinceps beatæ Annæ , ædis ornatu , & hominum concursu non minore . libellus de mysterijs Dei matris ex composito editus fuerat : & de ijs verba facta horis singulis ad populum frequentem . his incitamenti adducti multi ad sacramenta sæpius vsurpanda . proinde curatum , vt essent qui ministrarent . restitutus mos prohibendi aditu templi , qui Paschate non communicassent : eaque de re noster sacerdos publice disseruit . ita e ducentis qui abstinerant , centum & quinquaginta benigne admoniti resipuere : re-

liqui a piorum cœtu faceffere iufsi: pauci perui-
uaces, ad alia loca migrarunt. Ceterum pars il-
la vrbis adeo expurgata est, vt cum mulier cu-
læ cuidam domicilium quæreretur, nullum sit
inuentum: ac quæritanti responsum, ea in re-
gione, quæ iam in melius mutasset viuendi ra-
tionem, neminem locaturum domum quanto-
cumque pretio, si peccati periculum metuere-
tur. studuit præterea noster idem, vt ne ijs, qui
ob inopiam, festis diebus sub Auroram tatum,
ad sacrum accedere poterant, verbum Dei
deesset. Hæreticus quidam, cum ex Alpibus
Rheticis in hanc vrbem venisset, diuino, vt res
ipsa docuit, impulsu, illam ipsam ædem, de qua
modo loquimur, ingressus, Catholicum se velle
esse professus est: igitur receptus ipse cum fa-
milia, in fideque instructus, Ecclesiæ reconci-
liatus est.

COLLEGIVM PARMENSE.

ET HIC, VNVS amissus morte. tres
admissi, eius vicem expleuere: alij præ-
terea, de nostrorum consilio, alia religiosorum
castra secuti sunt. Concionatus est vnus e no-
stris in æde vrbis maxima, per quadraginta il-
los dies, qui sunt pœnitentiæ dicti, frequenti
cœtu, & satis vberi auditorum fructu. Doctri-
næ Christianæ scholæ duæ nuper institutæ: vti-
le inuentum: nec nihil profuit excitandis pue-
rorum

rorum ingenijs, ac studijs parentum, magnifica
 disputatio & dialogus in nostro templo. Turca,
 iussu serenissimi Principis a nostris ad fidem
 instructus, ablutus est: is nunc exercet Christia-
 nam pietatem, vt præluceat omnibus exemplo.
 Itum ad carcerem publicum, audiendi vincetos,
 & sacra faciendi: neque ipsi solum ad ergastu-
 lum, sed damnati etiam ad supplicium, æquo a-
 nimo perferendum adducti. redintegrata pax
 inter multos, ternos inter præcipue, quorum
 odia ingens perturbatio rerum sequebatur.
 adiuti morientes. Qui missus est a summo Pon-
 tifice ad Parmensem Ecclesiam regendam no-
 mine Vicarij Apostolici, nostra opera vtitur af-
 fidue, ipseque suam erga nos benevolentiam
 ostendit: venit ad nostrum templum frequens,
 vbi & rem diuinam facit, & sanctissimum Chri-
 sti corpus populo præbet. In funere Alexandri
 Farnesij Cardinalis, delectus a principe vnus e
 nostris, debitis laudibus profecutus est mor-
 tem viri amplissimi, magno cum solatio au-
 diëtium, & ipsius oratoris commendatione, cui
 gratiæ a Principe et a proceribus actæ. Cete-
 rum ex hac oratione, & ex altera, quam præce-
 ptor noster habuit in templo, magna corona
 principum & nobilium virorum, qui vltro nec
 inuitati cõsuebant, mirum, quantum nostrarũ
 scholarum existimatio, & fama creuit. florent
 autem scholæ nunc, vt maxime, tum frequentia
 discipulorum, tum etiam nobilitate & ingenio,

Idem est status Congregationis Partheniæ, qui prior, sed maior fructus. Templum nostrum qua vetustate consumptum, resarcitum: qua inchoatum erat, ferme perfectum est. in dextera parte, sacellum beati Rocchi: quod est Deiparæ sacrum, illi ex altera parte respondet. ara maxima in commodiorem locum trāslata est, circumque illusa auro, & varijs imaginibus egregie pictis exornata. Sacra demum supellex veste permulta, & argentea pyxide, aucta.

COLLEGIUM PLACENTINUM,

IN AEDE NOSTRA conciones iam haberi cœptæ magno nobilium virorum, ac feminarum concursu. in æde etiam maxima vnum e nostris Quadragesima concionantem, & frequentia hominum, & laus concionum, ac fructus, præter ceteros celebrauit. Plurimæ confessions de totius viræ criminibus audita. viuuda multorum odia sepulta. discipulorum numerus quam alijs annis maior, & gymnasij existimatio: sic nempe, vt primores ciuitatis, si locum in eo filijs obtinuerunt, singulari se beneficio affectos arbitrentur. in instauratione studiorum oratio habita, eo magis ex sententia celsit, quod serenissimi Principes Ranutius & Odoardus præsentem fuere. Ciuitas tenuitatem nostram libenter sustentat: cum ad consilium publicum de
templi

templi ædificatione relatum esset, aurei ducenti ad ferreas compages sustinendo fornici summa omnium voluntate decreti sunt. sæpe etiam ornatus sacrificialis offertur. emptum prædium suburbanum, quod tum frugiferum est ipsum, tum etiam opportunum animorum relaxationi. et habebamus quidem iam inde ab Duce Octauio Farnesio fundatore aliquam iuris præscriptionem, sed opponebatur scopulus, quem tandem hoc anno principum aliquot virorum erga nos beneuolentia, & auctoritate superauius: vt facile appareat, quantas pro accepto beneficio bonorum auctori gratias agere, & habere debeamus.

COLLEGIUM FERRARIENSE
& Mantuanum.

IN FERRARIENSI discipuli magna spe bonaque indole duo recepti. Duo ex inveterato concubinato extracti. Vir & vxor qui quattuordecim iam annos separati parum pudice vixerant, vetus odium & peccata deposuerunt.

MANTVAE hæc in summa geruntur. In nosocomijs & carcere, confessiones exceptæ, erectique rei capitales, vt in subeunda pœna gererent animos laude dignos. Germani qui sunt ad custodiam corporis Duci serenissimo, apud vnum e nostris consciētia maculas eluunt.

Qui nos adeunt gratia pœnitentiæ, per multi sunt, ac plerique nobiles: totius vitæ crimina a nonnullis patefacta: e compluribus, atque in his, a mulieribus præmortui pudoris, vita turpis cum honesta mutata. homicidiorû consilia repressa: æs alienum non leuis ponderis restitutum a multis. Ceterum Bacchanalibus supplicatio quadraginta horarum in æde nostra indicta, et, quod mirum, illis diebus superfluente multitudine. Serenissima quidem Leonora Austriaca Ducis mater, quæ in pristina sua erga Societatem nostram beneuolentia perseuerat, in ea comprecatione perassidua fuit: etsi par eius humanitas ad omnia pia loca se porrigit. Templi ædificatio eo perducta est, vt speremus, Deo volente, nos intra annum eo vsuros. hoc quidem anno, partim a matre Ducis, partim ab ipso Duce, illa hortante, tria aureorum millia attributa.

COLLEGIVM FOROLIVIENSE

& Mutinense.

MIGRAVIT VNVS sacerdos magna laude silentij, & paupertatis ornatus: moribundus, de virtutibus, de obedientia præcipue differebat, canebatque pias aliquot cantiones, et quasi præsentem haberet cælestium chorû, eos vt cantarent vicissim, & responderet inuitabat: migrationem hic suam præscisse, & prædi-

prædixisse quodam modo videtur: affuerat mulieri, quæ credebatur animam efflatura, deinde in reditu, hæc dicit socio. Hæc quidem mulier hoc morbo non morietur, mihi paucis post diebus in Domino est moriendum. vtramque prædictionem euentus approbavit. Subijciam nunc aliquid non indignum. Mulier quædam erat curis exercita, a quibus nullam reperiebat, nec interdiu, nec noctu quietem: adiit ad hunc de quo dicimus, sacerdotem, causa confessionis: leuari cœpta est: eo mortuo, eadẽ curæ recrudere. excitavit ipsa cogitationem ad memoriã defuncti, eiusque patrociniõse cõmendavit, quem iam confidebat in cælo esse: res mira, abscessit extemplo omnis molestia, quæ animum exedebat. Vnus ad domestica ministeria in Societatẽ adscriptus. multi omnem vitam confessione aperuere. non defuit nostrorũ opera agentibus animã, illis præcipue, qui ab exactore ducebantur ad necem. Dux Bransuicensis, lectissima femina, cum e nuptijs magni Ducis Hetruriæ rediens, sacrosanctã Deiparæ domum, quæ Laureti religiosissime colitur, inuisisset, in hæc urbem flexit, honorificeque ab Antistite, totaque ciuitate excepta est: venit in nostrum templum, vbi eius impensa sacellum maximum extruitur: et magnopere lætata est, quod illud viderit pane absolutum. temporarium altare eo die ereximus, ornanimusque: vbi collocatum simulacrum beatissimæ Virginis, quod olim ip

fa miserat dono, etsi eodem die eius liberalitas etiam illuxit, non solum quod trecentos aureos reliquit, sed multo magis, quod donauit capsulam plenam reliquijs Sanctorum, serico argentoque intertextam: coram Episcopo, Prætorè vrbis, cunctisque magistratibus testata, eas reliquias abstulisse a ditione sua, ne in hæreticorū manus peruenirent: voluit eius rei extare testimonium suo chirographo, cui etiã aliquot viri primarij ipsius rogatu subscripserunt. Sodalitas Parthenia cum Romana coniuncta. ex ea, duo præcipue, singulis ferme diebus, tum suis facultatibus, tum quæsitæ etiam ostiatim eleemosyna paupertatem sustentant. Oratorium superioribus annis in Collegio nostro inchoatum in dies efflorescit: vno quidem die dederunt nomina viri e prima fere nobilitate, instar quinquaginta: omnes semel hebdomadâ certo die conueniunt. Aliquod etiam opis deriuatum in loca suburbana. Quadragesima diebus festis ab vno e nostris conciones habitæ in pago propinquo. itum interdum in oppidum, edocendi rudès elementa Christiana, cum approbatione omnium, fructuque multorum.

M V T I N A E, QVO liberius nostri in proximorum salutem incumbant, multis iniecit Deus hanc mentem, vt eorum tenuitatem beneficijs & liberalitate prosequantur. igitur munera Societatis alacriter obita.

Confessione,
nes,

nes, atque in ijs plurimæ totius vitæ, cum fructu extiterent. adiuti ægri, aditque qui in carcere attinebantur. per vim & fraudem ablata res, fama que, restitutæ. Simultates, quæ honestos inter viros inueterauerant, compositæ: fuere etiam curæ cœnobîa sacrarum virginum. Ceterum, eorû numerus qui rudimenta fidei pueros docent, ac frequenter communicant, in dies augetur.

DOMVS PROBATIONIS
Nouellaræ.

MINAX ANNVS & turbidus fuit in hoc tractu, subito horrore belli, quod strepitu horribilius quam ictu detonuit: et ingruit nimbus militum, in speciem ac terrorem omnia diripiens, et vastans: sed transijt nostros agellos, quæ plurimorum ciuium segetem gradando percussit: vt eos appareret esse alumnos pacis, atque ministros, qui in communi strage erant intacti. et certe in eam pacificationem nos interposuimus, fuimusque interdum auctores, vt abacta præda restitueretur. cum tamen interea, castigatione corporis, et numquam interruptis precibus (vt esset dies nocteque, seruatis inter nostros vicibus, qui ante Eucharistiam supplex procumberet) instaremus numini placando, in digressu exercitus Deo grates

actæ,

actæ, qui Societatem in hac ora posuisset. ipsis vero Comitibus Alphonso & Camillo, non tantum ad amorem in nos, verum etiam ad beneficia cumulus accessit. nam super commune donum frumenti modiorum viginti quinque, Camillus domum nostram noua ædificatione laxare instituit: et quamquam tam impeditis temporibus multa interpellarunt incrementum operis, tamen ita processit, vt sesquialtera pars sit ad fastigium perducta. Alphonfus autem commoditati nostrorum facere constituerat domum, loco amœno ac salubri, in quodam oppido, sexto ab hinc lapide: & iam duce nos aureos vectigales attribuerat, et inchoauerat templum: sed mors intercessit: de qua breuiter dicendum. Quattuor menses graui morbo ac difficili laborauit, vlceroso corpore, magno animo dolorem ferens, & aspectum suorum: vxori spem vitæ afferenti, an simulanti: An tu, inquit, si me amares, diutius confici velles in hoc sepulcro? confessionem generalem, etsi fecerat ante alias, repetijt, tanto cû sensu, vt præ fletu vix intelligi posset. sexies toto tempore ægrotationis cælesti cibo ferefecit: hoc mirum, quotiescumque eum recepisset, reuocato quasi a limine mortis redibat spiritui vigor: id extremo maxime patuit: cum enim alto mergeretur somno, atque excitari non posset, inclamante sacerdote, et admonente proxima migrationis, collectis viribus ani-

mum recepit: mox accepto viatico, ita in melius ire visa ipsius valetudo, vt spes noua salutis affulserit: sed postridie grauiore sopore correptus, experrectusque ad sacram inunctionem, supremis sacramentis munitus, cum animo atque oratione confisteret, sancte decessit ac pie, vt non vitam relinquere, sed mortalitatem videretur. neque illud caruit admiratione, protractam ab eo vitam, contra medicorum sententiam, ad lucem vsque beato Francisco sacram: vt quem patronum sibi viuens delegerat, ostenderet se in eius patrocinio animam efflare: magnum solatium mortis: cui peruulgata, statim in his terris, multi, atque in his, Regientis Episcopus inuidisse se potius, quam illa crimasse scripserunt. eius certe vxor, virilis animi femina, se domumque totam ab infirmo desiderio, & muliebribus lamentis ad imitationem viri contulit, contemplationemque eius virtutum, quas neque lugeri neque plangi fas esse arbitratur: vtiturque ipsa, quod et facit Comes Mirandulana, & Antistes Regij, multis in rebus, ope consilioque nostrorum. Ceterum hæc domus plena est adolescentium magnæ spei: ex his duo sponte a parëtibus oblatis: vnus autem a patre, cui erat vnicus, inclusus domi, se per fenestram demisit, magno periculo. ad nos cum aduolasset, misit ad animi atrocem, & peruicacem ira, epistolam plenam prudentiæ, qua accepta, quieuit commotus

animus,

animus, & in locum iræ successit gratulatio.

M I S S I O C R E T E N S I S .

IACTATI PERICVLIS, qualia plerumque affert nauigatio, decimotertio Calendas Septembres nostri in Cretam, ad urbem Candidam applicuere: excepti sunt ingenti lætitia omnium, eorum præcipue, qui nomine Venetorum reipublicæ, regimini præsent: per hos, obtentus locus ædificando Collegio. Rhetimæ Episcopus, cuius opera, ductuque huc uenimus, ære suo, quoad potest, & auctoritate adiuvat ædificationem, totoque animo de nobis, & de nostris commodis cogitat: exemploque fuit uiris primarijs, ut nos benefice complectatur. Diuersati sunt socij ad aliquot dies, dum instruitur domus et templum, apud Franciscanos, loco ab illis remoto, ac libero: hic cum essent, aduentantibus multis, inter quos & filij erant uirorum nobilium, exposuere Catechismum, adiere ægrotos in valetudinario, audire Latinos milites, qui in his locis excubant ad subita belli, cum peccata confessione aperirent: exercitationes spirituales tradidere nonnullis. excitauit hæc fama omnes fere Episcopos insulæ, qui et cupiunt a nobis Collegia in suis urbibus collocari: hoc Canea ciuitas postulat, hoc Rhetima, loco satis commodo & templo oblatis. Rhetimæ autem Quadragesima

ma concionatus vnus magno applausu omnium æque ac fructu. id adeo acceptum ex epistola, quam ipse dedit, cuius fere hæc verba. Veni Rhetimam, mente ab omnibus, ac fronte benigna acceptus. eodem die ad me adiere primores vrbs, in quibus magna pietatis & beneuolentiæ erga Societatem argumenta perspexi. Singulis diebus festis, & ter præterea quot hebdomadis, sermones ad populum habui: de Iubileo, quod promulgauit Episcopus, concurrentibus etiam Græcis, separatim disferui. & audiui multorum, atque in his aliquorum generales, confessiones. dissidentes placati, pacatique non pauci. concubinæ excussæ. egi in concione aduersus peruersam huius regionis consuetudinem, vt mulieres, sua ne, an maritorum culpa, diebus festis non intersint sacris mysterijs: & iam videas nobiles matronas ad templum frequentes: aptatur peculiare illis sacellum, vbi non tutæ solum, sed etiam securæ esse possint. hæc nisi adhibeatur cautio, vsus ipse docuit rem futuram in magno discrimine. in discessu conueni publicos magistratus, qui amplissimis verbis ostenderunt nostrum officiû fuisse sibi gratum, Latinisque militibus salutare. Hæc pauca ex ipsius epistola. Ceterum in hac missione duo fratres obiire. totidem submissi Iulio Mense, & sacerdos præterea vnus, Græcæ peritus linguæ, quo pluribus munimentis expeditio insistat.

P R O-

P R O V I N C I A
P O L O N I A .

ERSATI SVNT in hac Prouincia Socij trecenti triginta quinque . in Collegio Bransbergensi triginta: in Pultouieni viginti duo : sexaginta duo in Vilnensi : in Posnaniensi duo & triginta: in Iaroslaiensi triginta quinque : in Lublinensi viginti vnus: in Polociensi duodecim: Rigæ, vt in exilio, sex: in Calisienti vndeiginti : in Niesuisiensi sedecim: quattuordecim in Derpatensi: Cracouiæ, in Domo Sanctæ Barbaræ totidem: in Nouitiatu ad Sanctum Stephanum, modo quinquaginta, modo quadraginta: octo præterea Moldauiam incoluere, & Sueciam: duo cum Patre Prouinciali circumiere Prouinciam: tres in aula regia fuere: in Gedanensi & Voliniensi missionibus bini. Recepti decē : Desiderati quindecim.

COLLEGIVM BRANSBERGENSE.

CONCIONES IN AED E nostra, & in altero vrbs templo, fere continuæ. Itū frequenter in loca finitima, et vero etiam longius excursum. in ea peragratiōe itinerum, & lustratiōe terrarum, vnus e nostris sacerdos

dos virgines ad octoginta, in duobus cœnobijs præparatas ante pijs meditationibus, omnium annorum confessione expiauit. alter, ex Oliua (nomen est Monasterij in Pomerania) nouum Abbatem, religiosi admodum moribus, sibi a Cuiuuiensi Episcopo, qui eum delegerat, cõmendatum ad nos adduxit: mox diuinis commentationibus excultum remisit, magna spe futuræ vtilitatis: cum eidem monasterio subiiciantur alia duo, & pagi circiter octoginta. idem grauem controuersiam de Canonicatu Varmiensi, inter Collegium Canonicorum, & viros nobiles, accersitus via milliarium sexaginta, Dei beneficio, diremit. Scholæ in doctrina & pietate proficiunt: mirus feruor accessit, cum intellectum est per Reuerendum Patrem Generalem, factam esse potestatem, vt Congregationes Partheniæ, haud ita pridẽ conditæ aggregentur cum principe Romana: ita, cum olim vnus tantum esset iuuenum cœtus e nostris discipulis, peculiari studio beatã Virginem venerantium, neque vltra quadraginta, nunc quinque sunt, & in eorum nonnullis, sexageni censentur. acuit omnes æmulationis virtutis: nimirum ex hoc coniecturam facies de vniuersis. vnius e conuictoribus, cum euocatus pernoctaret domi, per scortum a famulo perductum, tentata pudicitia, sed tentata tantum: flagitij enim occasio infra Dei timorem fuit. igitur quærentibus primo regnum

Dei

Dei, res etiam externæ adiectæ: pro conductâ enim domo, qua conuictores utebantur, eaque angusta, vt non caperet amplius septuaginta: ad annos septuaginta data est gratis vtenda altera, commodior, ducentorum capax. Typographia præterea, Collegio, in commodum perinde, vt in ornamentum accessit.

COLLEGIVM PVLTOVIENSE.

POST SVPERIORIS anni pestilentiam secuta est salubritas cæli, & utilitas animorum. mirus concursus ad templum causa sacramentorum. triginta a criminibus totius vitæ, nouem ab hæresi, vnus a schismate absoluti. ex his mulier vna, quæ cum viro Catholico erat, nocturnis visis admonita. Persuasum duobus, vt quas concubinas habuerant, vxores habere mallent. adolescentis nobilis, qui falso insimulabatur furti, famæ, rei que subuentum. Sodalitium studiosorum nobilium augetur. dedere speciem pietatis, cū decreta supplicatione quadraginta horarum, propter tumultum regni, non leue supplicium de se singuli publice sumpsere voluntaria corporis diuerberatione. antiqua consuetudo abluendi pedes pauperibus, & instruendi conuiuium, non intermittitur. Alteri item Sodalitio quod conflatur e ciuibus, præest vnus e nostris: illius caritas sæpe spectatur anno, cum prandium parat egenis

egénis omnibus, qui in hac vrbe versantur. ceteras vtriusque Sodalitij laudes non persequimur, quia, vt Deo placeant, qui faciunt plurimum, minimum de seipso loquuntur. amicorum solita humanitas. vnus iam pridem infensus nobis, liberalem eleemosynam misit, fidem mutata voluntatis. De excursionibus ponam hoc tantum. Vir nobilis ad sollempnes dies Paschæ in pagum quemdam euocauit vnum, e nostris: templum illius pagi ab hæreticis tenebatur: igitur domi suæ extruxit subitum sacellum: quo, ad diuina sacrificia, sanctaque sumenda mysteria, a paganis omnibus veniebat, relicto Ministro hæretico, quasi gallo ruspante in sterquilinio suo.

VILNENSE COLLEGIUM.

ANNVS PRIMA SVI parte latior, media anceps, extrema luctuosus fuit. Patres videlicet dilapsi superiore anno metu pestilentia, reuenterant Februario: et fuere per sextum deinde mensem inducia: rursus principio Augusti, valescente peste, Collegio & vrbe cedere coacti sunt. ita populosam urbem iuuandi cura, tam infestis temporibus, deuoluta ad paucos, qui in Collegio remanserant, tanto in illis extitit illustrior, quanto a solita ceterorum ope atque auxilio remotior fuit. extincti e nostrorum numero duodecim, totidem in eo-

rum locum a Deo suscepti. Nunc ut explicatius cuncta ponantur, altero quasi sumpto initio, de integro ordiamur. Disciplinarum studia non eum quem superioribus annis consueuerant, cursum tenere. iuuentus enim quæ defluerat timore contagij, primo contanter redire, quod rumor esset, neque ille falsus, nondum esse urbem omnis periculi expertem. sed & aliqui fidentiores, cum iterum grassaretur lues repentino, fuga salutem quæsierunt. Ver scholas aperuit: primo die treceti, post modum etiam sexcenti numerati: dubio procul plures futuri, nisi pestilentia intercessisset. At, Deum immortalem, quam ægre a nobis multi diuellebantur, quam clarus aliquorum fletus, quam altum aliorum, ipsoque grauius fletu, in mærore silentium & hæc inter, non omittebantur questus, quos dolor suggerebat. eorum præcipue voces exaudiébantur, qui e parentibus hæreticis nati, contraque eorum voluntatem Ecclesiæ reconciliati, peius exilio patrium solum metuebant: neque horum desunt insignia probitatis, & raræ cuiusdam virtutis argumenta. ex his pauca subiiciam, gratia exempli. Vnus cum ab hæretico patre traditus esset Ministro æmulo inuentorum Caluini, corrupendus, ab utroque profugit, a nostrisque, ut vel inter pauperes studiosos sibi esse liceret, etiã si ostiatim victus esset emendicandus, efficaci prece cõtendit. Alter, parentes cuiusdam puellæ, cuius ab se pro-

cacita-

cacitatem magno animo abegerat, admonuit, vt illius pudicitia diligentius consulerent. pueri tres splendidis orti natalibus, a matre schismatica, nullis, nec minis, nec verberibus, adigi potuerunt, vt Ministri hæretici concionibus interessent. Duo adolescentes æque nobiles, e quibus alter vtroque parente hæretico natus, pia quadam contentione certarunt, vter eorum cuidam ad suspendium, ducendo insigne Crucis præferret: litem diremit vnus e nostris, vt ferrent alternis. ergo in non maleuolas animas intrat sapientia: idque perspectum sæpe, tum maxime eo tempore, quo Sigismundus tertius Poloniae rex, die & vrbe frequenti, est primum Vilnam ingressus. celebrarunt hanc lætitiã versibus innumeris, tam vberè materia ingenium excitante. tres autem gratulationes regiae maiestati factæ: ad arcum triumphalem, quem propter templum ingenti artificio erexerant propria impensa: ad aulam regiam: ad Collegium nostrum, quod rex ipse inuisere voluit. res autem in Collegio hoc modo gesta est. Omnium nomine ab vno e nostris gratulabundo exceptus: rex ad eum per virum magnæ auctoritatis humanissime respondit. deinde ad scholas deductus interfuit dramati, quod dederunt adolescentes incredibili venustate, vt spectatoribus vbertim lacrimæ manarent. et certe actionem omnibus, & regi placuisse, ipsi etiam hæretici ostenderunt: e quibus

vnus, audientibus ceteris, tam præclaram rationem instituendæ iuuentutis Patri Provinciali gratulatus, orauit eundem, vt persisteret in incepto. Verum a rebus domesticis veniamus ad externas. Doctrina Christiana rudi plebi in præcipuis templis, compitisque frequētibus, tradita: conciones habitæ pluribus locis: ægrotis in valetudinario, vincitisque in carcere, egestate, morbo, alieno ære, aliave calamitate oppressis, oratione operaque subuentum est. Sed hæc communia, & vsitata: illa magis propria. additi religioni Catholice Scythæ duo, hæretici vndequadraginta, schismatici quinquaginta tres. Vir quidam magni nominis, etsi aliquot ante annis ab hæresi se receperat, tamē ad perceptionem Eucharistiae non ita facile adducebatur: sed tandem vnus e nostris suasu audivissime illud sumpsit, a quo nescio qua ratione improvidus abstinebat. adolescens multa claritudine generis, cum ex prava hæreticorum consuetudine, & viuendi licentia, putaret, ne rueret, erectus. multi similiter in fide firmati. quattuor e diuturnis lustrorum tenebris emerfi. mulieres aliquot e cæno turpitudinum retractæ: vir vnus a mortis cupidine ad honestatem vitæ traductus. renocatus vnus ab agitando fenore, et reddidit pecuniam, quam in vsuras extenderat. multorum pudicitia defensa, partim etiam cōseruata, & in tuto constituta. Sed maxime perspe-

et nostrorum industria in summa multorum
 inopia & fame. Sterilitas annorum superio-
 rum, præsertim proximi, eam caritatem anno-
 nã fecerat, vt ex tota prope Lituania, rustica-
 ni homines & agricolæ, desolatis oppidis a-
 grisque desertis, quanta non alias multitudo,
 Vilnam confluerint. accedebant ij, qui pro-
 pter pestilentia prioris incommoda, rerum
 omnium egeni, quo se liberosque tolerarent,
 nihil habebant. homines deinde tenues, & ma-
 nuum mercede inopiam leuantes, quæ maxima
 turba est, relicto sella atque operis & quæstus
 quotidiani loco, obsidere diuitum domos, pul-
 sare fores, obseruare egressus, vocibus & que-
 relis cælum atque homines incendere, ad alio-
 rum confugere misericordiam, ea videlicet ni-
 si vtantur miserrime perituri. ibant caterua-
 tim senes egestate enecti, orbatæ viris mulie-
 res, deformatæ macie ac pallore, consumptis
 lacrimis assiduo fletu, seu potius pudore, ac do-
 lore nimio silentes, cum pueris quiritantibus,
 quos ægre trahebant. famelica deinceps om-
 nis natio, viuientia mortalium cadauera, im-
 plebant omnia itinera et templa: tali spectacu-
 lo ad miserationem ciuitas euicta nostrorum
 hortatu, cum xeno dochia supereffluenti mul-
 titudini non essent satis, in vastam quamdam
 domum atque amplam reliquos cogit (assi-
 gnatis, qui eam rem sedulo ac diligenter pro-
 curarent) sumptu publico alendos: multi dein-

de sup̄er quotidianam liberalitatem, non par-
 uam contulere pecuniam propagandæ pluri-
 morum vitæ, qui mendicare necessitate co-
 acti, verecundia prohibebantur. ita, cum pate-
 rent procerum arcæ, & tecta, & annona prouide
 de dispensaretur, non nihil ad eam rem nostro-
 rum cura conferente, dixisses ciuitatem perma-
 gnam minimæ domus diligentia contineri. Ce-
 terum, vt ex antegressis morbis remedia, ex
 aduersis rebus bona instituta reperta sunt, hæc
 quoque temporum difficultas, optimæ consue-
 tudini adsciscendæ nostrorum admonitu ini-
 tium dedit. Excitarunt Vlnenses in templo no-
 stro Sodalitium Misericordiæ, Montemque Pie-
 tatis: quod vtriusque sit munus, vel nomen ip-
 sum declarat: illinc egrediuntur opem latu-
 rentibus: huc subleuandi confugiunt ære alie-
 no oppressi. ipso statim initio, concurrentibus
 certatim plurimis ad tam insigne opus, cum
 pro suis quisque facultatibus aliquid pecuniæ
 pollicerentur, vir clarissimus florenos obtulit
 mille: & magna spe res inchoata a non paruo
 auri numero collecto. Nec vero laboratum so-
 lum in vrbe feliciter: itum etiam foras æque
 prospero euentu. Cauna oppidum est magnitu-
 dine opum, & claritudine incolarum, ante alia
 omnia Lituaniæ, vbi a Vilna discesseris, quod
 etiam alias est dictum, memorabile: eius ciues,
 pro vetere sua erga nos obseruantia, a Præpo-
 sito Prouinciæ vnum e nostris, bona permulta
 ab eo

ab eo sperantes, impetrarunt. Ac, ne longum faciam, vicisse visus sacerdos suis officijs illorum expectationem. a schismate quattuor, ab hæresi mulier vna nota & nobilis, ad Ecclesiam redire. multi confirmati in fide: soluti complures criminum nexu. et quoniam inibi non pauci hæretici, ne eorum matrimonia, baptis- mata, funera honestarent Catholici sua præsen- tia, quod sibi antea religioni non ducebant, pas- sim deterriti. vis hominum ad concionem af- fluentium continenter magna: semel edicta sup- plicatione causa valetudinis, in tantum excre- uit, vt cum omnes non caperet templum capa- cissimum, in puro campo fuerint verba facien- da. fuit bimestris sacerdotis commoratio val- de vtilis oppidanis, & discessus molestus. At enim, dum domi forisque res fluunt ex animi sententia, vt extincta parum fideliter incendia maiore flamma reuiuiscunt, ita etiam pestis, quæ nuper remiserat, mense Iulio incanduit, cum feruore anni. igitur focij, relictis qui ser- uarent domi sex fratribus, & Patribus tribus (e quibus vnus antequam reliqui discederent peste hausta, statim vitam finiuit) itemque sa- cerdotibus quattuor, qui essent subsidio ciui- bus, & solatio, mutare urbem coacti, in subur- banum prædium se receperunt. hic cum es- sent, colonos nostros excitare ad pietatem, ad finitimos ire, cum vocarentur: etsi hoc non factum diu: vicinus enim pagus correptus pe-

stilentia prohibuit egressu: et mirum fuit serua-
 tos omnes incolumes, cum laborantibus colo-
 nis non deessent, et inter eos versarentur ple-
 rumque infecti morbo. At quid factum per eos,
 qui remanserunt in vrbe, distincte perscribi
 non potest, cum et qui præerant, sint morte ab-
 sumpti, et qui superfuere, spectaculo morien-
 tium attoniti, & periculo mortis, non notan-
 dis rebus, sed gerendis operam darent. In vniuer-
 sum hæc pauca recordantur. Confitentium nu-
 merus, & communicantium, post hominum
 memoriam, in illa vrbe maximus: excitabat
 nempe quamplurimos suæ salutis indormien-
 tes imminentis exitij metus: quin & flagitiosi
 homines, & durati ad facinora, ad urbem se
 conferebant, vt mortem anteuenerent pecca-
 torum confessione. Sic hæretici multi, schisma-
 tique sanati, infames femina pudicitiam
 edoctæ, inter has lena quædam vitij olim male-
 suada, peruertendarum mulierum studium cū
 earundem conuertendarum ad Deum conten-
 tione mutauit: si quæ erant affirmatiores in
 flagitio, nostris indicabat: neque enim ipsi so-
 lum ferebant opem vocantibus, aut venienti-
 bus sua sponte, offerebant se vltro, quærebant,
 quibus beneficerent. ita eueniebat sæpe medi-
 eis animorum, vt cum incepissent nescientibus
 adhibere curationem, imponentes vomica spō-
 giam scalpello inducto, ab fanescentibus dein-
 de orarentur, vt in curando persisterent, & a

perfa-

perfanatis postremo gratiæ agerentur. nec fiebat raro, vt reddita animo sanitas, in corpus etiam redundaret. quattuor erant, vt dixi, in totidem partes sibi urbem descripserant: in suam quisque regionem ibat, albescente cælo, sacro peracto, nec nisi inumbrante vespera, pleni laborum & bonorum operum, sub eadem tecta reuertebantur. nec carebat admiratione, totum diem versantibus inter ægros, atque ipsa etiam inter cadauera, nihil mali adhæsisse: adnotabant hoc ciues, & prædicabant. Esse opem qui alijs ferant sua salute neglecta: esse, qui nullis nec incommodis nec periculis partant, vt profint etiam ignotis, eo tempore quo vel a proximis deseruntur: nec vllum repetant ex eo opere pretium, aut gratiam. Hoc inter se multi. et Deus etiam ipse aderat. præfens conatibus suorum. reperiuntur nonnulli, qui se eorum attactu, vel impositis manibus, lustralisue aquæ aspersione, indubitatum mortem depulisse testentur. sed & accidit quiddam, quod excusit multis negligentiam confessionis differendæ. Mulier rogata a sorore, & a sacerdote nostro, vt ne differret pœnitentiam, paruifaciebat preces vtriusque, cui, noster, Dei afflatus spiritu, an sperans se aliquid minis profecturum, Triduo morieris: cum hoc dicto discessit: prædictio habuit euentum. tertio die corripitur pestilentia, admonitu sororis sacerdotem iubet accersiri: sed cum iam ipse esset

preces

pro

pro foribus, illa concessit e vita, fuit vnius exemplum correctio multorum. Et quoniam annonæ difficultas, sæuitia pestis intercluso omni comœatu, est magis incensa, vt multi etiam fame moreretur, huic quoque malo subuenierunt nostri, magna pecunia collecta ab opulentioribus, qui vrbe excefferant. Quantum valet splendor religiosæ pietatis. multi qui deerrabant in hæresi, redierunt in viam: ipsimet aduersarij, indigne licet ferrent sibi prædam eripi, videntes bona opera, non poterant non laudare auctorem Deum: & bene vt nostris esset, ore precabantur. accedebat, quod res quoque domestica multorum, defensa est nostrorum auxilio. cum enim multæ diuitum domus vacue factæ essent discessu dominorum, ope consilioque prouiderunt, ne si in eas latrones irrumperent, plenas manus efferrent. nec minus auctores fuere, & adiutores extinguendi ignis, qui casu ne, an dolo, in quasdam domos adhæserat, magno periculo vrbis. hæc propter atque alia, non solum propter religionem, ciues, nostris sacerdotibus, quacumque pedem ferrent, faustis acclamationibus eos prosequentes, cognomen indiderant paternæ venerationis. at nostri tanto moderatiores, cū surgeret subinde noua laborum facies, magis operi instabant, illud vnum orantes Deum, vt si quidem sibi moriendum erat, vltimi morerentur, quo plures cælo inferrent. neque irritæ preces:

preces: cum enim vis morbi in dies ingrauescens cepisset vires, quantas maximas posset, & exatiata mors nedum defatigata videretur mortales metendo, e quattuor illis sacerdotibus, qui urbem obibant, duo, rerum usu, ætate, ac robore præstantes, comprehensi pestifera lue, animam exhalarunt: vt inter vtrumque vix biduum interesset. at reliqui duo, etsi ætate imbecilliores, ac viribus, & amissis veluti magistris magno spoliati præsidio, non tardati priorum casu, nec territi, inuidentes magis felicitati, ac riores ad laborem rediere: vt qui præcesserant, per eandem semitam eosdem sequerentur. at vulgus vtroque funere elato, orbitatis luctu ictu, lacrimis & conclamationibus dolorem testabantur, tanto certamine animorum, vt fidem excedat. orare proinde eos qui superarant, Catholici, ne se ipsi amplius proijcerent, sed parcerent vitæ, a qua pederet incolumitas et vita multorum. satis superque operæ datum ægrotis: nunc aliquid benevolentibus tribuendum. neque vero in publico periculo quærendam esse gloriam priuatam: domi se continerent, vt in templo consulentibus præsto essent: nec deerant, qui morte sua redimi vitam illorum, aut demi sibi annos aliquot, cuperent, qui ijs attribuerentur. igitur vt res per amanter petita, ita obtemperanter concessa est. reuenerunt in Collegiũ nostri: quod si quis ad præstitutum tempus non faceret in

templo

templo copiam fui, ilicet desiderantium gemitus, & clarior etiam fletus, quasi morbo oppreffus esset. circumfistere etiam ianuam matronæ nobilissimæ cum viris & liberis, aditum orantes: hinc illa, cum cognouissent totam pane familiam morte extinctam, non intromissarum querela. Seruari nos per vestra funera, viuere vestra morte, & nullum existere a nobis officij genus, nec quemquam supremis vestris interesse? Accidit aliquando, vt vnus e sacerdotibus, qui solus erat superstes, cum daret aures confitentibus in templo, graui aliquo afflatus odore, e subsellio concideret moribundus. aduertit ille casus multorum oculos, & accurrere trepidæ mulieres, virique, excitato clamore, qualis solet in improuisa morte: circumfistere omnes sacerdotem vix compositum mentis, ac similem expiranti, vellicant corpus, aquam aspergunt, in clamant nominatim: at nostro nec vox, nec sensus: hæc inter, sacerdos quidam externus, innixus genibus ante imaginem Virginis, in cuius facello hæc acciderant, votum cõcipit peregrinationis Cestochouienfis, si pater reuiuisceret: vix preces ediderat, cum sublatis parumper oculis sacerdos noster ad se redire, deinde animus, mox etiam corpus, vigorẽ suum recuperare cœpit, communi gratulatione & lætitia: non aliter ac si restituta vni anima, omnium corpora seruata essent.

III. 173001. non videtur inueniri in alijs scriptis

173001

COL-

COLLEGIUM POSNANIENSE.

ET S. I. APRILI ineunte, metu pestis ciuitas trepidauit, et aliquorum clausis domibus, nostri quoque de claudendis scholis cogitabant, tamen erexit animos diuina benignitas, assiduis precibus exorata: qua factum est, vt non paucos auditores continenter habuerimus, et vnus morte pestilentia defungeremur: quamquam alter etiam phthisi extinctus. e missionibus crebris notabiles fructus. Sacrorum Antistites duo auditi, & ad synodū instructi. Iam partem domi, partem foris, reconciliati Ecclesiæ amplius sexcenti, in quibus multi nobiles, & non nemo ex proceribus regni: quinque templa trigesimum sextum annum ab hæreticis occupata, Catholicæ religioni restituta. Sacræ virgines in duobus cenobijs ita ad pietatem eruditæ, vt ex his magistræ aliquot ad alia informanda, quasi in colonias, rogatu Præsidum mittantur. Bis hæretici prouocarunt nostros ad disputationē, sed in speciem tantum: cum enim vrgerentur, ante discrimen feroces, in periculo pauidi, aliud videlicet agentes, amiserunt simulationem doctrinæ. Semel tamen magister vnus hæreticorum, venire in dimicationem, & cedere coactus est. Sic & alias disputatum cum Anabaptistis, vt nobiles iuuenes duo per baptismi ianuā

in Christi Ecclesiam intrarent. nobiles Prutheni duo, viginti miliarium itinere, ad nos venerunt gratia confessionis. Exercitationibus sacris expoliti sacerdotes quinque, & cœnobitæ nonnulli. a turpitudine vitæ multi reuocati. Ceterum, oblata a ciuibus pecunia, nouæque possessione villæ superiore anno donata, ad ædificium & vectigal Collegij nonnihil accessit.

COLLEGIUM IAROSLAVIENSE

TENTATA NONNVLLO RVM valetudo: nam præterquam quod pestilentia in urbem ingruente, discedere e Collegio, & in pago quodam, tres ipsos menses minus commode habitare subacti sumus, graui tempore pomiferi anni, ægrotarunt plerique: vnus tamen Pater Martinus Viafdius vim morbi non effugit: is fuerat publicus in Academia Cracouiensi Professor, magister multorum discipulorum, quanto maioris nominis apud externos, tanto apud nos clarior exemplo verissimæ submissionis. eius vicem pensare cupiunt aliquot adolescentes, quos Deus vocauit, sed iubentur expectare, quo desideria dilata, fiant firmiora. cõmentationibus spiritualibus exerciti sex viri non ignobiles, pari eorum voluptate & fructu. Confessiones, vt eodem numero etiam suburbanas

banas complectar, exceptæ trecentæ triginta & vna. ad Catholicam religionem ab hæresi quindecim, a Rutheno schismate octodecim rediere. Tartarus vnus Christianæ militiæ adscriptus. tres adolescentes ex eadem gente ad Seminarium Pontificium missi. Sed & quibusdam rebus approbatum est, adesse Deum ærumnosis hominibus, & ferre implorantibus opem. Retinebatur quidam in vinculis, & pro malefactis iudicium timebat: destitutus humano omni auxilio, ad diuinum confugit, vota nuncupat pro libertate, nullisque euidentiis causis, repente apertis foribus, vinculisque diruptis, suscepto itinere ad beatam Virginem Cestochouiensem, exiit. Alter vir nobilis, cum a Tartaris, qui Podaliam, ceterasque Russiæ partes, vastando percurrerant, captiuus teneretur, voto facto confessionis, per rusticos quosdam qui e vicino pago irruptionem fecerunt in Tartaros, cum alijs quadraginta, mirabiliter ereptus est. vtrumque factum coniunxi, quo augeatur religio votorum. alia in dissimili genere, æque memoranda. Quidam priora scelera perosus, quo restatâ faceret pœnitentiã, suam, domi primûs, a sex familiaribus, deinde in templo, nudato corpore vmbilicò tenus, se virgis cædendum curauit. et inuenta est mulier, quæ condidit se in aquam gelidam, dum incitatum falleret furorem iuuenis vestigia persequentis. Per concionatorem nostrum introducta est consuetudo

ad meridianum campanæ sonum Deiparam salutandi: quod hæcenus solum in Collegio nostro seruatum erat. ad idem exemplum excitata loca omnia, in quibus contigit vt nostri versarentur. nec minus effectum illud etiam ope & auxilio Leopoliensis & Premisliensis Antistitum, idque voce præconis publice edictum, ne amplius diebus nundinarum res venales in cœmeterio exponerentur. Iam vt de scholis aliquid dicamus: mittuntur ad nos hæreticorū filij, atque schismaticorum, qui ad Catholicam pietatem facile conuertuntur. magistri quoque frequentioribus declamationibus & actionibus publicis promouent studia litterarum. plurimie nostris auditoribus, die sacro Parasænes, ciues etiam, homines nobiles, & sacerdotes nonnulli, quadrifariam diuiso agmine, incedentes, plerique nudatis pedibus, sese acriter flagellis dinerberarunt. Magna autem est in hisce locis existimatio Societatis, vt varijs ex pagis, atque oppidis longe remotis, accurrant, nostrorum opera cum Deo reconciliandi. Neque enim cuiquam videtur longum iter, quo acquiritur tranquillitas conscientia.

COLLEGIUM LVBLINENSE.

SCHOLASTICORVM numerus, vt hac difficultate temporum, non exiguus: trecenti suere: eorum multi hoc biennio peri-

ti litterarum Græcarum fore videntur, ingenij celeritate mirabili, & progressione discendi. etfi in alijs quoque muneribus Societatis opera egregia posita. Sacerdotes missi interdum ad diuersa loca, rediere cum fructu. Cum rex Lublinum secundo venisset, exceptusque fuisset orationibus, & carminibus, a iuuentute, quam erudimus, nomine Collegij, in peruigilio Pentecostes pomeridianis horis, graue excitatum est incendium, a templo nostro non procul, & deustis aliquot domibus, quæ erant interiectæ, anteeunte remedia velocitate mali, adiculam quoque nostram, & quæ in ea erant intus omnia, absumpsit: corripuit etiam supremum tabulatum domus, duobus inferioribus ægre relictis. multorum nobilium hinc mota misericordia est, tantumque pecuniæ breui collatum, vt restituta sint omnia Calendis Nouëbris, & sacra supellex aucta. interea, eos qui ad scholas, & qui ad concionem ventitabant, retinuimus sub testudine domus, vbi & positis binis altaribus sacra celebrabantur: et fuit operæ pretium. aliquot feminæ quarum fama notabatur, ad frugem conuersæ. Copa venditans medicatam potionem, cuius haustu alebatur sitis, magna multorum infamia, ærisque iactura, ab illicita merce ad sobrietatis studium adducta. hæretici, circiter octodecim mentem mutarunt. At vnus qui ad atrocissimum ducebatur supplicium, vt viuo videntique scinderetur pectus ferro, & vi-

scera deriperentur, firmatus ab vno e nostris, pœnam ita horribilem, tam magno animo tulit, vt non vocem modo, sed etiam gemitus habuerit in potestate.

COLLEGIVM RIGENSE.

QVANTVM POTEST semel populi incitatus furor, nisi principio coerceatur: capit tempore incrementa, & more inueterati vlceris, ferrum poscit. nec ab re dictum est, tardiora esse remedia, quam mala. Rigensium erga Societatem odia, nec iniquitate causæ, nec oratione Legatorum, quibus hoc ipsum commissum erat in Comitijs regni, neque ipsius auctoritate Regis, & præsentia iubentis, placari possunt: nolunt nos recipere, neque nostra nobis restituere, etiam quinquaginta millium aureorum Hungaricorum multa indicta: seu Ministrorum perfidia, seu quod proprium humani ingenij est odisse, quem læferis. in hoc tamen exilio, e tam sterili agro aliquid fructuum extudit, secundo numine, nostrorum labor. etsi sacerdos vnus, sub fasce animam dedit: tantus erat proximorum amor, & Christo subinde plures generandi gloria. Is fuit Pater Ioannes Vincarius, suo dignus cognomine: neque enim labore vlllo, aut corpus eius fatigari, aut vinci animus potuit: sextum iam annum, etsi ætate admodum prouecta, inter Lotauos, sic agebat, vt singulis

gulis diebus festis, singula eorum templa in orbem obiens, sacramenta ministraret. nunc cum esset in Nouamola, secundo lapide ab vrbe Rigga, ac die Dominico rem diuinam fecisset, magno Lotauorum, Germanorumque concursu, deinde etiam apud Germanum quemdam infantem puerum baptizasset, initio prandij, stupore totius corporis correptus, mox etiam intra quartamdecimam horam, magno cum dolore omnium, extinctus est. nec tamen Lotaui omnino deserti, nunc illos, altero quodam nostro sacerdote sese, nunc vno puero perito linguæ adeunte. pueri enim in monasterio, a quodam e nostris pauperibus erudiuntur. nos autem adhuc expectantes, quid decreturi sint Rigenses de nobis accipiendis, ad proximum Pascha, in arce ne, an in vrbe sint scholæ aperiendæ, pauperesque sustentandi, consilium ex euentu capiemus. nunc quidem in monasterio, vidua quædam Liuonica, familia magis, quam facultate nobilis, alitur cum quattuor liberis. Verum in arce, quamquam omnes abhorreant a recta fide, ex præscripto Patris Prouincialis institutum est, vt ter quotidie pulsus campani æris distinguat horas angelicæ salutationis. quin & pax composita inter nonnullos, & ipso interdum rogante Præfecto arcis: reconciliata præterea familiæ duæ, quæ in mutua odia discesserant. Conciones, tum in arce, tum extra arcem in vicinis locis, Polonice & Lotauice ha-

bentur: quod si Germani adsunt, interijciuntur quædam Germanica: etsi iam Germani plerique Lotauicam callent. non raro etiam in monasterio (neglecta videlicet sanctione Rigensium, ne intra urbem Catholicis ritibus utamur, quam iniustam irritamque esse declarauit regia maiestas) facimus rem diuinam, consecratas Deo virgines, earumque familiam Christi corpore reficientes. Sed nunc de Lotauis proprie agamus. Cum in Liuonia laboretur fides Catholica, ita qui imperitabant alijs, nulla erat cura subiectorum, ut vix esset, unde fidei elementa condiscerent: nec propterea mirum, si in eis nunc nihil fere inuenias præter baptismum, quo Christianos agnoscas. magnam partem, nuptias celebrant innuptas, more ethnicorum. Catechismus vel neglectu, vel obliuione iacet. qui remotiores ab urbe, pauci sciunt orationem Dominicam: quam ob rem hoc negotium est vnius sacerdotis, ut spatium milliarium viginti circumeat pagos, paganos conuocet & rusticos, præbeatque omnibus Ecclesiastica sacramenta, pœnitentiæ, Eucharistiæ, matrimonij: etsi Eucharistiam, extremamque vñtionem, magnum opus ac difficile plerisque persuadere: nempe qui numquam in tota vita communicarunt. audiunt tamen auidè Christianam doctrinam, & Catholicos ritus antiquos: vbi cumque in itinere nostros pernoctare cognouerint, eo turmatim aduolant, penitentes

rētes pro se quisque tutelares Apostolos, & salē cui nostri benedixerint, atque huius generis alia nonnulla : ea occasione adducuntur ad coningendas preces, & ad conciones audiēdas . Diuersis in locis nonnulli, qui veneficijs videbantur oppressi morbo, aut excantatis pecoribus, frugibusve magnum malum accipiebant, sacrorum vi exorcismorum diuino beneficio liberati. quattuor Lotauorum Sodalitia, quæ a bono satis principio, eo vsque degenerauerant, vt solum causa computationum instituta viderentur, nostrorum industria in pristinum restituta . Ceterum in Paschate e militibus præfidiarijs confessi de criminibus quingenti triginta, & de totius quidem vitæ, circiter triginta : nobilis Calvinista ad Ecclesiam redijt, vnus confirmatus in Catholica religione : atque hi omnes communicarunt. e schismate vero se receperunt amplius viginti: a dissolutione ad leges matrimonij se reuocarunt Poloni circiter viginti, Lotauui supra quinquaginta . E Lotauis Polonisque (neque enim potuit separatim iniri numerus) quinquaginta septem, cum vxoribus rite atque ordine copulati: Lotauui se aperuerunt in ferijs Paschalibus quadringenti sexaginta sex. Dominicis deinde singulis, toto anno duceni deni, Germani triceni. tincti aqua lustrali centum quinquaginta duo. deducti de prauis opinionibus quinque . ægrotis & moribundis au-

xilium est latum viginti tribus. Pãuperis est numerare, dicet aliquis: video, & fateor: verum hæc paucitas non arguit operarum inertiam, sed operis difficultatem.

COLLEGIUM CALISSIENSE.

PESTILENTIA, QUAE inceserat extremis tribus mensibus prioris anni, de sæuijt ad medium vsque Februarium, magna mortalium strage. toto hoc tempore sacerdotes duo, socij quattuor in Collegio perstitere: et quamquam in templo, forisque, edocendis, audiendis, adiuuandis, ægrotare timentibus, ægrisue, eorum opera nemini defuit (quæ Deo habenda est gratia) manserunt omnes illæsi. hæc nostrorum caritate, multum populi creuit erga nos beneuolentia. Ceterum, cum remittente peste, redijssent socij, ciuesque qui discesserant, ineunte ieiunio quadraginta dierum, data est opera, vt modis omnibus omnium animi ad pietatem incenderentur. ita & euangelium quotidie explicabatur, & Davidis aliquot psalmi, binis in hebdomada diebus, incredibili frequentia. in exitu deinde Aprilis instaurata studia litterarum, nihil imminuto numero aduentantium: quadringenti amplius fuere. magna omniũ pietas: elucet eorum maxime, quos Parthenij Sodalitij splendor illustrat. siue in excolendo animo, siue in castigando corpore

acerbissimis flagris, quod semel atque iterum, in publica supplicatione cum fecissent, omnium ad se civium oculos, atque ora verterunt. hæc breuiter percurro, ad vltiora animo festinante: ereptus error deprauata religionis hominibus viginti . multi a peccatorum gurgite extracti . similtates represæ . Iuuenem, quem execratio parætum ad furorem adegerat, nostrorum opera, Dei beneficio, ad sanitatem reduxit . alia similia. hoc egreditur ordinem , quod narrauit quædã mulier sibi contigisse. Visa est sibi, a quibusdam insidentibus equos nigerrimos, rapi ad inferos, sic, vt sex integros dies domo abesset: septimo, luci, domuique restituta est: hic vero cum stetisset, vultu ob metum defixo, atque impositæ mentis , subleuauit trepidam & attonitam aspectus mulieris pulcherrimæ, quæ se beatam Barbarã, magno in honore ab eius matre semper habitam , esse affirmabat . ea, inferorum quos modo conspexisset, vnde numquam postea educeretur , timore iniecto , spem salutis viamque ostendit: neque illa aspernata est momentem. Liberalitas Archiepiscopi fundatoris nostri in dies augetur : sumptum suppeditauit in ædificium: bonam partem librorum e bibliotheca sua detractam, Collegio, scyphum etiam argenteum magno pondere elegantique artificio, sacrario donauit . Idem in synodo, quam conuocarat , Rectorem Collegij adesse, & sententiam suam, dicere voluit. in ea Synodo iacta

sunt femina clericorum Seminarij: & iam nunc ipse Antistes decem adolentes proprio ære sustentat. Sed & matronarum quarundam, & virginum pietas extitit in sacro instrumento augendo. prætermitto earum dona percensere nominatim, ne quid ambitioni dedisse iudicemur.

COLLEGIVM NIESVISIENSE.

HIC ETIAM reuocati multi ad fidem, compressæ libidines, subleuata inopia, & quæ in prauum deflexerant, in pristinum restituta. Inter triginta, qui ab hæresi, schismate ue desciuere, fuit nobilis femina, quæ cum venenum Caluini bibisset cum lacte, non sine miraculo, paucis horis ante obitum, duce vno e nostris, quem iusserat vocari, se ad Catholica mysteria conuertit. Excursum & in oppida vicina non sine fructu. In itinere a duobus, publicum certamen cum magistris vanitatis, de iniquitate schismatis: quod & apud Vladicam & Popos (nota ea iam pridem vobis nomina) conuictum. sed, vt difficile est quemquam hominum subito fingi, aut cuiusquam vitam repente mutari, vel conuerti naturam, deliberatio capiendi consilij reiecta est ad conciliabulum breui cogendum Vilsnæ, vbi & Hieremias Patriarcha Byzantius, qui per eos dies e Turcia venerat, dicebatur affuturus. Racouium oppidum est Lituanix,

tuaniæ, cuius incolæ vigesimum fere iam annū sollicitati ab hæreticorum Ministris, vt mutarent fidem, numquã adduci potuerunt. nũc eorum dominus per nostros ad Catholicam religionem conuersus, sacram ædem in eo oppido ædificandam cum amplis redditibus curat. eius exemplum secuti septem a schismate, ab hæresi quattuor, ab improba peccandi consuetudine, duodeseptuaginta se reuocarunt. in illorum numero eius mater, clarissima mulier, Palatina Voliniæ: quæ cum vigesimum iam annum peruersa dogmata foueret, eorumque professores domi aleret, sexto ab hinc anno, eo videlicet, quo filiã fundatori nostro Duci illustrissimo collocauit, Caluini fraudem metuens, subdiffidere, deinde auditis visisque, quæ Raco uij contigerant, & dolo planius cognito, desperare cœpit. igitur Niesuisium venit, & hætenus deceptam se ingemiscens imagine emẽdata religionis, superius erratum pœnitentia redemit. accidit ea res fundatori nostro, vxorique, nihil tale opinantibus gratissima. iucundumque fuit spectaculum, cum ipso die Pentecostes, quo se reconciliaret, & octauo post, quo grates ageret Deo, genero, filiaque latera cingentibus ad cæleste conuiuium accessit. magnum beneficium: sed maius apparuit, cum sexto mense, ita pie, ac religiose emoritur iam Catholica femina (quæ & supremo testamento ædificari tẽplum in suo oppido voluit, cum designa-

signatione perpetui sacerdotis) vt spes fit, perpurgatam animam labe criminum in cælū euolasse. Sacerdos noster, assidens viro nobilissimo, nuper a se conuerso, qui grauissime ægrotabat, dum eum in supremis firmat, peste hausta mortem coniunxit. Ceterum fundator noster, quo solutiore animo insistamus diuino operi, auget nostram rem domesticam: bis millenorum vectigal florenorum hoc anno cōstituit: iecit fundamenta templi, idemque in Comitijs publicis, regio decreto, Senatusque consulto, rata & probata esse voluit, quæ bona Collegio donasset: utique, quo ad immunitatem & vacationem onerum pertinet, ea conditione essent, qua Ecclesiastica, quæ optima. Socios denique, qui Vilna discesserant, metu pestilentia, domum suam inuitauit, & cum maluissent esse in Collegio, sua impensa liberaliter habuit, ac perbenigne tractauit.

P O L O C E N S E C O L L E G I V M.

CONFIRMATI CATHOLICI recens conuersi, non ipso solum sacramento, quo eos munijt tres dies continenter Metonensis Episcopus, e Dominicana familia, cum ad nos Polociam venit, sed etiam debilitatione hæreticorum. quippe leuia decidunt, & fucata noscuntur. Conuenerat frequens nobilitas, causa iudiciorum, visum nostris experiri

riri equos dedocere possint, imperitia nebulonum, quibus plerique inducerentur, detecta. in certamen prouocant Zuinglianorum pseudoecclesiam, propositis thesibus, de sacrosancto Eucharistiæ sacramento: dies dicitur disputationis. Zuinglianus interim, loco positionum, quas super eadem re erat contra oblaturus, per puerum mittit exemplar, quasi epistolæ ex inferorum regia ad Catholicos missæ. eam in peruetustis Catholicorum codicibus a se repertam simulabat, puerili mendacio, & nemo licet refelleret, auctorem redarguente. sed ostensa palam Auernalis pagina, & perlecta, deridiculo omnibus, ipsis vero hæreticis, etiam pudori fuit. statò die, nobilitas plurima ad nostrum gymnasium, illum campum disputationis, cupidine audiendi: aduersarius non comparebat. cum expectatio iam longior videretur, mittuntur a nostris viri nobiles, qui accersant hominem, & honorifice deducant: at ille redditis absentia causis admodum vagis, nostrorum congressum non tam excusauit, quam effugit. hanc propter Zuinglianorum ignominiam, Ariani tristitia ac rubore pleni, vt in simili nobis contradicendi voluntate ostenderent facultatem maiorem, tres e vicinis locis conquirunt Ministros, qui præ ceteris scire plurimum viderentur, atque in his faciem illam, & turbinem Lituaniæ, Simonem Budnæum, præcipiti perinde senectute, vt amentia: hos, cogni-

to eorum aduentu , nostri repente adeunt , & præfinitur dies dissertationis , de diuinitate filij Dei. accurrit maior nobiliū multitudo: instituitur disceptatio: cum proferrent nostri testimonia ex vtroque testamento, aduersarij cōticuerunt, cunctis admirantibus: nec dubium erat, quin silentiū esset argumentum ignorantia: hic vir quidam nobilis, qui eorum stultitiæ semper fauit, veritus videlicet, id quod erat, ne admiratio nihil respondentium verteretur in contemptum. Mirari desinite, ignota prorsus istis, & inaudita afferuntur: & perculsi rerum nouitate tacere maluerunt. dein, quasi arbiter quæstionis, Alio die, inquit. igitur tū quidem discessum est. postero die reditur ad pugnam, in qua præter leuem quamdam velitationem, & turpem fugam aduersariorum, quæ nec vide retur habere speciem pugnae, nihil est actum. ita quanto magis Ariani occultare imperitiã, & abdere nitebantur, manifestius imperiti apparuere. mirum dictu quantum ea res erexerit Catholicos, abiecerit hæreticos fluctuantes. Itum etiam ad virum Catholicum amplissima familia, cuius vxorem paucis ante annis ab hæresi conuersam, veneficia adduxerant in vitæ discrimen: et voluit eam Deus, nostrorum vsus ministerio, piacularibus sacris, precibusque Ecclesiasticis ab omni veneficio liberare: paulo post comprehensis auctoribus veneficij, reque omni patefacta, habuit tam magnam laudem il

lustre factum, vt vel ipsi hæretici Catholicarum precationum virtutem admirarentur. Ceterum e Collegio, non desuere in urbem sollempnia officia Societatis: Sed in hoc quoque, quod & in alijs, faciendum est, præscriptæ studio breuitatis, vt proprijs perstrictis, communia prætereantur.

COLLEGIUM DERPATENSE.

ANNVS SALVBER: sed in magnitudine messis, paucitas operarum periculo propior fuit: vt vnum ter in die diuersis linguis oportuerit concionari. e Seminario, sacerdotes duo facti sunt, Hestonibus adiuumento. Crescit gymnasium & Sodalitium Virginis, auctis præcipue viribus animisque, ex fœdere Romano. Excursiones ad finitimas arces oppida, pagos, factæ. ad vectigales item nostros, diebus festis, eo fructu, quem ex hominibus, quos trigesimum iam annum diuinarum rerum ceperat obliuio, colligi oportuit. reuocatus confefsionis, communionis, sollempnisque matrimonij vsus, superstitiones quæ inueterauerant, abolitæ. Nec minus laboratum in vrbe, vbi non multis audientibus semel Germanice, paulo pluribus bis Polonice, bis etiam Hestonice in magna frequentia, diebus feriatis, concionamur. Excitantur plerique, tum hebdomadarijs supplicationibus, ob necessitudines

tudines regni, tum anniuersarijs maxime, siue quæ in nocte Parasceues, siue quæ die sacro Eucharistiæ, & octauo post recurrente, insigni cærimonia celebrantur. exornantur templa, instruuntur viæ, & consternuntur rosis, altaria disponuntur, symphoniæ auditur cantus, & tubarum sonus, terrifico interim tormentorum fragore, lætitiâ populi, & sacrorum venerationem augente. promouetur his rebus religio Catholica, & perinde etiã studio virorum principum, sed præcipue Regis, qui edicto publico cauit, vt Lutherani ministri in Linonia concionibus abstineant, annique obseruatio ad præscriptum noui Calendarij dirigatur. Ceterum vt res externæ melius processere, sic etiam non magno sumptu instauratio Collegij: vt abiecerimus consilium, in præsens, nouum extruendi, superstructo potius ambulacro vtriusque domicilia coniungere cogitemus.

S A N C T A E B A R B A R A E

Domus Cracouiensis.

S P A R S I M M V L T A ponentur. ab hæresi conualuere nonaginta duo, a Schismate decem: vacillantes in religione sex feminae constabilitæ. virgines duæ, inuito patre Anabaptista, post diuturnam probationem ad baptismum admittæ: quod etiam cum fecisset hæretici vxor, insignem de affinis, ipsoque dia-

bolis

bolo,

bolo, multis machinis ipsius constantiam oppugnantibus, egit triumphum. duæ item feminae pauperculæ, perflante spiritu hæreticorum, iam proximæ fidei naufragio, in tutum perductæ. Moscha mulier schisma deseruit. Quatuor abiecere mentem religiosæ vitæ relinquendæ. Mulier Deo sacra ad cænobium quod deseruerat regressa. Duodecim e turpi corporis quæstu, quinque e pellicatu abstractæ. aliquot ab illudente dæmone liberatæ. Duo a tenerandi consuetudine prohibiti. Persuasum tribus, vt decimas persoluerent. a spiritu desperationis quinque erepti. odia nonnullorum extincta. aditus carcer, & loca publica ægrotantium. adiuti morientes in lectulo, atque in patibulo. Libri damnatæ superstitionis exusti. Generales confessions centum exceptæ. Vidua quædam, sapienter refutatis decem petentibus coniugium, vndecimum fortiter repulit, qui grassabatur ad flagitium. maiore animo nobilis mulier, impudico iuueni, cum restitisset primum seueritate verborum, dein ferrum eripuit, quo ille districto, nisi assensum extorqueret, minitabatur mortem: demum statim clamore sublato, vulnereque inflicto, excitata numerosa familia, rubori simul ac dolori fuit. At turpis quædam femina, vt lucellum aliquod faceret, ter baptizata, respuit: & alia Iudaismo propior, quam Euāgelio, ad meliorem mentem reducta. Vna denique, quæ infano amore

amore futuram se in amici potestate, spoponderat chirographo, quod bis sanguine scripserat, salutaribus consilijs instructa. Rex serenissimus bis nostrum templum adiit, domumque adiuuat: quod & præstitum sæpe ab alijs, eleemosyna liberali.

DOMVS PROBATIONIS.

FINE ANNI superioris, peste ingrauescente, in pagum nostrum secessimus distantem milliaribus triginta: hic etsi omnia circum essent intuta, fuimus omnes intacti. nec tamen commoratio sine fructu, vicinis confluentibus, ex hæreticis etiam locis: etsi itum quoque a nostris in vicos propinquos. Sed & postea in vrbe non nihil profectum. triginta quattuor redditi Catholicæ religioni: in his Ariani aliquot, adolescentes egregiæ nobilitatis, non inutili exemplo. monachus præterea bis defertor, Ecclesiæ atque ordini reconciliatus. hæretici duo propter grauitatem criminum inflammandi, alius item diuerso tempore multandus capite, a nostris aditi, adductique ad confessionem, & eiurationem hæreseos, constanti animo supplicium pertulere. alius in valedudinario hæreticus, grauisime corporis morbor æger, eo ipso tempore quo eiecit hæresim, recepit sanitatem. In tumultu Turcarum irruentium, bis institutæ preces per horas quadrage-

dragenas in nostro templo , magna hominum pietate & frequentia, denæque a nostris habitæ conciones:et experti sumus erga nos argumenta prouidentia diuinæ . Cum milites circa Cracouiam, omnes pagos, præcipue Ecclesiasticorum depopularentur , a nostris manus abstinuerunt . Domus præterea aucta templo insigni, cui nomen a sancto Stephano: ipsaque, quæ anno proximo ædificari cæpta , hoc anno ad fastigium perducta . Sed ad Nouitiorum illustriora aliquot exempla veniamus . Transfuga, eodem die quo discesserat, cum vix abesset; Cracouia duobus millibus passuum , incidit in hominem furiosum, a quo pæne discerptus est: redijt deinde ad urbem exanimis , eamque rem narravit vni e nostris familiaribus , non sine prædicatione diuinæ vltionis . alter, sua ne voluntate, an culpa, dimissus , non ita multo post furti accusatus, conuictusque , dedisset publice pœnam virgis cæsus , nisi habita esset ratio nostræ Societatis, cuius constabat eum Nouitium fuisse . At tertius, vbi iugum fregit, ita prorupit in omnem libidinē, vt ceteris impuris hominibus esset antesignanus . Alius præterea, cum delicatus nimium, et fugitans laboris, nec verbo admonētum excitaretur, nec sociorum incitaretur exemplo, ignauus veluti fucus, non potuit non arceri a sedulo examine, ne dulcè opus corrumperet : is deinde ita laborauit rerum omnium inopia , vt effigies quædam es-

fer, immo vmbra hominis, fame, illuuię, squa-
lore eneęti. Miser, qui appenderet argentum
non in panibus, & laborem suum non in satu-
ritate. non sic alius quidam, qui octo post an-
nos, quam deseruit, ad Societatem reuertit:
narravit is se toto eo tempore numquam fuisse
vacuum trepidationis ac metus, semper ob-
strepente conscientia: quin & diebus sacris
Marię virgini aduersis rebus conflictatum ef-
se, semel etiam atque iterum propius a morte
abfuisse. horum exemplo reliqui cautiores, cū
timore ac tremore suam salutem operantur.
Quidam sacerdos similiter Nouitius, peregri-
natus ad Deiparę templū Cestochouiense (ab-
est Cracouia passibus septuaginta millibus)
in reditu audiuit quōdam in oppido Ministrū
Caluinistam animam efflasse, populares ipsos
ad Catholicam fidem propensiores esse: nihil
prolatandum ratus, adit Senatū, impetrat
feri sibi postero die (is erat peruigilium bea-
torum Petri & Pauli) ad populum dicendi po-
testatem. mane cum socio recta ad templū.
obseratum erat vestibulum: & agnouit dolum:
focius, eius iussu, murum transilit: sed aperto
vestibulo, alia obijciebatur mora, templo clau-
so. tum commodum visum pulsari campanas:
omnis ætas ac sexus accurrit, & referatur tē-
plum. Tum sacerdos, silentio factō, circum-
spiciens templum, quę sit illius facies, quærit,
qualis cultus, vnde tanta deformitas. flecit
deinde,

deinde, vt dicat, ipse quis sit, vnde veniat, quo proficiscatur, quod institutum Societatis: hortatur omnes obsecratque, vt fugiant hæresim animarum venenum, neve audiant auctores & duces nouarum opinionum, apud quos nihil est integri moris, aut prisca. Retinete vos antiquam religionem, & Catholicam fidem magno animo capessite, extra quam nulla animæ salus: quæ si absit, frustra sunt homini alia omnia. Hæc & talia dum dicit magna contentione animi, & ingenij, irrupit factiosus ciuis ac pestilens, simulque magna vi verborum perterrefacere dicentem, & concionem disturbare conatur. Quis, malum, inquit, huic concionandi facultatem dedit? quis templum aperuit? etiamne ab homine demente vos infatuari, gens leuissima, sinetis? eijcite extemplo istum mihi, expellite, extrudite, nisi malitis aliud, quam minas, sonare. At noster, conuersa oratione, in eum ipsum grauitèr inuehi, emissarium diaboli increpare, corruptorem, & corruptum, facem & furiam verissimæ religionis, fumantem stipitem odore terribissimo, & æternis ignibus addictum. Quanta est vis veritatis: proiecti licet pudoris esset ille, non sustinuit grauitatem obiurgationis, fremens, frendensque & quasi furens contumelia, exiuit e templo. at populus nostrum ad finem vsque attentis auribus, & libentissimis animis audiuit, iucundissima approbatione. cum perorasset, circum

eum multi se effundunt, errorem agnoscunt, inductos se ab hæreticis fatentur, & pollicentur, dummodo legitimum sacerdotem habeant, Catholicos fore. et videntur iam semina iacta illorum conuersionis.

MISSIO SECIGNIEVIENSIS.

SECIGNIEVIUM villa est Præfecti Schidlouiensis, nostro pago contermina. huc misso sacerdote vno e nostris, celebratum templum, in quo antea rari apparebant: numerati, qui communicarunt, octingenti: cum antea, vbi plurimi, vix essent trecenti: atque ex illis, vt conijci potest, centum circiter, e vicinis pagis hæreticorum, neglecto dominorum interdicto. hæresim detestati duo. filius, fratris, ne, an sororis, Præfecti, peracta confessione voto se Societatis obstrinxit. Virgines præterea duæ perpetuam castitatem Deo vouerunt. Cum in concione reprehenderentur, qui ad sanctam Eucharistiam non vererentur accedere, non depositis inimicitijs, eo die quinque a communione abstinuerunt: ad quam, reconciliatione facta cum proximis, postridie venere, erant et alij ita pertinaci iracundia, vt dictarent malle se ad inferos detrudi, quam pacificari: sed horum quoque feritatem emollijt Deus nostrorum oratione. in doctrina Christiana præcipue laboratum, fructu non pœnitendo. Capita reliquorum locorum Prouinciæ Polonæ desiderantur.

PROVINCIA
AVSTRIA.

SEPTEM DOMICILIIS, in quibus socij ducēti sexaginta quatuor, Prouincia Austria continetur. In Viennensi quinquaginta octo: in Pragenſi triginta ſex: in Olomucēſi triginta quatuor: quinquaginta ſex in Græciēſi: in Domo Probationis ſeptemdecim, Nouitij duodetriginta: in Crumlouienſi viginti vnus: in Hungaria duodecim, duobus locis. In locum duorum ſuſtorum vita, ſuſſecti viginti tres.

COLLEGIUM VIENNENSE.

IN TEMPLO NOSTRO, ſub Anaſtaſim Domini, peccata depoſuerunt confeſſione, hominum tria millia ſexcenti viginti ſex: acceſſere ad ſacram ſynaxim duomillia ſeptingenti: vndecim ad vnam ſpeciem reducti: mulierculæ aliquot a meretricio retractæ. ad Catholicam religionem rediere centum nonaginta ſeptem: inter quos nonnullorum conuerſio haud facilis fuit. ſacerdos quidam deſciuerat ad Lutherū, conſumpſeratque in eius ſorde, & ſæce annos viginti, cum muliercula contubernali: qua viduatus cum eſſet, ſuperdu-

xit alteram comitem nequitia: tum Viennam venit, vt vocem in quæstum conferret, nomine Concionatoris Evangelici: sic isti nugiuendi se appellant. Dei prouisu incidit in famulum Pafsauiensis Officialis (notum viri nomen, munus, odium in hæreticos, tota Austria) eum suæ sectæ esse arbitratus, docet causam aduentus: hic recte simulans, Quin tu, inquit, venis ad dominum meum, tuis rationibus optime consulturum? Ad illum deductus, dissimulauit hæresim, agnito dolo: & orationem accomodans ad tempus, nihil se auditoribus exposuisse vmq̃ quod abhorreret a Catholica religione, iurauit verbis conceptissimis. cum adhuc non faceret fidē, accitus est vnus e nostris, qui hominē in pristina reduxit, meretriculā abacta. Sed duo Dani neque obscura familia, neque inopi, centum triginta milliaribus Viēna distantes expetierūt, hauserūtque orthodoxam doctrinam. alius cum longius emigrasset e fide, varijsque erroribus se implicuisset, audita Patris nostri concione ita commotus est, vt se Ecclesiæ reddere cogitaret; sed cum eius conatibus obsisteret demon, bis ter ve hominem auocans propinquum Collegio, agnouit tandem pellaciam hostis, pioque animo iuxta & magnō, eiecit venenum, prauarum opinionum. Alius inter procere non postremus, ita hæreseos corruptelæ erat addictus, vt vitam sibi prius diceret, quā illam defuturam: huic etiam Deus, nec opinanti, disiectis

fectis tenebris, veritatis suæ lumen ostendit: Quin etiam adolescens vnus, cuius pater Lutheranus Minister obierat, & viuebant fratres heredes perfidiæ paternæ, consilium cepit ad nos adeundi, & redeundi ad Catholicos: quod & fecit armatus piorum præsidio aduersus vim, & insidias germanorum tumultuantium. Præter apertas nonnullorum, opertasve similitates nostrorum hortatu compressas, odia detumuerunt primariorum virorum, mulierumque, cædes & vulnera parturientium: Eorum qui carcere detinentur, aut xenodochijs, animis corporibusque consultum est. Pileariorum Sodalitas tot iam Catholicos habet, opera nostrorum, vt antiquam reuocarint consuetudinem concelebrandi augustissimum sacramentum die ipsius festo, sub vexillo: hoc qui facere negligit, expungunt: aduertit is metus hæreticos aliquos, aut etiam conuertit: Prosecutus est pompam Archidux Herneſtus, nostrorumque industriam, & libenter agnouit, nec silentio præterijt: sua etiam præsentia honestauit drama, quod dederunt discipuli nostri, cum doctioribus præmia tribuerentur in area Collegij, magnifico apparatu: idemque suam erga nos beneuolentiam assidue declarat. Nuper cum iudices constitissent legitimo in loco, quemdam damnaturi capitis, serenissimus Herneſtus mandauit eum absolui: id, quia nemini dubium, quin rogatu nostrorum, obganniebāt

maleuoli, datum id precibus Iesuitarum. Legatus Pontificius ad Cæsarem, quamdiu Viennæ fuit, nostro hospitio vti voluit, estque a studiosa iuuentute oratione, & carminibus honorifice exceptus. Antonius etiam Bariensium Antistes, cum legationis munere fungitur, apud nos cœnatus cum esset, ita delectatus est breui quodam sermone habito a conuictoribus in disputatione & dialogo, vt in eorum horto postridie fuerit repetendus. E discipulorum numero sex in Societatem admissi: vnus non sine pugna: vbi enim rem audiuit ipsius pater, Dynasta, ita furenter iratus est, vt nisi, restitueretur filius, minaretur cædem multorum: scripserunt ad eum nostri moderate, & placide, & ad mitigandum hominem satis apte: cum aliquantulum resedisset ira, iter ad nos intendit cum curru, vt abreptum filium, specie alloquendi, secum asportaret: igitur cum illo cum egisset, noluit repugnare diuinæ voluntati: discedens tamen orauit nostros, vt alterum filium quem haberemus in Seminario, sibi integrum seruaremus, spem sobolis, subsidium senectutis. scholæ autem numerant auditores circiter nongentos: ex quibus plerique in Hungaria, atque Austria, præcipuæ nobilitatis. sed vt abeamus a scholis, in aliquibus fallaces cacodæmonis præfigiæ detectæ, ac depulsæ. Virgo quæ curiositate primum, dein suasu diaboli dantis se in eius conspectum, audire concionem hæretici in ani-

mum induxerat, a consilio deducta. Vir qui dæmonis voce (quam Dei esse persuaserat sibi) admonebatur, super globum e crystallo, quem habebat in cista, tria sacra curaret facienda, fore enim vt ex eo vaticinaretur futura, ab illa amentia liberatus. Ceterum pia virorum aliquot illustrium, & lectissimarum mulierum liberalitate multa accesserunt ad ornatum templi, quibus creuit illius religio, & magnificentia. longum est & non necessarium commemorare singulos, sed tamen eorum memoriam gratissimis animis prosequemur.

P R A G E N S E C O L L E G I V M.

TRIBVS præclara indole adolescentibus patuit aditus ad Societatem, aliquot alijs maturius tempus expectare iussis. in conuertendis ad Deum animis elaboratum in vrbe, forisque. e varijs hæresibus emerere nonaginta: mulier in his agrota, simul, & salutem corporis recepit: abstinerunt ab vsu calicis viginti quattuor: Iudæa quædam mulier cum duobus filiis sacro baptisinate abluta. ad conciones ordinarias diebus festis per quatuor templa, accessere aliæ Quadragesima, maiore, quam vñquam alias, auditorum numero, & fructu: sed & de his, & de Crupensi peregrinatione, eadem fere, quæ proximo anno: et Crupæ quidem sacris Paschæ ferijs panem Angelorum

gelorum manducarunt homines centum quadraginta: aliquanto plures Pentecoste, videlicet octoginta supra centum: in vrbe autem pœnitentes numerati mille ducenti quinquaginta: et experti quidâ in morbo vim diuini sacramenti, siue cum placidissime expirant, siue cū præter expectationem conualescunt. repertus vnus, qui percepta Eucharistia superauit insidias diaboli mortem suadentis. Ad quoddam virorum cœnobium profectus vnus e nostris, cum multa in eo præclara statuit reuocandæ disciplinæ, tum etiam illud, vt mulieres ingressu prohibeantur: sed reuertitur ad urbem. Reconciliationes gratiarum nec inutiles, nec paucæ: carcer aditus, adiutique vincti, soluti etiam non nulli corrogata pecunia, qui ære alieno tenebantur. nec minor ratio habita aliorum egentium: sacra templi supellex aucta. Gymnasium celebratur flore adolescentium, & numero: addidere stimulos discentibus, tum concertationes Philosophiæ, ac Theologiæ sollemnes, quibus in magna corona nobilium interfuere legati Pontificis maximi, & Catholici Regis: tum etiam præmia in repetitione studiorum, publice data. Cum litterarum studio pietas certat: magna in primis cuiusdam adolescentis constantia, qui non ita pridē ad Catholicam fidem conuersus, cum irato parente priuatur omni vitæ subsidio, mauult in paupertate apud Catholicos viuere, quam cum

animæ periculo reuerti ad domesticas opes: alter, assecla olim, & adiutor buccinatoris hæretici, illius prauitate, & hæresum varietate perspecta, ad vnâ sanctamque religionem animum appulit, vbi nunc ex errorum magistro factus discipulus veritatis, egregijs moribus animum instruit, honestisque disciplinis. Meditationibus sacris exculsi nonnulli: e quibus sacerdotes duo, multas ad res peruitiles huic regno futuri. Pauperum contubernium propter annonæ caritatem hac hieme imminutū: et quamquam in nonnullis retinendis enituit liberalitas aliquorum, dilapsi plerique: qui tamen in propinquis duabus ciuitatibus aluntur ab vno e proceribus regni, vbi detonuerit tempestas, ad intermissum opus redituri.

MISSIO COMOTOVIENSIS.

COMOTOVIA vrbs est in Boemiæ regno non ignobilis, sed multis abhinc annis, incubante hæreseos monstro, non solum deformis, sed etiam misera: ei nunc dominatur Georgius Maior Popel, in vniuerso Boemiæ regno a Prorege secundus, vir potestate perinde, vt religione illustis: eius hortatu rogatuque missi Februario mense sacerdotes duo cum socio, siquid opis collapsæ iam Catholicæ disciplinæ afferrent. nec minus in restitutione rituum, quam in animorum expiatione

tione laboratum: ac primum in baptismo. Mi-
 nistri videlicet hæretici ad quæstum omnia re-
 ferentes, interdixerant obstetricibus, ne quem
 domi, etiam in præsentis mortis periculo, ba-
 ptizarent: et pœna erat grauissima constitu-
 ta: quam cum arbitrarentur satis non esse,
 carcere eas primum, deinde etiam trium an-
 norum exilio damnarunt: ex quo factum est, vt
 multi (indignum) sine baptismo morerentur.
 et ipsorum initiamenta baptismatis erant ina-
 nia. igitur, vt cœpere nostri baptismum præbe-
 re more Catholico, attoniti ciues, nec nihil me-
 tuentes, malebant retinere domi filios, quam
 ad templum afferre nouo ritu baptizandos. ex-
 in, dierum aliquot mora timore digesto, ad pa-
 rœciam venientes (ibi enim morabantur no-
 stri) collocant pueros in templo medio, & qua-
 si deponunt semianimes: ædituus nostrorum
 admonitu faceßere iubet, quod profani arcean-
 tur: tollunt iterum pueros, & sistunt ad fores
 templi: incipitur exorcismus magno hominum
 concursu: tum vero admiratio omnes rei tam
 insolitæ defixit. peracto baptisate audita
 est vox mulieris magno natu, Gratia tibi Deus
 immortalis, quod iterum sacerdotes nacti su-
 mus, qui baptizabunt infantes ex præscripto
 summi Pontificis. super cetera mirabantur,
 & numerabant cruces in cærimonia expres-
 sas: at susceptorem pueri tantus stupor, ac ve-
 luti torpor membrorum omnium oppressit, vt
 susti-

sustinenda fuerint brachia sustentis. Secundum hæc, restitutæ obstetrices, et suum officium edoctæ: reuocatus etiam vetus vsus, vt nuptiæ religiose ac pie conficiantur in templo, interprete Parocho: itemque vt mulieres non nisi eodem perductore ingrediantur in sacram ædem recentes a partu: nec minus Catholicorum multæ carimonæ, & sollemnes pompæ postliminio reductæ: et iam effingere signum Crucis in fronte, quod fere omnes pudebat, plerique gloriantur: lustralem aquam domi certatim habent, eiusque vsum experiuntur ægroti valetudini recipiendæ. Sanctissimam Dei matrem vespertinis horis, ac matutinis, bis die, campanæ admonitu salutant. Cantus librique hæretici e templo sublati: in eorum locum Catholici introducti. Atque hæc de restitutis ritibus. Nunc de expiatis animis pauca adijciamus. Conciones diebus festis tribus in locis frequentes: & succedere interdum funebres non infructuosæ: ab hæresi discessere vndecim: quod non parum videri debet in agro tam inculto. sub Pascha Domini confessi centum quadraginta: sub Pentecosten, septuaginta quinque: Persuasum cuidam, vt exigeret pellicem domo, quam habebat malo exemplo; habitæ conciones, quinque ad Collegia artificum: eorum lex siue consuetudo hæc erat, vt binas quotidie horas (sic enim vocabant) ponerent in suis conuenticulis: at nostri superstitiosas eorum præcations

cationes cum Catholicis mutarunt: sic vt mane sacrificio missæ pioque sermoni, nec admodum longo, interessent: vespertina hora doctrinæ Christianæ, & pijs aliquot precibus (quas mirum est, quo labore adducti sint, vt obeant genuflexi) tribueretur. Idem instituendæ iuuentutis modus, a prandio, diebus festis, in alio templo seruatur. Ad hæc additum, vt Senatores delectum noui Senatus a re diuina, & concione publica ordiantur: vt diebus festis, ne aperiantur tabernæ inſtitoriæ, nisi vespertinis precibus absolutis: vt in Parasceue exornetur Domini sepulcrum: vt sollempnia maioris hebdomadæ celebrentur sollempni apparatu: vt festus dies Christi corporis peragatur quam fieri potest pompa splendidissima: quod factum instructo atque instrato foro, & plurima face, conuentuque longe celeberrimo. Pari ratione renouatus cultus beatissimæ Virginis, & commemoratio in cælum ascendentis, eiusque laudatio, quæ fuerat intermissa. Excurritur etiam in vicina loca, & hæreseos magistrorum stultitia oratione refellitur, iuxtaque superbia redarguitur exemplo: scilicet inuisuntur ergastula, & tuguriola fordidorum, vincitque homines, ac tenues, affatu, consilio, ope, gratiaque adiuantur: at graue illorum supercilium humilia deserit, nec nisi vnde efflatur aliquis odor lucris, se porrigit: et raro ipsi, nisi spe aliquid mordeant, vllam iter intendunt. mirabile magis il-

lud fuit, cum tredecim homines educti e carcere laxatique nonnulli, & melius habiti industria nostrorum. Has ob res Princeps Comotouienfis Collegium expetit, non solum, vt olim, cupiditate incensus, sed talibus etiam initijs in spem sublatus, religionis propagandæ.

OLOMVCENSE COLLEGIVM.

INSIGNIS laus, siue pietatem spectes, siue doctrinam, iuuentutis Olomucensis. Illud est semper attentij studij præmium, & nunquam cessantis. Duodecim ex ea præclaris naturæ industriæque muneribus in Societatem adlecti. exitit suus etiam e concionibus (habitæ sunt duabus in parœcijs) fructus: ab hæresi sese recepere septuaginta, inter quos vnus propugnator hæreticorum: alter corde ita obstinato, vt omnibus esset Catholicis propter fastiditam religionem infestus. sed hunc iuxta atque illum, obsequium vicit, & patientia nostrorum: ab vsu calicis impermissio abstinenti quadraginta sex. Paschalibus detexerunt peccata, & communicarunt in templo nostro mille quingenti: persuasum quibusdam, vt restituerent opes iniuste partas. vacillantes in fide firmati. multi ad quadragintadiale ieiunium, & ad reliquam Ecclesiasticam abstinentiam adducti. mira vnus pueri in religione constantia: qui cum redisset in patriam

triam recens conuersus, moxque incidisset in
 morbum, a parentibus omnem licet adhiben-
 tibus machinam ad eum demouendum, mausit
 inuictus: mulieres aliquot prostituti corporis
 ad bonam mentem reductæ. cum in nosoco-
 mio laboraretur inopia lignorum summa hie-
 me, sacerdos vnus a præpotenti viro, licet hæ-
 retico, magnam vim eorum extorsit: quod sane
 officium danti voluptati, vtilitati ægris, ipsis
 etiam hæreticis admirationi fuit. alius sacer-
 dos, cum die ipso Paschæ corrogatam stipem
 offerret infirmo, isque vocaret in partē sacer-
 dotem ipsum qui corrogauerat, respuit cum
 hoc dicto, Animorum nostrum est lucrum:
 vosmetipfos quærimus non vestra. quod dictū
 suspexere, qui circumsteterant omnes, non ap-
 probatione tantum, sed etiam lætitia secuti.
 Aldobrandino Cardinali legato Põtificio, Epi-
 scopo item Iauriensi, Hungariæ magno Cancel-
 lario, e Polonia reuertentibus, felicem rei exitū
 nostrigymnasij iuuentus recitatis versibus gra-
 tulata est. Idē honor est habitus Cardinali Ra-
 diuillo, cū legatione apud Casarem perfunctus
 in Poloniam rediret. Olomucēsum Episcopus
 monasterium quoddam, quod multis annis in-
 coluerāt alumni Pontificis, & conuictores non
 pauci, cum repentibus dominis reddi iussisset,
 aliam ædem domumque assignauit, ne tot
 adolescentium studia optimorum languescere
 pateretur. Et sane magna est viri amplissimi
 erga

erga Deum pietas, & in Societatem benevolentia: declaravit illam proxime, cum Sodalitati beatæ Annæ, quæ lectissimis ciuibus constat, quo minus præficeretur, non recusauit: hæc vero, cum maiorem fecit hortum nostrum suburbanum adiecto angulo proximo, qui illum deformabat, eiusque domino voluit alterum tantum ex sua ipsius possessione remeteri: paruū fortasse hoc, sed non obscurus cumulus maximæ liberalitatis.

MISSIO VRATISLAVIENSIS.

QVANTO nostri Vratislaviæ ardentius procurant salutem animarum, hoc magis aduersarij viribus impares, dolo pugnant: sed malitia maximam partem veneni sui bibit. nuper composita est fabula, cuius, quod facile fuit, absurditate detecta, nobis parauerunt famam, sibi infamiam: sparserunt in vulgus, maiore sermone hominum quam fide, Iesuitam in templo summo, cum Canonicis coram, populoque vniuerso, velitaretur summa contentione pro cultu imaginum, omnibus qui intererant, videntibus, & opem ferre non valentibus, abreptum e suggestu a dæmone horribili, cum interea infelix miseros ciceret eiulatus, seque & doctrinam suam tarde accusaret: vt esset alijs exemplo. quis putaret tam crassum mendaciū non statim explosum iri? vagus primum, & va-

rius rumor, mox ne parce mentirentur, interfuisse se quidam, & vidisse affirmabant, securi de facilitate credentium. at veritas tacita se ipsa defendit, donec falsa quæ nuntiabantur, & in deterius credita, tempore, ac spatio vaneſcerent. Sed audax est natio hæreticorum, & contentionis cupidior, quam veritatis. Lutheranus quidam Minister a politico magistratu ad pseudoepiscopale fastigium euectus, maledictis iaciendis aduersus doctrinam Esauitarum (ita ab his corruptoribus non tantum rerum, sed etiam verborum, dicimur Iesuitæ) præclara posuit fundamenta dignitatis suæ. et quoniam admonemur respondendum stulto iuxta stultitiam suam, ne sapiens sibi videatur, sacerdos noster, a referendis abstinens maledictis, quæcumque aduersus doctrinam dicta essent, vehementer, & grauius pro concione refutauit: id penetrauit altius aduersariorum animos, & aperte querebantur certari conuicijs, discordias ferri: responderunt Canonici, id quod res erat, nihil esse dictum a nostro non moderate, nihil aduersus hominem, sed tantum pro causa: nihil quod non lenire potius quam asperare cuiusquam animum posset. et missi sunt tabelliones publici, qui exciperent conciones, celeritatem linguæ manu sequente: repertumque est, rem ipsam cum Canonice sermone conuenire. post nubem illam apparuit Sol illustrior: multique cum ad nos accessissent

sent iuuenes studiosi, hæresim eiurarunt: atque
 in his duo non solum hæreticam scholam, sed
 domum etiam, ac parentes ipsos deseruerunt,
 vt a nostris informarentur. In vniuersum, hoc
 anno Ecclesiæ restituti triginta: in quibus in-
 tegra familia, raro admodum exemplo. Vidua
 quædam hæretica filiam miserat in cœnobium
 virginum, donec adolesceret, instituendam: pau-
 cis post annis viro despondit: reluctatur virgo
 obiectu votiux virginitatis: sed vi tandem vi-
 cta, seu verecundia, conticuit: nec distulit vltio
 diuina: corripitur morbo ita graui, vt inter-
 summos cruciatus corporis, mortem non me-
 tueret, sed optaret. rigor dein occupat omnes
 nervos, vt carens vsu membrorum, hoc a mor-
 tua interesset, quod traheret animam moribun-
 da: multis post diebus recepit sensum loquen-
 di: et ad matrem. Tu vero mihi, inquit, causa
 omnis, & origo es mater præsentis doloris, quæ
 vitam mihi ereptum ibas, vt me a sancto propo-
 sito detrusisti. at illa procumbens in genua: ne-
 que enim est facile orationem inuenire: cum
 contradici non potest: se filiam vouet, vbi pri-
 mum conualuerit, sanctissimæ Trinitati inter
 sacras virgines consecraturam. o maximam vim
 Catholicæ religionis, intra duas horas a voto
 concepto, virgo dolore omni morboque libe-
 ratur. Ergo illa in cœnobium virginum, mater
 in cœtum Catholicorum recepta. Ceterum die
 anniuersario Domini reuiuiscens, in hac par-

ua insula, diuino epulo refecti quadringenti, e quibus tantū quinquaginta vnus aut alter, præbente Parocho, sub vtraque communicarunt: licet hæretici Ministri tota vrbe non exigui numero dominantur. visitati infirmi, & muniti, cum opus fuit, viatico: impetratæ eleemosynæ pro pauperibus. nutantes in fide erecti, qui multis milliaribus ad nos venerunt causa sacramentorum, liberaliter habiti, & pie instructi. discordiæ sublata. libri damnatæ superstitionis sublata. distributi Catholici multorum conuersioni. reconciliatus vir magni nominis Societati aduersus. concubinæ aliquibus extractæ. Actum cum diuersis curionibus, vt suo munere diligentius fungantur, & tradendæ doctrinæ Christianæ libentius insistant.

COLLEGIVM GRECIENSE.

DATVR opera, vt iuentus doctrinæ, & pietatis armis instruat ad rem Catholicam promouendam: vt perfidiosorum conatibus eatur obuiam, & errantes oues ad gregem Domini reducantur. non enim solum publice pro concione disputatur contra hæreticos, & imperiti in fide instituuntur, sed etiam inserunt se nostri in eorum scholas, ex occasione incitiæ redarguendæ. cum ipsi contra ad nostras etiam inuitati venire cunctentur. Porro ad Catholicam religionem reuocati quinquaginta

ginta quattuor. de aliquibus eorum hæc pauca dicenda. Vnum ex illis Deus conuertit clementi quadam violentia, timore iniecto: cum enim adhæssisset pellici, neglecta vxore, dæmonem videre visus primum quidem in equi hinnientis, mox in imagine suis lutulētæ. hoc viso territus cum confugisset ad preces, & ad propositum vitæ melioris, atra illa species ignem eructans faucibus, atque odorem tærrimum post sese relinquens, euauit. igitur a sacerdote nostro expiatus, & in gratiam cum Ecclesia reductus. Matrona quædam vidua hæresi nantium missura labitur in morbum, quem cum cacodæmonum Ministri ascriberent voto concepto, morituramque breui prænuntiarent, & carituram honore sepulturæ, non deseruit tamen inceptum: a Catholico enim presbytero munita sacramentis, vt primum potuit delata est Grecium ad sororem, vbi & vberius instructa a nostris, haberi perinde potest patientiæ, vt perseuerantiæ exemplum: nam, etsi penitus amisit visum oculorum, summa perfruitur mentis tranquillitate: vt facile agnoscas non longius abesse clementissimum Deum ab ijs, qui corporis miserias æquo animo ferunt. Extra urbem similiter non instrenue laboratum. Triginta salutaribus monitis rectam vitæ rationem edocti. Cū parochus abesset ab oppido, operæ suæ vicariâ fidem sacerdos noster supposuit per duos menses: et extitit multiplex fructus: ille quidem

memorandus, quod frequenti concione persuasum populo, vt ne ante missionem discedatur a sacro audiendo: cum antea post consecrationem ipsam facefferent templo. Quod attinet ad scholas, magna huius gymnasij fama remotas etiam in gentes: ita ex Italia etiã Poloniaque mittuntur, qui nobis dent operam non mediocri sumptu. hoc anno tertia Philosophiæ classis adiecta. Serenissimorum Principum erga nos beneuolentia declarata, tum compluribus argumentis, tum maxime illo, cū semel præter omnem expectationem nostram cum tribus liberis apud nos, & nobiscum, esse voluerunt de cœna, quam ipsi miserant lautissimam, vt nostris etiam superesset. actioni de supremo iudicio iterum editæ, non solū interfuere ipsi, sed omnes etiam sumptus necessarios libentissime subministrarunt. Patrem præterea Cardanæum grauitè decumbentem aliquoties visiterunt. Quin et aliquando cum ciues primarij suasu hæreticorum obtulissent serenissimo Principi libellum probosum in nostros, ipsemet calumnias diluit sua sponte: vt optanda fere fuerit criminatio, quæ testimonio iudicis nihil haberet propositi, præter contumeliam, & voluntatem nocendi. Idem inutilem illam ciuium libertatem liberos ad hæreticorum scholas mittendi, vt ea discerent, quæ si scirent, dedocendi erant, graui multa repressit: multa que alia decreuit ornamento adiu-

adiumentoque Catholicæ religionis . Cum Aldobrandinus Cardinalis e legatione Romã rediens huc diuertisset , a serenissimo eodem Principe deductus est in gymnasium , exceptusque a discipulis apposita oratione , cui ipse statim paucis respondit , vt facundum , & sapientem virum decebat , cum insigni commendatione Societatis.

F V R S T E N F E L D E N S I S ,
& Poetouienfis missiones.

IN MISSIONE Furstefeldensi Pater Michael Cardanæus , principio anni , perfecit , vt & reliqui ciues qui anno superiore expiari Catholico ritu non potuerunt , expiarentur , & sub altera specie communicarent : vt denique Parochus præficeretur populo , qui eum locum impleret : iuit deinde mandatu Principis in ciuitatem vicinam Hartpergensem , perutilem ibi operam nauaturus . id vt fieret commodius , Princeps per id tempus , iudicem quendam , qui deterreretur non poterat , vt abstineret ab vsu calicis , magistratu abire iussit : duos Senatores loco mouit in eadem pice hærentes : huc igitur cum Cardanæus venisset , Deo duce , facile quod voluit impetrauit : conuersi omnes ad legitimum communicandi ritum , vno , aut altero excepto , qui relictis veluti testes superioris consuetudinis . His duabus ciuitatibus ab hæresi

purgatis, Poetouium contendit: ea est vrbs vetus, & nobilis ad Drauum fluuium sita: in qua pauciores inuenit Catholicos communi opinione: igitur vt hos quoque adduceret ad veritatem, nunc paucos, nunc plures alloquendo, nunc priuatim, nunc publice, sic egit, vt sedecim redirent in viam: ab his initijs Grecium profiscitur negotio exposcente: sed in itinere oppressus morbo, ad Catholicum virum nobilem cum diuertisset, & spes parua subesset salutis, de medicorum consilio in Collegium lectica relatus, paulo post Ecclesiasticis instructus sacramentis defungitur: magnum fuit morti decus Catholicorum mæstitia.

DOMVS PROBATIONIS BRV-
nensis.

GRANDE documentum constantiæ dederunt, præter ceteros, Nouitij duo, quorum alter matris lacrimas, quibus adiungebat & preces, coram Olomucensi Episcopo suam causam agentis: auix alter munera magni pretij per minorem fratrem transmittentis clanculum, neglexit: facile enim contemnit omnia, cui Deus vnus est omnium loco. et quamquam hic proprie Tyrones informantur, excurrere tamen subinde in proxima loca, vt perspicui posset, quid legitimo tempore essent effecturi. factum est illorum opera, vt e rusticis multo
plures

plures in templo nostro, quam alijs annis, sacramenta frequentarint. secundum Paschales ferias vrbanoꝝ rusticorūque confessiones auditaꝝ amplius mille quadringentæ: exceptis interim pagis nostræ ditioni subiectis. nonaginta octo ad communionem, viginti quattuor ad religionem Catholicorū traducti. publicas ad custodias itum frequenter, ijsque consultum, qui damnati capitis tradebantur in carnificis manus: nonnulli ante supplicium hæresi liberati. ex oppido propinquo praua quædam consuetudo, qua statò die conueniebat in vnam ædem omnis ætas, ac sexus, sine vllò discrimine, nec sine periculo animarum, cum pio & prisco singulis diebus post meridiem: Deum orandi vsu commutata. Cum viris quibusdam primarijs actum est, vt festo die Paschæ, alij dent prandiū domi pauperibus: alij ad eos mittant, vel in hospitalē domum: alij denique administrant: pro suis quique facultatibus, aut captu: magna cum admiratione hæreticorū, qui alioqui nõ nisi sua mirantur. Desertores duo religionum ad sua castra reducti. Diuersorū præterea ordinum religiosi, qui a Societate nostra erant animo alieniore sine vlla causa, ita se nobis reddiderunt, vt iam solo habitu sint a nobis differentes. sub Pascha missus sacerdos vnus e nostris Nicolspurgum, mirum quam multorum fuerit vtilitati. trecenti amplius confessi: visitatæ aliquot familiæ Anabaptistarum fere nul-

lo cum fructu, sed cum spe nonnulla aliquorum conuersionis: apparuit imperitia ipsorum, cum ad obiecta quædam respondere non possent. eorum numero respicit vir alioqui insignis sollertia, & ætate venerabilis: inuisi præterea pauperes in xenodochio, refectique muneribus Societatis. Vocatus etiam alter ad oppidum Brunæ proximum alta hæresi immersum, vt adesset mulieri Catholicæ de qua medici desperauerant: quæ tamen, vt rite instructa est supremis sacramentis, conualuit cum admiratione multorum: ex occasione factum sacrum quod iamdiu erat fieri desitum: interfuerunt circiter quadraginta: nec defuerunt qui permoti oratione sacerdotis se contulerunt Brunam, peccatorum maculis eluendi. sed nos ad Collegium reuertamur. Discipulorum numerus in dies augetur: elucent maxime qui Dei matrem patronam habent. Ceterum in hac vrbe vir quidam & mulier post purgationem peccatorum, Eucharistiamque rite perceptam, obsidione dæmonis liberati. sed ratio liberandæ mulieris, quoniam difficilior fuit, in mediũ proferetur. Igitur mulieri cuidam, diabolus nunc in auis, nunc in canis, nunc in pueri faciem sæde conuersus, ita sæpe spectandum se exhibuit, vt etsi primum terrori esset, assidua tamen consuetudo si non amorem concinnarit, dempsit metum. nec defuere a diuersis machinæ diuersæ ad arcendum hostem: sed elu
 ol
 debat

debat omnes vetus vincendi : demum a primarijs ciuitatis ad ferendam afflictæ opem accersimur: ergo primum adalligatur collo consecrata in cera effigies cælestis agni: id adeo indigne tulit obscenus amasius, vt magnopere timuerint domestici, ne ipsamet resticula e qua amuletum pendeat, obstructo collo, excluderet spiritû: additur iteratis vicibus aqua lustralis, aliaque id genus expertæ virtutis: ipsa denique communitur Catholicis sacramentis, a quibus antea abhorrebat: irritata ob hæc magis rabies canis inferni, priuat miseram omni vsu membrorum: impingit caput in parietem, nisi accurrerent familiares, vtique diffringendum: sublatam e lecto proijcit nudam in medium hypocaustum: mulieris interea sanguinei rubent oculi, spumat os, turget lingua: vt omnibus, qui eam sustinerent intueri, aspectu peræque miserabilis, ac terribilis esset. sua-fu nostrorum instaurantur præsidia, & solidantur propugnacula diligentius: dum ad extremum ocluso omni aditu impotens animi diabolus abscessit: neque amplius redintegrauit pugnam. hoc spectaculum Catholicis multis, qui natura curiositatis humanæ accurrerant cupidine visendi, admirantibus factum, simulque gratantibus, vt in fide magis firmarentur, occasio fuit.

COLLEGIVM CRVMLOVIENSE.

STERILE solum est Crumlouienſe, iam diu ſcilicet incultum, fructus tamen vberior ſperatur in meſſe, quam in ſegete promittat: et fuit laboris nonnullum ſolatium. ex errorum tenebris ad veritatis lucem euafere decem. Quidam qui dolore acceptæ iniuriæ malo ſe dæmoni deuouerat, certus illius, vſque ad mortē inimici, vel ſi ita res ferret, vſque ad ſuā, perſequendæ, noſtrorum opera, & cum inimico, & cum Deo, & cum Catholica religione reconciliatus eſt, ſummo gaudio piorum qui ad nos illum adduxerant. inimicitia præterea graues, ac diuturnæ ſedatæ. pecunia dolo malo poſſeſſa ad veros dominos redijt. Scholaſticorum, vt in dies ſingulos, numerus, ita, & pietas creſcit. Collegij ædificatio abſoluta. breui dabitur initium templo extruendo. Hæc domi: foris vero maiore lucro ſudatum eſt. Toparcha quidam ſtudio fidei Catholicæ reſtituendæ, oppidanis licet renitentibus in quibus dominabatur, cum amantibus monitis nihil proficeret, aut pœnarum metu, præſidio implorato ab Roſenbergico Principe illuſtriſſimo, noſtros, libentibus animis, ad eam prouinciam deſtinauit: non irritò labore: breui pijs adhortationibus effectum, vt ſeptingenti hæreſim alta voce abnegarint, ſeſeque cum Eccleſia coniunxerint:

rint: alij centum viginti, qui erant Catholici, peccata confiteretur. ea res bonos lætitia, malos siqui adhuc supersunt (sit enim, vt extra legem viuentes, quicquid meruerunt semper expectent) dolore primum, mox etiam timore affecit.

M I S S I O T V R O C S I E N S I S E T
Scellienfis in Hungariam.

E T S I I N H V N G A R I A non dum scholæ apertæ, dum expectatur locus a Cæsare decernendus, socij tamen a concionando, tradenda doctrina Christiana, visitandis ægrotis, pueris erudiendis, alijsque operibus pijs, numquam cessarunt: quibus rebus effectum est, vt maxima pars subiectorum, qui ante aduentum Societatis in hæc loca, erant hæresi infecti, reiectis erroribus, contulerint se ad frequentanda Ecclesiæ sacramenta, & plerique adducti ad percipiendam Eucharistiam, vsu calicis prætermisso: adeo vt in paruo quodam vico, vbi solum familiæ quindecim, numerati sint supra triginta, qui peregerunt confessionem totius vitæ: ita singulis Dominicis, non desunt, qui sacrosanctis mysterijs operentur. ceterorum segnitiam castigauit viri cuiusdam exemplum, qui cum ægre adduceretur ad confessionem, sine viatico decessit: stimulos addidit puella ægrotata, quæ cum vim morbi ferre non posset

posset, recitanda doctrina Christiana, alijsque precationibus quas didicerat, inuocanda sanctissima Virgine, multisque Cælitibus nominatim, adhortanda matre, vt & ipsa preces coniungeret, placidissime obdormijt. in alio pago aduersus hæreticos ita vehementer concionatus est noster, vt magnam illis offensionem, & contemptionem ad omnes paganos attulerit: iam perpeti se dicunt malle extrema omnia, quam cum hæreticis quid rei commiscere: frequentes adeunt ad rem diuinam: sed cum eorum templum per incultum, & negligentiam horridum squalidumque, in debitum nitorem lucemque restituere placeret, atque ea de re egisset Pater, tantus animorum secutus est motus, vt mulieres detracta sibi amicula e corporibus, e capitibus tegmina, cõtulerint: viri præterea, tenue vulgus & ignobile, pro se quisque pecuniolam, aut munusculum aliquod operi faciēdo. Aquæ benedictæ vtilitas, & vsus cum religione auctus. In oppidulo quoque, & adiacentibus pagis, non minor extitit fructus. supplicationes litanijs recitandis die festo Sancti Marci, triduoque ante Domini Ascensum, quæ exoleuerant, instauratæ. erat videre e vicinis pagis agmina per sexum & ætatem disposita, incedentia sub Crucis vexillo, ad designata templa, cum cantico, rudi quidem & agresti, sed quod nouum indicaret concinentium studium, cum iucunda voluptate. Progressi etiam sumus

in vias locosque omnes, qua patet ditio Societatis, restituendis Crucibus, quas hæretici deiecerant. fremunt ipsi videlicet, multumque laborant in labenti populo retinendo: sed spes est fore, vt si diutius hæreamus in his locis, hoc quoque labore liberentur. excurritur similiter in alios pagos diebus festis explicandæ doctrinæ. fitque interdum, vt vno die explicetur decem in locis, seu concio habeatur. atque hæc de pagis vectigalibus: nam ad alios difficile patet aditus: & sunt animo obstinatiores: sed tamen intentati a nobis non relinquuntur. Concionati sumus interdum: quod si non probarunt nostram fidem, non improbarunt eruditionem: et nobilium familiaritate vtimur, e quibus nonnulli ad religionem reducti Collegium expectunt. Accidit quodam loco res commemoranda. nobilis quidam paterfamilias miserat operarios in agrum die sacro sanctissimæ Eucharistiæ: neque id quidem obliuione, sed contemptu: mirum dictu, eadem hora, coorta tempestas horreum eius fulmine succendit: quo incendio, et vicinorum trium ædes conflagarunt. Nimirum vult clemētissimus Deus non solum mortalium vocibus, sed etiam cælestium (quid enim aliud prodigia, & signa?) adimere hominibus omnem excusationem non immutatæ voluntatis.

G E R M A N I A
S V P E R I O R.

LVN TVR IN GERMANIA
Superiore socij ducēti quinquaginta sex. Ingolstadij sexaginta: Landspergæ triginta octo : triginta Dilingæ : vno minus Monachij : Augustæ viginti quinque : Oeniponti septemdecim: sedecim Lucernæ: Halæ, & Friburgi quaternideni: Ratisbonæ tredecim. Vitam finire quinque: Iniere Societatem vnus & viginti.

COLLEGIVM INGOL-
stadiense.

PRAETER STATAS conciones, quas duobus in locis nostri habent, in vicinis etiam Parœcijs aliquoties idē præstitum cum fructu : excepta confefsionum amplius septem millia: in ijs generales plurimæ, vel certe multorum annorum. ad Ecclesiam reuertere viginti quinque : in his vnus Caluini olim assecla, & multorum corruptor, dein Lutheri æmulator opinionum: qui cum in neutra secta securitatem reperisset, errabundus Ingolstadium venit, vbi proborum hominum liberalitate sustentatus, deque fide Catholica diligenter a, no
stris

stris edoctus, inuenit animi tranquillitatem: adolescentulus quindecim annorum cum frequenter audisset nostris in scholis, ad quas itabat, de peruersitate dogmatum Lutheri, tanto amore Catholicae religionis exarsit, vt oblati praeceptorum haereticis libris, quos legerat patris iussu, apud animum suum constitutum habuerit amplecti Catholicam fidem: quod cum pater eius audisset, repete aduolat Ingolstadium, vnde precibus, pollicitationibus, minis futurae etiam exhereditationis, quin, & adhortationibus, sermonibusque Praedicatorum, nihil mouens, discedit re infecta: sic tamen, vt ante filium multis cum lacrimis nostrorum fidei committat. Tres remedio confessionis daemones ab se abegerunt, nocturnis diurnisque spectris terrores varios afferentem. Alius anxiferis scrupulorum aculeis ita male accipiebatur, vt neque Crucis signum formare, neque exequi preces recitando posset, quin multa aduersa reuertens ad easdem voces subinde reuolueretur, non tam debilitate, lapsuue linguae, quam aestu mentis: ex hac misera solitudine quomodo se expediret, ab vno e nostris sacerdotibus consilium expetijt, Deoque adiuuante factum est, vt vna eius congressione, auertentis noxam ab inuito, ac docentis, vnde voluntas absit, culpam abesse, non modo timore omni, sed etiam cura liberaretur. Viri duo, e quibus alter monachus, in grauissimo morbo cum deficere ani-

nam sentirent, (tunc enim præcipuus votorum locus est cum spei nullus est) Dei genitrice suppliciter inuocata, conualuerunt. Quidam summo loco natus cum Bacchanaliorum diebus magnam pecuniam ludendo comparasset, eam omnem de nostrorum consilio in pauperum vsus erogauit. Data est in scena illis ipsis diebus Pænulus Plautina; qua hilare conclusa, accessit appendix, quæ plus haberet vtilitatis. Processit adolescens cum muliebri schemate referens Pietatem, vultu, amictu, gestu, omnibus ad mæstitiam compositis: tum sermone lamentabili, mortui caput, quod hactenus fuerat in media scena, & sublimi loco opertum, digito demonstrans, breui quodam grauique exodio, percurrrens omnes hominum gradus, admonerat vnã tandem speciem futuram omnium, & quemcumque splendorem rerum humanarum desinere in illam vmbra. augebat religionem, & metum, caput ipsum, terrificum resonante voce, per cauatam ad id arundinem clanculum inspirata, reddens sæpius hæc verba, Mori necesse est. quo tristi spectaculo ac terrore occupatis animis, actio tota conticuit. Catechismi explicatio, quæ sex diuersis in locis traditur, nõ solum iuuentuti natuque grandioribus fructuosa accidit, sed in templum etiam capacissimum transferenda fuit, superante multitudine. Cum extrema Quadragesima populus Ingolstadiensis de more varia templa obiret, Catechistica etiam

etiam schola, perpetuo agmine personantibus
vijs musico concentu, sub signis apparuit ma-
gno certamine pietatis. Eodem tempore, in vi-
cinis aliquot pagis, patres nostri non infructuo-
si fuerunt: conciones habitæ: confessiones audi-
tæ ad quadringentas: et vero cum flexissent in
quoddam Bauariæ oppidum, iamque rumor
peruasisset fore, vt ad confessionem omnes adi-
gerentur, nostri, vt occurrerent famæ ita aduer-
sæ, cum Parocho egerunt, conuocato coram po-
pulo refutaret, quæ nullo auctore certo iacta-
bantur: neminem cogendum: confitendi, non
confitendi liberam omnibus potestatem fore:
neque vltra vnum aut alterum diem calidum
mendacium valuit. igitur illic etiam conciona-
ti: & audierunt non paucos sponte confitentes.
doctrina Christiana magno cōcursu hominum
tradi cœpta: compositæ inimicitia: odia restin-
cta. Ceterum cum propter flagrantem horam
Caniculæ grauiora studia proferrentur, nostro
rum industria in varijs religiosorum cœnobijs
vtiliter versata est: eoque nomine sibi, & Socie-
tati vniuersæ monachorum animos deuinxerunt:
ex eo effectum, vt e varijs Bauariæ mona-
sterijs, in Collegio cōuictorum, pæne quinquaginta
numerentur. De re litteraria illud scribere
habeo, eam, & numero auditorum, & dili-
gentia numquam felicior fuisse. In Aca-
demia crebro de rebus Theologicis, & Philoso-
phicis disputatum, quibus exercitationibus

frequētes interfuere iuniores serenissimi Prin-
 cipes , & præclarum eruditionis specimen in-
 terdum dedere: quinque Theologica laurea do-
 nati: e quibus tres Pontificij alumni: libri varij,
 & ad re Catholicam iuuandam appositi nostro-
 rum opera prodire: e quibus non pauci ad di-
 uersa loca transmissi, magno, vti speramus, mul-
 torum emolumento: officia hæreticorum cre-
 puerunt in igne. Duo desiderabantur ad melio-
 rem Collegij statum, quo pluribus posset pro-
 desse: paulo ampliores reditus, & capacius sa-
 cellum: vtrique incommodo remedium pro
 tempore allatum est. Monasterium quoddam
 ad nostras rationes accessit, & templum
 biennio ante inceptum, consecratum hoc anno
 quarto calendas Nouembris. Sed de vtroque
 seorsum nonnulla dicenda. igitur ex occasio-
 ne Monasterij excursus est in loca subiecta, &
 præuia exomologesi conuenere ad synaxim
 centum sexaginta: superstitiones etiam multæ
 sublata: hæreticus quidam, qui complures iam
 annos pro Catholico se gerebat, amissa simu-
 latione se cum Ecclesia reconciliauit. Iam, vt
 adijciamus de absolute templi, & de eius
 inijs aliquid dicendum. Nemo auctor ipsius
 edificandi fuit, nemo pollicitus est impensam:
 debile ipsius principium, mediocres progres-
 sus, celer exitus & facilis: ab sancta Cruce ap-
 pellationem habet. Porro die consecrationis
 varia carminum genera, & ænigmata diei lo-
 coque

coque congruentia parietibus affixa, eleganti
 pictura. Pransi in Collegio serenissimi Princi-
 pes iuniores, e quibus Ferdinandus sub vespe-
 ras ad frequentissimum populum orationem
 habuit Latinam, singulari omnium approba-
 tione: & ne quid deesset ad illius diei celebra-
 tem, in area Collegij conuictorum data est tra-
 gædia Iezabel, admirabili applausu spectatorû.

MISSIO BRVNOVIENSIS.

BRVNOVIUM oppidum est inferioris
 Bauariæ: huc missi sacerdotes duo
 sub initium Quadragesimæ: & quamquam
 principio nonnihil commoueri videbantur, an
 iactis vocibus maleuolorum, oppidani suspi-
 caces, paulatim tamen deleniti sunt nostrorû
 consuetudine: & suspicio abscescit. Quarta
 vnus, & sexta quaque feria, diebus item festis,
 concionabatur ad populum: doctrinam Chri-
 stianam alter exponebat, ita assentiētibus ho-
 minibus, & accurrentibus, vt e quadam æde
 fatis ampla migrari in aliam capaciorem fue-
 rit necesse: fructus par vtriusque labori. inue-
 terati abusus sublatis, accersitis institutis me-
 lioribus: quale fuit illud recitandi Rosarium
 Mariæ Virginis: iam enim præclara ea consue-
 tudo ita exoleuerat, vt si conspiceretur aliquis
 cum Rosario, irrisui esset. aures datæ confitē-
 tibus quadringentis quinquaginta. famosa mu-

lier a turpi vitæ ratione ad honestatem adducta. Iudimagistri ad iuuentutem tum litteris, tum bonis moribus rectius informandam edocti. nosodochia visitata, non absque miserorū solatio fructuque: illud vnum plerique mirabantur, quod nostri non minus familiariter cum tenuibus, & egentibus, quam cum honoratis, & opulentis hominibus versari consueverunt. Ceterum quam grata ciuibus & accepta fuerint nostrorum obsequia, cum alias non semel, tum maxime in eorum abitu demonstratum est: nam Senatorius ordo non magnifico solum epulo, nomine totius ciuitatis, illos excepit, sed & liberale viaticum se curaturum affirmavit. recusarunt ipsi, cum hoc dicto, satis se ab illis habere, si intelligerent labores suos eorum ciuitati non iniucundos, nec inutiles fuisse.

COLLEGIUM DILINGANVM.

MEDITATIONIBVS Societatis, præter monachos quinque, Parochus vnus, & tres adolescentes, cum fructu exculsi: in Societatem recepti nouem. Sodalitas Deiparæ virginis tripartita est: conflatur scilicet e maioribus, minoribus, monachis: triplex genus hominum, triplex appellatio: maximus omnium in pietate, & litteris profectus. Post acceptas ab vrbe leges, exactior disciplina.

Quidam

Quidam a prava flagitiorum consuetudine abreptus nocturna imagine hominis stricto ense cædem minantis . Monachi ferme sexaginta . e nostra enim educatione extitere Abbates perutiles cœnobijs suis: e quibus subinde alios mitterunt ad eundem ludum . ad Collegium conuictorum etiam summi Pontificis Seminarium pertinet, quod ex Theologia dumtaxat, vel ex Philosophiæ, auditoribus constat: aliquot in messem Domini hoc anno emissi, varijs in locis apud Principes viros & frequentes populos fructuose agunt: vt appareat non ad speciem solum, quod mussant nonnulli, sed multo magis ad vsum Seminaria publica instituta . Illud vero de discipulis vniuerse dici potest, esse non de sua tatum, sed & de suorum salute sollicitos: ita, si quem e nostris per eorum patriam transire contigerit, dant litteras domum, ne tam exoptatam de peccatis confitendi occasionem præterire patiantur . In litteris etiam progressus non exigui: quod, & testantur multi promoti ad Academicos gradus, & publicæ disputationes. Cum in vicino oppido Lutherana schola assertiones nonnullas aduersus bona opera euulgasset, quidam eius loci auditor ad nostrum hominem sibi cognitum exemplar misit, ad significans permultis gratum fore, si de nostris quispiam eo disputatum se conferret: iuerunt duo, Theologis aliquot auditoribus comitati: ad eorū ingressum aspectumque,

vt pote ex improviso, admirante toto cō-
 fessu, magna omnes admiratio, & expectatio
 cepit: cum a Præside, superbia an formidine, nō
 inuitarentur, ipsi tandem modeste se offerunt,
 & inuitatos dudum sese profitentes pagina
 transmissa, petunt disputandi locum. Heu im-
 peritia: vt saepe in deposcendis aduersarijs au-
 dax es, vbi absunt: cum aduenere, in detrectā-
 dis mericulosa. quid agat forex suo indicio de-
 prehensus, & desperato effugio? fluctuatur, ha-
 sitat, vultu, colore, ac motu corporis pariter,
 atque animo varius, negat a se quemquam in-
 uitatum, esse alios audiendos, non superesse
 spatium: denique terit tempus: ægre tamen,
 pro sua modestia, nostri, vt argumentarentur
 extorsere. Inter disputandum, mirum dictu
 quam multa aliena, absona, absurda, nebulo
 effutierit: quam non solum Catholicis, sed etiā
 sibi pugnancia. difficile est enim contra verita-
 tem stare pro mendacio: denique eo descendit,
 vt negaret Fidem necessariā esse ad salutē. actū
 tamen in tota disceptatione, modeste, sine iur-
 gij, & clamoribus. mirū fuit oppidanis, cū vide-
 runt suos Prædicantes, qui in iuggestu tam ma-
 gnifice de se, & cōtemptim de Catholicis loque-
 bantur, vt vel spiritu difflatos gloriarentur
 omnem machinam illorum, repente viso vno
 vtque altero Iesuita, ita corruisse, vt haud se-
 cus quam isti pestifero sidere pauerent. Extra
 Academiam ciuibus etiam opera nostra num-
 quam

quam defuit. In templo magnus omnino confidentium numerus, & communicantium, non vrbano modo, sed externorum quoque, eã ob causã vel e locis longinquis ad nostros conuenientiu. confessions de totã vita audita plurimã: ab hæresi soluti vltra viginti: scripta hæretica, superstitiosa, impudica, exusta. inimicitia sublata. cum Parochis quibusdam actum de concubinis eijciendis, deque recte vita instituenda: multi qui a dæmone putabantur obsessi, ad nos missi, consilij & salutari confessione adiuti. Quidam, qui magica superstitione, ture, cereis incensis, mactatione gallinarum alijsque impietatibus dæmonem venerabatur: alius item, qui cum eodem bis proprio sanguine sanxerat fœdus, ad veram religionem directi. Itum sæpe in leproforum domum, & valetudinarium, cum aliquo fructu: ad ægrotos etiam in vrbe, e quibus phrenetici duo, cū ad se redissent, paulo ante mortem peractis omnibus quæ decent religionem Christianam, petita & impetrata a circumstantibus venia, diem suum obierunt. Catechismi explicatio quæ in Parœcia, superiore anno, nobis commendata est, sua eam auctoritate, & liberalitate Episcopo promouente, felices progressus habet: eius ære, plurimi libri, imagines, Rosaria partim in vrbe, partim in pagis cum fructu distributa. Iudi moderator Germanicus, quo promptius suis cum pueris Catechismum frequen-

quētare, ab eodem donatus: eiusdem iussu, Catechismi tempore, Prætor vrbanus, plateas, & compita lustrare solet, vt nequis sit interea qui lasciuia deditus aut inertia, illam horam præterfluere sinat. Hæc domi acta, foris etiam non nihil. In pagis vicinis frequentior sacrorum vsus introductus: multi in fide firmati: cuidam persuasum, vt deponeret Iudaicas superstitiones. Ginsburgū, vt alijs etiam annis, itum diebus ieiunij maioris, ibique habendis sermonibus ad populum, audiendis confessionibus amplius sexcentis, rudibus instituendis, ægrotis inuisendis, vtiliter laboratum. eodem tempore Vertingam primum euocati: trecentæque illic confessiones plus minus exceptæ: aliaque nonnulla ex illius populi salute gesta sunt. Vicinis nobiles, a quibus accerlebatur, consilio æque, & obsequio præsto fuimus. Ferijs æstiuis sacerdotes duo Almangauiam ab Episcopo cum litteris, & viatico missi, eam præcipue operam dederunt, vt Catechismi docendi traderent rationem in Parœcijs, scholisque, & alijs locis: publicis deinde priuatisque sermonibus multa effecerunt: similtates sopitæ: mores emendati: vitia extirpata: renouatus cultus antiquæ religionis. Quodam loco accidit, vt cum multi confessione expiati se compararent ad Eucharistiam postridie sumendam, mulier de repente corripetur pedum doloribus peracerbis: sic vt non nisi scipionis, & alio-

& aliorū adminiculo duceretur, potius quam graderetur ad templum. mirabile dictū, sumpta Eucharistia, cuius incredibili desiderio tenebatur, liberata omni molestia inter medios gratantes domum abiit exultans. sub idem tempus, alij sacerdotes duo, in varijs Sueviæ monasterijs non sine fructu hæserunt: ac ne toties contrita persequamur, cum ad cænobium virginum ipsius rogatu Antistitis exhortatio haberetur, tale apertū est ostium rei bene gerendæ, vt sub Calendas Nouembres accerferetur sacerdos ad omnium confessions: erat in ijs vna, nescias naturæ vitio, an dæmonis instinctu, alijs molesta, quibus, & sæpe intentauerat cædem: eadem Patris nostri sermonibus ita demitigata est, vt ceteræ mirentur. Apud cænobium etiam, quo tantum patet aditus virginibus illustri familia (Canonissas appellant) eadem præstita munera Societatis. Sacerdos alius e nostris, in thermis cum ageret, frequenti Missæ sacrificio, & hebdomadaria quorundam confessione communionemque, eius loci incolas ad pietatem accendit. Inde, peruigilationes hibernæ, quibus iuuenes inter puellasque, saltationes, cantiones, computationes, exercebantur, semina malorum, exactæ. Puella quædam eius loci decumbebat destituta omni fere sensu, hortatur sacerdos eos, quorum intererat, vt ad opem diuinam confugiant, postridieque sacro intersint: paruerūt illi, & puella me-

la melius habere cœpit. deinde omnino conu-
luit . Eluangam hoc etiam anno sæpius itum .
Quadragesimam totam duo ibidem sacerdo-
tes perquam vtiliter occupati fuere . Catechif-
mi schola ; quam Principis munera vehemen-
ter ornarunt , numquam frequentior . absterse-
runt fordes conscientiæ centum homines su-
pra mille : liberati ab hæresi non pauci . Deni-
que Eluacensis populus , Dei beneficio , quotan-
nis fit melior , & doctior . Est oppidum Eluan-
gæ proximum Reuerendissimo Præposito su-
biectum , situm in finibus hæreticorum , ipsum-
que propter negligentiam Parochorum infe-
ctum hæresi magnam partem . Missus eo alius
sacerdos , per partem veris ieiunio sacratam ,
& posuit operam , in ea gente adiuuanda , non
solum vtilem , sed necessariam . hæreticorum
libri inflammati : rudes in fide instructi : ne op-
pidanorum filij apud vicinos hæreticos edu-
cētur , publice cautum : religionem Catholicam
respexere ducenti . His alijsque officijs illum
populum ita demeritus est pater , vt abeuntem
comploratione prosequerentur . Ceterum his
nostrorum laboribus , admirabilis Dei beni-
gnitas , & piorum hominum , virorumque nobi-
lium , maxime ipsius Principis , spectata sæpius
liberalitas egregie respondit .

COLLEGIVM MONACHIENSE.

AD TERNAS conciones accessit Italica
 rogatu serenissimi Ducis .Doctrinæ Chri-
 stianæ, quæ traditur in templis quinque, nihilo
 fere minor, quam concionum fructus : sed cum
 ob veteris aulæ facellum Italo concionatori
 concessum , deesset vni Catechistæ locus, se-
 renissimus Princeps Ferdinandus rogatus de
 suo, quod habet apparatusissimum, non solum li-
 benter dedit, sed multa etiam addidit munu-
 scula, quibus puerorum ætas alluci solet: homi-
 nes vicies mille noxis soluti: hæresi tres & qua-
 draginta : obscenorum auctorum, & damnato-
 rum libri combusti: mulieres sex ab impurita-
 te vitæ ad honestatem traductæ: odiorum ra-
 dices, quæ partim tacite, partim aperte serpe-
 bant, cum fibris euulsæ. Quidam luculentæ pla-
 gæ, quam in facie acceperat, iniuriam condon-
 nauit : alij præstigijs dæmonum liberati: a me-
 ditatis sceleribus, ac præcipue a consciscenda
 sibi morte nonnulli deterriti : fuerunt & qui-
 dam, qui diuinitus se admonitos fuisse dixerunt,
 vt susceptis longi itineris difficultatibus apud
 nos peragerent confessionem. ad ægrotos, &
 animam agentes aditum frequenter, magnoque
 cum fructu. ad mortem propter maleficia dam-
 natis allatum solatium, & subsidium . Quo ex
 numero, mulier acta ad supplicium, cum forte
 obuium

obuium habuisset auctorem comprehensionis suæ, commasculans frontem, Tibi vero, inquit, libenter ignosco, ago etiam grates: plus enim mihi inimicus profuisti odio, quam amici omnes profuissent obsequio. Ad subiectos interdum pagos excurritur, & dum adulti confessione expiantur, erudiuntur pueri doctrina. Magna autem pietas Monachienfium: declarant eam cum cetero anno, tum vltimis præcipue diebus sanctioris hebdomadæ, venerantes in templo nostro instructissimum Domini sepulcrum: nec vinci se patitur Dux cum coniuge serenissima: quo tempore vidisses (nec temperasses a lacrimis) pueros Angelorum ornatu, certa de Domini cruciatibus capita, distincte, & explicate prælegentes: nam quid dicam de crebris quorundam verberationibus? per integram horam vnus grandior natus, vel prohibētibus alijs, sese cecidit: minoribus cum præfinitum esset spatium non ita longum, breuitatem temporis verberum grauitate pensarunt: votiuis peregrinationibus anniuersarijs adiuncti aliquot e nostris vtilem operã posuere. Domini Præpositi vocatu duo Oetingã missi, cum primaria Sodalitate, post Christi ferias resurgentis: post ascendentis enim ad Montem Sanctũ iuere quinque: in qua peregrinatione nihil ad exemplum illustrius fuit trium Principum iuniorum præsentia, quos serenissimus parens accerserat: ibant pedites, & pelliti, Rosarijs e

collo pendentibus, vt habitu a ceteris sodalibus nihil differrent. Mandatu Ducis Christianissimi, pro Ecclesia, & afflictis præsertim Gallia rebus, tridui supplicatio indicta: vt viri mulieresque irent ad templa diuersa. Sex id temporis habitæ conciones: quattuor a nostris: has supplicationes consecuta est comprecatio horarum quadraginta, distributis vicibus in Sodalitates, & Clerum: spectata præter ceteros religio adolescentium vtriusque Sodalitatis. clausit ordinem cum omnibus suis aulicis Dux ipse, qui horis duabus, fixis humi genibus, ita attente orauit, vt ceteri omnes fatigarètur. Nec vero tantum suis præluet subditis pietate, sed profuit etiam non parū seueritate. Graue proposuit edictum principio anni in eos, qui verbo violarent numen diuinum. iussit id promulgari a concionatoribus pro suggestu: dein tertio quoque mense, ne quis causetur obliuionem, ipsius memoriam populo renouari. Hinc multis magister officij supplicij metus. Scholas nostras frequens, & delecta iuuentus nobilitat. floret etiam, & augetur cōuictorum contuberniū: etsi propter locorum angustias complures excluduntur: ad litterarum cognitionem, & studium religionis pari cursu contendunt. Inter omnes primas tenent qui Deiparæ Sodalitio nomen dedere: sunt enim etiam intenti proximorum salutem: adducunt alios ad patefacienda peccata, alios ad deponendas iniurias.

iurias . sunt qui præcidant multis causam flagitij, nec desunt qui egenorum paupertatem liberalitate solentur. Extremum illud esset, vt diceremus aliquid de eximia voluntate, & magnificentia erga nos optimi Principis: sed quoniã nulla eloquẽs gratiarum actio reperiri potest, quæ adæquet minimam partem illius magnitudinis, in admiratione tacita reponatur .

COLLEGIVM AVGVSTANVM.

CONCIO quæ in templo nostro sub initium Quadragesimæ haberi solebat, mutavit in Catechismum . confluunt pueri puellæque, ipsi etiam adulti: sed inter pueros & puellas æmulatio permagna, certamen vero etiam visendum. victores exultant, victi concidunt: sed ita, vt alio die paratiores reuertantur: auget cupiditatem voluptas cantionum, & munusculorum frequentia: eiecerunt se a prauis opinionibus de religione viginti nouem: non pauci suscepto multorum miliarium itinere ad nos venerunt exoneratæ conscientia: nutans in fide, & defectionem cogitans, ne laboretur erectus . Quædam ab hæreticis inducta, mox pœnitens facta, instructa, & ad illorum laqueos cautior facta. virgines duæ inter hæreticos aliquot annos versatæ, numquam adduci potuerunt, vt eorum cœnam degustarent: alia, ieiunij tempore, carnes per vim ori ingestas contempit

temptis minis præmijsque, admirabili constan-
tia eiecit. Quidam inops rei familiaris men-
tisque, cum se in profluentem proiecisset, semi-
animis extractus, vtriusque rei remedium, Deo
dante, a nostris accepit. Prætereo adulterina
cōiugia, & illegitimos toros separatos, disfidia
inter coniuges composita, libros de rebus tur-
piculis, & periculosis in ignem coniectos, du-
bios retentos in fide: aliaque sollempnia. ægro-
ti in nosocomijs, & alijs etiam domicilijs vr-
banis, dies noctesque visitati: apud eosdem ne-
cessitate urgente excubiæ actæ: adultis caren-
tibus Confirmationis sacramento, & præ pu-
dore abstinentibus persuaferunt nostri, vt ab-
stinere vereantur: quod pudere præstet, quam
pigere, vbi prætermisio necessarij officij est
periculosa. egenis ac tenuibus familijs piorum
hominum liberalitate benigne factum. In pa-
gis duobus suburbanis Catechismi explicatio
numquam intermissa: in eorum altero, absente
Parocho, concionum confessionumque par
fuit fructus. alio loco, puella, furore, an diabolo
impellente, nullum signum habens sanæ mentis
tranquillitati reddita. Ac ne plura his similia
confecer. Pater vnus in graui negotio euo-
catus, illustri viri coniugem non solum repe-
rit a viro alienatam, sed prope a mente deser-
tam: ac primum detractis superstitiosis nugis
cum inuolucris aureis, quas habebat ad collū,
ac reposito in eorum locum simulacro agni

cælestis, in cera consecrata, bene sperare iussa; tum deinde confessionem de tota vita vt institueret admonita: nec spes illa, aut confessio frustra fuit: prouoluta ad genua mariti, mærens, & lacrimans, vt in gratiam reciperetur postulauit: magna vis pecuniæ sacerdoti oblata reiectaque est: illud depoposcit, testificandæ non ingratae erga Deum voluntatis, daret operam, vt correctior esset Clericorû disciplina: erudiretur populus præceptis Christianis: ac, si quis irreligiose vsurpasset nomen diuinum, graui pœna sanciret: id se facturum pollicitus est regulus, quin etiam chirographo firmauit. Ceterum sacrum instrumentum ita auctum, altareque maximum tot muneribus, & operibus exornatum, vt eorum magnificentia, & liberalem ostendat piorum voluntatem, & excitet mirantium religionem: nec defuere aliquorum dona, quibus Scholasticorum pauperum, qui aliena viuunt misericordia, & Collegij egestas toleraretur. Ad discipulorum pietatem promouendam constituta Sodalitas perpetuæ Virginis, & paucis numero mensibus spem omnem vbertate superauit. Has ob res, quarto ante idus Septembris, post datum a sodalibus scenæ, ac populo, vnum e miraculis Matris sanctissimæ, recitatum est decretum confirmationis in frequenti corona virorum illustrium, tanta ap probatione omnium, vt e Scholasticis tantum, delectu habito, nonaginta amplius censeantur.

Actus etiam dialogus, vt fere quotannis, in renouatione studiorum tanta spectantium voluptate, vt admirabile esset. Progymnasmatū Latinitatis auctore Patre Iacobo Pontano volumina duo (tertium enim adhuc est sub lima) ita grata, & vtilia acciderunt, vt a pueris non solum ediscantur passim, & recitentur in disputatione, sed doctorum etiam virorum terantur manibus, & commendentur: id ei rei signum: quod ter vno anno impressum est Ingolstadij volumen primum: hoc quanti sit, facile ex illis intelligitur, qui fuerunt superstites librorum suorum. Fridbergensis domus suburbana, de qua proxime scripsimus, ornatu templi, & horti cuiusdam accessione, amplior, & illustrior facta.

LANDSPERGENSE COLLEGIVM.

ENOVITIORVM grege, exacto probationis biennio, ad varia huius Prouinciæ Collegia septemdecim missi: ceterorum qui exercentur, magna spes, indoles, industria: illudque peculiare studium, vt tales sint, quales eos esse nostrarum legum disciplina, & Superiores volunt. mittuntur interim ad pagos, & consuescunt imbuere puerorum mentes, & agrestium rudimenta illa, & incunabula nostræ Societatis. Peregrinationes ad pia loca, & remota susceperunt duodeuiginti, haud scias ma-

iore defatigatione corporum, an animorum exercitatione: nam præter laborem, & incommoda itineris, magna etiam verborum contumelia, & iniurijs, ab hæreticis affecti: quæ tamen omnia, illorum vicem magis dolentes, forti pectore tulerunt. varijs etiam in locis, occasione oblata, afflictis & egentibus fuere magno solatio. Parocho in primis grauitè ægrotanti, quem Nouitius sacerdos (reluctantibus licet domesticis, & præstigiatores appellanti-bus) eo perduxit, vt eiecta concubina, e qua numerosam prolem susceperat, aperuerit omnia peccata, quæ vel a puericia meminisset: et si cõualuisset, receperit ordinaturum melius vitã, honesto quodam viro præsentè, data dextera, in id quod petebatur, fidei obligandæ. Hæc de Nouitijs. Conciones tum in nostro templo, & in Parœciã magna, tum etiam in pago ciuitati proximo, frequêtes fuere; auctusque numerus frequentantium sacramenta: verum ne quis in confessione rite atque ordinè obeunda, prætereundè possit ignorantiam, traditus est publice modus, quo quisque totum diem secum scrutetur, factaque ac dicta omnia noctu rememoretur: eam rationem complexi homines circiter ducenti: cum Ecclesia in gratiam restituti hæretici nouè: libri damnatæ perfidiæ oblatis, absumptique flammis. Quidam grauisimis conscientiæ stimulis agitati, deque salute animæ desperatè, atque ex eo numero præcipue tres,

libe-

liberati molestissima cura, & ad spem meliorem erecti. Mulier, quæ toto fere triennio, quo sacris abstinuit, ipsa suum cor edens, & vitans vestigia hominum, errabat misera in campis, dæmone interim instigante, vt vim vitæ suæ afferret, vel aqua, vel laqueo, nostrorum suasu sibi, & hominum cœtui restituta. Alia vehementer vexata a dæmone, & vir quidam, vt arbitrabatur, a Lamij nocturnis, remedium inuenere: ab aqua lustrali illa, hic a consecrata imagine agni. destitit vnus a consilio sibi consciscendæ mortis: ab incepto alius præbendi alteri venenum. vna denique mulier, cum a pueritia deperisset adolescentulum, irrito voto, in furorem versa, cacodæmoni, qui ei se obtulerat in eius specie quam amabat, pecuniam pollicens, & alia munera, si Deo Mariæque renuntiaret, vt sunt faciles plerumque mulieres, præsertim vbi aurum refulserit, succubuit: eius deinde cōsuetudine vsa est ad annos quindecim: cum interea nō abstineret a flagitijs infandis: hæc tandem, Dei ductu, cum accessisset ad nostros, eiusdem benignitate, rescisso fœdere ab immani tyrannide liberata est. Prætermitto hic, vt in transcurso, impedita diuortia, concubinas amandas, res restitutas, pauperum, curisque anxiorum necessitatibus consultum, ægrotis vincisque subuentum. hæc & alia, singillatim prodi possent, si vellem: sed nos cum delectu modum seruabimus.

COLLEGIUM OENIPONTANVM,

POENITENTIUM multitudo concionum fructum ostendit. Peccata apud nos expiarunt hominum septemmillia trecenti quatuor: hæretici aliquot persanati: meretrices e profundo libidinis, & desperationis extractæ: vir adductus, ut pellicem quam habebat, uxorem duceret, recreatus e graui morbo: nonnullis, quos malignus hostis furijs agitabat, indictis precibus, & particula cōsecratæ ceræ, auxilium allatum. Idem remedium cuidam adhibitum, qui, cum ex futurarum rerum prædictione existimationem sibi conciliare vellet, ad dæmonem adhæserat: hunc cum morbus adfixisset lecto, sine spe valetudinis recuperandæ, atque, ut indicabat ipse, voce, nutu, motuque corporis, desperata animæ salute, audiuit tamen vnus e nostris, nec multo post Deus sanitati restituit: & agnouit ille beneficium, animæ, magis, quam corporis incolumitate lætatus. Furie nescio quæ sic puerum inuaserant, ut desertos per locos, siluasque deerraret lymphatico discursu: is cum vi adductus ad nostros esset, animaduersum est habere schedulas, in quibus notæ non intellectæ, & monstrosa nomina descripta: illis sublatis, sacer agnus collo appensus puerum furore liberauit. Quidam infimulatus furti, capitisque damnatus, cum pudore simul,

simul, & dolore anxius, incluso spiritu, pœnam
 morte tentat præcurrere, Dei matris, cui se
 commendarat, auxilio prohibetur a facinore,
 mox etiam innocentia compertus absolvitur.
 Quidam, præcipiti fere senectute, vt requiem,
 aut finem reperiret dolorum, quibus acerri-
 mis torquebatur, iam se secandum, vrendum-
 que medicis permiserat, adit ad eum sacerdos
 noster, causa officij, persuadet professionem fi-
 dei, damnatorumque librorum inflammatione:
 ipse autem his rebus magis, quam curatio-
 ni medicorû, valetudinem acceptam refert. Se-
 queretur nûc, vt de datis cõsilijs, sublatis odijs,
 restitutis rebus, explicato decantatoque Ca-
 techismo, aliquid diceretur: sed illa sollempnia.
 In pago finitimo trimestre spatium positum e-
 xequendis, non sine fructu, muneribus Societa-
 tis. Sodalitas Parthenia iam pridem instituta,
 nouisque legibus hoc anno formata, diligenter
 præstitit officium suum: reperti ex his qui vo-
 to se obligarunt perpetuæ religionis. Optima-
 tes, ac Principes frequentes ad nos: plurimi eo
 tempore, cum historiam filij prodigi populo
 exhibuimus: & vtile fuit multis se cognitos ha-
 buisse in aliena persona.

HALENSE COLLEGIVM.

QVO PAVCIORA de hoc Collegio
 scribantur, fecit casus repentinus. sacer-

dos noster ex audita vnus confessione in no-
focomio, contracto morbo, decedit : vulgatum
id publice : scholæ clausæ : dilapsi discipuli : no-
stri partim occlusi domi, partim dimissi : sacer-
dotes tamen duo, quorum alter erat a sacris re-
ginæ, alter a concionibus populo, segregati in
propria scholarum domo, eximij fuere. Pente-
coste gymnasium aperuit : & auctus numerus
auditorum, reginæ in primis beneficio : hæc e-
nim ad cætum alumnorû, de quibus alias per-
scriptum, septem alios, eiusque exemplo Brix-
nensis Episcopus, decem, adiungendos cura-
runt. Anniuersaria studiorum instauratio no-
bilitata est argumento e beati Gregorij dialo-
go, de puero quinquenni e sinu parentis, ob ir-
reuerentiam diuini nominis, auulso : profuit ea
res spectatoribus, non tantum placuit. e Con-
gregatione Reginæ Angelorum vnus Romam
profectus inter Capuccinos adscribendus : al-
ter se in aliud cœnobium contulit, causa re-
ligionis.

COLLEGIVM LVCERNENSE.

SACRIS exercitationibus Patris Ignatij,
plures, & cœnobitæ præsertim, suo, & plu-
rimorum bono instructi. duodecim amplius
hominum millia apud nos sacrosancta myste-
ria obiere : confessiones generales ducentæ se-
xaginta circiter recensitæ : viginti quinque ab
hæresi

hæresi absoluti: inter quos sacerdos vnus, idē-
 que monachus, qui cum religione amiserat, &
 castitatem, ducta contubernali, quattuorde-
 cim annos in Lutheri cæno volutatus. quibus
 omnibus, quam attritæ vires veteris hostis,
 comprobabunt exempla, quæ subijciemus pau-
 ca de multis. femina aliquot lasciuiores vitæ
 ad honestatem reductæ: quidam peccatis gra-
 uis, & annis, cum leuandæ conscientiæ multas
 regiones obisset, Lucernam tandem appulsus,
 Deo ducente, multarum molestiarum remediū
 peccatorum patefactione quæsiuit. Mulier
 ab exitio voluntario, & ab horrendis spectris,
 diuini agni beneficio in cerea effigie, liberata.
 non defuere qui emersi e gurgite falsarum opi-
 nionum præoptarunt exilium patriæ, ne in eas-
 dem relaberentur. quibusdam persuasum ieiu-
 nium quadraginta dierum, quod arbitraban-
 tur seruari non posse. opifex vnus in hæretico
 loco diu versatus, numquam adduci potuit, vt
 vetitis diebus carne vesceretur. hic quoque
 non canam eandem cantilenam, rescissos cō-
 tractus iniustos, aut æquis legibus tēperatos,
 redditas pecunias, superstitiones ereptas, tra-
 ditas flammis notas magicæ artis, pauperes in
 valetudinario, & carcere inuisos, auditosque.
 Præter virgines duas, quæ virginitatis voto se
 obstrinxere, quattuor aliæ nostris confiteri so-
 litæ monasticam vitā professæ. ex his vna ma-
 xime nobilis, & opulenta. Presbyteri, & vr-
 bani,

bani, & pagani, partim confessionibus eorum excipiendis, partim explicandis officijs vitæ Christianæ, quod fit semel atque iterum singulis hebdomadis, instruuntur diligenter ad muneris sui functionem: curatum apud eosdem, maxime apud paganos, ad quos crebro excurritur, vt sacra supellex cultior mundiorque habeatur. ita iam noua quædam est facies omnium templorum, res Scholastica feliciter procedit, flos iuuenum egregius. ex his Capuccinorum (quibus magna nobiscum familiaritas intercedit) religionem amplexi tres: quattuor ad alios ordines se applicarunt. enituit cuiusdã singularis in castitate tuenda constantia, cum impudicam mulierem ab se abegit acutissimo clamore. sollemnis instauratio studiorum celebrata est eleganti dramate de duplici via, virtutis, & voluptatis. maiore hebdomada extrema ad Domini monumentum, eadem, aut maior celebritas, & se cædentium sodalium religio. quæ alijs annis. die dominicæ cœnæ Nuntius Apostolicus duodecim pauperum pedes, & lauit & osculatus est, populo admirabundo: eosdem deinde lauto excepit epulo, donauit argëto. Præfatus idem apud nos, cum utroque Præto- re vrmano, alijsque viris illustribus in ferijs Pentecostes, interfuit declamationi publicæ cum magna beneuolentiæ significatione. & fuerunt etiam in nos dona et publica, & priuata. Templi ædificatio paulisper pependit, con-
cidente

cidente fornice altaris magni. et si hic casus videtur propemodum fuisse optandus, vt elegantia quædam, & decor adderentur, quæ deesse videbantur, formæ prioris ædificationis.

MISSIO LAUFFENSIS.

ZVINGA Præfectura est Rauracorû, Basileæ finitima, quæ oppidum Lauffenum, cum quinque pagis complectitur: sub ditione quidem Episcopi Basileensis, sed Lutheranae sectæ, annos abhinc sexaginta ferme pertinaciter adhæsit: Basileensibus submittentibus Ministros verbi, qui rudes incolas turbulentis, & venenatis, declamationibus, inuito Episcopo, lætauerunt: donec anno superiore, compositione cum Basileensibus facta, facta potestas vtriuslibet religionis amplectendæ, igitur Episcopus gerens curam gregis, interposita auctoritate Nuntij Apostolici, sacerdotem vnum e nostris impetrat iaciendis fundamentis. Missus est Septembri mense anni superioris, pater vnus, in concionandi munere aliquamdiu versatus: cuius aduentus ita perculit ministri Lutherani animum, & vicinorum Basileensium, vt sollemnè precationem, votaquæ publica suscepisse dicantur, pro populo Lauffensi: sed Deus fauit rei suæ: Episcopus enim conuocato populo e suggestu, breui oratione indicauit causam aduentus, dein reliquit nostro concionandi locum. a concione

cione idem Episcopus, quod numquam antea quisquam viderat, sacris operatus est. pomeridianis horis Lutheranus Minister declamare voluit ad populum, verens scilicet ne allicerentur veritate doctrinæ: carpsit quædam e matutina nostri concione, nec tamen satis memoriter tenebat: quin etiam inferere se per domos, & circulos, vt obfirmarent animum in Lutheri dogmate, etiam atque etiam monens: sed ficta celeriter occidunt: paulatim populus patris oratione, familiarique congressu eo adductus est, vt libenter audiret concionantem: quod, et Senatus fecit, multum licet Ministro reclamante. Interea pagos etiam noster obire concionabundus, & rusticanos homines imbuere Catholicis præceptis: nec vanus labor: accedente auctoritate Præfecti Zuingensis, viri Catholici, qui additus erat præsidio nostro sacerdoti, omnes pagi se in Episcopi potestate dixerunt futuros. Tum vero Episcopi precibus, & rei perficiendæ expectatione permotus Pater Prouincialis, alterum sacerdotem subsidio misit: igitur coniunctis studijs vtrique effecerunt, vt exeunte Quadragesima trecenti accubuerint mensæ cælesti. Infremuit Minister, et ad illas machinas hæreticorum descendit, ad contumelias: quamobrem offenso populo, ipsoque Principe, pro sua potestate expulit hominem Episcopus, alterumque ei suffecit non admodum a Catholicorum præceptionibus abhorrentem.

sic

sic vero admonet populum, vt ne magistratui publico repugnet, & consulit interdum nostros de capitibus vtriusque religionis. Verum ne singula delibemus, placuit tandem diuinæ bonitati, sub fine Autumni, vt voti participes essemus. sed ad omnium conuersionem, exitum quem datura fuit industria nostrorum, casus tulit. Cœmeterium retinere cupiebant hæretici, Episcopi decreto prohibebantur, Minister vrgebat. tandem vbi vident rem confici non posse consultius existimarunt, qui adhuc persistebant in perfidia, vt sua coniungerent cum consilijs Catholicorum: ita communi voluntate, & assensione omnes sese Romanæ Ecclesiæ subiecerunt, veramque fidem tueri ostenderunt se vel effusione sanguinis paratos, & nullo vmq̃ tempore ab officio cessaturos. eodem die Lutheranro Pædicanti cathedra, & Ecclesia interdixere: in sequenti die Dominico tanta confluit ad rem diuinam concionemque virilis, & muliebris sexus multitudo, vt templo capi non posset. Nunc igitur, Dei beneficio, oppidum Lauffense cum tota Zuingensi ditione recepit integerrimam fidem, summamque laudem repositam putat in cura parendi.

FRIBVRGENSE COLLEGIVM.

CATECHESIS duplici idiomate Gallico, & Germanico diuersis locis magno affluen-

affluentium cœtu, fructuque celebratur: ex omni numero, puer magnam laudem habet, quem parens, neque promissis allicere, neque minis, ac verberibus cogere potuit, vt iret ad urbem Tigurinam, vbi esse intelligebat cõciliabulum damni. Statæ conciones duobus in templis haberi solitæ ita probantur, vt multæ, et diuturnæ aliquorum preces tertiam extorserint. Sunt, & qui postulent quartam pro Gallis, quorum numerus in hac vrbe non exiguus: sed nondum illis satisfactum ob iustas causas. Toto insuper aduentu Domini, vernoque ieiunio, patres duolustrarunt pagos, Germanicum, & Gallicum, magno commodo incolarum vtriusque. inter sex ac viginti, qui insipientium sectæ renuntiârunt, fuit Prædicantis cuiusdam Heidelbergensis filius, qui Patris Canisij fama excitus, longo difficilique itinere ad nos contendit: interrogatus causam mutatæ voluntatis, inconstantiam dixit, & discordiam hæreticorum. is nunc memor a Deo accepti beneficij, Compostellam abiit peregre ad beati Iacobi, vt se voto exoluat. Nobilis matrona, bonorum, quæ inter hæreticos habebat, non leuem iacturam facere maluit, quam deducere in periculum, ad quam nuper redierat, Catholicam fidem. alij non pauci in recta sententia confirmati, & aduersus insidias aduersariorum instructi: superstitiones abolitæ. Duo, qui errore mentis, an desperatione, vitam sibi adimere cogitabant, iamque

vnus sibi cultrum adegerat in ventrem, alter se præcipitanerat in vndas, salutaribus præceptis instituti, & restituti pœnitentiæ: iniuste acqui-
 ta reddita: fenebre malum compressum: lites di-
 remptæ: et his similia. mulier, quæ viro relicto,
 nomen vxoris cum fide perdididerat, nostrorum
 consilio vsa, ad maritum supplex, iusta sceleris
 æstimatione reuertit: histriones aliquot, & sal-
 tatores, cum huc venissent Quadragesima, fora
 vrbs, & cõpita circumibant cum tympanis,
 & tripudijs, instrumētis luxuriæ, renitente ma-
 gistratu: quærebant vnum aliquem, quo pulsan-
 te tympanum incitarentur ad saltum: cum re-
 cusasset non nemo, causatus offensam Iesuita-
 rum, inuentus est audaculus, cui tanti non fuit:
 ad eius modulationem se in numerum mouen-
 tes, ex sacris fecerunt profanos dies: sed non
 diu lætati. tres ex eorum grege repentino obie-
 runt. accersiti ægrotis auxilio fuimus, & sola-
 tio. vir quidam genere & scientia nobilis, fe-
 bre correptus, cum quemdam e nostris ad se vo-
 catum disserentem audisset de rebus diuinis,
 sic animo affectus est, vt solus cum solo sermo-
 nem miscuerit sapius, consimili argumento: ei-
 dem, cum per noctem, oblata esset nescio quæ
 species vestis ad luxum excultæ, agnouit pella-
 ciam hostis: cum igitur vt conculcaret, decre-
 uit in posterum vti vestitu, qui non esset inter
 æquales excellens: suscipere peregrinationem
 Lauretanam: cælibem vitam agere, vxore de-
 functa:

functa: neque id promissum sanctius, quam præ-
 stitum fuit. Castellanus item magna inter suos
 auctoritate, paucis diebus ante extremum, pio-
 rum libellorum quos nostri suggererant, cre-
 bra lectione, ita mutatus est, ut nihil aliud ma-
 gis habuerit in votis, quam ex illorum præscri-
 pto vitam finire. Præclara vero huius populi
 erga sacras Agni Dei imagines religio est, qui-
 bus donati, nihil sibi dæmonas, & cantatrices
 obesse posse, persuasum habent: quam illorum
 fidem Deus evidenti miraculo confirmavit.
 Vir senatorius aliquot sibi muneri datas huius
 modi plangunculas condiderat in arcam ve-
 stiariam: qua reclusa cum vxor aliquando ve-
 stes exponeret ad usum, flammula, ex ardenti
 cereo, decidit in floccos thecæ pulueris tormen-
 tarij: hic perterrita mulier, & impos mentis,
 ut fieri amat in subitis casibus, oclusa arca
 accurrit ad cereum, comprimendo igni: imma-
 ne dictu, theca lignea incendio absumpta, incli-
 so pulueri, & circumpositis vestibus pepercit:
 narravit hoc ipsa, & vir eius, augendæ venera-
 tioni, multisque rem ipsam ostenderunt, ut af-
 firmationi suæ facerent fidem. Proepiscopi ma-
 gna in nos beneuolentia: eius rogatu in anni-
 uersaria Synodo orationem habuit vnus e no-
 stris, pleno confesso. Friburgensis Parochus,
 Clerique Decanus, pijs commentationibus in
 Collegio exerciti: salutaria quædam consilia
 veteri religiosorum familiæ roganti data: ut
 mira-

mirabile sit labentem olim disciplinam in optimam viuendi formulã tam cito potuisse conuertiri. Senatu vtimur nostri amantissimo. accidit autem, vt controuersia quadam non ita pridem delata ad arbitrium paucorum, qui nobis non fauebant, causa caderemus: sed cum Senatorum nemo sustineret illam sententiam ad nos perferre, nobis res integra permansit. cœpti Collegij ædificationem interrumpere bellici tumultus: sed multorum ciuium insignis liberalitas erga nos eluxit: eis, vt aliquo modo grati essemus, ad pium vsum sacramentorum, rectamque morum informationem, libellos aliquot promulgauimus: inter quos iucunda maxime, grataque fuit huic populo, duorum Heluetiorum, sanctorum doctorum & apostolorum vita litteris consignata: qua tantopere delectantur, vt auctori gratiam retulerint cum singulari munificentia. Scholasticorum frequentia auxit magistrorum industriam: in repetitione studiorum Comœdia data. Congregationis Marianæ sodales sunt ceteris exemplarijs diebus, quibus laborat sæculum omnis lasciuia licentia, ad sacrum montem pulcherrimo ordine incessere, decantaruntque litanias numini placando. Altera item virorum instituta olim Sodalitas, hoc anno nobilitata multorum accessu. Hos felices nostrorum conatus non desunt qui introspiciant ægris oculis: et fregerunt genuinum: sed qui fructus? suam

inuidiam coarguerunt, non arguerunt nostram infamiam.

RATISBONENSE COLLEGIUM.

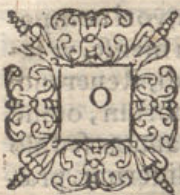
ANTE QVAM refero statú Collegij, pretium fuerit attingere aliquid de vrbe ipsa. Ratisbona, Augusta olim Tiberia, vrbs est perampla, & antiqua, quondam Bauariæ caput, nunc sponte, imperij legibus subiecta: Danubio alluitur, in quem duo alij fluuij peræque nauigabiles, urbem iuxta, se exonerant: pontem lapideum habet, & principem ædem quadratam, labore, & opere, ante alias: qua ad occidentem, & septentrionem vergit, vineis vestitur amœnissimis: qua meridiem spectat, & orientem, porrigit se in perpetuam, & æquatam planiciem agri, ita opimi, & fertilis, vt cum oblitum videat Germania, non timeat annonæ caritatem. fuit olim Christianæ pietatis altrix, & popugnaculum veteris religionis: nunc, etsi degenerauit a priscis illis sanctisque maiorû institutis, Luthero addicta, adhuc tamen tam multis templis, cœnobijs, Collegijs Ecclesiasticis, diuersisque religiosorum familijs, conspicua est, vt ipsis reliquijs spem faciat breui ad pristinum cultum nitoremque redituram: id quod etiam laborat serenissimus Bauariæ Dux Gulielmus, introducto Collegio nostro: cuius rei narrationem a princi-

pio auersam. Anno huius sæculi octogesimo sexto, mense Aprili, aliqui e nostris eo destinati, concionari in summo templo, aliaque munia Societatis exercere feliciter cœperunt: et primum serenissimus Princeps ædes attribuit, quas vbi nostris vsibus minime accommodas intellexit, mutauit cum amplioribus, ea lege, vt tractu temporum, coemptis donibus, quæ insulam efficiant, Collegium extrueretur: sed cum res lente procederet, casus inopinatus, vt perduceretur ad exitum, mirabiliter est consecutus: cum enim monasterium sancti Pauli a beato Volfango quondam huius vrbis præfule fundatum, prope desolatum esset ob mortem Antistitæ femina nobilis, Dux, & Proepiscopus, iunctis opibus cōsilijsque vehementer contenderunt vt nobis traderetur, & tandem perruptis difficultatibus, quæ negotiū distingere videbatur, hoc anno, tertio Calendas Martias, nouo Collegio initium sollempni ritu, & apparatu factum est: quam celebritatem, viri principes, & religiosissimi, omni ciuitate ad spectandum effusa, præsentia sua illustriore reddidere. igitur re diuina a Ratisbonensi Proepiscopo facta, & decreto Pontificio, quo, abrogato monasterio, instituebatur Collegiū, Ducique Bauariæ commendabatur, publice recitato, Reuerendissimus Commissarius (nomē hoc est Ecclesiasticæ potestatis a Pontifice accepta) Sixti Quinti Pontificis maximi auctori-

tate, Patri Prouinciali nostro, prædictum Sancti Pauli monasterium, vna cum omnibus facultatibus, & redditibus annuis dedit. inter ceteram sacram supellestem, est calix, & vestis, quibus, sexcentesimo abhinc anno, vtebatur beatus Volfangus, in sacro faciundo. Hac potestate accepta Pater Prouincialis orationem habuit, vt res locusque ferebat: subsecutus est concentus musicorum gratias Deo agentium, & faustæ amicorum gratulationes: viris denique primarijs epulum datum. Ergo, hoc tempore, qui de nostris Ratisbonæ morantur, in rem Catholicam diligenter incumbunt. incesserat rumor, haud dubium quia a maleuolis, concionatorem nostrum pro suggestu edixisse, se, vertente anno, in Lutherānorum profuecha concionem habiturum: inuestigatus est a magistratu fons & caput maledicti, compertū est ab hæreticis fluxisse: quod cum faciunt suam magis imperitiam illustrant, et nostram fidem, et iam aliquibus lux Catholicæ veritatis illuxit. Hoc Iacobus Andrea, Lutheranae sectæ apud Zubingenses buccinator, cum persensceret, libellos famosos aduersum sacerdotem in vulgus dedit, ad quos totidem libris editis responsum est a nostro, vt clauus clauo pelleretur. Addita deinde est altera concio in templo nostro Sancti Pauli, tempore Aduentus. In formanda quoque iuuentute, ne hæreticorū diligentia superaremur, instituta explicatio
 Chri-

Christianæ doctrinæ, in templo Sancti Cassiani, loco satis amplo, & commodo: neque multo post litterarum etiam ludus apertus: a quo Societatis munere, etsi magistratus animo esset valde alieno, Dei tamen concessu, voti compotes effecti sumus. Itaque Octobri mense, ut facere possemus principium docendi, Reuerendi Patres Scoti e familia Benedictinorum, omnem iuuentutem suam, quam multos annos sedulo erudierant, nostræ disciplinæ tradiderunt. præcessit oratio Latina habita a scholarum Præfecto. iuuentus quattuor classibus distributa. Præter confessiones hebdomadarias, diuinis epulis apud nos pasti quindecim supra sexcentos: ex eorum numero totius vitæ rationem reddidere instar sexaginta. hæresim exuere octo: ab infami concubinato se recepere non pauci. Tres ad monasticam vitam rediere, quam deseruerant. Afflictois hominibus, atque ægris, salutaribus consilijs auxilijsque frequenter prouisum. a magistratu cuiusdam oppidi eudacti, ut adessemus cuidam capitis damnato, non vnus tantum, sed etiam, pro re nata, consulimus saluti multorum. Et poterant hæc, aliaque distinctius scribi, non aceruatim componi: sed audientes quæso meminert, ad singula Societatis Domicilia edificanda serenda festinari.

PROVINCIA
RHENANA.

PERABANTVR socij ter-
centum quadraginta quattuor.
Coloniz, supra Tyrones duos,
triginta octo: Treuiris in Col-
legio vndequadraginta: in Pro-
bationis Domo, quæ est illi ad-
iuncta, Nouitij triginta: Moguntiz sexaginta
duo: Herbipoli quadraginta septem: Molsenij,
& Fuldez, viceni quini: Heiligenstadij, exceptis
duobus in missione agētibus, quindecim: Con-
fluentiz nouemdecim: duodecim Padelbornæ:
Monasterij septemdecim. Sex mercedem acce-
perunt laborū suorum. Vocati ad opus viginti.

COLLEGIUM COLONIENSE.

COLONIZ in summa æde binæ: ceteris
in templis, septem octove conciones, die
festo, habentur. harū opera abiecere perfidiam
multi: mulier in his nobilis, quæ, quadragen-
ariæ licet, accessit ad sacramentum Confirma-
tionis, & ad idem faciendum familiam omnem
perpulis exemplo. Quantum examen fuerit in
nostro templo pœnitentium, ex eo coniectura
est, quod vnus sacerdos, paucis diebus, ducen-
tos audisse affirmat de tota vita. A flagitiosa

consuetudine remota muliercula quattuordecim. Virgines duæ e cœnobio sæculum cogitantes ad saniora reductæ, quinque se Deo in religiosorum familijs dedicarunt. acres inimicitia sæcularium iuxta, & religiosorum hominum, cum pace mutata. multorum inopia corrogatis eleemosynis propulsata. desperati ad ducti ad spem fructumque vitæ melioris: inter hos vnus, qui iam collum laqueo insertauerat. Mulieres duæ, in quas agere poterat dæmon ex syngrapha earum sanguine conscripta, tam in mani nexu soluta: earum alteri dæmon identidem chirographum ostentabat: sed freta præsidio diuini agni, cuius imagine munierat pectus, cum reddi sibi iussisset, tandem paginam aspexit in fauillam & cinerem conuersam, nec minor fructus e doctrina Christiana: quæ tradita in tēplis, xenodochijs, compitiisque, magna populi approbatione, adolescēs e colluue Lutheri, cuiusdam e nostris sedulitate in erudendis pauperibus, ita affectus est, vt intra semihoram, cum certo periculo fortunarum, pertæsus inscitiam suam, ad Catholicos emerferit. eodem officio permota mulier, e face Anabaptistarum resipuit, & salutaribus aquis abluta est in plenissimo templo. Hebræa etiam, antequam baptizaretur, a nostris præparata, & instructa. In scholis maximam laudem virtutis, & eruditionis obtinent, qui Partheniæ Sodalitati nomina dederunt, siue minori, in qua adolescen-

tes quadringenti: siue maiori, quæ centum viros doctrina pietate, grauitate, nobilitate præstantes habet: ex illis decem optarunt sibi varias religiosorum familias: septem, post acceptum Magisterij insigne, & vnus præterea aptus ad ministerium domesticum, cooptati in Societatem nostram.

TREVIRENSE COLLEGIUM.

LVCTVOSVS in primis Collegio fuit immaturus obitus Patris Ioannis Gibbonij, Rectoris: extremum diem clausit in vicino quodam monasterio, & ad altare beati Bernardi, qui primus eius monasterij auctor fuerat, honorifice sepultus: vir regendi, vt in Societate, peritissimus: amari cupiebat, timebat timeri: non dominationem, & seruos, sed rectorem, & socios cogitabat. sic facile sine querela obedientiam inuenias, & auctoritatem tueare. Fructus ex agro dominico non pauci. e seditiosis sectis extulere se nonnulli: restitutum magnum pondus argenti. mulier ægrota, post nuncupatum votum confessionis, valetudini reddita. sacris exorcismis, & sacrificio Missæ, ex ædibus primarij viri formidolosa spectra depulsa. Quidam pecuniosus, nostrorum opera, multorum millium aureorum summam, ad ciuium, religiosorum, Ecclesiasticorum, subleuandam inopiam, Monte, vt vocant, Pietatis instituto, testamento

mento legauit . a turpi viuendi consuetudine
 abducti milites, alijque: muliercularum super-
 stitiones disiectæ: deuotiones, quibus se diabo-
 lo addixerant, reuictæ: harum maleficia latius
 patuere: et in idem barathrum traxerant viros,
 doctrina, opibus, dignitate non pœnitendis: in
 quibus iuuandis, cohortandisque vt feuerita-
 tem supplicij subirent animo libenti (viui enim
 comburantur venefici) quanto opere desudent
 nostri, cognitum est vrbi, Præfectoque: hic qui-
 dem publice affirmauit, velle se tam molesto et
 periculoso officio defungi, nisi ad conuersio-
 nem animarum, suam operam Iesuitæ confer-
 rent. exercitijs spiritualibus dedere operam
 decem: daturi erant plures, ni contagium
 metueretur: eadem de causa gymnasium ali-
 quamdiu desertum. Ceterum quanta sit pietas
 auditorum, vel ex hoc colligas, quod discipuli
 superiorum classium, captiæ mulieris a Mau-
 ris redimendæ, steterunt pro foribus templorū
 stipem rogantes. Catechismi explicatio, ex au-
 thoritate illustrissimi Principis, felices habuit
 progressus: is cum interfuisset aliquando, ita ca-
 ptus est vtilitate operis, vt epistolam miserit in
 vniuersam ditionem, qua omnes iubet Paro-
 chos, curionesque, ponere horam sub prandio
 in exponenda doctrina. addidit Decanus, velle
 se per litteras admoneri quot mensibus de
 rei successu: eum latissimum esse cognouimus.

At Tyronibus nostris plerisque, quod saepe

fit,

fit, non ita facilis in Societatem nostram contigit ingressus, Ponetur narratio vnius, causa exempli, Coloniae adolescens ad Magisterij gradum promotus, adscribi cupiebat in ordinem nostrum: erat ei mater vidua, nec tenax priscae religionis: cum hac, aliquot ante mensibus, crebris sermonibus egerat de vanitate, & inconstantia rerum humanarum, præparans videlicet, quod medici faciunt, ad a crem ictum: at non intelligebat illa, siue dissimulabat: tandem iuuenis, cum satis pertentasset animum mulieris, consilium aperit: fulminata mater hac pronuntiatione veluti improuisa, in lectulum decidit: tum in furorem versa, lacerare crines, non mittere vocem, non admittere alloquium cuiusquam: ab hac velitatione rursus eam adolescens vespere aggreditur: non erat tutum periculum in mora: perstat illa hoc amplius in recusando, miscet precibus indignationem, & minas: vbi surdæ ad omnia mulieri aures, clam, domo, atque vrbe egreditur miles Christi, et, Dei impulsu, per eam portam, quæ sola carebat exploratoribus, quibus aliæ omnes matris iussu obsidebantur. elapsam statim illa animaduertit: recta ad Senatum: eius opem suppliciter implorat, accusat Iesuitas, qui filium mulieri, & orbæ, spem festæ ætatis, & solatium eripuissent. euocantur duo e nostris, harum rerum conscij, ut putabatur: quibus dimissis, quod appareat esse extra culpam, viator publicus cum adole-

lescen-

lescentis auunculo mittitur, qui retrahat fugientem: paruit non imprudens iuuenis: et quamquam bidui iter processisset, nequa periculi tempestas nobis immineret, Coloniam reuertitur. ducitur ad Consulem vrbis, & principem Senatus: qui præfati, ignoscendum muliebri dolori, cum causam dicere iubent: nec fuit probare difficile: cū igitur perorasset, matrem (iam enim conuenerat cum affinibus cognatisque) submisso vultu veniã petit: at illa accidens ad genua, & flens vbertim, filium, ne se deserat, precatur. hic contra, eodem habitu corporis, opponens precibus preces, exigit tam sancti consilij assensum: sed cum lacrimæ adhuc, & questus irriti ducerentur, exurgens, effatur, Obediendum magis Deo, quam homini. et verbum facto secutus, non contempta matre, sed mortali, neque in longum prospiciente, cælesti patri vocanti postposita, remenso itinere, quod iam pridem spe deuorauerat, ad nos victor euolauit.

COLLEGIUM MOGVNTINVM.

ESYNAGOGIS peruersa docentium extulere se quattuor, & viginti: in his adulescens, ab extrema Saxonia, Græcis litteris Latinisque apprime doctus: quî se ad lumen veritatis venisse profitebatur Patris Canisij Catechismo facem præferente. alius item ex ijs-

dem regionibus, non dissimili causa: verum hic per morbum redire in patriam coactus, ne dum intepuerit, duos se maiores natu incendit, eosque secum Moguntiam, præclarus Christi mercator, adduxit: qui & cum Ecclesia reconciliati: mox, ætate licet prouecta, in disciplinam nostram traditi, ab eodem perductore collectitia eleemosyna sustentantur. Sanctimonialiales duæ, relicto sæculo, quod voto factoque repetierant, ad cœnobium rediere. non nulli a pellicibus auulsi. virginum monasteriũ extra urbem, ita formatum est nostrorum præceptis, vt exularint iurgia, magis molesta, quia domestica, magis frequentia, quia muliebria: & in eorum locum pax & legum obseruatio celsa ferit: quas, vt intelligeremus vere pœnituisse, & bona fide redisse in gratiam, illud fuit argumento, quod prostrata Antifita, nec sine lacrimis veniam petens, ceteras permouit exemplo. Elementa Christianæ legis, intra, extraque urbem, pueris tradimus: nec est rubori etiam adultis discere, sed nescire. Illud in pago quodam ita fuit utile, vt videatur res Catholica reuixisse: ignorabant videlicet pagani, quid facere, quid vitare deberent: nullum fere erat discrimen sacrorum, & negotiosorum dierum: nulla, quoquo tempore, ciborum, aut cœnæ abstinence: de peccatis confitendi nec pœnitia, nec voluntas: ita propter errorẽ atque insciẽtiam, nihil rite fiebat, atque ordine: sed omnia

in tenebris iacebant. aduentus nostrorum, Deo illuminante, attulit lucem: tum primum se ipsi respexerunt, et, quæ prima spes boni adipiscendi, damnauerunt malum, seque vltro tradiderunt illis in viam Domini dirigendos. exarserat duos inter nautas, in traiectu fluminis, grauis rixa: & vt est genus hominum maledicendo exercitum, post iacta vtrinq; probra, expediebant contos, pugnae speciem moliebantur: sed repressi ambo Catechistæ nostri opportuno occursum, data fide acceptaque, redierunt in mutuam concordiam. Res Scholastica optime procedit: auditores octingenti: et (quod commune est omnibus Collegijs) Parthenij excellunt: non leue signum, quod in tributione præmiorum, ab ima classe ad summam, ij solum promeriti palmam, qui de Congregatione essent. ex ea nonnulli se cœnobiorum legibus obstrinxere. vt hinc etiam appareat Sodalitia Virginis, officinas esse pietatis.

COLLEGIUM HERBIPOLITANVM.

EX IIS, QUI e falsarum opinionum falso transulere se in Catholicam cymbam, Frisias Anabaptista, maritus licet, ac parens liberorum, baptizatus est. Persuasum nostrorum multi hæreticorum libri traditi flammis: quæ peste cum purgata essent & nosodochia, quæ octo sunt in hac vrbe, curatum est, vt introducere-

tur lectio meliorum. sed in his etiam valetudinarijs vtiliter laboratū: agrorum vnus ita efferratus erat odio inimici, iraque ex iniuria accepta, vt quando vlcisci illum non posset, a se non manus abstineret: blāda hunc oratione, nostri, & ad collum appensa sacra imagine agni, tranquillarūt. Faber quidam ferrarius, post varias obitas Germaniæ vrbes, in patriam redit, vxorem ducit, hortatu Parochi fit Catholicus, ante nuptias percipit Eucharistiam: sub hęc visus corripī dæmone, & morbi genere inusitato, vt omnes miserarentur: cum caderent in irritum remedia, accersuntur nostri: et prædixit dæmon eorum aduentum. igitur, vt paruit quid agitaret hominem, seque præmunierunt oratione, ac ieiunio, consuetis exorcismis pugnam aggrediuntur: sed omnis eorum conatus ludibrio erat: applicant sacrosanctam hostiam, & reliquias sancti Laurentij: tum vero vociferari diabolus clamoribus dissonis: se discessurum polliceri: deinde cunctando, prolatando, moras nectendo, & affirmando legione esse, partem præisse, reliquos secuturos, adhuc miserum obsidebat: imperat abitum sacerdos per Christi humilitatem: &, pro imperio eius, cui etiam inferna subijciuntur, exegit diabolum, hominemque liberavit. narrauit deinde faber, se aliquando, cum, suadente contubernali perito magicæ artis, legisset quemdam eius librum, vidisse ingentem cateruam dæmonum

num, aspectu horribili, eoque territum, abi-
cisse librum repente, & a visu Furiarum se ab-
straxisse: tamen putare, se tunc ab illis occupa-
tum, neque ante hoc tempus animaduertisse.
quippe fortis armatus, quam diu hæresis cole-
batur, erat in suo regno securus: vbi fortioris
expetitur est auxilium, Catholicorum vexillo
sublato, extrudi metuens exacuit iram. Disci-
pulorum numerus, quam alijs annis, frequen-
tior, & virtus non minus illustris: ita iuuant
pauperes pecunia, informant doctrina, opera
fouent: ædem sacram aliquot milliariibus dis-
sitam pie aliquoties visitarunt, toto in itinere
orantes: certe, adolescens quidã diuturna con-
flictatus febrî, voto huius peregrinationis con-
cepto, ope beatissimæ Virginis reualuit. præ-
cipuã laudem habent, qui in Collegio Chilia-
næo versantur: ex alumnis quidem quotannis
submituntur aliqui ad parœcias desertas: &
iam in plerisque prolapsa religio restituta.
Non iniucundum, opinor, erit, audire alterca-
tionem quamdam inter Ministrum verbi, & no-
strum alumnum. His ius habebat parœciæ a
Principe concessum: eam Minister occupaue-
rat: hora ientationis Lutheranæ, quam isti
cœnam appellant, alumnus init templum,
flexis genibus ante altare preces fundit: ad-
est perfidus caupo, cedere adolescentem iu-
bet, cœnæ administrandæ: negat ille hoc
ad eum pertinere: is contra instat, & vrget:

contentio oritur, populus accurrit: tum alumnus ætate firmior, & viribus, nec ingenio solum promptus, sed vsu etiam exercitatus, concionem ascendit, & talem orationem habet ad homines circumfusos, vt omnes admirarentur, enimvero nõ irascitur Minister, sed furit, quiritatur, concit turbam: vbi multa agitanti nihil procedit, cantharum abripit cum promulside, & minuto cum popello in cauponulam ientatum diuertit. hic finis fuit festiue altercationis. Institutio Christiana in vrbe pagisque freques, & fructuosa. obitæ villæ, castellaque, bello hære sibus indicto: & alicubi baptisteria altariaque trophæorum loco statuta, Caluino eiecto. in coacta Synodo vnus e nostris interfuit, rogante Episcopo, grauique oratione exciuit omnes ad perfectam obseruationem legis diuinæ. Ceterum, cum iniecto a maleuolis igne, tria nostra horrea conflagrassent, non exiguum damnum liberalitate optimi Antistitis hoc anno refarcitū est: datis enim litteris Collegij ædificationem confirmauit: iterumque constituit, vt floreni nobis in annos singulos sesquimilleni traderentur. attribuit præterea hortum amplum amœnumque, propter aquarum peremnitatem & opacitatem arborum, laborum calorumque æstate leuamentum. idem ante vigesimum sextum Calendas Maias primum lapidem in fundamenta Collegij deiecit: et latantur boni ædificari propugnaculum Catholicæ religionis.

SPIRENSE COLLEGIVM.

VBI PAR materia laborum, par operum fructus. et repetuntur quædam multis locis, quia multis locis eadem facta. Spiræ ad cœtum recte sentientium rediere vnde quinquaginta. in his vir nobilis multorum pagorum, nomine cuiusdam Principis, Præfectus: matrona etiã illustris in supremo morbo, filij precibus adducta. non paruum incitamentum confessio Prædicantis, inter libum hæreticorum, & panem communem nihil interesse: idem sacerdoti sacrum Christi corpus ad ægotam deferenti, tintinnabulum prætulit, & facem. vir præterea rusticanus vi quadam furiosa ita agitatus, vt omnes homines odisset, obuium quemque læderet, in ipsum Deum iaceret maledicta, diuinorum beneficio mysteriorum sibi redditus, & humanitati. exercitijs spiritualibus instituti quattuordecim: inter hos quidã summo loco, qui, & matrê, & duas matronas pari claritudine generis, earumque omnem familiam ad rectam fidem conuertit: ad cœnobium apostata reuersus. Sacra supellex cumulata. rei etiã domesticæ nonnulla accessio facta, vel quattuor florenorum millibus, quæ Episcopus assignauit.

COLLEGIUM EULDENSE.

I N S T I T V E N D A E pueritiæ ratio in præceptionibus Christianis excitauit etiam Parochos, probato exemplo, vt iam non solum tēpla vr̄bis, & compita doceantur resonare Catechismum, sed & campi etiam ipsi, & filuæ defertæ. extitit suus quoque a concionibus fructus: ad imperium Romanæ Ecclesiæ se reuocauere viginti quinque: quidam, etsi primum animo perculsus, tamen vel instigante consuetudine, vel castigante praua conscientia, cum in vicinum pagum abisset, hausit bolum Lutheri: nec mora, contremuit omnibus artubus: & audire visus vocem intus loquentem. Expue miser, expue animæ venenum. interea, & timor quidam obstupescerat mentem, nec recreari vmquam potuit, nisi manso eiecto. iuit continuo ad nostrum sacerdotem, vt cum Ecclesia rediret in gratiam. alius per nostros ad prisca fidem conuersus, cum reuertisset ad suos auersos a religione, increpabatur, vt amens, stultusque, etiam a mulierculis: e quibus vna vltra sexum temeraria, exprobare ei cœpit cultum Sanctorum, & simul ore sacrilego. Quid ista vobis Maria, idololatræ, quæ vobis vna est omnia, quid ferat, etiam si velit, auxiliij? Cui ille, miseret me temeritatis tuæ: sed nec diu eris inulta. vaticinium fuit. paucis post diebus infelix agitur

tur

tur in furorem, deturbatur a mente. Ceterum hic etiam illa, quæ sunt cum alijs communia. ægri in supremo certamine adiuti. viri primarij reconciliati. coniugum duorum, & quattuor familiarum discordiæ sedatæ. qui se diris deuouerat, vt inimicum vlcisceretur, ad meliorem mentem retractus. Discipulorum, vt fructus maior, ita numerus frequentior. Qui sunt sub patrocinio Virginis se ad omnem virtutem exercēt: ij maxime, qui educantur in Seminario Pontificis. datæ sunt populo, in patente area, fauente cælo, non raro, poeticæ actiones: & perinde inclaruit scena splendido apparatu, vt insonuit plausu. e Scholasticis porro, Sancti Benedicti ordinem sex, nostram Societatem vnus, complexi. Serenissimus Archidux Maximilianus Cæsaris frater, cum in Polonia esset, Collegij nostri sacerdotem per litteras euocauit: is cum socio, infesta licet hieme, iter accelerat. octiduum subsistere cogitur Noribergæ: nec cessauit interea a muneribus Societatis: mercatores Italos, aliosque Catholicos, audit, pascitque epulis diuinis, sacris quotidie operatus in æde Teutonica, magno gaudio piorum: denique cum ægre peruenisset in Poloniam, multam operam Principi ipsi, sed & aliquot præte rea aulicis, atque vtilem præbuit.

COLLEGIVM HEILIGENSTA-
diense.

SACRAMENTA frequentantium, vt in paruo oppido, nō paruus numerus: centum plerumque recensiti. magnus eorum ardor, qui repudiarunt falsa commenta opinionum: ij hoc anno septem supra triginta. Catechismus traditus in pagis circiter sedecim. accidit aliquando, vt totus pagus effunderetur in festas choreas, vtriculario præeunte: interueniunt nostri, & indicunt vtiliorem ludum: hæere primo homines attoniti, vt fieri solet in re subita: dein facile parentes monētibus salubria, perducti in templum, mutauerunt inanes choreas cum Catechistica disciplina. Monasteria tria exeunte Quadragesima lustrata, auditaque. Dissidebant inter se sacerdotes duo odio capitali, idque malum manabat quotidie latius, in perniciem religionis. dirempta est omnis controuersia, rogante summo magistratu, nostris adnitentibus. Octo in vno contubernio viri, nomine potius quam re Christiani, ad frugem reuersi nostrorum consuetudine, a quibus & instruebantur monitis, & docebantur exemplis. affligebatur mulier a spiritibus malignis, in tantumque vexabatur, vt cum teneretur, quattuor robustos homines defatigaret: Deus tribuit precibus nostrorum, vt expelle-

pellerentur dæmonia , tonantibus exorcismis. cuius rei fama cum esset peruagata vicinas terras , multi ad Collegium delati sunt furiosi homines, & fanatici : sed eos cum comperissemus atrabile teneri , curauimus medicorum præceptis sanandos , successu æque felici. Puerum quemdam parentes institui voluerunt ad hæresin, vt hoc veluti præsidio dignus haberetur patrimonio ipsorû. sed cum in hac vrbe versaretur, vel in tenebris deprauatæ hæreseos interlucente Catholica disciplina, nouit quid inter vtrâque interesset: igitur cum iam processisset ætate, a patre reuocatus, tantum abest vt Lutherum profiteri velit , ipsum etiam patrem reducere laborat ad Catholicam fidem.

MISSIONES ERFVRTENSIS

& Hildesiana.

QVAE DE ERFVRTENSI Missione communiter dici possent, supplebuntur breui cuiusdam facti narratione. Saxo quidam a puero Catholicus, qui & aliquando sub Duce Parmensi stipendia meruerat, e magico libro voluit addiscere artem (si modo ea ars est, & non vanissimi cuiusque ludibrium) pecuniæ congerendæ : igitur cum forte rus proficiscitur, experimentum capturus, ei se socium addit quidam, habitu hæretici impostoris: qui multa ab eo sciscitatus (apparebat enim in al-

ta cogitatione defixus) ad extremum adiecit, scire quid animo agitaret: et refert miranti: addit, breui ditissimum futurum, si obsequatur sibi: hic interfatus Saxo, quærit, num sit diabolus: non negat. at ille territus eius nomine, aspectuque, signo Crucis frõtem armans, Christianus sum, inquit, nihil mihi tecum volo esse commercij. hic ira elatus dæmon, sub mortis denuntiatione exposcit assensum: iniecta homini mens, haud dubium quin a spiritu bono, vt ad sacerdotem nostrum adiens, auxilium peteret, & consilium: eo admonente (res enim hæc postea prodita est) expurgata peccatis cõscientia, Eucharistiam sumit: recruduit tamen diabolica pugna: raptatur per aquas, per vias inuias, per loca abrupta: interdum ita capitur oculis, vt vel ipso meridie penetrare se nequeat in templi ianuam late patentē: alias cum se sturdiosius compararet ad sacram synaxim, interminatus est grauissimè dæmon, id si faceret, vel in medio populo viuum discerpturum. hoc vbi audiit sacerdos, respondere iubet, se nihil habere aliud in votis, nisi, vt morem gerat diuinæ voluntati: proinde, si id Deus imperet, non recusare. telum hoc fuit acerrimum ad expellendum dæmonem. nam frendens simul, ac minitans, breui se exorsurum telam, quam sacerdos non ita facile detexat, euauit, odore fœdissimo relicto. fecit, quod dixit, bestia truculenta: paulopost parauit scenam inuidiosi
crimi-

criminis, quæ omnes concionum piorumque operum fructus vno turbine abstulit. sed huius rei historiã cõuenit in aliud tempus referuari.

HILDESII vero, vt similia coniungam, ipsis Bacchanalibus, rusticus quidam ob euersum a filia vasculum ceruifiæ, talibus furijs exarsit (nempe sublata erat lætitia diei) vt imprecaretur sibi malum dæmonem, nisi eam accerrime multaret: nec cunctatus captator animarum, cuius calliditas, vt cauda scorpion, semper in ictu est, rapere maluit, quam expectare: miserum occupat. ipse, vt domum redit a symposio, arrepta securi, toruo vultu omnes facessere iubet: neque erat quisquam, qui ad armatum, ac violentum auderet accedere. vnus tamen, haud paulo fidentior, vibranti securim, & iactanti se vacua in aula, propior factus, In Iesu nomine, inquit, hic sedeo: si ea vis est animo, feri. fremere visus alter, & ira fateri impotentiam. accurrunt interea alij, & securim ægre de manu extorquent. porrigunt piacularem aquam, renuit: accendunt cereum sacrum, difflat: adhortantur, dicat, Iesu in corde meo, obmutescit. vbi casse teritur tempus, certatim atrocissimis verbis in dæmonem inuehuntur. Non est hoc tuum diuersorium, monstrum execrabile: mox aderit Parochus, qui te exturbet. Sic est, respondet dæmon, breue id faciam. post duas horas, per coactum vomitum odoris intolerandi, cum fumo, & caligine immane cre-

pans, abscessit, rei magnitudo, seu simplicitas rusticorum, vulgavit factum: et valuit hoc quoque ad hæreticos reuincendos: qui bonorum numerum augeri iniquo animo patiuntur. sed profuere conciones, quæ a sacerdote nostro habentur: ad quas etiam aduersarij ventitant, sic prorsus, vt fastidiant clamores rabularum suorum. octo excusserunt prauas opiniones. labantes nonnulli reuocati ad perseuerandum in proposito, palam iam profitentur Catholicos ritus, vt maleuolorum fermunculos contemnant. Quædam viduitatem prætulit nuptijs hominis Lutherani. Ancilla constantia parendi legibus Ecclesiasticis de ieiunio quadragesimali, dominum vescentem carnibus in suam sententiam traxit. Persuasum est cuidam Collegio clericorum, vt nemini pateat aditus, nisi præuia fidei professione. adolescētulæ duæ virginitatem Deo vouerunt. vna in cœnobium abdita. alia a patre hæretico semel atque iterum monasterio extracta, vno e nostris interprete, supplex ad alterum cœnobium reditum impetrauit. extra urbem virgines viginti duæ ab Antistite consecratæ. Ceterum, institutionem Christianam non pueri modo, puellæque, sed multi etiam e Clero populoque auide frequentant. pueri Catholici illud sibi studio & laudi habent, vt blanditijs ac manusculis alliciant æquales hæreticos ad Catechismum. est hoc vtile etiam ad exemplum. curiones enim in cu-

rijs suis facere idem cœperunt, annuente Præ-
dofito, Epifcopo Mindenfi. inuentus eft vnus
nuper conuerfus, qui vno alterove dempto, om-
nes curiales fuos Catholicos effecit. Taceo de
litibus fublatis, de vifitatis ægrotis, de alijs,
quæ fufpicari poteltis. et inter hæc tamen, non
defunt feditiofi homines & turbulēti, qui clam
palamve, nostros, affixis etiã carminibus, pro-
fcindunt. fed ftudio Canonorum fummi tem-
pli eorum audacia compreffa eft.

MOLSEMIENSE, ET CONFLVEN-
tinum Collegia.

MOLSEMII, in perpetuo licet bellī mo-
tu, & vaftitate agrorum, operam dedere
noftri, ne vlla in parte officio deeffent. Pa-
rochis intra urbem, extraque, concionibus, con-
felfionibus, alijsque rationibus, allatum fubfi-
dium. facerdoes aliquot, pijs commentatio-
nibus fructuofe informati. adita virginum cœ-
nobია: earumque nonnullæ, quæ anhelabant fæ-
culum, repressæ. quidam ab hærefi expiati.
oçto oppidis pagisve, octauo quoque die ex-
plicatus Catechifmus: quam ad rem vtilis fuit
editio feptemdecim millium exemplorum, li-
beralitate virorū Ecclefiaftica dignitate æque,
ac pietate præftantium. Scholæ cum conuictō-
rum domicilio eundem curfum tenuerunt. A
iuuētute noftra adducta eft in orchestram tra-
gædia

gædia noua, cui nomen, & argumētum, beatus Georgius : ea sic recreauit spectatores, ipsumque in primis illustrissimum Principem Episcopum Argentinensem, vt singulos actores sumptuosis libris donarit. quanto hic Princeps amore prosequatur Societatis hoc Collegium suum, idoneis verbis dici non potest : in summa annonæ caritate, et nouam Collegij fabricam absoluit, & collegarum inopiam frumento leuauit : insuper, domum cum templo sacelloque Deiparæ virginis, ob vicinitatem magno vsui nostris futuram, attribuit. est templū ipsum, ob loci sanctitatem, multis abhinc sæculis, supplicationibus percelebre: sed temporum bellorumque iniuria neglectū iacuit diu: proin adhibetur diligētia a nobis, vt cum eius instauratione, augeatur & colentiū veneratio.

AT CONFLVENTIAM plures solito confluerunt ad conuiuium diuinum, etiam e locis valde remotis, inquinatisque, vt præceptis Ecclesiæ satisfacerent. confessiones generales auditæ plurimæ. meditationibus nostris vtiliter dedere operam multi, Ecclesiastici, religiosique. rudimenta Christianæ legis domi forisque pluribus locis tradita : cum interim, vt puerorum ætas decepta non caperetur, pia aliquot munuscula, & sigillaria ostenderentur. Morem nostrum Parochos æmulari voluit Archiepiscopus Treuirensis, eosque vnum in locum congregatos edoceri a nobis de ratione docendi

docēdi. Sodalitati annuntiatae Virginis ab eodem sacrorum Antistite nuper exornatae decretis amplissimis, sacerdotum multorum, & quibus plerique capita rerum, illustris, & magna accessio facta. in virginum cœnobio exhortationes instituta, & confessiones excepta. Mulieres prostituta pudicitiae honeste collocata. Duo, quibus humana specie diabolus se spectandum praeberat: quos varijs terroribus agitauerat, liberati. mulier ab insania reuocata. Tenuis videbuntur hi fructus, in comparatione eorum, quibus obtigit fertile solum: sed mementote nos in sterili laborare.

COLLEGIUM MONASTERIENSIS.

COMMODVM pedem fixeramus in Monasteriensi Collegio, cum caput extulit, quae metuebatur pestilentia, & cum absumpsit multos, nostris omnibus, Dei beneficio, & salubritate loci, pepercit. fructus extitit tum frequentium sermonum ad populum, tum publicarum disputationum Latina lingua, de controuersijs nostrae religionis: ille non poenitendus: quod multi tranquillitatem quærentes animi aestuantis, ad nos accesserunt. quidam ab inueterato pellicatu recessere. Romanae Ecclesiae manus dedere nonnulli: et iam more receptum est, ut ciues, cum argumentorum laqueos, & strophas haereticorum exire non possunt, illud habeant

habeant dicere, eundem ad Iesuitas, qui omnia expedient. Catholici vero, si quos inuenere erroribus obnoxios, vt nos consulant magnopere hortantur, perductores eorum, si ita malint, futuri: respondet spei euentus. Catechesis Calendis Ianuarijs incepta procedit ex voto. et quoniam deterrimorum librorum hic omnia plena, impressa sunt Catechismorum exemplaria quamplurima, & in vulgus tributa. In gymnasio lectissimam iuuentutem humanitatis litteris imbuimus: ea, post semestre spatium, secunda fama, sic excreuit, vt mille quadraginta capita censeantur. ita vacuefactis hæreticorum ludis, quibus abundat Vestphalia, vicinos magistrullos, ranunculosque in popinis clamitantes, in nostri nominis inuidiam atque obtræstationem egregie concitauimus. Sed hæc interdum etiam risus materiam dedit. Tenebrio quidam e suggestu acerbius & contumeliosius inuehebatur in Societatem, illaque sartagine loquendi ebulliebat quædam, quæ ferre aures religiosæ non possent: sed eius vituperatio, laudi nobis, compellatio, Societati etiam honori fuit. nam vbi nominabantur Iesuitæ, circum sedens populus, honoris causa, caput aperiebat: irritari hoc magis latrator, & Iesuitas iterum, tertioque ac sæpius maledictis incessere: toties populus, vbi eorum nomen audisset, detecto capite venerabatur, vt par pro pari referret: tandem cum verba iacerentur, & suo, &

illorum

illorum labori, cum stomacho atque ira peper-
cit. etenim Gymnasiarchæ ingenua illa confes-
sio emanauit, vt nostris non cedat in tradendis
litteris Græcis Latinisque, concedere in mo-
deratione iuuentutis: quã non virgæ, aut flagel-
lorum metus, sed frequens peccatorum confes-
sio a vitijis freno coerceat, ad virtutem calca-
ribus impellat. vere dictum. nam pubis Mona-
steriensis ea est disciplina, indoles, et, quod in
rebus humanis summum est, innocentia, vt cum
ciues ipsi mirentur, tum etiam publicus magi-
stratus, per virum grauem, nobis gratias ege-
rit. et plerumque fit, vt cum ad nos mittantur
iuuenes agrestes, & detrectantes paternum im-
perium, cicurentur. ita porro tenaces sunt pie-
tatis, quam imbibere, vt eam, quamquam irrisi,
tueantur, & verberibus affecti. pater Luthera-
nus filio eximia virtute, die vetito, suillam ob-
trudit, adolescens repudiat modeste: iubet pro
imperio, non auditur: minatur plagas, arripit
fustem, tum vero filius domo se proripit, nec re-
dit nisi multa nocte, vna conscia ancilla: egre-
ditur & pater, filium quærit, nec inuenit. postri-
die ad nos: reposcit pignus minitabundus, quod
non comiserat: nec vero habebamus. nos miti-
gare iratũ adorti, lenitate orationis eo deduxi-
mus, vt placaretur filio, nec posthac ei vniquã,
in eo, quod pertineret ad religionem, molestus
esset. Studiorũ renouatio bis celebrata, & bina
præmiorum distributione, non sine scena plau-
suque,

fuque, iuuentus, & ciuitas allecta. Canonico-
rum magna erga nos beneuolentia, quam & re-
bus ostendunt. eorum exemplum sequuntur vi-
ri opulenti. ab illis donati horto saluberrimo,
ab his omni materia, templo instruendo. quin
etiam domus, quam satis magno conduxera-
mus, plane facta est iuris nostri. bibliotheca au-
cta libris, & sacrarium muneribus magni pre-
tij. At nos tantæ liberalitati, quanta possumus
industria, mutuaque voluntate respondemus.

SEDES PADELBORNENSIS.

MAGNUM OPVS, ac difficile ferere in
terra, siue propter maciem
casementi: sed tamen enata alicubi herba,
nisi caelestes imbres et pluuias, hominum noxae
suspenderint, in segetem frugemque ventura.
hic certe, seu multorum consensu delirantium,
siue odio veritatis, ita infensi sunt nobis pleri-
que, atque infesti, vt eos nullo vincere officio,
nullo obsequio mitigare queas: adeo natura
comparatum est, vt quem non ames, seu bene,
seu male facta, perinde premant. Sunt quidem
aliqui Catholici, sed parum amici nobis, aut
metuunt videri: ita a colloquijs nostris, nedum
a concionibus abstinent: sed tamen opera stu-
dioque discipulorum, quos quinque classibus
ad humanitatem informamus, & illecebra can-
tionum

tionum Christianæ doctrinæ, effectum hoc anno, vt ad templum non pauci accesserint: et si negant fieri posse sine aliqua inuidia nominis, & honoris iactura. subornarat huius vrbis Prædicans Lutheranus, acuto hominem ingenio, nec vulgari doctrina, vt audiret Ecclesiasten nostrum, diligenterque obseruaret, si quid effunderet leue ineptumve, quod postea in circulis vellicarent. magna vis diuinorum verborum, quæ de pleno pectore erumpunt. captus est concionibus, qui captatum venerat concionator: et qui missus fuerat, vt læderet, in comitis & conuiujs laudabat: vsque adeo, vt Senatus vetuerit in posterum ingredi nostrum templum. enimvero Prædicans id ferre non poterat: sed is quoque debacchatus in venerationem Sanctorum, a sacerdote nostro, in magna ciuium corona, tam aperte conuictus est, vt clamarent omnes, in tota Saxonia nihil esse ineptius, aut imperitius eorum Ministro. Fuit etiam quidam, qui a prima ætate imbutus veneno hæreticorum (quod in discipulos nostros refundere cupiebat) studebat intelligere, vt sciret, an vt refelleret, Catholica decreta: audiit partem in concionibus, partem in familiari sermone, & volutione librorum, probauitque: sic vt eiecerit deinde pestem, quam in animo habebat. eius exemplum duo alij secuti. Plures fluxæ fidei, aut dubiæ, ad constantiam erecti. Nonnulli, e discipulis præcipue, ita firmati,

ti, vt blanditiarum illecebræ, & machinæ minarum, ad eos demouendos adhibitæ, non impedimentum illis fuerint, sed experimentum Catholicæ religionis. super hæc libri aliquot suspecti, expiati igne. Mulier proiecti pudoris nocturnis diurnisque visis a dæmone diuexata, et cogitans, ferro, laqueo, vndis, vitam abrumperet, ad spem emendationemque vitæ perducta. e cæno libidinum aliqui emerfere. Ceterum inter tot odia maleuolorum, aliquot amicorum, perpaucorum licet, solatia: ij viri nobiles sunt, Ecclesiæque huius Canonici, & nostri olim Romæ in Collegio Germanico alumni: etenim amicitiam nostram præferunt cuilibet vel studio hominum, vel cognatorum propinquitati: omnino dant grande in nos amoris, & pietatis documentum: neque alio fere præsidio in his locis nititur fides: eorundem liberalitate auxit instrumētum sacrarij, & ornatus templi. Bacchanalibus data fabula, pleno nobilium conuentui grata, probataque ipsi in primis Episcopo, qui eo die præclarum Societati testimonium Catholicæ religionis inter hæreticos conseruata dedit.

241

P R O V I N C I A
B E L G I C A .

ELGIVM TENVERE so-
cij ducenti octoginta quattuor.
Quot in singulis Domicilijs (ea
sunt quindecim) singillatim po-
netur. Duo e vita migrarunt. In
Societatem dicauerunt se quat-
tuor supra viginti.

LOVANIENSE COLLEGIVM.

LOVANII viginti septem. Vbi fere eadē,
quæ anno proximo, studia viguerunt. cum
enim a grassatoribus viæ infiderentur, nec esset
tutus egressus vrbe, in urbem ipsam, urba-
nosque, nostrorum se industria conuertit. Theo-
logicus ager primitias obtulit Christo Iesu
quattuor iuuenes, e quibus sacerdotes duo. So-
dalitas Matris magnæ magnos facit progres-
sus. ipsa aucta sodalibus centum octoginta: mi-
rum quantum accensa est diplomate ex vrbe
transmisso, quo, vt Romanæ adiungeretur, po-
testas fiebat. huic militant, præter Theologos,
selectissimi quique iuris consulti, ac Philoso-
phi. ex his, quidam cum ad eam vocaretur, nec
vellet adscribi ante, quam, vt parentes saluta-
ret, excurreret in patriam, captus est a prædo-
nibus

nibus in itinere: putauit hanc esse pœnam cunctationis suæ. igitur concubia nocte, cum religione voti se Deo obligasset, custodibus altum dormientibus, dissolutisque vinculis, capessit fugam: mox incolumis opitulatrici Virgini votum exoluit. Doctrinæ Christianæ explicandæ ratio in vrbis scholis reuocata, vno e nostris docente: et spes est, vt tam vtile institutum propaget, alatque æmula consuetudo. Miles non infimæ fortis tanto animi dolore conuersus est in peccatorum pœnitentiam, vt deiectos in terram oculos ad cælum non auderet attollere: non in Dominica palmifera accipere ramum, signum pacis, et victoriæ: quippe qui nondum haberet placatum Deum, & ab hoste victus fuisset: sequebatur supplicationem seorsum a ceteris, sibi ipse infensus: adeo supermærorem, pudor quidam societatem vitare, & cœtus fugere hominum iubebat: vltimus omnium templum ingressus, pectus, & os manibus verberans, ingenti luctu se ad pedes proiecit sacerdotis, spectante populo, orans, vt calcaret collum hominis ad flagitia præcipitis: odium se esse cæli, onus terræ, indignumque qui admittatur ad cuiusquam colloquium, aut aspectum: et incendebat hæc fletu, donec clementissimus Deus tristitiam discussit, & humani nubila animi diuina luce serenauit.

DOMVS PROBATIONIS
Tornacensis.

TORNACI quadraginta duo . Hic instituantur Nouitij, & recoquuntur veterani. De vtrisque singillatim . Ac primū quædam de certamine illorum . carcerem vnus, & fastidia octo mensium , ea tulit animi magnitudine , vt tandem die suo natali ordiretur initia alterius vitæ . alter ex illustri Comitum familia, patientia , & dexteritate ingenij, ita tractauit domesticos, & familiares, moram cupitis afferentes, vt ijsdem sit vsus deprecatoribus ad Societatem impetrandam . fuit & quidam candidatus iuris ciuilibus, qui cum per speciem mutandi cæli, causa valetudinis, Antuerpiam venisset, per actis exercitijs spiritualibus, spiritum, quem imbiberat, adeo prudenter dissimulauit, vt ne frangeret concitatum patris animum (cuius indignatio non parum nobis obfuisse) sed flecteret, cauto consilio, lenique agendi via, eo circumduxerit, vt impelleret in assensum . Illud porro studium est omnium, vt animum vincant, quæ est optima victoria : quin et diebus festis, vt primis ab annis insuescant muneribus Societatis, teneram ætatem erudiunt Christianis præceptis : addentes interim exempla promouendæ adultæ. nec sine effectu. Ancilla quædam hæresi infecta, audito miraculo de duobus

Anabaptistis conuersis in carcere, & sibi, & hero eadem peste laboranti saluti fuit. amiserat altera pudicitiam, nisi vteretur remedio, quod a Catechista acceperat. Sunt & scholæ puellarum, quibus de nostrorum consilio virgines præsumt pudoris magistræ. hinc ille fructus, vt pleræque abnuât iugum hæreticorum, & multæ religiosam vitam sint complexæ. his scholis referunt acceptam nobiliorum familiæ obedientiam ancillarum, filiarum modestiam. Hæc de Nouitijs. At veterani certis diebus urbanos adolescentes imbuunt, mandante magistratu: forasque egressi informant agrestes, admonentque confessionis integræ, inutili pudore abiecto. Rustici multi, qui ob annonæ caritatem, vastitatemque patriæ, ad Hollandos Zelandosque profugerant, ad castra Ecclesiæ reducti. Quidam prætermissos in baptisate ritus in templo nostro suppleuit, iubente Episcopo: qui & hominem sacro Chrismate confirmavit. Sacerdos noster Insulas (nomen est vrbis) missus in ferijs Christi resurgētis, præbuit aurem multis confitentibus: persuasit, vt rediret in cœnobium, desertori religionis. Ceterum exculi plurimi meditationibus nostris, Præsules præcipue, & pastores animarum. vnus denique rusticus, aduersus potentioris impotentiam carcere ereptus.

DVACENSE COLLEGIVM.

DVACI quadraginta tres. Virgo Deo sacra e diaboli præstigijs, sacrilegij impietate, relinquendi cœnobij consilio, abstracta. mulier cum se eiecisset e vago concubitu, paupertatem inhonestis opibus præoptavit. audierunt nostri paganos plurimos, & cœnobia nonnulla sacramentis firmarunt. At Sodalitiû Parthenium pro dignitate laudari non potest: numerat adolescentes circiter sexcentos. spectaculum ciuitatis, & pietatis incrementum. die festo sacrosanctæ Eucharistiæ processerunt bini, luminibus accensis, pulcherrima pompa: octodecim Societatem ingressi: vndecim ostiû pulsant, vt admittantur: ea religio est omnium, vt opinio sit negligere pietatem, qui Sodalitatem contemnat. e Scholasticis quidam a pueritia imbuti hæresi ad priscam religionem traducti.

COLLEGIVM AVDOMARENSE.

AVDOMARI triginta vnus. Præter Catechesim, diebus festis, ternæ conciones habitæ in celebrioribus locis: et salutare multis fuere: quod morû mutatio testatur, & frequentia sacramentorum. restitutum a tribus æs alienum non parui ponderis. trecentos

aureos redhibuit vnus, alter mille, tertius quater mille. Nobilis mulier perfidiosam hæresim abdixit: et erat in oculis, qui antea idem fecerat, fratris exemplum. concubinæ aliquot, & domicilium, & vitam mutarunt. quædam, quæ vitam sibi eripere cogitabat vel aquæ, vel laqueo, vt melius, sibi consuleret adducta. insonerat in carcere, qui, vt confessione purgauit animam, postridie solutus est, in se spõte deriuante culpã, qui admiserat scelus. Nocentes præmuniti ad extremum supplicium æquo animo obeundum. Scholasticorum non paruus fructus. Sodalitium Virginis in dies augefcit: quod et dicendum de sacro instrumento, deque Collegij ædificatione. ad hunc vsum a viro quodam nobilitria florenorum millia collata.

COLLEGIVM ANTVERPIENSE.

ANTVERPIAE duodeuiginti. In ea re maxime se exercuerunt nostri, vt errantibus monstrarent viam, quæ sola ducit ad salutem: id eo difficilius, quod iam ab vrbe dedita, pacti in ea rem fœderis tẽpus exierat. et aliqui rectum iter ingressi: in his adolescens nobilis parenti, vxor coniugi, duces fuere: alter attulit secum libros, originem erroris, qui & in ignem coniecti. Multa eiusdem generis præmitto. Quin, et vrbe etiam, quantum licuit per latrocinia, nostrorum industria egressa, multis sa-

luti

luti fuit : multi , illorum admonitu , facta testā habuerunt præcepta Catholicæ religionis . adolefcens quidam , ne offenderet apud patrem aberrantem a regula , & præfcriptione fidei , opus faciebat diebus feftis , & a re diuina abftinebat : fed a noſtris edoſtus crimen exhorruit : quin , et maluit perpeti verbera , quā Deo non parere : illud affirmans , vitam ſibi potius , & ſanguinem , quam diuinorum præceptorum obſeruantiam deſuturam . qua eius conſtantia familiares permoti , deteſtati errorem ſuum , ſacros dies religioſius exegerunt . conciones , quæ haberi ſolent Decembri meſe , & Veris maiore parte , domi , foriſque frequentiffimæ fuere . De ſupplicatione ſacræ hebdomadæ extremæ ſatis eſt illud dicere , fuiſſe ſplendidiffimam , & ſimilem anni ſuperioris . Sodalitas Dei matr̄s excitata plurimum conſociatione Romana . Templo multiplex , & diues acceſſit ornatus .

TRAIECTENSE COLLEGIVM.

TRAIECTI octodecim . Eorum ſedulitatem teſtatur primū præſidiariorū militum modeſtia , quā exteri mirantur : deinde vicinarum urbium æmulatio , quæ Catechiſmi fructu excitæ noſtros expetunt , & inſtruendos rudes (vt nuper fecerunt in Iudæa adoleſcentula) mittunt . In pagis vrbi adiacentibus præſtitum , vt rediret vſus , qui pæne exoleuerat , ſacramen

ti Confirmationis, templaque iniuria temporum profanata restituerentur. Germanis agris, qui e castris regijs in nosocomia huius vrbs deportati fuerunt, ita prospectum est, vt non corpori sua deesset, non animo medicina: quam caritatem admirati Hispani, dum nostros de sacra æde extruenda sollicitos vident, vltro stipendiorum partem, renitentibus licet, pollicentur: eosque imitati ciues, liberales se hactenus in ædificatione cœpta præbuere. Primum lapidem, serenissimorum Leodiensis, & Parmensis voluntate, (hæc enim vrbs Catholico regi, & Leodiensi Principi ex æquo paret) delecti primarij duo, sueta cærimonia poluerunt. Qui sunt e Sodalitio Deiparæ, sub multam noctem redempto orbi dicatam, nouo exemplo, flagellis se ceciderunt, adiungētibus se Hispanis ple-risque, ad voluntariam sanguinis profusionem attonita ciuitate. nec vero suis partibus defuere sodales, qui e Scholasticis coaluerūt, siue infundendis precibus, siue in procuranda salute aliquorum. Ceterum missi nostri Aquisgranum, Masecam, & Ruremundam: nomina oppidorum. Masecæ tres hæresim dedocti: confirmati vacillantes: pax duas inter familias constituta: ludi magister Catholicus subrogatus, hæretico expulso: ceteris etiam in locis æque utiles, vt eorum discessum morari cuperent tempestate lacrimarum.

COLLEGIUM LEODIENSE.

LEODII triginta quattuor. Circumcisionis dies, & illi deinde, qui sacri sunt Virgini annuntiatae, & Dominicæ Cœnæ, notabili apparatu, & frequentia ciuium, celebrati. fuit etiam sua celebritas in dedicatione recentis sacelli. Mulieres quædam inopia coactæ, matrisque, tum suasu, tum exemplo, multorum amoribus seruibant: has adhortatus sacerdos, vt vni Deo deseruirent, adeo perpulit, vt ad honestatem traductæ desererēt primo parentem, deinde etiam conuerterent. Serenissimus Antistes discipulorum animos, in repetitione studiorum, cum delecti essent in singulis classibus diligentissimi quique, muneribus accedit. Pij commentationibus informati nonnulli ex Cleto, solito cum fructu. Catechismus nouem Patæcij explicatus: sublatus chorearum vsus, in oblatione virginum Deo dicandarum. Nobilis virgo, quæ frequenti mysteriorum vsurpatione, & asperitate cilicij, ieiunijsque carnem domerat, spiritualibus armis debellauerat dæmonem noctu insidiantem, mundum denique, cum in cœnobium, vt abderetur, a parente extorsit prope miraculo, deuicit. Missus ad oppidū huius diœceseos, Quadragesima, sacerdos, operam præclare posuit in muneribus Societatis: ita vero in Catechismo tradendo, vt magnitudo fructus superauerit assiduitatē laboris.

COLLEGIUM BRVGENSE.

BRVGIS tredecim. Et quoniam armis circumsonat hostis, prouisum, quantum fieri per eos potuit, pietati urbanæ, vt iuuentus adiuuaretur Catechismo: cuius studium sacrorum Antistes, & Senatus, promouent, auctoritate donisque. Cautum, ne quis ex Hollandis, Zelandisque reuersus innouet se ad religionem Catholicam, nisi antea mature instructus. id quod fecere nonnulli. Pœnitentium numerus auctus, Quattuor sacrarum virginum domicilia adiuta. Mulier, quæ adulterio venenum adiecerat, irrito conatu, adducta ad salutem animæ corporisque. superstitiosi libri aliquibus detracti. Sollemnis est in hac vrbe, quinto nonas Maij, supplicatio: circumfertur sacer Domini cruor: sed cum religio vertisset in luxum, auctor fuit vnus e nostris, qui ad populum verba faciebat, vt lasciuia omnis tolleretur: ita nihil factum, visumque, quod non maxime conueniret. Posuerat priuatorum quorundam libertas (vt mos oim habebat in rerum statu meliorum) per præconem certamina, & præmia insolentiæ publicæ, qui cantando, saltando, cachinnando, mentiendo, ceteris anteissent: huic quoque leuitati occursum: urbanus Prætor præconem tridui: inedia, auctores, larga eleemosyna in pauperes diuidenda, multauit.

IPRENSE COLLEGIUM.

IPRIS vndecim. Flandrica Gallicaque concionibus, excitati plures ad obeunda quot mensibus sacramenta. Repressa, vt alibi, in sanctimonialium professione, lasciuia comes inopportuna saltatio. Monacha, qua eiurata prima fide, in nuptijs naufragium fecerat pudicitiae, facinus tandem detestata, relicto scopulo cui adhaeserat, arrepta tabula poenitentiae, in clamauit Episcopum, vt reduceretur ad portum. agrorum corporibus animisque subuentum. Fuere, qui a desperata salute, deposita peccatorum sarcina, stupentibus medicis, conualescerent. excursus a quattuor e nostris ad diuersa loca: et quidem, exeunte anno, & ieiunio verno, Furnos Neoportumque: neque aliena rationi multorum, eorum excursio, seu commoratio fuit. Ceterum e coetu Parthenio tres adulescentes in varias religiosorum familias adlecti.

COLLEGIUM CONTRACENSE.

CONTRACI sedecim. Laborauimus inter inuidos, sed eos existimauimus, vt plerumque, virtutis tormenta. Ex concione publica, crebris adhortationibus ad moniales, doctrinae explanatione quattuor locis, multiplex fructus

fructus . Penetrauit etiam ad oppida pagosque Collegij labor, Tornacensi Episcopo, institutos primum a nostris sacro Chrismate confirman- te. certe Menenenses, quorum, vt rebellio Flan- driæ olim calamitosa, fides perutilis fuit, tan- tum profecere, vt se ipsi mirentur, & decreue- rint publice augere reditus vicini Collegij, vt ne desit sacerdos, qui eos pergat instituere die- bus festis . Harlebeca, olim ante omnes vrbes Flandriæ memorabilis, nunc etiam, vel ipsis re- liquijs veneranda, idem studij a nobis conten- dit, magna Canonorum, & Senatus volunta- te. Sed domum redibo, vt singillatim nonnulla quam breuissime percurram . Miles nobilis propinquus Præfecti Cortracensis, cum infert se medium duobus conferentibus manus, vt dirimat pugnam, accepit vulnus in capite : do- mum refertur: accitur mulier pharmaceutica, similibus, vt aiebāt, in rebus expertæ virtutis, & sacerdos: illa, vt corporis, hic, vt vulnera sanaret mentis . non placuit sacerdoti compar adhibens cantamina: iubet expelli: factumque est, Deo adiuuante, vt chirurgi sanioris ope sanaretur æger cicatrice obducta . Duas sorores forma & ætate florentes militum libido abdu- xerat: sed minor postmodum pertæsa flagitij, vt renocaret se ad honestatem, maiori fuit exem- plum, & magistra . Puella agitata monstris, ti- mebat furias, & terrebat parentes: mox reddi- ta illi quies, & pax domui, remedio confessio- nis.

nis. Graue odium inter duos fratres, & implacabile, nostrorum admonitu, Deique nutu, mutuo osculo complexuque finitum. Læserat quidam alium verbo nō acerbissimo, & quamquam veniam precatus, carcerem non effugit: hic cum grauiora metueret, pro egressu votum nuncupat Virgini Lauretanæ: idque illi cordi fuit. proripit se e custodia elusis custodibus: voto se liberat: in reditu cum denuo accerseretur, ne daret pœnas nostrorum precibus datum est. Ceterum sacra figillaria cerea diuini agni magnam in his locis venerationem habent, tum propter vtilitates alias, tum maxime propter leuamen partus: hæc spes obstetricum, hoc remedium laborantium: ita a multis expectuntur. Congregatio vtraque Dei matris, amplificatur quotidie crescente numero. honesta mulier, ab ipso statim die nuptiarum auersata virum, vt non videretur compos mentis, sed nunc de se, nunc de illo extrema cogitaret, vbi maritū audiuit consecrassè se Virgini, abiecta omni, qua angebatur animo, sollicitudine, ad templum accurrit Deiparæ gratulabunda. Spē etiam ingentem ac subsidium in nostris scholis Contracum habet, vt existant, qui religionem euersam quandoque restituant: ex ijs Episcopus in nostro sacello initiauit sacris circiter triginta: sex in varios religiosorum ordines transferre.

GANDAVENSIS VALENCENENSIS, Montensis, Sedes .

GANDAVI septem. Milites adiuti, emendata iurisiurandi, potandique, pernicioſa conſuetudine . concubinæ ablegatæ. tres a lupanari retractæ . perfugæ ſeptem ad Eccleſiam reducti . adoleſcens ſpe ditioreſ conjugij dæmoni ſe addixerat, magnis ab eo promiſſis oneratus, quæ etiam litteris firmarat: ſed inſequenti nocte, vel viſorum terrore, vel facti conſcientia, mutatus cum eſſet ad pœnitentiam, ad nos confugit, factum aperit: cum porrigeret ſyngrapham igni tradendam, pars notarum eius inter manus contrectantium euanuit . Vir egregie doctus, & peritus linguarum, melioribus ſtudijs tantum profecit, vt contempta vanitate, cui fuit addictior, maturo conſilio Societatem noſtram meditetur .

VALENCENIS item ſeptem. Et boni aliquid attulere ciuitati . labat hæreſis, quæ aliquando regnabat . Confefſionum communiumque vis, non noſtro ſolum in templo, ſed in varijs etiam parœcijs, magna, & crebra, vt, qui comparant præſentia tempora cum ſuperioribus, mirentur. in noſocomium introducta menſtrua confefſio . Mulier quæ pudicitiam habebat in propatulo, ad bonam frugem adducta . Tempſa, Sanctorumque imagines, vetuſtate, & negle-

neglectu squalentia, pristino nitore restituta. Non nemo a pellice auulsus. Reconciliati duo cognationis vinculo coniuncti, quorum vterque alteri eadem moliebatur. Itum ad oppida, vicisque adiacentes, factumque apud multos, ut oreretur cura rerum diuinarum: et alicubi conciliata voluntas pagi, quæ a nobis abhorrebat: beneficentia videlicet ad beneuolentiam iter ostendit.

MONTIBVS HANNONIAE quinque. Hic etiam mortalium animos obligauere beneficia, quod non potuerant olim promissa: et spes iam melior illuxit. Conciones Flandrica, Gallicaque frequentantur. euocarus noctu sacerdos ad ægrum veluti impotem sui, deprehendit eum, non ex mente laborare, sed ex capite: igitur curauit sanandum.

MISSIO CASTRENSIS, ET RESIDENTIA Bruxellensis.

DIVISVS fuit hoc anno per legiones castrensiū labor, quod vniuersæ copiar, ob infirmiore[m] Ducis valetudinem, in vnum locum non cogerentur. Concionibus, exhortationibus, in aleam, periurium, scortationem, peccata militaria, inuecti, tantum potuere dicendo, ut quod olim erat laudi, nunc dedecori habeatur. inuidit Satanas: excitauit Chiliar-
chum,

chum, qui dicitaret in eodem exercitu conuenire Martem & Religionem non posse: cauto silentio transmisit sacerdos, ne ferocem animū exasperaret: sed ille idem, paucis post diebus, erratum agnoscens quieuit. ita Dominicus quisque dies celebratur in castris cum frequentatione mysteriorum: et milites sunt ad bellum magis prompti, & ad militarem disciplinam. nec vnum solum (quod quidam dixerat pro miraculo habendum) sed multos, inuenias e viris assidue dimicantibus, inculpatæ vitæ. sacrosanctæ Eucharistiæ Sodalitas constituta. inimicitæ diremptæ. pellicatus cum matrimonio mutatus. mulierculæ castris, vel sponte egressæ, vel virgis expulæ. vna, Deo, & religioni sacra, plures annos voti immemor consumpserat in lustris: ventura erat in hæretici manum, cui & dederat fidem: sed illam cum Deus respexisset, amavit meliorem mentem. Res quædam etiam accidit, quæ vt habuit vicem miraculi, fuit omnibus exemplo. Volubantur in cæno libidinis duo, nec admoniti resipiscebant: cum spernerentur tonitrua hominum, quasi sine ictu, ecce fulmen a Deo. comprehendit flamma tuguriolum, quo tegebatur, & corpora eorum absumpsit: terruit aliud in alio: enascentes ex ambustorum corporibus cū strepitu muscæ coloris nigerrimi. ita factum est prouidente clementia diuina, vt pœna ad duos perueniret, ad omnes metus.

GROENINGA vrbs est Frisæ nobilissima, anabaptismi, alijsque præterea erroribus vt finitimæ pleræque obnoxia. eo a Præfecto Prouinciæ euocatus sacerdos, vt stationarios milites in fide siluescētes, & fere degenerantes excoleret, ita cupide exceptus est, vt superante multitudine opprimeretur. commodabat aures cōfitentibus, mane, & a meridie: sed & cum vespera noctem duceret, somnumque suaderet, fesso recrudescēbat moles illa audiendi. breui admodum tempore quingenti absoluti. hinc illa, quæ sequi oportebat. fugatæ mulieres quæ formam prostituebant, vt venderent: nonnullæ in matrimonium ab amatoribus ductæ: e quibus vna vigesimum annum egressa, ante sponsalia sacris aquis abluta est. inualuit enim hæreticorum consuetudine, seu Præsidum incuria, hic error, vt in tota Prouincia multi careant baptismo. restincta odia. restitutæ res, quæ mala fide tenebantur, obstupefactis dominis insolitæ rei spectaculo, religione etiam motis. Permo- uit militum animos centurionum quorundam casus, qui confessionem eludentes, aut procrastinantes, confossi ab hostibus cecidere. abduxerant aduersarij, in omnem occasionem semper intenti, e nostris militibus quinque, spemque fecerant libertatis eiurantibus fidem: ac primum tres, quibus vita potior fuit, interempti: duo reliqui, quibus mens melior, & constantior religio, cum beatis Claudio, & Nico-

R lao,

lao, peregrinationis ad eorum templa sponſione ſe obligaffent, tandem ſoluti ſunt: nec deeff cēturio, qui mortifero vulnere cum fuiſſet percuffus, retinuiſſe vitam affirmat beneficio perceptæ Euchariſtiæ. Duobus, qui falſo putabantur a dæmone obfeſſi, remedium allatum. Hac inter, ſacerdos noſter, ſi qua dabatur requies a procuratione militari, non negligebat vrbana. Præfecti nobis amiciffimi familiam purgavit: duos adoleſcentes illuſtres, ex hæreticis natos, plureſque alios Catholice ac piè inſtitutos, publicis concionibus accēdit. Sordes porro ſacræ ſupelleſtilis, & ſquallor templi, damnabant negligentia ſacerdotes, neque ciues id tacitum ſerebant: perſuaſum centurionibus quibuſdam, vt detractam ex inſtrumento ſuo veſtem, argentumque magni pretij, conferrent in uſum diuinum. Ceterum, quoniam Epifcopo iamdiu caret Eccleſia, et vbi non adest oculus domini, res domeſtica perit, actum cum illuſtriſſimo Nütio, regioque Senatu, vt deligeretur vir prudens, & doctus cum vicaria poteſtate. Demum cum rediſſet noſter cum publicis litteris, ſuper quodam negotio ad Patrem Prouincialem, mox repetit Friſiam: ſed eo in itinere, pæne omnibus, quibus ſe adiunxerat vt eſſet tutior, contrucidatis, euasit incolumis.

BRVXELLIS octo. Totidem redierunt ad Eccleſiæ ſinum: inſtructi multi, quorum religio non ſatis firma: deliramenta ſuperſtitio-

num,

num, & magicæ artis instrumenta consumpta
igne, aut reiecta. Custodiæ adiutæ. fontium
scelera prius confessione expiata, quam furca.

Statutum in carcere, nostris petentibus,
sed annuente Senatu, altare, subsidio
vincitorum, libellique pij cate-

nis appensi, in otio diuer-

ticulum, siue in mæ-

rore sola-

tium.

PARISIENSIS PROFESSA, ET
Proprietatis Domus.

CAKAMENTA vltiparibus vltiparibus
et melius inueniuntur, ut sic (sicut inest ad-
uersa. Et in publicis periculis, tanquam inue-
nitur. Vnde multæ, vltiparibus, et sic (sicut inest
cultusque corporis, perurgendo inest, et sic
sicut solum inest: nonnulli ex his honoris
sicut sicut perurgendo inest, et sic (sicut inest
sicut sicut perurgendo inest. Fecit et perurgendo
honoris inest, que demperat inest, et sic (sicut inest
sicut sicut perurgendo inest, et sic (sicut inest)

lin

R 2 PRO-

P R O V I N C I A
F R A N C I A .

PERTINENT AD HANC
Prouinciam Domicilia octo, in
quibus socij fuere ducenti sep-
tuaginta vnus. Parisijs in Domo
Professa, & quæ ex ea extitit Mis-
sione, nouemdecim: in Proba-
tionis Domo decem & septem: in Collegio sep-
tem supra septuaginta: in Collegio Mussipon-
tano septuaginta quattuor: in Virodunensi vn-
detriginta, in Niuernensi quattuordecim: in
Augensi septemdecim: in Biturigensi vigin-
ti. Defuncti quattuor. Additi quattuordecim.

PARISIENSIS PROFESSA, ET
Probationis Domus.

SACRAMENTA vsurpantium, vitamque
melius instituentium, vt fit sæpe inter ad-
uersa, & in publicis periculis, maximus nume-
rus. Viduæ multæ, virginesque, abiecto luxu
cultuque corporis, perpurgando animo ornan-
doque solum intentæ: nonnullæ ex his honesto
loco natæ, petitiæ quamquam a multis, voto ca-
stitatis se Deo obligarunt. Fuerunt & quædam
honestæ matronæ, quæ demptam sibi omnem
fericam vestem templorum vsui misere. Abbas

illu-

illustris & locuples spiritualibus exercitatio-
 nibus excultus, totum se, cum rebus suis omni-
 bus, regendum Societati dedit: quo ex tempore
 magna in ipso eiusque familia mutatio facta.
 Sed hæc priuata. Eamus ad publica. Mirum, fa-
 cta eade Catholicorum Principum in comitijs
 Blesensibus, quanto opere cunctorum animi,
 ad defensionem religionis, armis votisque exar-
 serint. ad exemplum vnus e nostris sacerdoti-
 bus, qui pueros puellasque e Catechismo, di-
 screteris ordinibus, aperto illos, has aperto ca-
 pite, ad quattuor vrbis templa supplicatum
 adduxerat: multiplex supplicatio omnis æta-
 tis, ordinis, sexusque, per octo menses conti-
 nenter, in Parœcias singulas, decreta est noctu
 diuque. et diuisa erant agmina incedentium,
 vt quodque ætate nouissimū, ordine primum.
 plerique linteati, & quod augebat religionem,
 cetera, corpore intecto: gestabant alij ferreas
 catenas, quidam prægrandem Crucem: nec
 deerant qui ferrent reliqua Christi supplicio-
 rum imitamenta: matronæ sequebantur: dein
 Clerus: plebs infima pompam claudebat nihil
 immutato habitu: sed tamen bini omnes, lu-
 centes facibus, vultu ad præsentem calamita-
 tem comparato. quin et semel atque iterum,
 qualibet hebdomada, singulæ religiosorum fa-
 milia, illæ etiam quæ eiusmodi onere erant im-
 munes, nudatæ plerumque pedes & caput, con-
 spiciebantur: et eodem gestu incessuque ordo

Theologorum e varijs Collegijs, diuino numi-
 ni propitiando . adnotatum est, frigidissima li-
 cet tempestate anni, vijsque oppletis niue, fœ-
 disve luto, in tenui tantum velamine, magnam
 diei noctisque partem procederent, multi ata-
 te tenera & delicato corpore , neminem peius
 habuisse . Materia etiam oblata exercendæ ca-
 ritatis . Cum enim ætate e proximis Catholi-
 corum castris faucij milites in xenodochia de-
 lati essent, adibantur, audiebanturque quotidie
 a nostris, permagna vtilitate animorum . nec
 minor ciuium pietas in illis adiuuandis eluxit,
 medici ac vulnerarij gratis contulere operam:
 vestem alij ac cibos, medicamenta vulnery, &
 fomenta corpori . Eadem officia in Heluetios
 Germanosque , per ciues, ac nostros sacerdo-
 tes , certatim præstita . Sed & aliquid extitit a
 nobis in inuisendis ægrotis Parisiensibus, quod
 non longe abfuit a miraculo . Propinquus Epi-
 scopi Agennensis, continua febris dierum quin-
 quaginta, inæquabili iam & formicante vena-
 rum percussu, deploratus a medicis iacebat:
 sed reddita diuinitus valetudo, adhibito per
 nostros liquore, quod e beati Andrea corpore
 admitabiliter effluxit. eadem admota curatio
 ad Bernardum Præpositum familiæ Cistercien-
 sium in hac vrbe, quæ ex noua reformatione
 Foliantinorum nomen inuenit . Ad eum asthma-
 mate laborantem, a principibus vrbis, quibus
 erat egregie carus, submissi erant medici plu-
 res

res quam duodecim, qui numquam discederēt: sed quoniam varietate sententiarum, seu malignitate morbi, vincebatur sedulitas imperantium, dum expectant medici, aut terunt tempus, æger ruebat ad mortem, stomacho excrecente, vt fractum murmur magis audiretur, quam sermo loqui conantis: & per angustias faucium traheret spiritum laboriose eluctantem: animam denique agere videretur. per id tempus, vnus e nostris qui aderat, paulum humoris admirandi instillat ori penitus arenti, refocillari visus infirmus, & stomachus detumescere. hic noster, Siluanectensis Episcopi, qui & ipse assisitebat, digitos mouens Crucem imprimit linguæ ægrotantis: at ille, Dei beneficio, liberius iam meante spiritu, Iesum nomine primum appellat, dein præ gaudio concinentibus ceteris canticum Zachariæ, excipit versum, qui tum canebatur, illis præeuntibus: demum paucis post horis restituitur sanitati, non humanis eam remedijs acceptam referētibus medicis, sed opi diuinæ. Missi ex hoc Domitilio duo, qui duabus in primarijs vrbibus provinciarum diuersarum Quadragesima concionati, magno illarum ciuibus adiumento fuere: et quamquam statim post eorum discessum occupatæ vrbes a perduellibus, ipsi tamen in longo itinere ab innumeris periculis, Deo protegente, liberati sunt. Missus & tertius ferijs Pentecostes, rogatu Meinzi Ducis Rotomagum,

urbem in Normania principem, ne quid detri-
menti caperet res Catholica . is per semestre
spatium ciues cælesti cibo verboque firmavit,
diuina etiam fauente clemētia, coniurationem
certis indagatam vestigijs, Senatui patefecit,
effecitque prudenter & caute, vt multum se Ro-
tomagenses illius meritis Societati obligatos
putent . Ceterum cum hæctenus desideraretur
Nouitiorum sedes nostris vsibus accommoda,
contigit vt Henricus rex vita functus (aliud vi-
delicet agens) ædificare sit visus . Namque in
ea vrbis parte, quæ hortis abundat, vtpote cæ-
lo locoque liberiore, non admodum distante a
Domo Professa, ædes amplas extruxerat, ne-
que adeo magnificas, quo secedebat interdum
a turba: has porro ædes Dux Meinæus admini-
strator regni nobis vtendas fruendas dedit: at-
que huc tredecim ex altero Nouitiatu migra-
re iussi: quorum omnium illud est studium, vt
multis se exercitationibus fingant dignos So-
cietate, optimumque instrumentum victoria-
rum putent victoriam sui .

COLLEGIVM PARISIENSE.

BIPARTITA ERIT rerum ex hoc Col-
legio narratio: ante enim priuatas, & ve-
luti pacis (neque enim omnino integra pax)
deinde publicas ac belli, quam breuissime per-
sequemur. Mortui e nostris duo, sacerdos vnus,

qui apud Rhedonas Aremoricæ Quadragesima concionatus, eodemque munere in Catholicorum exercitu, seu iter faceret, seu esset in statione, functus, multis vitæ periculis ereptus est, vt in Collegio acciperet a Deo finem laborum. Alter nondum sacris initiatus, qui nuper metitutus Philosophiæ curriculum discendo, comparabat se iussus, vt docendo remetiretur: sepultus vterque in uouo nostro cœmeterio, facie aperta, more religiosorum. E multis expetentibus Societatem, vt in hac asperitate rerum, quattuordecim admissi: ex his vnus illustri admodum familia, inter conuictores educatus a pueritia, ita feliciter certauit cum parentibus (et erat pater Collegio infensus) vt vtriusque veniam sibi, illius gratiam nobis extorserit. Adlij ad Societatem admirabiliter vocati. Adolescens pertæsus vitæ prioris, cum meliorem instituisset, nocte quadam, quæ secuta erat diem Dominicum, audit vocem hortantis ad perseverantiam: octiduo post, admonito similiter, et quærenti, quis esset qui loqueretur, responsum est, cognominem esse ipsius Ioannem Euangelistam: additum, vtrum velit, Cartusianus esse, an Capuccinus: de religione fortasse deliberabat adolescens: qui et dixit, faciam quod Deus imperabit, tertio die Dominico, nocturno item tempore, quasi ex compacto, redit eadem vox stimulo. addens iuueni, atque exhortans vt religiosam vitam magno animo capebat: interea

in manum dat illi schedulam: Sunt istic nomina trium religionum: opta quam voles: ego amplius non reuertar. ita relictus Ioannes plenus admirationis & metus, in schedula erant trium ordinum nomina, et duos quidem argenteæ litteræ, nostrum (is erat tertius) aureæ exprimebant: quem & sequi constituit. Anceps alius, atque incertus quam institueret rationem vitæ, in illo fluctuantis animi æstu, ex sacerdotis sententia confugit ad Deiparæ templum, vbi tum Sanctorum Dionysij sociorumque reliquiæ visebantur: hic cum oraret supplex, diuino illustrante lumine, portu consiliorum inuento, ad Societatem appellit. Impulsi etiam alij memorabili modo. Cum vocaretur quidam a Deo, aut dissimulabat, aut negligebat. sed inter preces fundendas iratum Dominum videre visus, eiusque iussu male accipi plagis, intrare compellitur. Alij, cum in graui morbo confessionem peregisset, personabant aures eiusmodi vocibus, vt iniret religionem: quibus monitis obtemperans, concepto voto Societatis ineundæ conualuit. at alijs quattuor ægrotantibus, eadem mente iniecta, quoniam excesserunt e vita, concessum potius, vt voti sine, quam vt voto fruantur. grassatum enim hoc anno in his terris disenterix malum: qua & correptus quidam adolescens telorum cupidus & belli, nostris præsentibus moriendum sibi esse dicebat, quod vocaretur a milite, in armis candētibus:

et ar-

et arbitratus esse Angelum custodem, ad extremum vsque spiritum sibi assistere testabatur. Sed ne semper mortuos, et ægrotos. Scholæ nihil intermissæ. quod et mirum fuit in hac difficultate temporum, & vrbanis alijs gymnasijs propemodum desertis. inter auditores, flos ille adolescentium beatæ Virgini dicatus maxime excellit. ad præscriptum Patris Nostri Ignatij, commentationibus pijs permulti instructi. Totius vitæ confessiones auditæ trecentæ. restitutiones factæ non pauca. sex septem ab hæresi resipuere. Ceterum cum iam Doctores Sorbonici, alijsque Professores, quorum magnam partem nostri discipuli fuere, nobis familiariter vtantur, suosque auditores ad nos mittant gratia confessionis, magna spes tenet fore, vt vberiores quotidie fructus e iuuentute proueniant. etsi sperare etiam plurimum iubent qui sunt ætate firmiore. ex his Senator vnus in quadrimestri legatione publica, illud etiam operam dedit, vt Collegium nobis ædificaretur: qua re propemodum confecta, ex ea plus fructus cepisse legationis suæ testatus est, quam ex alijs multis ex sententia gestis. Atque hæc de rebus priuatis, & veluti pacis. Nunc ad publicas accedimus, & belli. Ter in summo discrimine cum bonis omnibus versati sumus. Primum nuntiata cæde Guisiorum in nocte natalitia: tātus enim tumultus repente excitatus est, omnibus ad arma concurrentibus, vt multi non
qui-

quidem facris, sed sacramentorum perceptio-
 ne abstinerent: etsi distulerunt potius, vt quod
 omissum erat in præsens, Calendis postea Ia-
 nuarijs, & Epiphaniarum die, maiore fenore
 pensarent. at nos, in belli periculis, ad pacem
 exposcendam precibus conuersi, frequentibus
 facris, & quinque quotidie fratribus communi-
 cantibus, aliquot præterea se verberantibus,
 post certos dies in orbem reditura vice, ad sum-
 mam vsque hiemem, biduique abstinentia in
 singulas hebdomadas, Deo placâdo institimus,
 vt volens propitius respiceret rē Galliæ in sum-
 mum discrimen adductæ. Alterum commune
 nobis cum hac ciuitate periculum incidit, in fe-
 rias Apostolorum Petri & Pauli, quo tempore
 Hæreticorum copijs, regijsque coniunctis, to-
 tum bellum in hanc urbem incubuit. vastaban-
 tur agri, diripiebantur villæ, oppida vi doloque
 capiebantur, toto impetu ad caput regni belli-
 que Parisios, frumento stipendioque instructus
 admouebatur exercitus: et acta res erat, nisi re-
 gis obitus interuenisset. Sed hic aliquid inter-
 ijciam necesse est. Affluxere id temporis, in
 continentia vrbis, copiæ Catholicorum: ad eas
 omni ratione iuuandas. missi e nostris per duas
 tresve hebdomadas quotidie deni, plures die-
 bus festis, cum & cibos, & hortamina excuban-
 tibus ferrent: et accidit die quodam, vt incur-
 ria ne hominum, an penuria rerum, cum persti-
 tissent ieiuni milites ad diem vsque inclinan-

tem,

tem, colligere vasa, & mouere castra ex templo iuberentur : quod ita indignum visum omnibus, vt ni mature occurrissent nostri, quantulumcumque victu, vt in illis angustijs, ministrando, iam incitatis per occultum sermonibus lace-rantes ciuitatem ac duces, non abstinuissent etiam liberioribus maledictis. eo maius sub-sidium, quo grauior necessitas fuit. Tertium pe-riculum, ac pæne extremum, fuit in anniuersa-rijs omnium Sãctorum, subita irruptione per-duellium, occupatis suburbij, amplis & opulen-tis, neque propius factum est quicquam, quam vt vrbs ipsa caperetur. sed suam ciuitatem cu-stodijt Christus hostium impetu represso : eo-demque die, nocteque proxima, tanta vis Ca-tholicorum ad defendendam matrem vrbium signo dato confluit, vt subito pauore conster-nati hostes diffugerint nemine persequente: et si relictis vestigijs barbaræ crudelitatis, onusti præda, abductisque compluribus, qui pretio re-dimerentur. in tanta vrbis trepidatione exie-runt nostri firmantes animos ciuium, minuen-do metu: et ipsi etiam conuectarunt crates cæ-mentaque, quis portæ non clauderentur modo, sed etiam inædificarentur. Sed & eodem die, quidam e nostris discipulis qui migrarant in tu-tiora vrbis loca, relictis parentibus, sese nostris adiunxerunt, laborum socij periculorumque, vt clauderent idem, pateretur, in rebus incertis.

COLLEGIUM MVSSIPONTANVM.

MAGNUM DIVINÆ prouidentia
 argumentum, circumsonante strepitu,
 qua belli, qua pestis, nostros omnes incolumes
 fuisse, vno excepto, quem diuturna paralyfis
 absumpsit. In vrbe conciones ordinariæ habi-
 tæ a tribus: a duobus vicinorum pagi obiti, &
 per speciem instruendæ pueritiæ, adultorum
 quoque ætas exulta. Instauratæ scholæ abscef-
 su pestis: ipsoque initio conuenerunt quingen-
 ti. additus ex præscripto Patris Visitatoris Pro-
 fessor litterarum sacrarum. Celebrata ædes
 nostra, tum Primicerio Metensi Cardinalis Vi-
 cario ter conferente sacros ordines, multos-
 que muniēte sacramento Confirmationis, tum
 frequenti confessione plurimorum. & ad ali-
 quos pertinuit utilitas. Duæ feminæ non igno-
 biles Catechesi a nostris instructæ, & viri præ-
 terea tres, cum Ecclesia in gratiam rediere.
 Multi ab angore conscientia, aliqui a supersti-
 tionibus, domus a lemuribus spectrisque, diui-
 no beneficio, liberata. Curiones rustici de
 eorum officio condocefacti. Quidam desiderio
 liberorum, vouit si filium susciperet, Societati
 nostræ consecraturum; et votum id Deo cordi
 fuisse ostendit vxor, virilis sexus stirpem enixa.
 Ex Epirotis, qui hic collocati in præsijs equo
 merebant, aliquis fructus perceptus. eiectæ me-

retrices

retrices, odiaque . duellum inter duos ex pro-
 uocatione certaturos cum pace mutatum. Ce-
 terum munera aliquot oblata templo fuerunt
 indicio aliquorum erga nos beneuolentiæ ac
 pietatis. Serenissimi Principis filia peristro-
 mate serico, argentoque intertexto, altare ma-
 ximum: nec vilioe materia pia quædam ma-
 trona sanctuarium conuestijt. aucta præterea
 argento facta, vesteque sacra supellex.

COLLEGIVM BITVRIGENSE.

GLISCENTE FLAMMA belli ciuilis,
 ad propulsandum commune periculum, in
 hac quoque vrbe, Christiana pietas magis exar-
 sit: et magna extitit concionatoris nostri vir-
 tus in spe ciuium accendenda. Constituta Pœni-
 tentium Sodalitas (beati Hieronymi patrocini-
 um, & a vestitu cœruleo vocabulum habet)
 tantos progressus effecit, vt iam centum fer-
 me & viginti capita censeantur: edomando cor-
 pore, flagellisque, ieiunijs, & asperiore cilicio
 sub obsequium animi redigêdo, omnes intenti,
 plures ab illis supplicationes in hac calamita-
 te regni, placando numini, obitæ: cum vel in
 hiemē media tunicati tantum, & nudis pedi-
 bus incederent, sex septem millium multitudi-
 ne prosequente. magna perinde Sodalitatis fa-
 ma, vt sodalium religio: sic vt affluentiu nume-
 ro locus destinatus conuentibus, quia videba-
 tur

tur angustior, cum laxiore fuerit mutandus. in eam porro, cum etiam adolentes admitti cuperent, nec laborum duritati videretur satis apta aetas, nondum egressorum annum sextumdecimum, ne voto fraudaretur, in assignata superiore contignatione, obeundis pie precationibus, subeundisque voluntarijs supplicijs, priuant vitam vel concessis voluptatibus: ita generosi furculi, quandoque in frugiferam arborem inserendi, feliciter succrescunt. ex ijs nonnulli auxere familias religiosorum: sunt etiam qui nostram affectant. Atque hanc Pœnitentium Sodalitatem in perpurgandis animis nostra opera utentium sacerdos instituit concionibus: idemque præstitit in reliqua iuuentute, ut Bacchanalibus interdicerent sibi plures ludorû lasciuia, quorû pretium magis fraus animorum, quam voluptas spectantium: tantaque hoc anno, quanta numquam alijs, confitentium multitudo. Heluetius miles parentibus hæreticis, cum altero milite altercatione congressus, certamine irarum pugnam conseruit, sed stratus vulnere, nihil habuit prius, quam ut accersito vno e nostris patefaceret arcana pectoris, merito hæc sibi accidisse testificans, quod recessisset a menstrua sacramentorum usurpatione: veniam petita ab interfectore, cumque illo reconciliatus dextera data, & cum Deo, Eucharistia accepta, plenus spei ac fidei decessit. Pueri duo deprauati a magistro non recta sentiente,

tiēte, nostrorum admonitu se correxere, excusati magis, quo ob ætatem improuidi.

VIRODVNENSE COLLEGIVM.

IN HOC METV motuque rerum, habitæ extra ordinem conciones, institutæ supplicationes sacræ, castigationes corporis susceptæ. et respexisse Deum preces humilium, hostium patefactæ insidiæ, et defensa ciuitas sæpius ostendit. Episcopum habemus nostri ordinis amantissimum, et cupidissimum salutis animarum: quam ad rem nobis vtitur administris. Cum e reliquijs sancti Nicolai, qui nomen dedit nostro templo, aliquid oblatum esset, thecam publice consecrauit, grauemque habuit orationem, in qua & facundia inerat, & auctoritas dicentis, de veneratione & imitatione Sanctorum. Vnus e Tyronibus phthisi laborans, breuem vitam cum æterna mutauit, die Parasceues, cum duabus ante horis, cum alijs, vt fit, in cubiculo obambulans, prædixisset sibi migrationem imminentem. Fraxinum, pagus est sex milliaribus distans: vbi quidam e nostris aliquot diebus versatus, bisque concionatus die festo, tantum excitauit in audientibus ardorem pietatis, vt certatim confluerint ad liberandam conscientiam onere peccatorum. recisa odia quæ inueterauerant. restitutum æs alienum quod retinebatur mala fide.

factum vt rediret filius ad imperium patris,
quod iamdiu detrectabat.

COLLEGIVM NIVERNENSE.

NON MAGNVS NUMERVS diuina
mysteria in templo nostro obeuntium,
sed siue vim spectes inueteratæ in hac vrbe con-
suetudinis, quæ paulatim itur euulsum, siue ra-
tionem temporum, non pœnitendus. Spiritua-
libus exercitationibus imbuti duo: quorum al-
ter capturus consilium de genere vitæ, vocem
audiuit Italico sermone (fuerat enim olim in
Italia educatus) religiosum institutum suaden-
tis. Neque caruit etiã illud admiratione, quod
cum Pater Rector Diuione (abest tridui itinere)
huc rediret, incidissetque in milites Societa-
tati infensos, eoque suspendium minitantes,
vbi ad eorum Ducem ipsiusque vxorem perdu-
ctus est, ita flexit vtrumque prudentia oratio-
nis, vt exceptum comiter sueta auxerint erga
domesticos liberalitate, et de suo, reddito via-
tico, quod ablatum a militibus reperiri non po-
terat (ea summa decem aureorum fuit) libe-
rum, ac ne verbo quidem inclementiore appel-
latum, abire permiserint. Optimi Antistitis
erga nos beneuolentiam testatur frequens in
ædem nostrum (etiam si longule abest) aduen-
tus, sacri audiendi. Discipuli fere quadringen-
ti, tributi in sex classes, in quarum postrema
ele-

elementarij : et ad pietatem erudiuntur : nunc quidem, quod antea factū erat a nemine, multi ambiunt nostrum ordinem: et inuentus est adolescentens, quem pernoctantem in eodem cubiculo duæ mulierculæ pellicere non potuerunt sermone incesto : quod flagitium aures aspernerentur . Ceterum duo delata ad nostros (etsi fuerunt eorum pars aliqua) his litteris inferenda : quorum vnum altero admirabilius . Hoc primum. Quidam, seu inopia pecuniæ compulsus, seu sollicitatus auaritia, eo amentia prouectus est, vt cupidine potiendi quod vellet, se se dæmoni deuouere statuerit : id cogitans, extra urbem egreditur, in locum vacuū vastumque: hic contenta voce diabolum compellat, eius aspectum imperiumque expetere, syngrapham polliceri obsidem famulatus: adest ille, nec visus, eumque prope de sanitate ac mente deturbat : sed hic quoque, vt alij sæpe, malum, quod stulte optarat, tarda æstimatione perspexit, nec tamen sera. cōfugiens ad Dei auxilium cacodæmonem excussit. Sequitur alterum maioris operis . Virgo quædam annos nata circiter viginti, nobilis matronæ ancilla, etsi cupida olim seruiēdi Deo in virginum cœnobio, tamen semel anno eluere peccata confessione solebat : hæc cum sacerdoti externo (quod postea extra confessionem cognitum est) ferijs Paschalibus se aperit, sciens volensque, an quod interrogata non esset, reticet crimina nōnulla:

mox conscia sceleris ad sacram Eucharistiam accedere non audebat: sed inuitatu sociarum pudoris ambigua ac metus, tandem eo flexit, vt ne videretur contemptrix sacrorum, sacrilegium contempserit: iudicium sibi manducauit: nec abfuerunt indicia numinis irati: quasi vrentem flammam demississet in stomachum, magno licet risu non potuit euomere: et factū agnoscit scelus, nec tamen conuertitur ad penitentiam: quin potius: vt difficile est vbi semel prolapsus fueris, in lubrico consistere: alterum addit. gemmas magni pretij, nec exigui ponderis pecuniam dominorum, furto auertit, iamque postposito omni timore diuini iuris atque humani, ad plura flagitia se accingit. sed nullū facinus diu occultum. in furto deprehensa vim vitæ suæ afferre voluit. igitur inclusa in cubiculū, vt ab ea mente desisteret: hoc magis incēsa, impulsaque a dæmone ad Christum abiurandum, quod etiam sæpius fecerat: et pollicitus erat veterator effecturum omnia quæ vellet. subtractum erat e cubiculo omne instrumentum cædis: at illa certa moriendi, e reperia membrana funiculum sibi contexit, moxque adalligauit ad collum: irritato conatu: vbi hoc non successit, in feruētem aquam immersans caput, prohibita est domesticorum accursu. demum, crinibus vti voluit ad laqueum, diuina semper obsistente clementia, ne perageret incepta. iam pæne triduum inedia consumpsit,

pferat, nec spes vlla eius salutis domi, cura tan-
 tum suberat. accersuntur nostri: hoc vltimum
 miseræ remedium: nec adhibitum frustra: eo-
 rum alloquio factum est, vt se ægram animi mu-
 lier agnosceret. tum, quæ magna pars est sani-
 tatis, vt sanari vellet: postridie cum venisset
 ad templum, purgata sanataque recessit: nec
 tamen omnino finis certaminis. nocte qua-
 dam, secundum quietem, virum vidit forma-
 oris et maiestate venerabilem, cuius aspectu
 recreata cum esset, dein excitata, conspecto al-
 tero tatro ac deformi, cohorrui: et nescio
 quomodo cum ad hunc conaretur se adiunge-
 re, vetuit alter, qui prior apparuerat: dein
 mente iniecta, vt se cruce consignaret, imma-
 ne monstrum euanuit. narravit hoc visum ho-
 nestæ mulieri, simulque ostendit non integre
 confessam. ergo expiata rursus cum esset, mo-
 nenteque Episcopo percepisset hostiam salu-
 tarem, omni in posterum spectro ac timore li-
 berata est. et nunc diuina mysteria rite admo-
 dum et pie frequentat, illius beneficio, qui pec-
 catum sustinet, vt peccantem emendet.

AVGENSE COLLEGIVM.

AVDITORVM COETVM, qui in scho-
 lis ad sexcentos excreuerat, mense Iulio
 armorum strepitus exterruit. sed aucta pietatis
 studia et religionis, indictis supplicationibus

ad templa, perque ipsa templa comprecationibus in vicem obitis, hosti arcendo. tamen et si ter bello appetita est vrbs, ter deditioe pacem redemit: a Nauarro primum, mox a Meinæo Duce, postremo iterum a Nauarro: etsi ab hoc, non omnino Gallica fide: in dedita vrbe etsi crudelitas abfuit, non abfuit auaritia. Quo primū tempore hostis aduētabat, duo viri nobiles sese ad certamen prouocauerant: eos reconciliauit Pater Rector, cum pro concione legisset caput e concilio Tridentino de monomachia vsu interdicto. cesserunt interea nostri e capta vrbe, et (quamquam vagans vbique miles, et ad prædam intentus) sine infesto cuiusquam occurfu in Belgium venire. et aliquid in itinere, priuatis publicisque cohortationibus, attulerunt opis, oppidis, ac præcipue primaria vrbi quo diuerterant. tres in Collegio subistere solatio ciuium, & piorum adiumento. etsi, Meinæo Duce circumuallate urbem, portisque inhaerente, a præfidiarijs militibus, qui viderent multos e ciuibus ad eos confugere, & relinquere muros incustoditos, periculo non caruere. tandem tamen Nauarro iterū imminente, de amicorum consilio, relictus tantum focus vnus, qui seruaret Collegium: isque adhuc cum rebus omnibus intactus fuit. Ceterum in altera Nauarri obsidione, incidit stratagema non reticendum. in vrbe reliqui erant milites non amplius triginta, exigui numero, sed viuidi bello:

igitur

igitur, cum expectant auxilia, ne contemptu paucitatis acrius oppugnentur, disponunt mulieres in mœnibus, lucentes armis, et cuspidibus prælongis: ea præcipue parte, qua conspiciantur hostibus, et præbeant speciem virium auctarû: qua facie cum perterrissent hostem, ipsi repente facta eruptione, magno impetu, & clamore sublato, fugam stragemque late dedere. et desita erat obsideri vrbs custodibus vacua, nisi Nauarrus a transfuga edoctus de simulatione auxiliij, repetisset oppugnationem. admouebat stimulos pudor, ne a mulieribus videretur eiectus.

P R O V I N C I A
L V G D V N E N S I S .

ECENSITI NOVEM Do-
micilijs socij centum nonagin-
ta duo. In Collegio Lugdunensi
viginti quattuor: in Turnonensi
triginta vnus: in Billomensi, Do-
lanoque viceni bini: in Cambe-
riensi nouemdecim: in Auenio-
nensi, & Diuionensi singuli viceni: in Anicienfi
quindecim: in Probationis Domo septemde-
cim. Decefsit vnus. Admiffi quattuor.

COLLEGIVM LVGDVNENSE.

IN BELLORVM METV, pestis, quæ
sex septemve annis superioribus æstate re-
cruduerat, Dei benignitate, intermifit hoc an-
no. Defideratus tamen Petrus Natalis Parifien-
fis, multarum linguarum, & politioris littera-
turæ, & quod longe maximum est, probitatis &
modestix laude præcellens. Nouitiatus, qui ha-
ctenus a Collegio, excepto quod cœnationem
communem habebat, cetera feiunctus, Colle-
giorum contributione ægre fufientabatur, nunc
tandem, commodiffimam domum Collegio
continentem, certosque redditus annuos habe-
re cœpit, feorfum ab illo: pia liberalitate Aloii-
fix

fæ De Anceſuna grauiſſimæ feminæ, atque opti-
 mæ: quæ Probationis Domum hoc anno fun-
 dauit in Auenionenſi agro: hac conditione, vt
 prementibus armis, Nouitiatum liceat ad tem-
 pus alio transferre, Superiorum arbitrato. Ex-
 terna & publica pietatis officia multa & ma-
 gna e Collegio manarunt. In tanta temporum
 iactatione exhibuerunt diſcipuli noſtri in ſpe-
 ciem fabulæ, e meditationibus Noſtri Patris
 Ignatij, deliberationem de duobus vexillis: pue-
 ris, quaſi Neophytis, inituris pugnam aduerſus
 diabolum, cilicia & flagella, victricia arma, a
 Chriſto porrigebantur. habuit ea res commen-
 dationem, multoſque Lugdunenſium excitauit
 ad ea ſibi comparanda. Paulo poſt, cū grauiora
 vrbi totique regno metuerentur, & exorando
 numini, indiceretur quotidie ſtatio ad aliquod
 templum, ſacroſancta Euchariſtia in propatu-
 lo poſita: viſum eſt nouitio aliquo inuento di-
 ſcipulos noſtros adornare, ſi augetur religio
 plebis. igitur, albat omnes, præeuntibus, qui fer-
 ret effigiem Crucifixi, & alijs, qui Chriſti cru-
 ciamentorum inſignia, prælucentes facibus, &
 plerique nudati pedes, aſperrimo licet tēpore
 anni, litanijs recitandis, procedebant ad tem-
 plum, vbi ſtata comprecatio: quod ſpectaculo
 primum ciuitati, deinde etiam exemplo fuit.
 ſecutæ ſunt alijs diebus, prælata ſimiliter Cru-
 ce, puræ virgines, candido amiſtu, et earum par-
 tem nudis plantis. his ſe adiunxerunt viduæ,
 obuo-

obuolutis linteo capitibus, ne agnoscerentur, tanto magis incensa discipulorum æmulatio, ergo abiectis albis vestibus, horrenti sacco impliciti, pars corpori innexum gestare cilicium, quod ex humeris eminebat: pars manu scuticam, qua vbi ventum erat ad templum, se acerrime verberabant, vt sanguis efflueret. commotus deinde Clerus, & populus vniuersus: ibat quotidie clericorum aliquis, & religiosorum cœtus, grex virginum, & numerus puerorum: nec tenebant se domi matronæ nobiles, quæ et ipsæ velata facie, in vili veste, cum cilicio interiore, votis ac supplicijs inibant templum: separatoque loco virilis ac muliebris sexus omnis ætas communicabat. hæc erant piacula pacis exposcendæ: cum illustrissimus Legatus in Galliam venit. eius aduentu quasi ignis additus incendio. edixit stationem in nostro templo ad dies quindecim, in eoque, semel atque iterum, effusæ multitudini habitu pœnitentium sacrum panem porrexit, iuxta dantis, atque accipientium, ingenti sensu pietatis. Ceterum confessiones fuere, in nostro templo, toto anno, & singulis fere diebus, frequentissimæ. Mulieres aliquot turpi vitæ multam salutem dixerunt. ab hæresi, a sacrilego mercatu sacerdotiorum, a magicis superstitionibus, resipuere nonnulli. magna denique morum mutatio, & male partorum restitutio, facta est. Quod si cœnobîa virginum commoda haberentur, non deessent pluri-

plurimæ, quæ virginitatem suam in perpetuum Christo consecrarent: ægroti, vinciti, extremoque damnati supplicio, visitati a nostris, adiutique. de quibus cum dici permulta possent, hoc vnum selegimus, causa exempli. In celeberrima trapezitarum vrbs platea, quidam imprudenter disploso sclopo, pium virum vulneravit: coniectus inde in carcerem: ille lecto affixus: sed post longam & difficilem curationem, morti proximus cum esset, hortatu vnus e nostris, ereptum hominem e custodia, ad seque adduci iussum, humanissime amplexatus, veniaque profecutus, omni erroris culpa, pœnaque liberavit: a suisque impetrauit, vt perpetua obliuione, illam, quæcumque esset, iniuria, delendam censerent. Denique hoc anno, in tanta temporum calamitate, porticus, in qua duæ sunt contignationes, extructa: inferior, Collegij hortum attingit, qui propterea amplior effectus: superior, in suburbanos agros & Rhodanum, pulcherrimum prospectû habet.

COLLEGIUM TVRNONENSE.

TVRNONENSIS agri fructus, si superiorem vbertatem spectes, valde mediocres, si tristitiam præsentem temporum, ipsa etiam expectatione maiores. Beatæ Virginis Sodalitas hoc anno instituta, magno prouentu. Adolescentes bene multi, tum e castris Philosophiæ,

tum

tum ex alijs gymnasijs , ad Societatem oculos adiecerunt. Domini Turnonij non tacenda in nos liberalitas, cum matris benignitate certauit. eius filia valetudo cum plane esset deplorata , festinus quidam sacerdos noster Anicium mittitur, ad sacra , votaue de puella aegrotante , facienda . vix hic ingressus erat viam , cum ire cœpit melius illius valetudo: et paucis post diebus omnino confirmata est. multorum odia restincta. ad gratiam non pauci, & concordiam reuocati . mulier a marito capitali odio dissidebat, vt neque cibum cum eo sumere, neque esse apud eum vlla ratione vellet : eoque processerat acerbitatis, vt mortem sibi optandam putaret. hæc, vnius de nostris vsa consilio, in veterem gratiam redijt cum viro . quemdam præterea virum fortem ac potentem, qui acceptas iniurias vlcisci decreuerat , vnius e nostris oratio ad mitiora conuertit . neque vero his agri Turnonenſis regionibus, nostrorum labor atque industria , circumscribi potuit . excursus item in varia , atque longinqua oppida, maxima oppidanorum flagitatione , et fructu . Pauca de multis attexam . Duo militum Præfecti leui de causa graues inimicitias gerebant, nec nisi cæde expiandas : multique viri nobiles, qui ad eos placandos venerant, irriti discesserant: at Deus qui disponit omnia suaviter , iniecit sacerdoti nostro pacificationis rationem plane admirabilem : rem diuinam faciebat

ciebat utroque præfente: cum eſſet conſum-
 mationi proximus, fratrem qui adminiſtrabat,
 admonet, vt graui oratione conuerſus ad au-
 dientes agat de concordia: hic genuflexus, effi-
 caci ſermone, ad religionem, & ad metum ac-
 commodato, terruit ſimul iratos animos, et ac-
 cendit: obteſtatur per Ieſu Chriſti præſentiam,
 per lacerum verberibus corpus, per ſpinis con-
 ſertum caput, per atrocia vulnera, plagasque
 acerbiffimas, vnde plus amoris manauit, quam
 ſanguinis: per ſupremum illum diem, quo ſeue-
 riſſimus idem iudex diſcet vitas, et crimina ſin-
 gulorum, hortatur, obteſtaturque, vt iracun-
 diam ponant: hæc dum frater intonat, ecce tibi
 a lacerdote fulmen: vertit enim ſe ad populum,
 et venerandum Chriſti corpus attonitis oſten-
 tans, ita perterrefecit illos aſpectu numinis et
 voce, vt tum quidem, in mutuos ruentes ample-
 xus, breui oſculo, poſt modum, iſdem veſcentes
 epulis, communi menſa, iram finierint. Sacer-
 dos vnus in locis aliquot hæreſi infectis, octo-
 ginta amplius confeſſiones generales excepit,
 magna ex parte nobilium. Ceterum tanta opi-
 nio noſtrorum religionis, ac doctrinæ, vt hære-
 ticorum Miniſtri, ſuis omnibus, noſtro aditu
 congreſſuque interdixerint: qui ſecus faxint, ar-
 centur concilio impiorum: vt proſit etiam pœ-
 na, quibus culpa non obfuit.

COLLEGIVM BILLOMENSE.

VIS DIVINA in custodienda ciuitate, conseruandoque nostro Collegio, iuxta apparuit. Ergo illa, in hostili incurfulibera, in pestilentia (merito Deiparæ Lauretanæ, cui vota fecerant) tuta atque incolumis fuit. at Collegium in his armis bellisque, sine vlllo fere vectigali (egregia virorum totius Prouincie nobilium, illustris præcipue Comitum Pandani, & fratrum eius liberalitate) non solum sustentatum, sed ornatum etiam, atque auctum est. villa quoque, quæ pæne sola nobis supererat, Marchionis Cauilliaci illustris femine auctoritate defensa. nec ommissa interea cura scholarum. aperta ineunte Quadragesima, discipulis circiter quingentis: ijque, præuio dialogo pereleganti, allecti splendore præmiorum, dono Pandanæ Comitum, femine illustris. aucta ciuium pietas in multitudine periculorum: declararunt supplicationes plurimæ, et quotidianæ preces, circum templa. e concionibus fructus qui solet. Ecclesiasticis beneficijs inique possessis renuntiatum. æs alienum restitutum. in alia etiam vrbe, vbi noster Quadragesima concionabatur, aures præbitæ primarijs viris mulieribusque, atque vnius cœnobij virginibus, de patris criminibus in tota vita, contentibus. a quibusdam concubinae exactæ. monachi

nachi aliquot, ad obedientiam Abbatis, vnde discesserant, reducti. hæretici nonnulli bonum consilium ceperunt. coniugati dissidentes reconciliati. lis grauis inter primores composita. alia denique ad Dei gloriam effecta. Sed non est currendum per singula, in ijs, quæ æstimata magis, quam audita delectant.

COLLEGIUM AVENONIENSE.

SCHOLASTICOS e selecta ac nobili iuuentute, frequentiores quam alias vñquam hoc anno habuimus. Qui sanctissimam Dei matrem sibi patronam adoptarunt, doctrina et morum probitate præcellunt: hi, super alia pietatis officia, custodias publicas persæpe adiere, et post sacrum factum ab sacerdote vno eiusdem Sodalitij, interdum concionem habuerunt, non sine fructu. idem in nosodochio, et orphanotrophio, præstitum: vbi etiam rudes, puerique orbi parentibus Christianæ doctrinæ elementis expoliti, et crustulis allecti. Quidam e discipulorum numero hunc in cœtum admitti vehementer cupiebat: sed cum differri placeret moderatoribus, siue moræ intolerantior, siue familiarium inductus consilio, intepuit: et fortasse isset in alia omnia, nisi nocturnorum terrore somniorum, spectrorumque horribilium, excitatus esset. vbi redijt ad pulchrum propositum, fœdæ imagines abierunt.

Ex

Ex ea Sodalitate duo Capuccinis adscripti: plures expetunt, ut in nostrum ordinem admittantur. Sacramenta usurpantium numerus auctus. confessions generales audita quamplurimæ. nec abfuit fructus. in hac tempestate Gallicani regni, supplicatio a virginibus nudis pedibus obita, Crucis vexillum vna illarum præferente. neque aliæ virgines defuere: et viduæ etiam non pauca, quæ cilicio zonaque rigidiorè, humi cubatione, inedia, alijsque supplicijs afflixerunt corpus, numini propitiando. et e virginibus quidem vna cœnobium post diuturnam probationem ingressa. restitutiones aliquot factæ. dissidia multa sublata: atque in his nonnulla, quæ intestino morbo, familias vexabant. vir reconciliatus vxori, cui venenum parabat. alia item mulier marito: gener socrui, et cognatæ: frater fratri: nobilis vir alteri eadem claritudine: duo denique, qui duello constituerant finire discordiam. multi a turpi et flagitiosa vita abducti: atque in his, mulier, miraculo. habuit forte obuium hominem ignotum, qui cum obiectaret illi flagitium præteritum in confessione, admonuissetque, ut de eo confiteretur, nisi vellet detrudi in gehennam, ex oculis mirantis euauit. Nostrorum etiam industria factum est, ut complures feminae, abiecto auro, gemmisque inutilibus, honestum ornatum, quam splendidum vellent. duæ hæreticis deprauatæ ritibus, ad Catholicos, totidem

tidem a gurgite libidinis ad portum coniugij
 traductæ. plurimi ab armis Ecclesiæ pernicio-
 sis abstracti. Archiepiscopus noster, cuius sin-
 gulare studium in rem Societatis, alijque Epi-
 scopi vicini, nostrorum opera vtuntur. Valria-
 cum oppidum est, hæreticorum locis vndique
 cinctum, in ditione Vasionensi, nouem circiter
 millibus Gallicanis Auenione distans: huc mis-
 si diebus Domini Aduentus, maximique ieu-
 nij, duo, concionibus habendis, audiendis con-
 fessionibus, imbuendis puerorum animis ad of-
 ficia Christiana, perutiles multis fuere. Simili-
 bus muneribus aliquot oppida percurta: quã-
 quam, eo tempore vix auderet quisquam pe-
 dem ponere extra urbem, cum hæreticorum fu-
 ror auctus cæde Catholicorum principum, si-
 nitimam omnem regionem armis circumfo-
 naret. hoc tempore multorum animi firmati
 imbellem fugam meditantes, admonitique, vt
 non solum vigilando, agendo, bene consulendo,
 sed votis etiam, et Christianis supplicatio-
 nibus rem prospere cessuram existimarent. e
 quadraginta militibus, qui in prælio cecide-
 runt, vnus cum pro mortuo derelictus esset,
 atque exutus armis, adiutus a nostris non ante
 expirauit, quam de totius vitæ criminibus con-
 fessionem peregisset. alter insigni vir pietate,
 vt præstantiori militiæ nomen daret, institut-
 us a nostris, et in Capuccinorum præsijs lo-
 catus est.

COLLEGIVM CAMBERIENSE.

SCHOLARVM angustia laxata: et erat discipulorum numerus auctus, nisi interstrepuisset bellum, Sabaudiensium serenissimo Duce, Genevam, hæreticorum receptaculum, oppugnante. Diuina obeuntium mysteria frequentia eadem, quæ superioribus annis: conciones audientium, quanta esse potest, pro captu templi. Cæpta est explicari doctrina Christiana exeunte Nouembri, rei nouitate perinde, vt vtilitate quamplurimos conciente. Carceri, valetudinarioque, opera præbita diligenter, valetudinario magis: ita enim erat opus in multitudine moribundorum, & languentium: quippe frumenti inopia in has regiones late dominata complures in valetudinarium compulerat, effigies, aut vmbra potius, mortuorum spirantium. neque enim vna fuerunt huic populo irati numinis argumenta. excepit fames miseriarum vltima, et, quæ cum illa plerumque, perniciofa contagio: multa corpora mortalium absumpta: quæ cum inhumata passim iacerent per agros, lupos primum extiauerunt, dein, gustata humana carne, accenderunt in homines, vt nonnumquam relictis ouibus, pastorem inuaferint, laniarintque. Ceterum, parum abfuit quin Collegij reditus, vt in tali tempestate, imminuerentur: erant enim
qui

qui prætexentes mandatum Ducis, decimas, et tributa imperarent: sed is, cum conuentus esset a Patre Rectore, ostendit sibi placere, vt vacationem ciuilis census, omniumque rerum immunitatem haberemus: idem, cum medio Nouembri ad nos venisset, interfuturus sacro, exposuit cupere se mitti aliquos e nostris in loca nonnulla, quæ, multos iam annos, propter vicinitatem Geneuæ, hæresis occupasset: quin et in sermone pollicitus additurum aliquid magnitudini ac dignitati nostræ ædis, quo amplior, sit et accômodatior nostris vsibus futura.

COLLEGIVM DOLANVM.

IN TEMPLO maximo, ijs diebus, qui anniuersariam Christi Domini nascentis, morientis, reuiuiscantisque memoriam præcurrunt, conciones habitæ ab vno, magno concursu fructuque. eodem tempore, temploque, pomeridianis horis ab altero, edocti sacerdotes de officijs Christianis. confessiones auditæ permultæ. complures a pellicum consuetudine, aliqui ab iniusta pecuniæ possessione, nonnulli, qui studiorum causa huc venerant, ab hæresi abducti. nec est prætermittenda pietas aliquot seminarum, quam omni genere officiosæ caritatis ostendunt. super cetera illud proprium habent, vt alias excitent ad abluendas maculas peccatorum, in nostro templo. Anti-

stita quædam vnus cœnobij apud nos confes-
 sa, orauit obnixè, vt mitteretur aliquis ad suas
 audiendas: et aberat cœnobium ab vrbe non
 parum: paucis post diebus iuit vnus, et oppor-
 tunis cohortationibus edocuit virgines, vt in
 diuino famulatu angelicos spiritus æmulen-
 tur. Discipulorum quoque nostrorum magna
 erga Deum, sacrosque ritus obseruantia: ex ijs
 segregata Congregatio beatæ Virginis: nec
 desunt, qui nostrum institutum, si per ætatem
 ac Superiores liceret, auidissime cõplecterent-
 tur: additus stimulus, vbi se ad Romanam ag-
 gregatos esse intellexerūt, magnus etiam pro-
 fectus in litteris: excitantur in concertationi-
 bus et declamationibus publicis, præsentia stu-
 dioque ciuim Dolanorum. Tres e nostris in
 diuersas Burgundiæ ciuitates Quadragesima
 profecti. ex ijs vnus, priuatis et familiaribus
 colloquijs, primarios cuiusdam vrbis ad con-
 cordiam reuocauit. choreas, quæ ducebantur
 frequentissime, sustulit. explicauit ter hebdo-
 mada, quæ pertinent ad informandam con-
 scientiam. multorum confessiones generales
 accepit. Sodalitium pane collapsum restituit:
 persuasitque sodalibus menstruam sacramen-
 torum perceptionem. ab altero, multorum, in
 Deum ac Cælites, licentia linguæ coercita. ex-
 posita doctrina Christiana. adducti homines vt
 excitarent sacellum beato Roccho. dissiden-
 tes reconciliati. ab eodem, cum in alterum op-
 pidum

pidum vocatus esset remotissimum, constab-
litum Sodalitium, iam pridem inchoatum in ho-
norem nominis Iesu : et aures datæ oppidanis
fere omnibus confitentibus peccata totius vi-
tæ. Tertius ierat in montana, vt ad varia op-
pida, animum atque iter intenderet. concio-
nes frequentes, ter singulis hebdomadis institu-
ti rudiores Catechismo: ad quem pueri munu-
sculis, adulti voluptate, quam percipiebant ex
puerorum diligentia, grandæui et prouecti di-
scendi cupidine, alliciebantur. pomeridianas
horas confitentibus dabat. bis, quotquot ibant
hebdomadis, sacerdotes instruebat. Sed et con-
futura pax inter eos, e quibus vnus ita perui-
cax iræ, vt aliorum frustra fuisset omnis labor
in eo mitigando. reuocatus vsus ter quotidie
salutandæ Deiparæ ad pulsus æris campani:
itemque vigilem seruandi ignem ante sanctis-
simum Christi corpus: qui olim aboleuerant.
Reuocatus idem sacerdos sub ferias Penteco-
stes auxit numerum pœnitentium. mulier con-
scientiæ stimulos, quos aquæ potu esuque pa-
nis simplicis retundere non poterat, confes-
sione euellit. eodem altera beneficio a diaboli in-
sidijs, vt se in profluentem conijceret suaden-
tis, liberata. Sublatæ choreæ anniuersariæ e
vestibulo templi, vanaque consuetudo, qua
equus instratus floribus, candelasque ac-
censas gestans in fronte, inibat templum, du-
cente anicula, omni populo prosequente. ad-

eo manebant adhuc vestigia vetustæ superstitionis .

COLLEGIVM ANICIENSE.

VT IN HAC difficultate rerum et temporum, Aniciensis Collegij initia non prospera fuere . Conciones in templo beatissimæ Virginis, nostroque in sacello, quam utilissimæ : adducti ciues, vt quantum in ipsis est, exequentes cuncta humanis consilijs, spem tamen omnem ac subsidium in Dei clementia, frequentique vsu sacramentorum, haberent . mira erga nos illorum beneuolentia, lætitia vero, susceptum propter superiore anno Collegium, tanta, vt eam crudam veluti ac recentem nondum concoxerint: eam sperant, vbi res publicæ melius fluxerint, auctum iri . promouent interea, pro viribus, cultu sumptuque rem nostram domesticam, et supellectilem sacram . nec minus ipsorum incrementum pietatis : ad sacrum conuiuium, in ferijs natalitijs, accessere circiter sexcenti: atque ex ijs aliquot primores vrbis, tenera ætas imbuta initijs disciplinæ Christianæ, tanta mortalium voluptate, et, vt fit in rebus nouis, admiratione, vt dicuntur vulgo, pueros puellasque septennes doctiores esse, quam homines magno natu . Ceterum, cum in hoc tumultu adirentur a supplicantis templi Eucharistia proposita, eaque

magnifice adornarentur augendæ religioni, nos etiam nostrum sacellum, pro nostra tenuitate, instruximus, non eleganter illud quidem, sed tamen, ut appareret mundities, et cura: et viderunt illud ciues, et magno etiam studio visendum putarunt. Iam quotidiana munia Societatis, et pæne vsu contrita, fileantur. Quid enim dicam noui, si memorem non raro itum in nosocomium, publicasque custodias? ibidem conciones, non fuisse inutiles? non paucos ab ineunte ætate repetita confessione expiatis? pecuniam non leuem ad dominos redisse? mulieres a turpi quæstu ad pudorem & sanctimoniam reuocatas? Sunt tamen, quæ sine piaculo taceri non possunt. Confessio ægroto cuidam, & corpori medicinam fecit, & animo. Alius, cum collo subnexuisset quædam ad minuendos ardores febrium, plus adiumenti reperit in particula cerea agni cælestis. idem remedium mulier in pariendi doloribus experta. hæretici aliquot ad rectam sententiam reducti. impij impudicique libri nonnulli, ignibus addicti. Duo, qui parentes pulsauerant, scelus agnouerunt: nostris presentibus, veniamque petierunt genuflexi. fiduciaria sacerdotia reiecta. energumena liberata. ab ignauo otio lusuque aleatores retracti. et quamquam in armorum strepitu bellique, intutum erat adire suburbia, tamen in oppido quodam, per quadraginta dies sollempnis ieiunij, vnius e nostris opera quotidie concio-

nantis præclare stetit. monialibus, sacerdotibusque confitentibus aures præbitæ. piæ supplicationes indictæ. restitutiones factæ. hæreticorum libri exusti. Atque hæc de vrbanis rebus, externisque. Auditores habuimus fere quingentos, in sex classibus, præter eos qui decentur de finibus bonorum malorumque, in religione Christiana: numerus non paruus, si spectentur tempora, sed fructus, quam pro numero maior. spectaculis deleniti quidam, quierant infensi. vario epigrammate, Episcopus Anicensium, cum scholas inuiseret, exceptus. Ceterum, in preces intenta ciuitate, nostrorum quoque discipulorum pietas enituit. Super versperinas preces quotidianas in nostro sacello, semel atque iterum, albat, et nudati pedes, processerunt cum facibus, sacrisque monumentis redemptionis nostræ, tota ciuitate spectante, nec temperante a lacrimis. tantus est ardor tenerioris ætatis. non semel procacium muliercularum choros et circulos disturbauerunt irruptione facta, vt turpes cantilenæ in litanias sacras verterentur. e multis qui ad ineundam Societatem animum appulere, vnus admittitur: prudentius enim visum est matura deliberatione vti, ne aut illos postea pœniteat consilij, aut nostros celeritatis.

PROVINCI
 A QUITANIA.

CONTINUIT SOCIOS, cen-
 tum et viginti. in Collegio Bur-
 digalensi quinquaginta duos: in
 Tolosano triginta octo: in Ru-
 thenensi et Auscitana Missione
 quinos denos. Cooptati nouem.

COLLEGIUM BURDIGALENSE.

INSTAURATIO templi auxerat nume-
 rum pœnitentium: sed exortæ tempestati ce-
 dentes, ex vrbe discessimus. qua de re prius
 quam dico, ne excidant e memoria, duo breui-
 ter perstringam. Burdigalam quidam appule-
 rat, nauemque egressus, quod esset ante lucem,
 expectabat dum portæ aperirentur: ecce inam-
 bulanti in pomœrio, homo ignotus in longo
 pallio, pecuniam sponte offert ingentem: mira-
 tus ille non quæsitam largitatem, tantoque ma-
 gis dolum suspectans, recusat: verebatur dæmo-
 nem: et certe ita erat: ab eoque sublimi raptu
 intra urbem in nosocomij. aream deportatur:
 hic præter expectationem repertus, rogatus-
 que quomodo intro penetrasset pedem ianuis
 clausis, quod factum erat, exposuit: dein accer-
 sito sacerdoti vni e nostris narrauit, se, cum ini-
 micum

micum haberet, sæpeque sollicitaretur ad pacem, hac execratione vti solitum, Tum tu me diabole, quocumque voles, asporta: nunc videlicet, pace facta, id sibi accidisse. admonuit hoc exemplum multos, vt abstineant a simili execratione. Scotus adolescens ex frequentatione nostrarum scholarum, hæresim, in qua erat innutritus, abiecerat: graue id popularibus suis, dæmonique: et auertere conati, illi verbis, negataque pecunia: hic rebus, oblataque noctu specie horribili decrepiti senis, ac nisi desisteret sententia, malum minantis: sed et illos constantia vicit, et hunc effugauit salutiferæ signo Crucis obiecto. Nunc pauca de migratione. Nostri quamdiu fuere Burdigalæ, etsi communiter accepti, vtilisque, tamen, vt quidam erant in vrbe natura dissimiles, ac diuersa volentes, non carebant obtrektoribus: sed hi ostendebant magis nocendi voluntatem, quam nocerent: hic tamen annus, aditum, qua nocerent, aperuit, cum sublatos habuere spiritus post eadem Guisiorum: qua videlicet nuntiata, non occultare hæretici gaudium suum: partim Iesuitas miseros, omnique orbatos præsidio, irridere, specie miserantium. Quis enim iam vobis in vrbe tutus locus? ita ne per contumeliam eiiciamini? Partim conuiciari, et minari aperte: hi exterminandos dictitabant, agendos in patibulum, proijciendos in flumen, igni cremandos: et erant qui persancte deierarent, non

ante mortis limen adituros, quam senum de-
 numve Iesuitarum sanguine sæuum odium ex-
 plessent : nec parcebant interim Catholicis
 ad templum nostrum aduentantibus: quasi hac
 nota a regijs (sic enim appellari volebant par-
 tem alteram) distinguerentur. quin etiam hoc
 additum ad eos perterrefaciendos, vt in eorum
 foribus,incipientes a nostris,creta minioe ef-
 fingerent,et (si postea deleri contingeret) fer-
 ro insculperent, patibula: quasi ijs iam fuisse-
 mus omnes addicti . illud omnino maturan-
 dum,vt quandoquidem iam res Catholica clau-
 dicaret,rueret omnino, Iesuitis eiectis, altero
 pede amisso . et noster discessus multis ante
 mensibus, voto factum præueniente, an insita
 hominibus libidine alendi de industria rumo-
 res, aliquorum sermonibus dilatus est: quem
 vbi audiuit hæreticus ægrotans in lecto, illico
 in medium cubiculum exiliit, vt ostenderet
 perceptum gaudium ex nuntio, non solum ani-
 mo gratum, salubre etiam corpori fuisse . at
 multis e locis ad Patrem Rectorem litteræ,qui-
 bus viri principes, vt ad se e nostris bini,terni,
 quaterni,et ad nonneminē etiam viceni mitte-
 rentur,effusis precibus orabant, Ceterum non
 est dubium hominibus viui pectoris, quin vera
 causa cur eijceremur, esset religio defensa, re-
 liqua obtenderentur. et iacta sunt prius aliqua
 semina, in hunc ferme modum . Propinquæ e-
 rant feriæ beatæ Magdalenæ, quibus auniuer-
 sario

fario ritu exponunt discipuli nostri scriptio-
 nes in publico, specimen pietatis ac doctrinæ,
 quæ ab omnibus legantur. visum est hoc anno
 augere celebritatem, ad vrendam hæretico-
 rum inuidiam, et Catholicos confirmandos.
 verum ne quis nobis obiectaret calumniam
 ingenij, Pater Rector pridie eius diei, Prore-
 gem Senatunque conueniens, certiores facit,
 cautum studiose a præceptoribus, ne quid pro-
 ferretur a discipulis, quod in regem regiosve,
 quamuis callida interpretatione, flecti posset:
 iaci tantum in hæreticos communia. exorat
 proinde, vt eorum potestate id fieri liceat, ne-
 que id cuiquam fraudi esset. igitur ipso die,
 circumuestitur area peripetasmatis, peripe-
 tasmata membranis, in quibus argumenta va-
 ria, et ingenij monumenta, ænigmata, theses,
 emblemata, aliaque, e quibus alumnum Socie-
 tatis agnoscas. accurrit multitudo visendi stu-
 dio, pars etiam carpendi. boni admirari, atque
 extollere industriam adolescentium: crabro-
 nes alij circumire, et figere aculeos. enimue-
 ro ferendum non videbatur, Luthero, Caluino,
 Serueto, et alijs hæresum fabricis ex officina in-
 ferorum, quorum imagines illic depictæ, iniuri-
 notas: et mussantes conquerebantur. At Ca-
 tholici mirabantur, iuxtaque gaudebant: tum
 conuersi ad hæreticos. Nihil agitis aduersum
 Iesuitas. gliscit in periculis eorum dignatio,
 et vt palma, nituntur contra pondus: vel a-

lumni eorum disciplinae prouocant vestros magistros . Hoc altius penetrabat aduersariorum animos, quia vera ferebantur, ipsi etiam adolescentuli, si quos agnouissent seminatores zizaniorum (patebat id temporis liber aditus ad urbem) digito monstrabant, eosque ad disputationem, ac solutionem ænigmatum inuitantes, manu ac vi pertrahentes, iridebant illorum silentium, indicem imperitiæ, testem impietatis . eo magis tacita odia, et erumpere gestientia, coquebant intus aliquid, cuius non ante tonitru audiretur, quam existeret flamma . aditi sunt, tentatique, Prorex et Senatus . nec difficile fuit trahere in partes, seu pretio, seu ambitione corruptos. prætendebatur quippe nomen regis: et duodecim aureorum millia dicuntur impensa . decretum est de nobis expellendis. ceterum, vt iure agere viderentur, tria calumniabantur: primo, quod pro suggestu regem non laudassemus: dein, quod vitantes hoc crimen, non haberemus amplius cõciones publicas, ne Politici (Politicos vocant quorum specie fulciendi regni, religio vacillat) offenderentur: postremo, quod nos si in urbe adessemus, obuiam iretur multorum consilij, quos perniciofa libido teneret alienæ potentia gratificari. sed tamen non satis causæ ad eijciendum. intendatur aliquod crimen: eliciatur quæ sit Iesuitarum de rege, asseclisque sententia. subodorari non erit admodum difficile,

et

et multorum credulitas nostram opinionem af-
firmabit. Hæc illi, nihil magis metuentes, quam
ne hæretici viderentur. Quibus ita compositis,
multorum auribus oculisque obseruamur cu-
riosius, si quid diceremus, faceremusve, e quo
arcana nostra perspicere, et speculari sensus
abditos possent. cum essent tecta omnia, et ad-
uersum insidias clausa, quia palam effici nihil
poterat, dolum machinantur. Vnus e Seuiris
(publicus magistratus est, Iuratos appellant)
in frequenti templo nostro ad confessionem
accedit: nec multo post, quasi non accepta ab-
solute, discedit indignanti similis, et minan-
ti: tum recta ad Proregem, ac principes Sena-
tus: hic plenus iræ, seu recte simulans, incertum
an apud conscios fabulæ inceptæ, de negata ab-
solute conqueritur, quod a rege esset. om-
nes a prandio ad Archiepiscopum, imagine co-
gnitionis: eo Rector Collegij, et sacerdos de
quo erat quæstio, accersitur, cum vterque ne-
sciret, quid causæ esset: sed vt venere, statim
pernotuit. Seuir enim ille, sermone vultuque
composito, quod ij faciunt, quibus malum po-
tius sub lingua, quam in lingua, sacerdotem no-
strum criminari, vt vno videlicet accusato, so-
cios omnes inuisos, deinde etiam suspectos red-
dat. tria verbo obijciebantur, magna ad spe-
ciem inuidia, nulla culpa: denegata absolute,
quod regiarum partium esset: offensi multo-
rum oculi animique, in pleno templo: non ha-
bita

bita ratio existimationis publici magistratus. hæc ille suo more exaggerabat: namque et facundia homini aderat (quam et e nostris, gratus discipulus, olim didicerat) et accipiebatur pronis auribus fauentium incepto. Ad ea nos-ter paucis. Multos sibi auditos eo die, nec facile omnium meminisse: tum, sacramentum confessionis diuinum esse, atque arcanum: in quo quod quisque audiuit, ignoret tamen necesse est: habitum semper a se, atque habendum, honorem debitum magistratibus. Quod lenire debuit responsum, tamquam præcisa spe persequendi criminis, exulceratum animum magis accendit. postero die cum res relata esset ad Senatum, in consilio prudentium, veritas non indiguit patrocínio. iactata magis accusatio-
ne, quam peracta, accusator irrisui fuit. At ille non tolerans infamiæ, peruolat ad regem, suam causam agit, aufert decretum, vt quicumque concionantur posthac, regis defendant factum, eumque populo commendent. commu-
ne videbatur decretum, sed erat peculiare in nostros. nec dubium, quin si haberent concio-
nem, aut obtemperatio esset obnoxia, aut præ-
termisio videretur superba. Sed iam ante, hoc periculum prospicientes, sibi silentium in-
dixerant: quod cum lacerarent hæretici, Ca-
tholici ægreferrent, ipse etiam magistratus iu-
beret solui, prolata est publice e volumine no-
strarum legum, lex illa, qua si intercedat bel-
lum

lum inter principes Christianos, in alterutram partem propensiores esse prohibemur. quo responso retulit lingua maleuolorum, sed non repressa violentia. minantur, nisi faciamus imperata, exturbaturos Collegio, bonisque. at nostri, magno animo, immensum patere orbem, cunctaque bona in Deo sita: proinde omnia potius, et vitam ipsam, quam quicquam non salua conscientia faciant, esse amissuros. ubi minæ irritæ, descenditur ad blanditias: subornantur amici, ut id nostris persuadeant: verum his quoque frigentibus, vltimum telum insonuit. die Sabbati venit in Collegium iudex rerum priuatarum, et regis nomine edicit, ut, quoniam Collegium esset prætorio proximum, ad multaque vtile his temporibus regi, intra viginti quattuor horas vrbe cederemus, essemusque in loco nostro ad Sancti Macharij, qui ab vrbe distat viginti millibus: non nisi confecto bello redituri, ut edictum percrebuit, volant, e vicinis oppidis, Dynastarum litteræ nostros repentium: et domum nostram Catholici, cum multis lacrimis et lamentatione flebiliter diceres certamen maroris edidisse. Magistratus cum cernerent tantam vim. ciuium ex omnibus ordinibus in Collegio, verentes ne quid conciretur turbæ, sub noctem et ipsi veniunt, imperantes ut facefferet vnusquisque: sed auribus surdis: ni nostri, quod potestate illi non poterant, caritate obtinuissent. discipulorum
tamen

tamen ardor non ita facile repressus: quin et presentibus Seuiris, scamna euellunt, effringuntque, quod negarent permissuros, vt in aliorum vsu verterentur: relatum ad Proregem: extemplo armati mittuntur, disponunturque circa domum ea nocte, ac die consequenti, prohibendo ingressu. ea res nostris, vacuo iam magis tempore, locoque ab interuentoribus, parando discessu, colligendisque sarcinulis, non inutilis fuit. etsi non defuerunt qui liberaliter obtulerunt viaticum, vestemque communem, vt in vulgari habitu fallerentur haretici ad excipiendum attēti. cum discederemus, optimus quisque amicorum, et plerique ciues, vt quique amantiores religionis, ruere in nostrum complexum, doloremque gemitu testari: irridentibus contra quibusdam, et offerentibus sudaria, quis lacrimæ abstergerentur. O ignaræ mentes hominum, et nesciæ vicissitudinis rerum. Quo die nos Regis edicto Burdigala pellebamus, eo die Rex ipse, qui edixerat, e vita depulsus est. Ceterum, ne nos amici prosequerētur, vnus e Seuiris, cum staret ad portam vrbis, prohibuit. at nos compingebamur ad Sancti Macharij, vt simul opprimeremur omnes (seu hoc suspicio multorum, seu fama tulit) nisi antea oppressus ille vnus fuisset. hoc porro nuntiatum cum esset, afflixit quidem animos aduersariorum, sed audito aduentare exercitum, rem nostram Machariensem fere euertit.

igitur qui commigrarant Burdigala, ante expectatum abiere, ne in hæreticorum potestate essent: idemque parantibus reliquis (ij erant septem, incolæ loci) tâta est mutatio facta animorum in oppido, vt quibus antea nō nimis æquis utebamur, vltro ad nos venerint, atque ipse etiam Præses, pollicentes publica fide, nihil mali nobis, ipsis viuentibus, fore: neque enim cuiquam nostrum, nisi per eorum, sanguinem hauendum. At Burdigalæ relictum ita triste desiderium sedulitatis nostræ, vt multi conquirentes solatia, ad videndum desertum templum, gymnasiumque non aliter irent, quam solebant olim ad audiendum: nonnulli ab vrbe discesserint, quod eorum aspectum exulcerantem animos ferre non possent. Ita ne, tanto labore sumptuque, Iesuitæ ædem suam Collegiumque hæreticis instaurabant? Iis videlicet vocibus liberi aliquorum questus audiebantur. Sed amorem illorum, in nos etiam absentes, experti duo e nostris, qui cum e Brasilia reuenterentur in Hispaniam, a prædonibus capti spoliatique in Burdigalensium portum appulerant, ignari nostri discessus: ita enim benigne ac liberaliter excepti sunt a Catholicis, certatim muncera, vestem, viaticum, ceteraque necessaria, conferentibus, vt collaudata eorum humanitate, quamplurima fuerint remittenda.

PETROCORIENSIS, ET CAMAR-
facensis Missiones.

PETROCORII sunt in hac prouincia
vetusti ac nobiles : missis iam diu litteris
nostros expetierant : et duplicauerant preces,
cum egrederemur Burdigala : ita satisfactum
voto illorum . huc venerunt viginti , magna
gratulatione ciuitatis , deductique incredibili
frequentia omnium ordinum in Collegium pu-
blicum : omniaque abunde statim subministra-
ta . ægre id fuit vicinis Burdigalensibus hæresi
infectis : et audiuntur minæ : sed eas Petroco-
rij, præ studio Catholicæ religionis, atque erga
nostros beneuolentia , contemnunt : nobisque
adornant amplum Collegium ac stabile, vbi
tuto esse possimus . quo cura industriaque ma-
iore respondemus illorum beneficio et volun-
tati . Conciones , tribus continuis mensibus,
ad diurnam explendam sitim, accurrente po-
pulo , frequentissimæ . confessions multorum
hominum millium, vniuersæ vitæ fere omnes .
restitutus priscus mos audiendi sacri, et exter-
minatus qui irrepserat impia verba iaciendi
in Deum . et nunc dies festi, stataque carimo-
niæ, coluntur ita pie, ac sancte, vt exuto fere
irreligioso omni ritu, quasi ad messem ierint,
non ad sementem faciendam, legentes fructum,
grates agerent Deo, per quem factum erat, vt

meterent, quod non seminarant. Gratum etiam præbuere miraculum discipuli, cum edito Iubileo Pontificio, indictisque publicis supplicationibus pacis exposcendæ, in multitudine inundante ad sacellum nostrum, conspiciantur angelica specie Christi Crucis insignia præferentes, et pulcherrima symphonia opponentes preces diuino numini: vt quam veniam iure præsentis defensionis non possent, patrocinio antiquæ miserationis obtinerent.

C A M A R S A C V M oppidum est viri nobilis, qui e nostris Burdigala discedentibus, duos impetrauit, non sine eius voluptate, et vtilitate oppidanorum. namque (quod antea religioni vix erat) peierare, scelestam linguam Deum violare, non habere sacris, negotiisque diebus discriminata opera, desiere. nobiles nonnulli in fide firmati. persuasum tribus, vt designarent domi sacrarium fundendis quotidie precibus, reique diuinæ audiendæ. frequens sacramentorum vsurpatio introducta. cum duabus familijs pari nobilitate, iam triennium dissidentibus, nostrorum rogatu monituque, effectum, vt posito diuturno odio in gratiam redirent: et quoniam parum differt a similitate tacita concordia, placuit, vt matres familias se vicissim inuiserent domi, æqua lætitia ipsarum, et totius oppidi gratulatione. duæ etiam mulieres non ignobiles reconciliatæ: hoc profecto iucundius, quod earum vna,

in templo ab altera veniam petijt, multis inspectantibus, non ignara in simili certamine esse optimum vinci.

MISSIO ALBATERANA.

APPENDICVLA Burdigalensis eiectionis, Albaterana etiam Missio fuit: atque huc tandem, longo circumitu, hæreticis obfidentibus militarem viam, difficile emerferunt duo, et cupidissime accepti. plerumque oppidi est hæresi corruptum. hoc magis nostri vires intendere, diuisis inter se officijs. concionatorem alter egit, alter Catechistam: neutrius labore pœnitendo. Vnus e Toparchis, dissimulato intellectu, an quod ita putaret postulare rationem rei familiaris, apud se hæreticum habebat: admonet noster, quale portentum aleret domi, neque id vtile esse. at ille, Reduc si potes errâtem in viam: id erit honestius, quam eiectionem. Itur ad hominem, iacebat in lecto aspectu horridus, facie squalidus, contractis nervis, oculis introrsum actis: diceres deformitatem corporis cum turpitudine certare ingenij, dignumque animo domicilium inuentum: erat hic multa claritudine generis (quo vsus instrumento ad multa facinora) sed eam fœditate hæreseos obscurabat: ducebat familiam inter Caluinistas, et habebat aliquot adulescentes, quos infatuaret docendo. Leniter

primo noster, et molli brachio, sed premebat
 tamen hæreticum: ille cedebat, paulatim sese
 in arcum includens: tandem eo redactus est,
 vnde effugere non posset. quo animaduerso,
 exclamat furenti similis, allatrare Toparcham
 ipsum, nostros lacerare, in circumstantes con-
 uicia iacere ore spumanti: cum obloqueren-
 tur nostri, obstrepere, obstruere aures, inter-
 fari aliquid ipse contumeliosis vocibus, non
 tam vt daret responsum, quam vt ipsi ne exau-
 direntur: nec dubium fuit, quin arguerit timo-
 rem detrectatio certaminis: a quo discessit no-
 ster, clara quidem fama, sed sterili victoria.
 igitur ad alios iuuandos opera conuersa. Con-
 firmati aliquot vacillantes: ruentes erecti: do-
 cti alij veritatem: sed pudore quodam, seu ma-
 turitate deliberationis, errorem abijcere di-
 stulerunt: spes est, vt quo segnius incipiunt, con-
 stantius persequantur. etenim nostri operis
 scopulus et mora, Toparchæ mater fuit: hæc e
 popularibus suis alios pudore et probris, mul-
 tos laude et hortatu accendens, minis et polli-
 citationibus, qua auctoritate, qua efficacitate
 orationis, nostrorum conatus interuertere,
 quos numquam nec visu, nec congressu digna-
 ta est. Sub huius vmbra hæretici in his parti-
 bus latent, eique se præbet filius, veneratione
 magis materni nominis, quam voluntate, ob-
 sequentem. in his tamen difficultatibus, nostri
 quantum potuerunt, visitandis ægrotis, aditu-
 tandis

tandis morientibus, audiendis valentibus, cælestique pane reficiendis, Societatis munia non intermiserunt: et ingenti solatio fuit, vir magna pietate et prudentia excellens, Abbas, ex iniqua nobis parente, carissimus filius, quo fere vno stant Albaterræ Ecclesiastici, laicique, qui fidem Catholicam tuentur. neque id ignarum hæreticis, eius agros prædique bello inuadentibus, et vastantibus ferro. Ceterum, opera egregie posita pueritiæ instituendæ. res noua initio visa, et pro habitu animi vnicuique accepta: laudare Catholici, et admirari: calumniari improbi, et obterere. ter hebdomada explicabatur doctrina Christiana, mittebatur per urbem ædituus, qui ære tinnulo diei horæque admoneret: certum in locum fiebat ingens puerorum concursus, tanto ardore discendi, vt quasi diuinarent breuem nostram commorationem, breui omnia perceperint: ipsi interea enarrare domi, quæ audierant: domesticos instruere: iusiurandum neque vsurpare, neque pati posse: si quem audirent negligentem numinis, deterrere grauitate supplicij obiecta: libros quoscumque conquississent, auctores improbitatis, comburendos afferre. frequens illis fuit cum hæreticorum liberis de rebus fidei concertatio: vt dolerent parentes, nostrosque socios non tam lacerarent ex occulto, quam contumelia, palam, iurgioque lacererent. tanta est hæreticorum in hoc oppido licentia.

Sed nos eorum procacitatem malevolentia in-
 citatam stimulis, fregimus patientia, et taci-
 turnitate sedauimus. Iam Catholici admirati-
 filiorum fructum in Catechismo, vltro eosdem
 obtulerunt litteris imbuendos: recusationem
 ademit vitata suspicio exigua benevolentia,
 vel fuga laboris, enimvero excanduit ludima-
 gister, iramque et probrosis sermonibus, et
 missis litterulis ostendit: sed hunc quoque mo-
 destia placauimus: ita, quos educabat domi
 adolescentes nobiles, et ingenio praestantes, ad
 nostros deducebat, visendum porro fuit, et
 summa voluptate visebatur ab Albaterranis,
 cum bis hebdomada (neque enim par erat sa-
 pius fieri, propter distantiam locorum) adole-
 scentuli bini progrediebantur ad templum sa-
 cro audiendo, ita composito corporis habitu,
 incessuque, vt laetarentur omnes, et qui maxi-
 me vellent laedere, non laudare non possent.
 Visum deinde, vt iuuetus adeo docilis, ad per-
 ceptionem salutaris Eucharistiae institueretur:
 iam appetebat dies sacer omnibus Sanctis: o-
 ctavo ante exposuimus rationem recte confi-
 tendi, praepceptaque et admonita rite commu-
 nicandi: confessi in peruigilio: die festo, quem-
 admodum et alijs diebus, procedentes ordine
 ad templum, ita rapuerunt omnes ad admira-
 tionem sui, vt viri mulieresque certatim ac-
 currerint, auidis oculis inusitatū spectaculum
 haurire cupientes. Nec tantum in oppido la-
 bora-

boratū, sed etiam in vicinis pagis: et labori fructus pro portione respondit. Cum euocati deinde essemus per litteras, amanter, et caute, præmonuimus nostri discessus, quem ita grauiter tulere, vt locus ipse, in quo eramus, repletur lacrimis puerorum: ipsi etiam parentes tacitum dolorem continere non possent. tum difficile fuit persuadere multis, vt ne iniquo animo ferrent, si non acciperemus eorum dona, neque pateremur, vt nos longius ab oppido prosequerentur.

COLLEGIVM TOLOSANVM.

TOLOSA QV OQVE creuit Burdigalæ ruinis. Accessere socij triginta, et, quæ Deo habenda est gratia, per medios licet hostes (a quibus alij multi spoliati vinctique) sine vlla noxa . neque hoc sine eiusdem numine, quod Agenni (vrbs est Tolosam inter et Burdigalam) vir est honoratus et pius, qui liberali hospitio accepit nostros, adiutosque opibus, et tutos itineris duce, non aliter dimisit, ac si eorum omne periculum præstare deberet. atque is est, qui anno superiore vnum e nostris, captum ab hæreticis redemit aureis sexaginta: qui alios duos nec regredi nec progredi valentes, omnibus vijs ab hoste circumfessis, quinque menses apud se habuit, coluitque multa comitate, in speciem fratrum: et nactus deinde
 oppor-

opportunitatem temporis, ipsemet suis equis
 Tolosam adduxit: qui denique tres adoleſcen-
 tes euntes ad Tyrocinium (ſed inſequēti equi-
 te iuſſu parentum, vt comprehenderentur in
 via, non ſatis tutos) noctu in caſtellum pro-
 pinquum, dein quinto poſt die deuijs itineribus
 et flexis, declinantes viatorum occurſum, ad
 noſtram ſedem deducendos curauit. Igitur
 Tolosæ auctus noſtrorum numerus, auxit et
 fructum. centum, anteaſtam vitam confeſſio-
 ne aperuere: multi ad varia religioſorum ce-
 nobia ſe recepere: complurium reſpreſſæ libidi-
 nes: odia placata: vnus inimicum excipere, al-
 ter vxorem confodere cogitabat: vterque a
 patrandò ſcelere deterritus. Adoleſcens ſep-
 tem octoſe annis diuinorum myſteriorum præ-
 ſidio caruerat, quod in vrbe hæretica eſſet, ſed
 tenax tamen religionis, non potuit vñquam,
 nec blanditiarum lenocinio, nec minarum ter-
 rore mutari: is nunc relicta patria, parentibus-
 que, Tolosam venit, vt agens inter Catholicos
 et compenſet iacturam præteriti temporis, et
 ſibi proſpiciat in futurum. Verum, vt hic inui-
 olatam fidem inter hæreticos, ita et virgo, quæ
 noſtrum templum frequentat, pudicitiam in
 media libidinum flamma ſeruauit. Dolo per-
 ducta erat in cubiculum viri præpotentis, diu-
 que tentata precibus, abhorrebat a flagitio:
 adijciebatur ſumma duum millium aureorum,
 conſeſtatio amoris, proponebatur ſolitudo, ſi-

lentium : quod nemo sciret , vix factum videri .
 at illa obijciebat contra pulchritudinem pudicitia , et sponsum virginum Deum , omnia tuentem . Quin , potius iugulari me iube , quia nec pretij magnitudine , nec mortis supplicio adduci potero , vt aut sponsa Christi esse desinam , aut incipiam esse impudica . tu vide quam turpem rem animo agitasti : te enim decebat non magis maiorum nobilitate , quam moribus , pluribus antistare . Admiratus iuuenis virginem virilis animi , noluit amplius sollicitare , quam ita intelligebat in pudoris Deique amore constantem .

M I S S I O A V S C I T A N A .

Q V O I N S T A T V esset Missio Auscitana , diximus anno proximo . nempe duos e nostris versari in ea messe , efflagitatum ab vrbe Collegium , missasque super ea re litteras ad Patrem Prouincialem , vt cum Patre Generali cōficiat . Cum res adhuc in expectatione esset , principio huius anni , ciues vrgere , vt suscipiatur cura instituendæ iuuentutis , propter discesum externorum moderatorum , institutore cauentis . et res erat ante oculos , vt contradici non posset . Sub festum Epiphaniarum , in magna inopia frumenti , librorum , supellectilis , rerum omnium , quinque classes apertæ : ex quo et nostris magna materia patientiæ , et ciuibus
 beni-

benignitatis oblata est. ij, etsi caritatem anno-
 nã auxerat bellum, et grando fere interemerat
 spem omnem præsentis anni, propterque re-
 pentinos hostium impetus prope fames time-
 rerur, victum tamen ac vestitum, vt his tempo-
 ribus, abunde suppeditarunt. ac primis quidem
 septem mensibus nouem e nostris, dein cetero
 anno, duplicato numero fuere. Tres, quadragin-
 ta diebus ieiunij verni, in tribus oppidis Aufci-
 tanã diœceseos concionati: quod et interfuit
 priuatã multorum salutis, et publicã. nam vsu
 compertum est, omnibus circa oppidis dissimu-
 lantibus, seu desciscentibus, pacemve ab hoste
 redimentibus, tria hæc indixisse hæreticis bel-
 lum, inuictis animis, aduersus ea, quibus cete-
 ra terrebantur. id cum virtuti concionum tri-
 butum est, tum etiam frequenti esui agni cæle-
 stis. ceterum in his oppidis nihil iam desideres
 Catholici ritus. Sigillariorum ex ære, ceraue, sa-
 crorum Rosariorum item, globulorum piacu-
 larium, imaginum cubiculariarum, Iustralis
 aquã in ædibus priuatis, vsus introductus: vt ra-
 ros iam reperias e viris etiam primarijs, qui
 non Rosaria, more gentis, pro armillis ferant.
 librorum vero, e quibus impiã opiniones, aut
 mores impudici, magnus numerus extortus. ca-
 pita legis Christianã in oppidis, ipsaque in vr-
 be explicata: et quoniam de plano præ multitu-
 dine, non exaudiri vox Catechistã, coactus in
 superiorem locum ascendere. Canoniorum se-
 cunda

cunda erga nos voluntas: neque his concedit Proepiscopus. illi maiorem ædem meditantur: temporarium interea struunt sacellum, ornantque. at Proepiscopus cæptam domum proximam Collegij ædibus adiunxit: non medio-crem deinde pecuniam obtulit comparandis libris, et promisit daturum suam bibliothecam nostræ instruendæ. confessionum generalium numerum inire haud promptum sit. sed huius sacramenti virtus, interdum absoluta anima corpus quoque liberantis, in ipsius Archiepiscopi domo declarata est. Nobilis adolescens graui morbo implicitus, desperatis rebus, ad confitendum de peccatis animum appulit, paulo post habere cæpit melius, et recreatus omnino venerationem auxit salutiferæ confelsionis. ea causa urbem intra, extraque, ad ægrotos frequenter accersimur, ipsoque in itinere magno in honore, etiam ab hæreticis habemur. quod cuidam sacerdoti accidit, qui cum diuertisset ad hæreticum notum, ac nobilem, ab eo liberaliter acceptus, habitus, dimissus est: cum solutione pecuniæ, quam Collegio debebat, vicinis stupentibus. sed hæc dicta quasi in ordine: nunc sparsim aliqua delibêtur. Nonnulli, qui obtentu valetudinis, iubente quidem medico, sed Parocho nesciente, vescébatur cibus alioqui illicitis, adducti vt id facerêt permissu Parochi, fuerunt ceteris exemplo. Mulieri, quæ voluntario ieiunio conficiebat corpus, sed (vt perui-

caci.

caecitate humani ingenij, nobis placita complectentes, debita plerumque negligimus) diebus festis abstinebat a templo, persuasum a nostris, ut ne astu diaboli abruptam potius contumaciam, quam securum obsequium vellet. Curio, quod interuersis curiæ redditibus, curiales deseruerat, nostrorum admonitu curionatum abdidit. Aleatores, ganeones, impuri, impudicique, diuini nominis numinisque contemptores, coerciti. infames mulieres eiectæ. Actum quodam in oppido, ubi hæretici multi, cum aliquibus, quibus luxus corporis, et desidia cordi, ut esurialibus ferijs ab escis vetitis, etiam in aliarum inopia, abstinerent. Eodem in oppido firmati debiles in fide, et labantes erecti: fructu præcipuo Catechismi: cui primo interesse etiã hæretici cum fremitu, deinde cum tacito consensu. Urbanus carcer, et xenodochium ad ita: ægrotorum, vincitorum, aliorumque pauperum confessiones exceptæ. Vesana mulier, et ut rumor erat, a dæmone correpta, sacrosanctæ Eucharistiæ mysterio refecta est. Abducti aliqui a fenore exercendo. Cum haberetur conuentus virorum nobilium, in quo iureiurando se quisque obstringebat futurum, fide erga Ecclesiam Romanam, usque ad vltimum inuicta, vocari placuit sacerdotem nostrum, qui oratione habita eorum esset concordia probator, et testis quod et in alio oppido factum, multis abnuntiibus. Redeamus ad ordinem interruptum. Sa
cellum,

cellum, quod nobis apparari diximus, apertum est die Virginis annūtiatæ, magno ciuium concursu: attamen maiore, per eos dies, quibus rite indicta statione, supplicationeque ad certa vrbeis templa, propter Gallicos tumultus, ad nostros erat veniendum: augebat religionem fax plurima accensa, et spectata pietas Scholasticorum nostrorum, siue communicantium, siue litanias concinentium. Communicandi autem vsus, octauo aut quintodecimo quoque die, iam frequens in vrbe: idque factitant primores ciuium, maxime Scholastici. horum tanta ad religionem propensio, tanta docilitas, tanta erga nostros beneuolentia, vt cum obsequio ducantur magis, quam imperio, nihil simile magistri se inuenisse testentur: matutino domi orant Deum, vespertino sedulo introspiciunt conscientiam. pædagogia et contubernia quotidianis litanijs personant, excipientibus reliquis, vno præeunte. Inuenti qui oblatos redditus Ecclesiasticos repudiarunt metu peccati. Omnino spes est, vt tenelli malleoli crescant in vires, quarum maturus fructus, quamlibet diligentis vinitoris voto, laborique respondeat.

R V T H E N E N S E C O L L E G I V M .

VT LEVIS SCAPHA maiori adiuncta nanigio, eodem cum illo rapitur cursu, seu portum intratura, siue scopulo allidentur,

da, sic res plerumque priuata idem subit periculum, quod publica: nec facile vtramque discernas. Haftenus Ruthenense Collegium, incolumi vrbe, priuata incommoda non sensit: nunc eadem laborante, damno propior fuit, ita in calamitate publica defuit vectigal annuum, quod præbatur in Comitijis prouinciæ. noster tamen idem fuit tenor, urbem intra extraque, non infructuose laborando. Vrbs Mauriacensis, vnde superiore anno discessimus, interuifa: adiutique doctrina Christiana, et concionibus, et pueri, et parentes. eadem opera atque vtilitate, oppida diœceseos Sancti Flori adita nonnulla. At Ruthenis, remittente peste, repetita studia litterarum, maiore discipulorum ardore, quam numero: quadringenti, nec multo amplius, fuere. Quadragesima verba facta ad populum quotidie, mandatuque Antistitis lustratæ tabernæ librariæ, librique damnati, in media vrbe, loco celebriore combusti. Deiparæ Congregatio ac religio, multorum opificum accessione, aucta. Confessiones de omnibus vitæ peccatis auditæ quinquaginta. Mulier a marito falsis appetita criminibus, miseriarum remedium, non corpore iaciendo in flumen, quod facere moliebatur, sed abluenda anima peccatorum sordibus, de nostrorum consilio, quæ fuit. Duos inter fratres, aliosque complures, discordiæ sedatæ. Nobilis mulier vigesimum iam et quintum annum Calvinum secuta.

ea cum ancillis duabus, Deo fauente, nostro-
 rum ope resipuit: et iam huius eleemosyna Col-
 legium iuuatur. sequuntur quædam miraculis
 non absimilia. Hæreticus in Prioratu Collegij,
 altare beato Ioanni, vbi etiam eius reliquiæ,
 sacrum, cum moliretur euertere, attactus re-
 pente comitali morbo (Sancti Ioannis in hoc
 tractu appellant) ab incepto, malo coactus, ab-
 stinuit. Conspirauerant in quadam domo, ad
 vnum ininterficiendum, rustici fere viginti, et
 cæterum illum nefarium ad supremam vsque no-
 ctæ extraxerant, cum interea tacta de cælo
 domus, prostratique omnes iacuerunt in pau-
 mento, quasi ob metum defixi: tandem post ho-
 ram, vbi surgendi potestas fuit, hic pectus, ille
 brachium, alius manum, pro se quisque partem
 aliquam corporis correptam cæco igne lamen-
 tari: admonet vnus e nostris discipulis, vt adhi-
 beant aquam piacularem: factum: dolor abscef-
 sit. Ex adolescentibus qui ad nos ventitant,
 vnum erysipelas inuaserat, lue grassante, vt
 mortem adduceret: nec a medico spes vlla: ad-
 monitus a nostris remedio eiusdem aquæ reua-
 luit. Laborans mulier e partu, atque, vt res do-
 cuit, conceptu iam præmortuo, particulam cæ-
 lestis agni, quam a nostris acceperat, tumentem
 vtero religiose admouens, fetum edidit exani-
 mem: chirurgus, qui iam ferrum et vncum expe-
 dierat, vt vi extra heret, admirante.

P R O V I N C I A
A R A G O N I A.

IVVNT NOVEM LOCIS
socij ducenti quadraginta sep-
tem. in Domo Professa Valenti-
na triginta: in Collegio triginta
septem: in Gandiensi triginta:
in Cæsaraugustano quadragin-
ta octo: in Bilbilitano vndecim: triginta quat-
tuor in Barcinonensi: in Gerundensi viginti-
sex: in Balearico vigintiduo: nouem in Domo
Probationis Tarraconensi. Quinque ingressi
Societatem. Egressi e vita octo.

VALENTINA PROFESSORVM
Domus, et Collegium.

IN DOMO PROFESSA Valentina ni-
hil defuit nostrorum studio, atque industria.
habita conciones non paucæ, in templo maxi-
mo, et nobilibus Paræcijs vrbis, magno prouē-
tu. aditus carcer, auditusque: et adiuti suppli-
cio damnati: quo etiam tempore ad densam
multitudinem habita cohortatio efficax, cum
suspensa fontium corpora, plena adhuc animæ,
ac spiritus, astantem turbam, vel mouerent
spectaculo, vel terrerent exemplo. Iustrata etiã
vicina oppida, et tempestiuus remedijs multo-
rum

rum salus restituta. Ceterum coemptæ oppor-
tunæ aliquot ædes dilatandis agnustijs templi.

DISCIPVLORVM numerus crescit, et,
vt saepe alter ex altero oritur, etiam fructus: ex
vtroque deinceps Collegij fama. Verberatio
hebdomadaria sexta quaque feria vim suã ob-
tinet: neque omittitur Catechismi explicatio
per vicos et compita. subuentum et paupertati
collectitia eleemosyna: inuenti viri nobiles,
qui singuli trecenos aureos ad hoc opus contu-
lerunt. additus Collegio amplius ager, non leue
fondationi adiumentum.

COLLEGIUM GANDIENSE
et Cæsaraugustanum.

GANDIENSI accessit Philosophicum
curriculum. rudimentis Christianis infor-
mati pueri, ac neophyti: horum, vt in reliquijs
Saracenorum, non paruus est numerus. fuit
etiam in finitima oppida fructuosus excursus.

CAESARAUGVSTAE magnus ar-
dor fociorum: inuisunt ægrotos, assunt animam
efflantibus, lustrant, audiuntque, singulis
hebdomadis, detetos in carcere: ad patibulum
vsque damnatos prosequuntur: sparsum diuini
verbi semen in summo templo, et in alijs cele-
brioribus: et apparuit vbertas fructuum. Di-
missi sacerdotes in finitima loca, eodem euen-
tu. illud præter cetera insigno, et frustra ab

alijs tentatum, oppidum, propter quorundam discordiam, diductum in duas partes, ad concordiam redisse: et grates actæ Societati a la-
 crimantibus præ letitia. Ceterum in vrbe quo-
 que, et in oppidis, Catechismi vsus extitit, ac
 fructus. Scholasticorum Sodalitas auctior facta.

BILBILITANVM, ET BARCINO-
 nense Collegia.

ETSI NVLLAE in Bilbilitano Scholæ,
 adolescentium tamen Sodalitas sub Dei-
 paræ patrocínio condita: et magna religio om-
 nium, ac disciplina. adiuta cetera vrbs, pagi-
 que adiacentes, vt vnico verbo complectar
 plurima, muneribus Societatis.

BARCINONE haud paulo maior labo-
 rum materia, non solum propter gymnasium
 percelebre, vbi duo Theologiæ magistri, sed
 quoniam, et in excursionem pacificatæ ciuitates
 duæ, magno bono vtriusque: et in vrbe ipsa duo
 proceres, cum summa admiratione regni, et
 huius vrbs, Episcopique gratulatione. Acces-
 sit aliud, quod magis indicauit nostrorum stu-
 dium in salutem proximorum, et auxit ciuium
 amorem: pestis. semestri spatio duodecim mil-
 lia sustulit: vt vrbs ipsa importuosum quod-
 dam mare videretur, non tam propter corpo-
 rum nauium fractarum, quam propter homi-
 num stragem, vbique iacentium, hac tempe-
 state

state nouem e nostris proiecerunt se in fluctus
 vt alios ab æterno naufragio eriperent : sex
 merfi ex ipsis , tribus enatantibus quidem ,
 sed inuidentibus felicitatem illis , qui extre-
 mum posuissent spiritum in perseuerantia ope-
 ris, et ostensione Christianæ virtutis .

GERVNDENSE COLLEGIVM.

MIRABILIS e matutinis pomeridianif-
 que sermonibus ad populum fructus , vt
 annua confessio verterit in menstruam: et mor-
 talium quamplurimi sint venia mutati . Capi-
 ta doctrinæ Christianæ exposita a primoribus
 patrum nostrorum, præeunte Patre Prouincia-
 li, ciuitate admirabunda : et pudore suffusis,
 præ auctoritate magistrorum , illis qui doce-
 bantur . Obierunt duo patres diœcesim vni-
 uersam, et excitatus vsus sacramentorum . in
 vno oppido , cum e suggestu accusasset sacer-
 dos paucitatem communicantium, insequenti
 die festo accessere ad communionem sexcenti
 quinquaginta. pacificati dissidentes . peccan-
 tes correcti . ingressis nostris quoddam oppi-
 dum, diditus est rumor aduersus famæ illorum:
 metuebat scilicet demon procellam imminen-
 tem : sed cum breui veritas diluxisset, magnif-
 que beneficijs affecissent oppidanos , vt pauci
 fuerint , qui non se cum Deo reconciliarint, e-
 nanescente mendacio, duplicata gloria disces-

fere . Ceterum, cum qui erant in carcere, vt in anno aduerso frugibus, conficerentur fame, auctores fuere, vt designaretur aliquis stipi ostiatim emendicandæ : magnum victorum subsidium : et diuitum , vt liberaliter frumentum, argentumque suppeditarent , incitamentum, nec refecta solum illorum corpora cibo , sed etiam animi pane cælesti .

DOMVS PROBATIONIS TARRACONENSIS, et Collegium Balearicum .

TARRACONENSIS ciuitas nostri ordinis amantissima, ideoque studiosissima diuini cultus, auxit caritatem, cum in metu vicinæ pestis, Pater Rector vocatus in Senatum promisit nostrorum operam, vel cum præsentis periculo vitæ, nemini defuturam. grates a ciuibus actæ: quibus etiam persuasum, vt, quoniam pestis est ultio irascentis Dei, deleant peccata materiam iræ. cessabit enim punire parentis virga, si nihil inuenerit in filio, quod puniatur. duo coniugij nomine prætexentes flagitium, conuertere se ad honestatem . idem fecerunt mulieres nonnullæ impudicæ . coactum æs ad inopiam subleuandam . Quadragesima in perillustri oppido concionatus vnus, præclare multa instituit, restituitque . patrem, filiumque exercentes odia, qualia fere solent esse proximorum, implacabilia, reduxit in mutuum cõ-

cordiam: sic vt, cum veniam peteret supplex
filius, non sustinuerit preces mitigatus pater,
et in mutuos ruerint amplexus, oppido colla-
crimante.

IN BALEARICO magnus ad doctri-
nerinam, virorum etiam, mulierumque concur-
sus. huius, et concionum tanta vtilitas, vt vn-
decim sacerdotes confitentibus non satisfac-
ciat. noua Collegij ædificatio hoc anno cœpta,
(cum vetus angustum esset) sic vrgetur piorum
liberalitate, vt excitatis parietibus, prope et-
iam sit absolutum tectum. et tamen id
longum insulanic. insita cura morta-

lium animis, ea propere per-

ficiendi, quorum vti-

litate præce-

pere

S A R D I N I A.

EGVNT IN SARDINIA
centum duodecim. in Collegio
Sassaritano quadraginta duo:
triginta duo in Caralitano: in
Probationis Domo viginti: in
Ecclesiensi Collegio octo: to-
tidem in Algarensi. Duos cum abstulisset Deus,
submisit nouem.

COLLEGIVM SASSARITANVM,
et Caralitanum.

IN SASSARITANO, humanarum, di-
diuinarumque litterarum studia florent: et-
si humanarum quoque intra domesticos pa-
rietes institutum est Seminarium, vbi magistri
futuri informentur. Toto anno non in nostro
solum templo, sed in alijs quoque, populus pro
concione instructus: et consecuta ea morum
mutatio in plerisque, vt esset index rerum sin-
gularũ texendus. sed hæc vos existimare, quam
me scribere melius est. Deiparæ Congregatio
in eum numerũ excreuit, vt congeminauerit.

DE CARALITANO eadem diceren-
tur: sed tenebo institutum. Sacro die Circum-
cisionis, qui aperit annum, ad frequentem vi-
rorum cœtum feminarumque, in templo no-
stro,

stro, concionem habuit Episcopus Alensis, quamplurimis diuinæ pietatis atque erga nos beneuolentiæ notis, insignem. Diebus maioris ieiunij quattuor e nostris concionati in varijs templis.

DOMVS PROBATIONIS, ET
reliqua Collegia.

DOMVS angustia laxata. sacra supellex aucta, numerusque consentium.

IN ECCLESIENSI ternæ conciones diebus Dominicis, vt sileam alia tempora, habentur: mane prima luce ad inopem verecundamque turbam (etsi ditiores etiam non fastidiunt) vbi multum diei processit: et vespere, iam die consumpto. E supplicatione multiplex fructus.

ALGARENSI Collegio initium datum, primo lapide in eum ab infulato Episcopo sollemni more coniecto: ea res, quoniam alia quadam ex causa fuit etiam memorabilis, breuiter repetetur, vaticinatus erat vir quidam ignobilis, et pastoriciam vitam agens, Algarensi vrbi exitium ante diem tertium idus Nouembres: atque, vt sunt superstitiosi interdum animi, cum corripuntur metu, multis persuaserat: admonebat vates indicendas supplicationes, fundendas preces, aliaque, numini propitiando. sed verebatur Antistes leuitatis notam,

si ha-

si haberet fidem somnio hominis ignoti : aut
 incuriæ, si omnino negligeret : igitur medium
 consilium tenuit : hortatus est populum, vt ne
 peccando offenderet Deum, et veteres macu-
 las confessione aboleret . ineunte Nouembre,
 inter tonitrua et fulgura, ingens procella ef-
 fluxit, decussit nonnullorum ædes, et in his e-
 tiam partem nostrarum : nec deerant quæ la-
 bem minitarentur . pauebat iam tota ciuitas,
 et querebatur diuinum non credita cecinisse .
 lætabantur quidem nostri hoc timore conuer-
 sos multos ad pœnitentiam, superstitionem ho-
 minum, et credulitatem, vt nescio quæ somnia
 haberent pro oraculis, ægreferebant : adeunt
 Episcopum, orant ponendo primo lapidi Col-
 legij edicat diem illum (is erat festus Sancto
 Martino) quem exitialem rusticus vrbi prædi-
 xerat . verum dies, sereno cælo, et Sole illustri,
 inter superiores, et aliquot qui deinde conse-
 cuti sunt, turbidos, vanam fuisse prædi-
 ctionem hominis ostendit : auxit-
 que ciuibus lætitiã, dicitan-
 tibus, prænuntiationem
 exitij in initium rei
 salutaris fuisse
 conuer-
 sam .

331

P R O V I N C I A
C A S T E L L A N A .

DE HAC VNIVERSE nihil accepi:reperi computando (præter eos qui in Compostelano, de quorum numero nihil diserte perscriptū) socios quardringētos sexaginta duos. Vallisoleti in Domo Professæ, et in Collegio, quadragenos: in Numantino viginti sex: in Salmanticensi quinquaginta vnum: in Locroniensi, Segouiensi, Palentino, videnos octonos: in Montisregalis triginta tres: in Medinensi, Burgēsi que tricenos: octodecim in Ouetensi: in Probationis Domo Villagarsisæ triginta octo: in Bellimarenfi sex: in Pampelonensi quattuordecim: in Areualensi, quod nuper inchoatum, nouem: in Abulensi tredecim. Vnus confecit diem vitæ extremū. Adiuncti in Societatem vigintiduo.

D O M V S P R O F E S S A V A L L I -
foletana.

NVLLVM OFFICIVM a nostris defuit, in ijs, quæ sunt propria Societatis. confefsiones plurimæ: pacificationes utilissimæ: redintegrata inter coniuges concordia: multi diuino obsequio addicti. Deseruerat quidam

dam religiosorum familiam, in qua vixerat diu, inhæserat mulieri, quæ et facta ei mater trium liberorum: sed, Dei beneficio, opeque et consilio nostrorum, e veneficijs emerfus redijt ad habitum, et mentem priorem. nonnulli etiam sacerdotes, atque vnus diaconus, e vili ministerio, quo tolerabant vitam, inopia cogente, nostrorum auxilio erecti. cœnobita vnus, non solum permittente, sed ipsomet rogante Cœnobiarcha, traditus est nobis regendus. conciones omnino salutares: ex ternæ interdum, et quaternæ: tribus interim exceptis, qui pagatim concionabantur. adiuta etiam sacris sermonibus, vt multorum precibus satisfacere-
mus, Domicilia virginum. Carcer persæpe aditus, cum magno victorum, eorumque qui ad trirèmes, vel ad patibulum ducebantur, bono opera cuiusdam e nostris restituta piorum iurisconsultorum patronorumque Sodalitas pæne euerfa: eius munera subsidio solatioque victorum hæc sunt: bini per hebdomadas, recurrente vice, pransis explicant doctrinam Christianam: suscipiunt eorum causas: ægrotantibus succurrunt: adducunt sacerdotem causæ confessionis. Instituta altera in rem muliercularum, propter pauperiem formamque periclitantium: inuenti denique, eodem auctore, quorum onus professioque est inertem turbam, et incuriosam, diebus festis, ad sacrum, et Catechismum adducendi: ac cedit interdum verbis
pecu-

pecuniæ pondus, non leue incitamentum: iisdem nosodochia curæ magno cum fructu. Data etiam initia in hac vrbe Seminario Anglicano, auctoritate Catholici regis: eam ad rem perficiendam adiecerunt nostri consilio studium, et gubernandi laborem. Ceterum ad quattuor oppida missionses quattuor factæ: et in vno, sedatæ discordiæ virorum nobilium, quorum reconciliationem frustra inceptam omiserant multi pudore irriti conatus. Pellicem ablegauit vnus, cum qua sex annos vixerat turpi exemplo. Multorum subleuata paupertas. Nosodochij cuiusdam res et rationes, restitutæ, magno commodo ægrotorum. neque illud tacendum, quod in vna missione, iuncti indissolubili concordia Episcopus, Canonicique, qui antea dissidebant. At nos experti sumus largam beneficentiam nonnullorum. Quisdam iuuenis aureos nongentos: huius exemplum secutæ duæ, vna aureos trecentos, mille altera, et quingentos, testamento legarunt. hac pecunia redempti sunt census.

VALLISOLETANVM, NVMANTINUM, Salmanticense Collegia.

TRES IN VALLISOLETANO Theologiam docent: quinque humanioribus literis iuuentutem informant: magna vtrinque spes, et fructus. sed cum Collegij inopia plerisque

que nota esset, ad aliquot annos assignatum ve-
ctigal aureorum trecenum. Externi multi pijs
exercitationibus instructi. Sodalitas Virginis
magnum præbet vrbi specimen pietatis, cari-
tatis, corporis despicientiæ: cum obeunt my-
steria, cum dant operam valetudinarijs, cum
ter singulis hebdomadis Quadragesimæ cor-
pus affligunt verberibus in nostro templo.

E N V M A N T I N O nouem in vicina lo-
ca de more missi. Hebdomadaria hic quoque
per Quadragesimam terna diuerberatio: sed di-
scipulis, cum primoribus ciuitatis, alijsque, qui
exploratum venerant, communis. nexi in car-
cere adiuti.

A T S A L M A N T I C A E in visendis cu-
studijs publicis, præbent se comites multi disci-
pulorum, e prima nobilitate: habemus enim in-
uentum ad religionem valde propensam: ita
cum plures optarint varia cœnobia, tredecim
nostrum ordinem maluerunt. In varia oppida
excursiones quattuor factæ: concordati discor-
des: in vna trecentæ amplius confessionses ge-
nerales exceptæ: litanias beatissimæ Virginis
cum commendasset noster e suggestu, ita per-
mouit auditores, vt cum auide expeterentur
ab omnibus, quattuor millia exemplorum non
fatis essent.

LOCRONIENSE SEGOVIENSE,
et Montis regalis Collegia.

LOCRONII, urbem intra extraque opera compluribus nauata: apud Calaguritanos restituta odia, et ad frugem reuocati permulti. Expetuntur a Locroniensibus scholæ, earum vtilitate perspecta. Vnus reliquit Collegio moriens aureos mille: tantumdem fere pecuniæ alij sponte obtulerunt.

IN SEGOVIENSI circa moribundos plerumque operæ enituit: sed, et statuta pax inter equites, magna lætitia ciuitatis, quam pæne distraxerant. e discipulis multis, qui petebant Societatem, vnus voti compos effectus. breues aliquot missiones, et frugifera factæ.

IN MONTIS REGALIS vigent studia litterarum. Præter scholam de officijs Christianis, et alias, quibus pueri docentur, cœptum est curriculum Philosophiæ: auctus numerus discipulorum, vt iam numerentur mille trecenti: e quibus plurimi a primis vsque incunabulis puerilis doctrinæ, ad eam vsque scientiam, quæ apta est sacerdotio, se peruenisse lætantur. Iam quoniam, vbi præmia dantur meritis, ibi est æmulatio meritorum, indictum est cettamen ingenij, carminisque: plus quadringenta poemata extiterunt: et in maxi-

ma

ma corona, celeberrimaque pompa, donatis victoribus, reliqui excitati. in doctrinarum contentione, pietas non neglecta. complures contemptis honoribus, exuto amore cognationis, ut unum Deum sequerentur, reliqua posthabuere. Ceterum, et expeditiones aliquot dierum quinundenum susceptæ perutiles multis: tres, quæ mensem traxerunt, ut dierum numero, magnitudine fructuum antecellunt. penetrata oppida horrida atque inculta, et cultiores mores perdocti oppidani concionibus et exemplo.

COLLEGIVM MEDINENSE.

FRANCISCA MANSONA fundatrix Collegij mortua est: ea cum sibi finem vitæ adesse intelligeret, testamento cauit, ut annuus honor foundationis nemini mortalium haberetur, sed Dei genitrici: proinde offerretur cereus ipsius imagini, quæ colitur in nostro templo. quod cum fieri cœptum esset, illustri apparatu, in ferijs beatorum Petri et Pauli auxit frequentis vrbis lætitiâ, et sanctissimæ Virginis venerationem. oblata etiam a viro quodam nobili duo millia aureorum alienari soluendo. neque intermittitur ædificatio Collegij. Vnius obitum nostris compensarunt quattuor in Societatem recepti. Ceterum hic quoque, nostrorum labor in multorum commo-

commodis egregie versatus, finitæ aliquorum controuersia, et discordia, quarum affinitas ad plures pertinebat. pœna capitis nostrorum hortatu duobus remissa. cetera, etiam si non ponantur, ex recordatione superiorum annorum, nemini incognita.

COLLEGIUM BURGENSE, PA-
lentinum, Legionense.

BURGIS QVOQVE in componendis inimicitijs nostrorum opera fructuose defudauit. hoc enim præcipuum in Hispania curriculum industriæ, est tamen quiddam proprium Collegio Burgensi. Decretum est in Comitijs regijs, vt in præcipuis aliquot Hispaniæ vrbibus Mathematicæ explicentur: capita huius vrbis, quæ est Castellæ caput, (multi licet sese non offerrent solum, sed etiam inferrent) provinciam nostris detulerunt. ædificata schola in Collegio, ære publico: quo non iuuenes modo, sed et viri illustres, e tota vrbe confluant discendi cupiditate.

PALENTIAE vrbanae conciones, et excursiones anniuersariæ, quamplurimis profuere. commentationibus spiritualibus multum dedere operam cum fructu. Templi ædificatio aliquot ab hinc annis incepta quotidiana accipit incrementa.

LEGIONENSE Collegium auctum curriculum

Y

riculo

riculo Philosophiæ, numeroque discipulorum, multus omnium labor, et profectus: eorum præcipue, qui sub clientela beatæ Mariæ Virginis, est vrbs ipsa ad radicem montis, quem circum, supraque, imposita oppida frequentia: difficili quidem aditu, sed nihil imperuium caritati, ita præter duos missos ad præcipuum quoddam oppidum ieiunio quadraginta dierum, qui et se porrigebant in conterminos pagos, compendio animarum: duo alij amandati in montana et siluestria, lustrare oppidula, villas, pagos, ad diœcesin pertinentia: hoc magis copiosa messe, quo sementis laboriosior fuit. ex magna hominum multitudine quos excoluerunt docendo, nemo fere non purgavit generali confessione animum, excisis stirpibus vitiorum, quo facilius virtutum semina singuli exciperent, et vberiores fruges efferrent. instructi deinde Parochi ad custodiam agri commissi, ne aut oblimentur fata, aut inter fertiles segetes infelices auenæ succrescant. Nunc dicere de repressis simultatibus, ni viderer in hoc Collegio diutius immorari commemorandis rebus, quas in alijs cursim percensui.

OVETENSE, COMPOSTELLANUM, et reliqua.

OVETENSIS Collegij ædificatio, liberalitate Magdalenæ Vlloræ fundatricis, vrgetur

vrgetur in dies, et perinde speratur futurum ad diuturnitatem stabile, quam ad speciem incundum. nec minus belle creuit ædificatio spiritualis, in explicatione Christianæ vitæ, et doctrinæ. in carcere constituta Sodalitas aduersus periuria, et licentiam linguæ: restitutaque consuetudo pænæ collapsa, alternis saltem diebus, apparatus prandium ad pauperes mittendi. æque constitit missionum fructus: trium præcipue in tria oppida, toto ieiunio Quadragesimæ: in quibus illud non silendum, conglutinatam amicitiam duorum virorum nobiliū, qui infestissimis animis in mutuam perniciem ruebant.

EX COMPOSTELLANO plurimum operæ positum in rusticis adiuuandis: et quamquam incolarum plerique repentino Anglorum aduentu erant perterriti, auditi tamen a duobus bis mille de peccatis confessi. Duo alij obierunt saltuosa quædam castella arduo accessu, traductique homines ad rerum diuinarum cogitationem. ex ijs mille detexerunt crimina totius vitæ.

PAMPELONENSIS, Bellimarenfis, Abulensis Collegiorum, et Domus Villagarfiæ in exercendis muneribus Societatis communia: nec frustra repetenda. Qui Abulæ erant hoc amplius. patefactus diaboli dolus, quo adolescentem mirabilium concupitorem, et facilem inanibus irretierat, vt etiam specie san-

ctitatis multis imponeret.

AREVALENSIS principia recte habenti
 vtilis puerorum informatio, variorumque in-
 stitutio hominum, vt sciat vnusquisque quid
 deceat officium suum. in gratiam reducti mul-
 ti, qui inter se discordabant. exitum etiam in
 adiacentia oppida: itaque aucta pietas
 in vrbe, forisque, vr Ferdinandi Tel-
 li Gusmanij fundatoris, et ma-
 ior fiat quotidie beneuo-
 lentia, et libera--
 litas illu-
 strior.

134

P R O V I N C I A
T O L E T A N A .

COMPLEXA EST Domici-
lijs quattuordecim socios quin-
gentos vigintiunum. in Toleta-
na Professorū Domo quinquag-
inta septem: in Collegio Com-
plutensi duos supra centum: in
Madridiensi sexaginta unum: in Toletano quat-
tuordecim: in Ocaniensi viginti septem: vnde-
uiginti in Conchenfi: septemdecim in Talabri-
censi: in Placentino vndetriginta: in Securi-
tano quattuordecim: in Villaregiensi Domo
Probationis septuaginta: in Collegio Murcien-
fi quinquaginta: in Huetensi vnde uiginti: in
Bellomontensi vigintitres: in Carauacensi vi-
ginti. Naturæ concessere quindecim. Auxere
Societatem tres ac triginta.

DOMVS PROFESSA TOLETANA.

EQUATTVOR, qui e vita cessere, vnus
fuit Pater Alphonsus Deza, qui cum quin-
que fere annos, auctoritate magis quam impe-
rio, Domui præfuisset, grauissimo correptus
morbo, paucos dies decubuit, et occubuit. ne-
scias maior ne cura ciuitatem, nostrosque, eo
ægrotaute, an mortuo, dolor inceserit: fuit e-

nim is, cuius et vitam amor, et mortem luctus
 communis, insignem fecere. Ceterum ad no-
 stram ædem magnus pœnitentium concursus,
 vt diebus celeberrimis communicent ad duo
 millia. Vt in frequenti vrbe, euocamur ad æ-
 grotos quotidie. Nullus est deinde carcer, nul-
 la puerorum schola, nullum nosocomium, quo
 non sæpius hebdomada nostri subsidio mittan-
 tur. adiuti etiam qui agebantur ad supplicium.
 in præcipuis cœnobijs virginum cohortatio-
 nes habitæ: et earum confefsiones exceptæ.
 Doctrina Christiana sollemni more decanta-
 tur: explicatur pueris adultisque, diebus Do-
 minicis, in platea perampla: ad extremum ad-
 hibetur concio cum ingenti vtilitate. Toto e-
 tiam fere anno, sex e nostris sacerdotes obie-
 runt diocesim, cum labore peræque ac fructu.
 At in vrbe actum de remittendis iniurijs, de
 abigendis pellicibus, de vitijs exterminandis,
 adiutus sæpe diuini verbi pabulo, auditusque
 cœtus mulierum, quæ se emerferunt e gurgite
 libidinum. Pium Sodalitium, quod proxime
 diximus excitatum vtilitati eorum qui in car-
 cere attrinentur, quotidie et virorum numero,
 et magnitudine operum augefcit. hi super ce-
 tera id sibi studio ducunt, vt diebus festis ho-
 mines egentes ac sordidos adducant ad rem
 diuinam audiendam, quod alioqui facturi non
 videbantur. Alterum, virorum principum,
 et opulentorum Sodalitium non minus vtile,
 aliquo-

aliquorum obitu elanguerat: huius illud erat propositum, vt in peruigilijs Christi nascentis, et existentis ab inferis, obæratî nexique, re cum creditoribus composita, dissoluerentur: sed vnus e nostris oratio effecit, vt restituitur tur opus inceptum ad gloriam Dei: atque hoc ipso anno omnes debitores, cum satis esset factum eorum æri alieno, e vinculis emissi. qua in re non parum enituit benignitas Cardinalis Toletani. Dux Feriæ in nobis amandis fouendisque antiquum suum obtinet. is obiturus oppida ditionis suæ, vnum e nostris habere voluit comitem viæ, et socium laborum, in ijs quæ pertinent ad officium Christianum: nec consilium illius vanum, aut nostri sacerdotis opera inutilis fuit. Ex hac Domo, quod factum est quinque annis continuis, itum Quadragesima ad Pontem Archiepiscopi (oppidum est huius diœceseos) omnesque ad cælestem mensam rite præparati, et ad mutuam concordiam multi adducti.

COMPLVTENSE COLLEGIVM.

E CENTVM VIGINTI duobus, qui fructuose exerciti commentationibus Patris Nostri Ignatij, summæ spei adolescentes viginti sex in Societatem nostram adscripti. De publicis custodijs verbo instructis, confessione purgatis, menstruo conuiuio refectis: de

iisdem fere muneribus erga pauperes in xenodochijs, de doctrina Christiana, vicatim pagatimque tradita, de exercitationibus litterarijs, de ceteris denique officijs nostri ordinis, quæ dici possent, sunt cum annis superioribus communia. huic proprium, quod, vbi auditum est de obitu Patris Alphonsi Dezæ, qui multos iam annos sacram Theologiam in hac florentissima Academia summa cum laude docuerat, tanto cupido cepit omnes religiosorum ordines celebrandi eius exequias, vt communi parenti parentare velle viderentur. præ ceteris extitit studium Academiæ: nam et decreuit honorem patri amplissimum, et edixit omnibus, quos habet subiectos, contra iurisiurandi formulam commissurum, quicumque faciendo funeri non interesset. igitur conuenere in nostrum templum, qui dabant operam litteris, ex omni aetate atque ordine, quanta non alias multitudo, et ipse Gymnasiarcha stipatus nobili Professorum et Collegarum corona, tantum cum pompa, et significatione maestitiae, vt religiosum licet hominem, et absentem mortuum, profecuti sint ijs sollempnibus pietatis, quæ tantum debentur extinctis in ipso munere docendi. Sed memoria Patris Alphonsi, vsque in antiquorum ingeniorum comparationem euecti, constituebat illum præsentem ante oculos omnium, et ius fasque videbatur cunctis, vt lacrimis non minus, quam laudibus debitis desiderium

rium commune testarentur . Sed a pompa vocor ad pompam , a tristi ac funebri , ad festam lætamque : ad eam , qua Sancti Didaci circumlatæ reliquiæ celebri spectaculo . Ornata erat vrbs tota ad imaginem templi , semper quidem et alias frequens , eo autem die ita referta omni hominum genere , e locis circumiacentibus , vt vix capere posset . qua ferebantur reliquiæ , spectacula multa , ac subita meniana erant edita , sedes nobilium : nec minus disposita altaria per vias , pulcherrimo ornatu , vbi intetquiescerent , qui ferebant . auxit venerationem diei pompæque Philippus rex , cum filijs , et sorore Augusta : erat ipse cum suis in tabulato præcelso , contra altare , materia pretiosum , et lucens face plurima , quod struxerant nostri : qua longe porrigebatur paries , vestiebatur regali peripetasmate , super quod extensa carmina multigena , argumentum rei , et legentium oblectamentum . Congregatio Deiparæ constituta anno superiore in Collegio nostro , in dies fit melior atque auctior : aucta etiam nostra domus , et supellex templi , atque ædificatio suburbana . sed hæc omitti possunt : illa non debent , quæ effecta , cum Dei auxilio , in excursionem frequenti ad oppida vicina : quamquam hæc quoque cum modo . Consaburo vrbs est Carpitanorum peruetus et clara , beatum Gregorium Ostiensem Episcopum , cuius viuentis mortuique experta est sæpe patrocini-
tela-

telarem habet : ipsius die anniuersario vocatus est vnus e nostris ad concionandum, tanto concursu hominum, vt cum intra templum, capax licet et amplum, plurimi non admitterentur, suggestu posito in limine concionari debuerit : et secutus tantus animorum motus, vt sacerdotem cuperent apud se versari ad aliquot menses: verum discedendi necessitas vrgebat. Pridie Ascensionis Dominicæ ad oppidum venit, Manzanares vulgo appellant : erat in hoc oppido, cum curiales dissiderent a curione, a clericis monachi, optimates a popularibus, tanta animorum voluntatumque distractio, vt discordantibus membris, nihil aliud timeres nisi corporis interitum. triduum hic posuit pater, et adiuuante Deo auctore pacis, flexit omnes ad concordiam : atque ex mutuo nexu diuersitatis effecit complexum insolubile. Hinc profectus in alterum oppidum (Vallem rupium indigitant) comiter et officiose admodum exceptus est. et propius aberat dies Pentecostes: verum, tantum tenebat oppidanos desiderium audiendæ concionis, vt feria quinta priore, fuerit habenda, tanto in hominum cœtu ac silentio, vt nec similem vmquam attentionem concionator, nec populus ipse viderit frequetiam. par extitit fructus. Confirmatum Sodalitium, institutum anno, ab eodem sacerdote, et Mariæ Virgini sacrum. sodalium porro munus est intendere animum in salutem proximorum, propria

pria non neglecta . multorum præterea amicitia reconciliata bono publico : et aliquot mulieres ita conuersæ ad pudorem, deserta nequitia, in qua diu habitauerant, vt admirabile sit, quantum lumen virtutum ex illis tenebris enituerit. Cum sesquimensis in hoc oppido noster esset commoratus, Almagrum se contulit. Almagrum oppidum est Oretanorum, frequentia ciuium, et soli vbertate inclytum, et caput militiae Calatrauensis : hic quotidie sermo habitus ad populum : bis hebdomada explicatae quaestiones de officijs Christianis: diebus festis tradita capita diuinæ legis, alliciente cantu . instituta piorum Sodalitas, cui a præcipua Christi corporis veneratione cognomen est: eius cura mensura Octouirum est, quattuor e Clero, rotidem e plebe : nec credibile quanta fuerit omnium lætitia, quo primum die indicta supplicatio nouæ Congregationis. Narrari hic de excursionibus alijs eiusdem sacerdotis, complura possent . sed nos breuitatem sequimur, perstringentes fere communia, sed tamen necessaria non omittentes.

MADRIDIENSE COLLEGIUM

et Ocaniense .

MADRIDI I habitæ conciones in sacello regio, sacrarumque cœnobio virginum

ginum nudis pedibus incedentium (vbi Maximiliani soror Augusta) et nostro in templo, alijs denique locis, quo nostri vocantur: nec verbum vacuum reuertit ad dominum. vitæ emendatio in multis, generalis etiam confessio, et frequens Eucharistiæ perceptio, secuta est. mulierculæ aliquot meretricium cum cœnobio matrimoniove mutarunt. reliqua cum alijs annis communia.

A T O C A N I A E sacerdotis cuiusdam in adiuuandis proximis virtutis indefessæ, funus quam maxime potuit popularibus studijs concelebratum est. Domi forisque conciones frugiferæ. institutione fidei, præeunte cantu, et præmio consequente, formati pueri rudesque in foro frequenti. virgines multæ angustias cœnobij opulento coniugio præoptarunt. Puerorum virtus nostris magistris adolescit. auxit cupiditatem discendi elegans drama splendendumque, datum per eos in publico, magna spectantium gratulatione. Reginæ Angelorum Sodalitia duo, virorum, adolescentiumque, et studio et numero crescunt. De adolescentibus hoc addam: lætum esse ciuibus, gratumque, cum matutinis sacris ad ostensionem sacrosanctæ hostiæ, calicisque salutaris, nudato capite, reiectoque pallio, expediti extollunt accensas faces, in morem regiæ cohortis: ex his nonnulli in varios religiosorum ordines se contulerunt. Conuictorum, quorum domicilium adiunctum

ædibus

edibus nostris, minor quidem frequentia hoc anno, sed maior industria fuit. Adulta ætate, nostrorum Seminarium qui in Prouincia ad humanitatem informantur, in hoc Collegium translatum est: atque eorum profectus expectationi respondet. Ceterum, quoniam Ocania cingitur quasi corona nobilium oppidorum, nisi frequenter nostri in paratum agrum et fertilem, diuini verbi semina iecerunt.

COLLEGIUM MVRCIENSE
et Carauacense.

IN MVRCIENSI Collegio placuit figi domicilium Theologorum. et iam sedecim censentur. nec deseruntur studia Latinæ linguæ. Bacchanalibus data est Tragœdia apparatus et magnifica, beatæ Ursulæ, et sociarum vndecies mille: sub idem tempus, vnus ex illis virginibus caput in templo nostro collocatum. Sacrum instrumentum auctum: et spes est Collegij rerum meliorum: nunc enim premitur ære alieno. Cum inimicis in gratiam, et cum Deo, nostris adnitētibus, rediere nonnulli. admirabile spectaculum prabuere duo facinorosi homines damnati ad mortem: ijsi consilio auxilioque nostrorum, tanta lacrimarum vi, propter recordationem Dei offensi, tanta rursus lætitia, propter debitam scelerum poenam imminentem, gradiebantur ad
suppli-

supplicium, vt alacritate subeundæ pœnæ voluntariam pœnitentiam testarentur. Piorum cœtus, in procuratione xenodochij et carceris suscepta vtiliter perseuerat, eamque ad rem vtitur ope nostrorum. singulis mensibus nexi confessione purgantur, recreanturque Angelorum pane, mox etiam conuiuio frugali.

CARAVACAE in erudienda iuuentute, pueritia instituenda, audiendis, adiuuandisque ægrotis, obeundis pagis, opera fructuose impensa.

BELLOMONTENSE COLLEGIUM.

SCHOLAE QUATTVOR, discipuli amplius sexcenti, plures futuri, si aut annonæ, aut disciplina nostrorum laxior fuisset: at nostri instituti est, vt non numerentur auditores, sed æstimentur: pluris enim est paucitas astricta legibus, quam multitudo licentia impunita. Et huius tamen paucitatis non exiguus fructus. Existit ex ea Sodalitium Deiparæ, religiosorum rudimentum hominum, siue incrementum. Præpositus quidem Franciscanæ Prouinciæ Seminarium suum appellat gymnasium nostrum: e quo, vno anno, accepit adulescentes viginti: vnus in Societatem adscriptus: nec desunt alij qui eodem desiderio tenentur. Ceterum reliquo etiam oppido opera data: octo sacerdotes destinati audiendis confessionibus.

fessionibus Quadragesima : ex his vnus totius
 vitæ sexaginta amplius accepit. de fructu om-
 nium, etiam me tacente iudicari potest . Lu-
 panar, magna perniciēs oppido non ita ma-
 gno, noſtrorum admonitu ſublato, difficili
 admodum principio, ſed non improſpero fine.
 cuſtodie quorundã beneficio ſubleuata: adiuti
 ſuſpēdiarij ſubſidio ſolatioque noſtrorum . Cũ
 omnia fluerent ex ſententia, mors interceſſit
 Domine Franciſcæ Pontie a Leone fundatri-
 cis noſtræ, quæ illuſtri loco nata, virtutũ expe-
 rimentis, et nobilitatem generis, et infirmita-
 tem ſexus, ſupergreſſa eſt . omnes illa procos
 exoſa, propter Chriſti amorem, virginitatem
 ſeruauit: tantaque patientia, et robore mentis,
 vix intermittentes languores corporis, et an-
 gores animi tulit, vt admirationi eſſet. mortua
 eſt cum annum ageret trigefimum: reliquit no-
 bis annum cenſum aureum millenum, oliueta
 præterea duo, et tria vineta non inculta, atque
 in his fundum ornatum inſtructumque, cuius
 ſupellex, etiam ſoluto ære alieno, mille aureis
 æſtimatur . funere magnifico eius corpus ela-
 tum ſepultumque eſt, vniuerſo ducente Clero
 cum precibus, Belloque montenſi Senatu, et po-
 pulo, non ſine lacrimis perſequēte. Nouem dia-
 les fuerunt exequiæ, et per dies ſingulos con-
 cio in noſtro templo, honori mortuæ: nec ma-
 gis ſolatio ſuperſtitum, quam æmulationi po-
 ſteriorum: eius enim exemplum ſecuta alia no-
 bilis

bilis virgo, post suam, ac sororis mortem, legavit magnam pecuniam alendis adolescentibus, qui dare operam litteris paupertate prohibentur.

COLLEGIVM HVETENSE.

INEVNTI IVLIO sex e nostris ad animarum messem profecti, suos manipulos retulerunt. Sedatae lites, odia composita, plebs rusticana Christianis initijs instructa. Quodam in oppido vir accepta alapa ita exarserat, ut dicitaret iracundiam non nisi sanguine posse restingui: at eam sacerdos molli sermone ita infregit, ut ipsemet ultro accideret ad illius pedes, cuius ultionem meditabatur. In altero vir reductus in gratiam cum Parocho, a quo periculose dissidebat. Rursus in alio vnus erat ita infestus infensusque Curioni, ut pestifero mendacio accusaret illum violatae confessionis: atque id eo animo, ut eius exemplo ceteri a confitendo deterrerentur. hunc quoque ita placavit Deus, vno e nostris interprete, ut petierit veniam multis praesentibus: et retractatio criminis in satisfactionem cesserit. Vxores duxerant duo inuitis parentibus, propterque eam causam inter illos irae ac rixae: sed hi etiam nostrorum opera reconciliati. Mitigatus similiter sacerdos, qui vnum iam annum cum quodam e ciuibus gerebat inimicitias plurimam

quam ciuiles. Ceterum, vt aliquid de vrbe ipsa. Scholastici omnino quadringenti, pluris fructu, quam numero faciendi. ineunte anno recitata oratio perelegans ad eos excitandos, exeunte, data comœdia, admirabili artificio, augendæ pietatis. Instituta etiam Congregatio sacerdotum magno delectu: ex ea speratur fructus, si ad Romanã aggregetur *præcipue*, quod flagrante studio contendit.

SECVRITANVM, PLACENTINVM,
Talabricense, Collegia.

EX SECVRITANO egressi socij in vicinos pagos: et fuit pretium egressus. In quodam oppido constituta Sodalitas, cuius cura et industria in Eucharistiæ cultu. primarij duo viri discordes pacificati.

NEC MINVS laboratum in Placentino. Dum excurrunt nostri, mulieri, quæ voluntaria morte subtrahere se properabat atrocitati mariti, persuasere, vt retineret vitam, seseque cum illo reconciliaret. Duo item, priuata odia, e quibus magni tumultus metuebantur, publicis vtilitatibus remifere. quod et impetratum a duobus alijs paribus, eodem euentu.

TALABRICAE grauis peste, et contagione annus, morbo nostros affecit, eisdemque materiam attulit opis afferendæ laborantibus. et vtroque tempore eorum religio spectata est, Ter ad varia loca sacerdotes dimissi, ad ea

præsertim, quæ hæctenus inculta: et spem affert
 seges vberissimi prouentus: ea ne luxuriet, tem-
 pestiua repetitione prouidendum est.

COLLEGIVM TOLETANVM, ET
 reliqua.

IN TOLETANO Collegio Scholastico-
 rum disciplina et pietas efflorescit: multi se
 in portum religionis contulerunt, ventos alij
 ferentes expectant. itum frequenter a nostris
 ad ægrotos, in publico valetudinario, domive
 decumbentes. cum sacerdos egressus esset do-
 mo, causa negotiorum, euocatus repente est
 ad hominem moribūdum, quem vox sensusque
 defecerat, dat se ipse in preces, Deum orat tan-
 tisper ad se redeat ægrotus, dum prospiciat a-
 nimæ. exauditus est. experrectus æger muni-
 nit se Ecclesiastico omni instrumento, demum
 placidissime obdormijt. Sodalitium beatissi-
 mæ Virginis, quod pæne consenuerat, insta-
 ratum est vnius e nostris concionatoris indu-
 stria, tam lætis incrementis, vt fere præstiterit
 exaruisse, quo tam feliciter reuiresceret. habi-
 ta est eo die opportuna concio in templo, cuius
 parietes decorabantur carmine, sericoque
 apparatu pulcherrimo.

CONCHENSE COLLEGIVM tum
 domi erudienda pueritia litteris, Christianis-
 que elementis: quod sit læta ciuitate, celebri-
 que pompa: et quattuor mulierculis e turpiore
 vita

vita collectitia stipe honeste collocandis (vt duo aureorum millia dominis restituta, aliaque similia, mittantur) tum etiam foris, non inutiliter laborauit. In Celtiberiæ finibus populi sunt, re non multum ab nomine abludente, Infatuatos appellant. ita locorum asperitas hominum quoque ingenia efferauit. rarus apud eos sacerdos: religiosorum ordo fere nullus: ignotum omnino nomen Societatis. rogante Episcopo Conchensi, ad cuius procurationem pertinet, duo e nostris eo destinati, alloquio cōgressuque, cum partem temporis nullam ab ijs adiuuandis sibi vacare pateretur, breui ita profecerunt, vt ex feris immanibusque mites redderint ac mansuetos. Igitur auditæ conciones: anide cōfessio vsurpata: percepta religiose Eucharistia a multis: nec quicquam sine lacrimis: grates quippe agebant Deo, cuius beneficio tantam emerſi e tenebris illata luce latabantur.

VILLA REGIA Tyrones informat, perficit veteranos: vtrumque magna diligentia: frequenti enim exercitatione non languescunt otio, et comparant se ad assiduos labores in vinea Domini tolerandos. Schola puerorum et vtilitate crescit, et numero. Vocamur etiam ad oppida vicina, non sine fructu. Ceterum Fundatrix nostra adhuc superstes, aucta re domestica domoque, cumulauit suam erga nos beneficentiam. nostrum est gratias illi apud Deū agere, et fateri beneficia, quæ accepimus.

PROVINCIA
BÆTICA.

LVIT IN quattuordecim Do-
micilijs socios quadraginta-
duos, supra quadringentos.
In Hispalensi Domo, et Cordu-
bensi, Granatensique Collegijs,
sexagenos: in Collegio Hispa-
lensi sexagintaquattuor: in Montelano septua-
ginta: viginti septem in Vaezano: in Malacen-
si, et Xerensi videnos: in Marcenensi, Gadita-
no, Triguerensi, duodeuicenos: in Sedibus Ecci-
zensi, et Cacorlana quaternos: tres in Vbedana.
Sedecim participes Societatis effecti.

PROFESSA DOMVS HI-
spalensis.

ET SI SVVS EST nostrorum fructus in
ipsa vrbe, ita vt plurimum, duo tria que ho-
minum millia participent cælesti cibo: bona ta-
men pars colligitur e pagis propinquis: nam,
et in multis vsurpatur pietas desueta ex longo
interuallo, et in aliquibus inneterata vitiorum
consuetudo abolescit. illustris porro Ossunen-
sis missio fuit: in ea positus sesquimensis. Ca-
techismus in foro exponebatur, et in templo:
vtrouique admirabili concursu: pœnitentium
nume-

numerus tantus, vt opera cum die incepta, ad
 multam vsque noctem perduceretur: et adhuc
 inauditi aliquot relinquerentur: eorundem
 tanta vis pœnitendi, vt nullam recusent pœnæ
 fœneritatem: ita nouis Christi militibus, cili-
 ciorum fuit, et flagellorum armamentarium
 instruendum. fructus non solum labori nostro-
 rum, sed etiam voto par fuit. reconciliati
 plurimi: et sub ipsam concionem, lætante au-
 ditorio, non pauci: pagellæ aleatoriæ, librique
 obsceni offerebantur sponte, vt igni traderen-
 tur. nocturni lasciuiores cantus in pudicos
 piosque mutati: caute deinde, et sapienter pro-
 uisum, ne incepta adeo salutaria post nostro-
 rum abitum euanescerent. Ceterum vrbs ipsa
 omnem lapidem mouet, vt obtineat Collegij
 foundationem.

HISPALENSE COLLEGIVM.

DECVRRI cœptum hoc anno studium
 Dialecticum: septuaginta amplius sunt in
 cursu: lætum ingressum lætorem fecit sua præ-
 sentia Gaditanus Antistes: datum specimen
 persape Theologiæ, Philosophiæ, Rhetoricæ,
 ingenti plausu: in templo maximo incitandis
 ingenijs studiosorum præmia bis publice data:
 e quibus nostri discipuli magnam partem ab-
 stulerunt. ipsi porro octingenti. Rosarium quo-
 tidie, et litanias sanctissimæ Virginis recitant

genuflexi, in gymnaſio, magiſtro præſente . neque intermiſerunt uſurpationem flagellorum per Aduentum, et Quadrageſimam . aliquot ſe in varijs religioſorum familijs, quattuor in noſtra, diuino obſequio manciparunt . Sodalitij Parthenij leges nuper ab vrbe tranſmiſſæ religioſe ſeruantur . Magnus etiam non ſolum in ſtudijs litterarum, ſed in adiuuãdis etiam proximis, ardor animi, impetusque noſtrorum. Nautica turba, et inops, docentur a Theologiæ ſtudioſis capita legis Chriſtianæ . quod etiam factum ab vno ſacerdote quotidie in varijs ludis, vbi pueri inſtituuntur . Diebus feſtis conueniunt in Collegium viri circiter quingenti, qui interrogantur docenturque de rebus cognitu neceſſarijs . Salubre multis inuentum : quo et peccata vitantur, et vinculo quodam coniunguntur animi conſluentium : ſic, vt vbi aliquis ex eo numero emoritur, quamuis tenui ac paupere cenſu, ab omnibus efferatur, iuſtoque decoretur (quo alioqui fortaiſſe cariturus erat) honore ſepulturæ .

C O R D V B E N S E, E T G R A N A T E N S E Collegia .

NON NOVA EST, ſed tamen magna, pietas diſcipulorum Cordubenſium (cenſentur ſeptingenti quinquaginta, in quibus Parthenij excellunt) ſiue in uſu ſacramentorum, ſiue in exercendis muneribus caritatis . tanto
maius,

maius, vt par est, apparet studium nostrorum. Ex ijs, qui dant operam Theologiæ, diebus Dominicis, aliquot adeunt Paræcias, de more explicantes pueris summam religionis. quod etiam circum compita, ab iisdem, et in carcere, sedulo efficitur. Sacerdotum duorum quadrimestris expeditio magnas utilitates attulit oppidis multis, pagisque, quos percursauere docendo. Ceterum ante diem vndecimum Calendas Octobres, circiter meridiem noctis, orta atrox tempesta, cum sæuo terrore fulminum, impetuque ventorum, magna calamitate affecit prædia suburbana, deiecitque turrim Collegij cum ære campano: quæ, et subito casu incubans fornici cuiusdam sacelli, cum concussit minuitque. At ciuitas miseratione commota largam contribuit pecuniam damno resarciendo.

GRANATENSIS gymnasij exercitationes litterariæ ab accommodato dialogo repetitæ. Domi, decem e nostris priuatis scholis informantur ad studia humanitatis, ipsi videlicet mox magistri futuri: incumbitur etiam ad lucra animarum: mane, diebus festis, obeunt nostri capacem urbem, et infimam plebem occupatam nihil agendo, opportune importune instantes, compellunt intrare templum audientæ rei diuinæ: exeunt et a meridie, vt erudiant indoctos, quos adducunt deinde ad templum numero ingenti: ingressos excipit vnus accom-

modata cohortatione, seu narratione pij exempli. sunt, et parati sacerdotes, qui dent aurem confitentibus: et fratres nostri, qui cogitantes confessionem præparent ad recte confitendum. datur etiam opera in valetudinario decumbentibus. Hæc inter, tres profectioes susceptæ: de quibus ordine aliquid dicendum. Itum est Oscam: nomen est vrbis antiquæ: vbi sunt commorati ad dies quinquaginta, concionando, audiendo dies noctesque continuato labore, Catechismum docendo, nosocomia, et custodias publicas inuisendo, discordes pacificando: quod postremum opus, quo desiderabatur magis, vtilius fuit. Percursa etiam a sacerdotibus duobus septem castella, vicique huius ditionis: bimestre spatium fructu superante: et præsidio multis subsidioque fuere: in his cuidam, qui finem miseriarum præcipiti in puteum corporis iactu querere cogitabat: quamquam profuit quoque, vt liberaretur ab infania, auxilium beatæ Annæ, quam in magno curarum æstu suppliciter inuocabat. Puella probri infumulata, ita crimen Christiano animo tulit, vt ignosceret eius auctori: illam sibi dicentis speciosam fore vltionem, si daret operam, vt vita refelleret maledictum. Denique adita castella Granata, inædificata montibus, Maurorum olim receptacula, nunc Christianorum quidem domicilia, sed rudium adeo, vt elementa nostræ religionis omnis ætas sexus-

que

que pariter ignoret: septimo quoque aut octa-
uo mense, interesse contingit rei diuinæ: se-
mel anno concioni: raris vtuntur Parochis,
qui, et ipsi indigent magistris. exceperunt no-
stros benigno vultu: et quamquam in docendis
illis, ac dedocendis, super ceteras difficultates,
rerum inopia laboratum est, tamen magnitu-
do vtilitatis fallebat sensum laboris. excursio
bimestris fuit: nec obiri potuere omnia oppi-
da, seu quoniam ipsa multa, siue quia immine-
bat hiems, insuetis corporibus vix ferenda.
amorem suum erga nostros demonstraerunt
maxime oppidani in eorum discessu: cum con-
fusus vocibus flentes orarēt reditum maturio-
rem. Ceterum Granatæ deterriti quidam a vi-
ro innocente flagitij inculando, quod supra bo-
num atque honestum facere decreuerant. De-
nique eo die, quo pro concione enarratur hi-
storia Mariæ Magdalena in pœnitentiam ver-
sæ, tetigit Deus mentem mulierum aliquarum
ambitiosæ pulchritudinis, vt eius exemplum
sequerentur. abiecit vnus propositum interfi-
ciendæ vxoris: nec defuere in templo, qui odiū
se deponere testabantur mutuis amplexibus.

MONTELANVM, VAEZANVM,
Malacense, Collegia.

IN MONTELANO genus quoddam fe-
bris, quæ vulgabatur contactu, incidit in ple-
rosque

rosque nostrorum, neque vllum extinxit. Consuetudo prælegendi e pijs libris aliquid vespere diebus festis in externorum conuentu, non intermittitur. In quodam oppido quadragintadialis expeditio, importunas consuetudines abolendo, illicitas pactiones rescindendo, eos qui tenentur in carcere, adiutando, perutilis fuit. Multi e nostris discipulis in diuersis cœnobijs religionem complexi.

EX VAEZANO etiã missionses vtilis factæ. At in vrbe, Aduentus, Quadragesimæque singulis hebdomadis, quarta quaque sextaque feria ad nos discipuli Academiæ publicæ confluunt, corpori flagris affligendo: iisdem duobus e nostris hortatoribus, et ducibus, diebus Sabbati adeunt carcerem, vt vinctos subleuent solenturque. excursionses suburbanæ breues, sed fructuosæ fuere.

MALACENSI oblata materia declarandæ caritatis. Quo enim tempore classis Hispaniensis, naufragio facto, ferebatur Oceano, delatæ huc sunt naues Neapolitanorũ duæ, turribus ac tabulatis alleuata: in speciem castellorum: morbidi milites, et rerum omnium egeni, vtraque vehebantur: tum nostri, omni eorum procuratione suscepta, partem ad Collegium ducunt, partem ad valetudinaria, et ad piorum domicilia: dederuntque operam, præparantes quod erat futurum vsui ac rebus ægroantium, vt nihil eis deesset: ita bre-

ui omnes conualuere: prosperum deinde nacti ventum, soluere in Italiam de acceptis beneficijs nobis gratias agentes. suam etiam benignitatem ciuitas ipsa in ædificatione templi Collegijque ostendit.

COLLEGIUM MARCENENSE, Gaditanum, Triguereuse, Xerense.

DE MARCENENSI, Gaditanoque, præter vsitata, illud vnum dixerim: ex vtroque binas profectioes ad numerosas binas ciuitates cum fructu extitisse.

IN GADITANO, graui periculosoque morbo correpti multi, Dei beneficio, euasere. excurrere interim in oppida vicina concionabundi, et inueterata aliquorum odia, qui multis abhinc annis, non mutuum modo colloquium, sed etiam aspectum vitauerant, restincta. Vnus qui notam falsi criminis cum ferre non posset, ter collo restem circumdederat, vt infamiae remedium a laqueo impetraret, ad meliorem mentem reductus. Ceterum, cum caritas annonae sollicitam haberet ciuitatem, pauperes laborantes fame, sacerdos pro concione commendauit: ipse dein, cum exisset facturus periculum ciuium liberalitatis, permultum frumenti corrogauit paupertati sustentandae. Pueris elementarijs in hoc Collegio et Marcenensi nauatur opera diligenter. nec est paruus labor in tanta strepentium multitudine. in Marcenensi

cenensi scilicet quadringenti: ita plerumque cum indulgentia non est intellecta, adhibenda seueritas, vt sentiatur: qua tamen in re, tenerum non infirmatur æuum, sed informatur ingenium.

DE XERENSI intelligi possunt eadem, etiamsi non dicantur.

ECCIZENSIS, CACORLANA,
Vbedana, sedes.

ECCIZA vrbs est Bætica frequens, et opulenta, inter primas: Astygin antiquis dictam volunt: in hac, cum templo carerent nostri, diuque vsi essent alieno, vt liberarent Parochum molestia, domi suæ ad tempus fecere, cui esset nomen a Sancto Fulgentio, quo Ecciza vrbs suo olim Episcopo gloriatur. et est, vt nunc quidem, angustum, instructum tamen, et accommodum vsui nostrorum. hoc ita acceptum fuit ciuitati, vt super oblata munera, voto se obligarit, quotannis diem anniuersarium ita celebraturam, vt sollemni pompa veniatur ad templum. Ceterum, cum indituri essemus sacrosanctam Eucharistiam in tabernaculum, idque facere vellemus priuato officio, non est permillum: indicta communis supplicatio, et celebris, qualis visitur festo die sanctissimi sacramenti: omnesque religiosorum ordines, prosequente vniuersa ciuitate, confluxere ad nos, mirabi-

mirabili gratulatione: ciues præterea a Catho-
lico rege, ex publico agro, ad quadriennium
impetrauit tantum seponi, quantum satis sit
ad conficiendos millenos aureos, adiuuanda
ædificationi Collegij.

CACORLANIS nimium longum vide-
tur, dum sedes mutetur cum Collegio; et iam
rex facultatem cōcessit. quam ad rem multum
profluere commendationes, et vota vicinorum.

NEC MINVS Senatus Populusque Vbe-
danus ampliorem nostrorum numerum expe-
ctat: egerunt cum Iacensi Episcopo de vrgendo
negotio: is ad quinquennium septena millia af-
signauit. ac uere ciuium studia nostri magnitu-

dine officiorum: neque enim alijs artibus

retinetur, quam quibus ab initio

parata est, populorum

beneuolen-

tia.

P R O V I N C I A
P E R U A N A .

VO PRIMVM ANNO an-
nalescribere cœpimus, resque
duorum annorum octogesimi
sexti septimique coniunximus,
anno videlicet abhinc tertio,
non paruus a me labor susce-
ptus est in explicandis capitibus, quæ non e di-
gestis commentarijs, vt fert consuetudo, sed ex
multarum exemplis litterarum, fuere confi-
cienda. Nunc distinctius accepi res anni octo-
gesimi septimi: annorum præterea duorum con-
sequentium, octaui et noni: de quibus iunctim
scribemus. Ac de octogesimo quidem septimo
non repetam, quæ sunt clare perscripta: si quid
esse videbitur, quod afferat maiorem lucem
narrationi, seu voluptatem audientibus, addi-
to breui admonito, ne lateat quod agitur, suis
locis reddemus: sed, meo more, simpliciter tan-
tum, vt res ipsa intelligatur. igitur, ab hac velu-
ti præfatione, rem ipsam aggredior.

LABORARVNT in Peruana Prouin-
cia, posteriore anno: recentiore enim nume-
rum magis animus audire expetit: sex Colle-
gijs, Residentijs tribus, tribus item Missioni-
bus, socij centum octoginta nouem. In Colle-
gio Limensi cum adnexo Nouitiatu octoginta
septem:

septem : in Cuschenſi tres et viginti : in Potofi-
no, et quod proxime acceſſit, Chitenſi, terni-
deni : in Arequipenſi duodecim : decem in Iu-
lienſi : in Sancti Iacobi duo : in Miſſione ad San-
ctam Crucem quinque : in Tucumana tres : to-
tidem in nouo regno Granatenſi . Priore anno
demortui ſex . Poſteriore decem . Illo, in eorum
vicem ſubſtituti viginti quattuor : hoc vero, no-
uem . Sed auxit numerus ſubſidio ſociorum ex
Hiſpania venientium, qui omnes incolumes la-
tique Limam appulerunt, peruigilio beati An-
drea : tribus exceptis, qui Carthagine flexe-
runt in Granatenſe regnum : et quodam alio,
qui cum Panamæ remaſiſſet, paulo poſt morte
ſublatus eſt . In hac porro nauigatione, ſiue in
nauī ipſa, ſiue, cum aduerſa tempeſtate quie-
ſcendum fuit, in aliqua terra, excitandis ad Dei
amorem, erudiendis que conuectoribus, remi-
gibusque, verbo et exemplo, noſtrorum indu-
ſtria et vigilantia, quæ debuit : diceres Colle-
gium, et puſillam urbem vna nauigare : ita di-
ſtributis temporibus, muneribusque, diuiden-
te horas nautico ſigno, nullum fere prætermi-
tebatur, quantum patiebantur anguſtiæ loci ac
temporis, quaſi urbanam erga multitudinem,
officium noſtræ Societatis . ad Dominicam in-
ſulam cum claſſis applicuiſſet, nauæque, quan-
tacumque quiete temporis ſimul corpora reſi-
cerent, animosque longa nauigatione defatiga-
tos, noſtri in littorē plicalitem aram expoſue-
runt,

runt, vbi vno sacrificante, communicarunt ceteri, insigni prorſus ſpectaculo. nemo enim aſpiciebat, quin cogitaret, non ſine lacrimis, immaculatam hoſtiam, et incruentum ſacrificium of ferri Deo, in illo tractu, vbi truces homines ac feri, luporum animos et inexplebiles ſanguinis habentes, ipſorum etiam barbari barbarorum, humanis corporibus veſcerentur. Carthagine, a matrona quadam nobili et opulenta, ægre et cunctanter, nec niſi Prætoris iuſſu excepti ſunt: apud eam cum eſſent, ita emollierunt immitem animum mulieris, comitate et alloquijs officia prouocantes, vt recedentibus non ſolum recuſaret omnem mercedem domus conductæ, ſed vltro cunctas opes, ipſumque adeo filium puerum optimæ indolis quem habebat vnicum, Societati offerret. Atque hæc vniuerſe. Nunc ſingula perſequamur.

COLLEGIVM LIMENSE.

A MAXIMO HVIVS Prouinciæ Collegio quaſi a capite ac ſeminario, plurima in proximorū ſalutem officia extitere: multique e noſtris, ſacris ordinibus initiati, ad adiuvandos alios in varijs locis, vt ſuccederent veteranis nouitij, feſſis integri, de more ſubmiſſi, ac ſedecim quidē anno priore: quo etiā ſacerdos vnus, poſt quā ſex et triginta annos in Societate expleſſet, grāde omnino ſpatiū mortalis æui, deſi-

rigatus

tigatus magis, quam saturatus laboribus pro Christo susceptis, ad eorum præmium euolauit. Nullum est Societatis munus, quod non diligentissime obeatur a nostris. Triplici hominum generi operam nauant, Hispanis, Indis, Aethiopicibus. Horum capita amplius decem millia censentur. rudi omnes et agresti homines ingenio, et ad cæleste conuiuium compellendi. Indorum mitius est genus, et ad pietatem propensius. ad hos atque ad illos, diebus Dominicis quaternæ conciones, in templo forisque, corrogantibus vndecumque fratribus quantam maximam possunt multitudinem, habentur. Vtrorumque Sodalitates domi nostræ: et prælucent sodales reliquis virtute, et exemplo: horum admonitu, nostri occurrunt plerumque multorum nequitia, obscenis ludis, ebrietati maxime: est enim gens plurimum effusa in vinum, quo plerumque incallescendo, excitantur sanguineæ rixæ. Catechesis Quadragesima feruet, cum sequestra æstate litterarum studia proferuntur: etsi posteriore anno, ad aliquod tempus res Scholastica intermissa, sæuiente peste: reuocata deinde, pluribus discipulis morte amissis. Congregatio quæ sibi beatæ Virginis sine macula conceptæ præscripsit nomen, nouis aucta decretis Pontificijs, ad peccatorum veniam consequendam, donataque insuper vno capite e sacro choro vndecim millium virginum, quæ morte vicerunt, permagnos in

pietate et doctrina processus habet. Seminarij
 Martiniani, quod inceptum perfectumque est sua-
 su nostrorum, maior nunc cura suscepta: de-
 gunt in eo iam duo e nostris, ut ope consilio-
 que adiuuent res Seminarij, animosque conu-
 ctorum: et spes est reditus propediem auctum
 iri. nam præter aureos millenos quingenos sta-
 tos ac sollemnes, duo millia a rege Catholico
 perscripta dicuntur. ita imminuta cura rerum
 externarum, amplior erit collegarum nume-
 rus, et arctior illius Collegij disciplina. Non
 parum etiam auctum vectigal nostri Collegij,
 accessione hereditatis, quam vir nobilis mo-
 riens, et cum vxore in templo nostro sepultus,
 testamento reliquit. ea, nisi altera interuenis-
 set, huius Collegij fundationi, superioribus an-
 nis, satis videbatur futura. multum etiam ac-
 cessit ad ornatum templi: impensa omnis au-
 reum tribus millibus aestimetur: non minoris:
 nec vestem numero intextam auro, quam vir
 pius et locuples misit ad amictum sacerdotis,
 et altaris, sacro faciundo. Est e numero nostro-
 rum fratrum, vnus mirus artifex pingendi, ut
 eius nomen toto regno inclaruerit. is præci-
 pua Christi Domini mysteria rettulit in tabu-
 las viginti sex, altas vlnis vnden, quinden
 latas, quibus et ædem circumuestijt, tanta cum
 elegantia et cura, ut intuentium oculos longa
 teneant admiratione defixos. magna autem
 communiter omnium erga nos beneuolentia;
 sed

sed et nonnulli infesti: e quibus vnus cum in sacerdotem nostrum quattuor ante annos graue crimen confinxisset, et perseueraret in contumacia, repentino correptus morbo, eundem accersijt, a quo cum esset supremis tribus sacramentis instructus, vocibus morientibus, retractauit dicta, idque voluit litteris consignari: conualuit postmodum, non sine miraculo, seque abdidit in cœnobium religiosorum. Nec minus hoc miraculam, quod quidam narrauit. Cum absterfisset confessione maculas mentis, eo ipso die, immemor propositi sese rursus fecidauit: nocte quæ consecuta est proxime, tale est ei visum obiectum. Angelus tutelaris duos libros manu habebat, in vnum referebat nomina aternis flammis addictorum, innumera: in alterum cælo dignatorum, perpauca: atque ex hoc expunxit nomen ipsius, et transcripsit in illu: at is subito dolore ictus deleturum se lacrimis, et confessione peccatum quod admisit, pollicetur: cum faceret fidem, statim se translatum in priores tabulas esse conspexit. Sed hæc videlicet contrita, et cuilibet tempore cõmunia: repetemus quiddam anni posterioris proprium: ab hoc veluti exordio. Alter annus agitur, ex quo atrox pestilentia hanc oram vniuersam infedit: Carthagine primum se extulit, quæ Lima abest leucis septingentis versus Septemtriones: inde Chitū se extendit, Potosiumque ac Peruanam omnem regionem,

qua ad Austrum vergit, peruagata est: sic ut
 Chilense etiam regnum, haud procul freto Ma-
 gallanico, per horrificam stragem via sibi fa-
 cta penetrarit. ijsdem fere locis, ut proxime est
 scriptum, non ita pridem tremuerat terra: ut
 vere constet philosophari affirmantes post ma-
 gnos terrarum motus fieri plerumque pesti-
 lentiam. saeuum malum, ac funestum, quale
 numquam fuisse meminere homines: atque haud
 scio an litteræ testentur. Alia pestes, de qui-
 bus audiimus aliquid, aut legimus, certos in-
 tra terrarum tractus angustis finibus se tenuer-
 re: hæc leucas amplius mille ducentas, a Gra-
 natensi regno ad Chilense, longe lateque per-
 uasit: illæ varietate temporū aut locorum ob-
 languerunt: quippe nec durarunt diu, nec um-
 quam fere aliter, nisi hieme exarsere: hæc vlli
 tempestatu non cessit, circumque fere omnes
 terras depopulata est, situ licet ac natura di-
 stantes: earum alia nimio æstu torrentur: alia
 rigescunt frigoribus: sunt quæ perpetuis im-
 bribus inundant: arent aliqua, ne leui quidem
 guttula inspersæ: sunt diuersa inter oppida va-
 stæ solitudines, longa telluris marisque spatia
 interiecta: hæc omnia pestis vno habuit ordi-
 ne, nec cuiquam loco pepercit. alia denique
 nullam hominum ætatem, aut condicionem ex-
 cimum habentes, vna lue quamplurimos com-
 prehendere: hæc, quod mirum sit, in indigenas
 dumtaxat sauiens, corripuit omnes, quibus-
 dam

dam tantum exceptis, exacta ætate: Hispanos, et qui ex alijs gentibus erant accolæ, præterijt. Pustulæ erant immundæ, et papulæ ardentes, quibus quasi inustis, vt fit cum sacer ignis serpit per membra, rubebat corpus, et in prominentia vlcera in solidam crustam concresecabant: eodẽ malo aridæ fauces, et ab alto trahentes grauem spiritũ, commista querela premebantur, vt exilem vocem et eluctantem vix redderent, infusum liquorem vix acciperent, et plerumque in os canaliculo inserto: sic periere multi anima interclusa: non pauci amisere vtraque lumina oculorum, multo plures alterũ, tabe erodente. genus morbi dixisses, grauius, quam vt oratio exprimere, acerbius, quam vt natura hominum perferre queat. tætrum e corpore odorem iaciebant omnes, nec nisi compressis naribus tolerabilem. et erant applicandæ aures ad fœda ora confitentium, vocis via septa vlcerebus coeunte. rem omnino miseram, et ante hoc tempus inauditam. erant qui pellem sibi toto e corpore, erant qui e vultu, qui e manibus, membranam crusta obductam et fanie, deriperent. exuuias tristes. infelicia simulacra, non homines videbantur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnosci. ægrotis domus repletæ, et funeribus, acerborum causam luctuum dolorũque, ac plurimam imaginẽ mortis, visu audituque simul attonitis afferebant. nec minus miserabile erat, quod vbi quis-

que ægrotare cœpisset, mærore statim ac desperatione prostratus, non magis recuperationem valetudinis, quam celeritatem mortis optabat. et nemo fere assisitebat, præter nostros, morienti, quod auidi contagia morbi metuerentur. quod si quis, officij causa, pudore victus aut misericordia, accederet, eodem gurgite abripiiebatur mergendus: augebat faciem miseriarum, quod horrida cadauera, et miseranda, sine funebri cantu, aut campanarum pulsu, nedum sine exequijs, et pompa, festinatis manibus exportantium obruebantur terra, ne mortuorum causa, moribundi defererentur. trimestri spatio tria amplius millia Indorum Limæ extincta. Pleni fuere immensilaboris, hoc tempore, socij: super insitam curam, necessitate ipsa, quæ segnes quoque impelleret, stimulos addente. cum lucis principio egredientes domo sacro peracto, sacrosanctum oleum deferebant, inungendis infirmis: redibant cum Sol meridie se inclinasset: exhibant iterum, et regrediebantur sub noctem: idem recurtebat opus cum Aurora diem ducente: quamquam ne nox quidem vacua erat, qua subinde accersebantur. Quod si, quæ hic a nostris ad Dei gloriam gesta, enumeranda essent, non maior appareret Ilias malorum ciuitatis, quam filia bonorum operum. quotus enim quisque ex affectis, non totius vitæ maculas confessione eluit? non omnia sacerdotis mandata libenter,

ter, prolixè, celeriter exhaustis? male parta restituerè, a turpi pellicatu se remouere, cum inimicis redire in gratiam, infidelem animũ, et quem hæctenus Christianum nomen nudum obumbrauerat, lustralibus aquis purgare, communia erant. Magna vero res est, et ultra quam credi potest, admiranda, quantopere expeterent Indi sacramentum extremæ Vnctionis: quã sine illo exire metuerent. quod omnibus in locis similiter animaduersum. in Nosodochio, vbi per duos menses fuit sacerdos cum socio, auxilio laborantium, cum quaternos denos plus minus quotidie sceda lues auferret, Indus quidam, qui iam ex morbo videbatur conualuisse, contenta voce sacerdotem orat, ne patiatur se discedere non ante perunctum. cum sanæ mentis non haberetur, An non videtis, inquit, virginem pulcherrimam, quæ me in viam inuitat, admonetque supremæ vnctionis? non vanum fuit visum, aut irritum votum. vbi mos gestus petenti, decessit. et quamquam mihi destinatum est persequi breuitatem: hoc tamen loco reponam aliquid, licet ad annales minime pertinens, et leue fortasse memoratu, quod opinor non erit ingratum nostris, qui scrutantur secreta naturæ. Mulier grauida, cui, correpta cum esset morbo, detractus est sanguis venarum sectione, et cucurbitulis, fetum edidit prope maturum, qui in paruulo corpusculo, iisdem locis, quibus mater scarificata est ferro, cicat-

tricum imaginem referebat. fuerit hæc breuis egressio. E nostris, contacti peste quotquot orti in his regionibus, præter fratrem vnum, qui cum dies noctesque assideret decumbentibus, eosque, ad corpora leuanda sanguine, et manu curaret, et ferro, propter multorum salutem remansit intactus: de qua alioquin actû erat, ipso laborante. Tres tamen e nostris, sacerdos vnus, et fratres duo, peste amissi: etsi, per idem ferme tempus, tres alij varijs affecti morbis, sacerdotes duo, et frater vnus obiêre. Grauis in his omnibus iactura, sed in Patre Hieronymo Portillo, vtique grauissima. Is primus Societatis nomen in has oras inuexit, ante hos annos duos et viginti: is rem nostram multis in locis fundauit, auxitque. insignis vir pietate, ac meritis, magnaque apud omnes auctoritate, quam ei cani quidem et rugæ, sed multo magis integre sancteque acta superior ætas assererebat: haud facile multos inuenias, qui se inuictos magis præstiterint a labore: tantæ vero fuit, in conuertendis ad Deum hominibus, industriæ ac dexteritatis, vt ingentem nostris reliquerit luctum, et æmulationem virtutum: quantum vero Indis mærorem ac desiderium, declarauerunt lacrimæ mulierum, virorumque templum illud vbi sepeliendum erat corpus, miseranda lamentatione complentium. Ceterum in diuersa loca excursus sæpius a nostris. Cum pestis consenuisset domi, et foris esset adulta,

sacerdotes duo missi cum socio, ex Archiepi-
 scopi præscripto, oppida quadraginta pera-
 grarunt: quod si prætermisum fuisset, magnam
 partem qui decesserunt, sacramento confesio-
 nis, extrema omnes vñctione caruissent. igitur
 dum alter sacerdos, socio sermonum interpre-
 te, dat aures confitentibus, alter venatui ani-
 marum intentus cum iter facit per loca inuia
 et abrupta, aberrat a via, nec sine numine: inci-
 dit in hominem semiuivum, ac vix spirantem,
 quem simul atque auditum absoluit a peccatis,
 sacroque oleo ad pugnam extremã inunxit, vi-
 ta destituit. et quamquã sæpe illorũ vita, in lon-
 go et laborioso itinere, cuius difficultas narra-
 ri vix potest, in extremum adducta est, laborem
 fructu pensante libenter omnia tolerabantur,
 nec minor fructus aliorum in alijs expeditio-
 nibus. Designatus Procurator huius Prouinciæ
 cum Romam nauigaret, in naui qua veheba-
 tur, plurimum profuit conuectoribus suis. su-
 per cetera instituta, illud fuit non contemnen-
 dum, multorum mercatorum diuitum ludendi
 licentiæ coercendæ: vt nefas esset vltra certam
 quamdam summam lusum extendere: vt in Dei
 nomen violantes aut Cælitum, imponeretur
 multa, mox animarum, quæ purgante igne luũt
 commissa, alleuamento futura. Eundem sacer-
 dotem præsentis mortis periculo eripuit boni-
 tas diuina: maius æneum tormentum, dum in
 portu Panamæ, magnavi di sploditur, lætitiæ si-
 gnifi-

gnificanda, dissiuit repentino impetu, sed proximum non attrigit. Duo item patres cum socio Potosium destinati, sollempnibus Christi corporis ferijs, Guamangæ (vrbs Cuscum versus distat leucis octoginta) pedem fixerunt. dies hic postulerunt octo. Indorum vnus animos, alter Hispanorum, concionibus excitans, confessionibus expurgans: tam vtilis iucundusque vterque vtrisque, vt eos ab se ciuitas inuita dimitteret: de domicilio Societati constituendo cogitaret. et assignabat vnus domum, ac trecenos aureos nummos, alter quadringenos: reliquum ciues ipsi concedebant: Indi ad ædificationem templi Collegijque operam et laborem pollicebantur. visum est non reijcere quidem, sed differre ad tempus, vt cresceret dilatione cupiditas, et hoc veluti experimento notior fieret constantia petentium, ita autem probarunt nostri operam suam Indis Hispanisque, vt eorum aduentus semper fuerint apparatus, et discessus acerbi.

CVSCHENSE COLLEGIVM.

INTER EOS, QVI dederunt se nostris meditationibus ad pietatem excolendos, quidam fraudatæ pecuniæ summam, quæ accederet ad aureorum duodecim millia, restituit. Permultorum iræ rixæque placatæ. Vidua primaria, quæ lucrosam sibi litem, sed iniustam, sextum

sextum iam annum alebat, graui oppressa mor-
 bo, exigua in spe trahebat animam, et agi vide-
 batur de illa, deque re aureorum trecentorum
 millium in iudicium adducta. ad eam cum se
 admitti cuperent nostri, aditu prohibeban-
 tur: bono tamen dolo cum irrepisset sacerdos,
 frustra habitus, domum reuertitur: nempe ad
 expugnandam muliebrem pertinaciam sep-
 tam auaritia, maior erat machina adhibenda:
 insequenti nocte pauidam et vecordem con-
 scientia spectrum mariti perterrefacit: e vesti-
 gio sacerdotem accersit: de eius sententia, mul-
 tis presentibus, testatur, nihil sibi esse iuris in
 eam causam, quæ habebatur controuersa: quin
 et aduersarijs quantum insumpserant, iussit re-
 pendi. paucis post diebus valetudini restituta
 est: et nunc sacrosancta mysteria in templo no-
 stro religiose frequentat. Præuæ consuetudi-
 nes, quæ a paruis feminibus, irriguæ voluptate,
 ita altas radices egerant, vt viderentur excin-
 di non posse, stirpitis euulsæ. hoc dum fit, fieri
 non potuit, quin offenderentur animi aliquo-
 rum. et fuit, qui de nostra fama detrahere cogi-
 tavit: idem autem percussus morbo, in eoque
 usus consilio auxilioque nostrorum, mentem
 ad saniora conuertit. Indorum salus (in vrbe
 quinquaginta millia, extra urbem intra trige-
 simum lapidem ducenta millia numerantur)
 strenue procuratur: et laborem compēsat tum
 fructus, tum ipsorum erga nostros beneuolen-
 tia

tia. confitentium priore anno (nam de poste-
 riore dicetur suo loco) admirabilis concursus.
 vt, dum qui prius venere, prius expediuntur,
 plerisque quintumdecimum diem expectare
 contigerit: interea illorum animi Catechesi,
 et cibo corpora instaurabantur. etsi apud nos
 quotidie triceni pauperes, saepe etiam quadra-
 geni aluntur: in his cæci aliquot sunt tāta me-
 moria, vt (cum omnia didicerint quæ perti-
 nent ad doctrinam Christianam, multa teneant
 exempla, quibus et illa gens maxime capitur,
 et præcepta firmanantur) rudiores instituunt. ij
 dimissi in varia oppida curionum rogatu, e-
 dem negotio præficiuntur. Sed iam communia
 omittantur. Manarij, gens est armis ferox, et
 seruitij insolita, montibus munita et filiis,
 quarum solitudinibus animi quoque instruuntur:
 sagittas armant veneno: atque ita gemi-
 no vulnere hostem infectantur: et non num-
 quam ingentem stragem Hispanorum edide-
 re. Huc penetrauit vnus e nostris, Deoque du-
 ce effecit, vt aliqui eorum Christiana sacra
 complecterentur. ex ijs viginti, accepta fide
 publica, ad Coiam (ipsorum lingua reginam
 sonat) accesserunt. est hæc vltimi regis filia, e
 nobilissima Ingarum stirpe, cum illustri pio-
 que in primis viro Martino Garzia, e gēte Lo-
 iolæa, qua Patrem nostrum Ignatium cognat-
 tione attingit, matrimonio iuncta: ad hanc
 igitur cum venissent, eique munera obtulissent,

quæ
 cau
 ali
 ren
 doq
 ipso
 se, q
 cum
 legi
 don
 esse
 quo
 star
 dati
 quæ
 osti
 scur
 bris
 situ
 hi p
 Ten
 tum
 uo
 sup
 tā g
 prop
 com
 Hif
 cies
 cum

quæ secum afferebant, ostenderunt legationis
 causam non esse aliam, nisi vt secū adducerent
 aliquos e Iesuitis, quibus magistris ad fidē vte-
 rentur: proinde orare eam, et obtestari, vt quā-
 doquidem e suis olim regibus duceret genus,
 ipsorū ne legatio frustra esset: pollicita est illa,
 se, quantā posset operam daturam: agit ea de re
 cum Patre Rectore: mox etiam Manarij ad Col-
 legium missi, et accepti peramanter a nostris,
 donatique: discessere deinde, vt referrent quid
 esset actum: redituri propediem, vt adducerent
 quos impetrassent: duos interea pueros Dyna-
 starū filios obsoles reliquerunt. Quod si ad eos
 datur aditus, qui hactenus fuit interclusus, spes
 quædā nos obtentat fore, vt magnū Euangelio
 ostium aperiatur. Ultra enim Manarios pate-
 scunt regiones per amplæ sedentium in tene-
 bris, et umbra mortis: nec nisi per illos est tran-
 situs: sed lux ipsa mundi viam se sequentibus:
 hi porro lucem in eam credituris ostendent.
 Templum octo ante annos inchoatum, absolu-
 tum est ea dignitate et amplitudine, vt hoc no-
 uo terrarum orbe, fere nihil illustrius. ad illud
 supplicatum est in ferijs Christi corporis, tan-
 tā gratulatione populorum, et multitudine, vt
 prope excedat fidem. concurrebatur quasi ad
 communem lætitiā, ve e remotis locis, ab
 Hispanis Indisque: et celebritas pompæ, et spe-
 cies templi insatiabilibus oculis lustrabatur a
 cunctis. Per ipsos octo dies, inter apparatus
 ciuita-

ciuitatis, et sollempnia religionis, ludi magnifici ac splendidi erant instructi: simulacra edebantur pugnae, aliaque ludicra Indorum, patrijs insignibus veterum res gestas referentia. sed bidui tantum spectaculum fuit, horridum caput attollente Inuidia, quae, ut saepe fit, vrget, qua potest, infamia intactos. data est in scena conuersio beatae Magdalena, tanta actorum venustate et elegantia, ut admirantium oculis lacrimae excuterentur: pronuntiatae orationes Hispanae Latinaeque apud Hispanos, Indicae apud Indos, a pueris Hispanis Indisque, aequa dicentium laude, et audientium approbatione. variae excursiones de more huius Collegij factae: magnique fructus percepti ex Indis: ut facile est persuadere illis, qui se amari intelligant. etsi etiam ipsi sunt Societatis nostrae amantissimi. leue est quidem quod sequitur: sed quoniam non ingratum erit auditu, nec ita longum, non erit narrare absurdum. Cœnobita quidam, ut ipse nobis postea retulit cum iucunda quadam hilaritate, cum iter faciens prima nocte diuertisset ad oppidum Indorum, ex similitudine nigri habitus tegente caput galero, et tenebris, acceptus pro nostro, humane tractatus est, res omnes, quae essent necessariae ipsi, iumentoque, multis hominibus certatim conferentibus: et intellexit ille errorem: sed quoniam utilem experiebatur, modestia vultus, et moderatione sermonis dissi-

mula-

mulabat : verum , vt difficile est alienam personam diutius sustinere , nescio quid prodidit hominem : et simulatio patefacta : tum labi paulatim officia , et homines ipsi defluere : atque is , cuius modo cubiculum non capiebat cupidus obsequendi , ita derelictus est ab omnibus , vt et a quo ministraretur aqua , puerum desideraret : tantum est erga nos studium Indorum : quod et alias declararunt . Cum enim auditum esset , de matre vnus e nostris , quem ipsi vnice diligebant , demortua in Hispania , eius exequias , nobis inscijs , publice celebrarunt , sacerdoti etiam externo , qui id nobis narravit , vt pro ipsius anima aliquoties sacrificaret , largam pecuniam obtulerunt . Hæc atque alia , Indorum erga nos benevolentiam significantiã , tanta sunt , vt noster labor in ijs excolendis , et obeundis oppidis , pro debito fere haberi possit . In quadam perlustratione oppidorum , sacerdoti nostro quiddam accidit , cuius narrationem paulo altius repetemus . Canticus Cuschenfis , vir qui ætate et consilio ceteros anteibat , cum pro Episcopo diæcesim inuiseret , in sacerdotem quemdam , prout erat commertus , animaduertit : quod cum iste , vt est fontium natura , qui supplicio affecti odere iudicem , grauius ferret , reponendæ iræ cupidus scenam in eum acerbi criminis parat , ex quo non modo fortunarum et opum , sed vitæ et famæ in periculum veniret , cum ferueret

ueret accusatio, in accusatorē incidit noster, qui Cuschum iter intendebat causa iudicij: suspicatus id quod erat, hominem seducit remotis arbitris, et primum varijs sermonibus eius animum tentat: ad perterrefaciendum, grauiam affert exēpla, quibus a Deo affecti homines maledici: tum comiter sciscitatur, an quæ detulisset de Canonico, vera essent: cum vultu ille, atque voce, æstum præferens animi, incerta implicaret responsa, nec obscura apparerent indicia trepidæ conscientiæ: dein aperte hominem commonefacit, ne alterius famam lædendi libidine, suam ipse animam perditum eat, neue tantum concipiat scelus, quo, incertum an noceat alij, certissimum sese in exitium trahat. At ille modo numen horrescere, modo odium, vltionisque cupiditatem in consilium adducere, ratione illud, hoc ira suadente: sese miserrimum omnium, ac scelestissimum appellare: nunc frontem ferire, nunc femur: sapius tamen eo reuoluebatur, vt diceret, malle se crudeliter excruciatum millies mori, feralibus inferorum flammis addici, quam inultum impunitumque desistere ab incepto: turpique opertum infamia, et probrosum, digito ostendi in omni vita. erumpebant interim lacrimæ, et, quasi tortore aliquo conscientiam interius cruciante, non loco, non mente consistere. implere horum (ibi enim res agebatur) fremitu, gemituque, vt appareret certamen animi fluctuantis.

Quatri-

Qua
prun
pius
cilla
veni
perfe
ster,
Deu
tis.
xim
ga:
pent
dote
me,
noce
torq
sic a
dere
non
adhi
femi
tum,
xime
tum,
re op
tere:
nute
laci
pam
quen

Quatriduum est in hac contentione consumptum: cum maxime arderet dimicatio, et propius noster abesset a victoria, aduersarium vacillantē admonet, vt confessione culpæ pacem veniamque a Deo impetret genibus flexis: cum perstaret nihilo secius: Hic mane, inquit noster, dum ab eo precatum: valebit fortasse apud Deum, si minus persona, at certe causa rogantis. simul hoc: simul cōcedit in cubiculum proximum, et flagellum in manu, et in corpore plagæ: quarum exauditus crepitus hominem repente mutauit, non sine Deo: exeuntem sacerdotem medium amplectitur, flens flentem: Memme, inquit, pater: adsum, qui feci: quin tu sine nocentem verberari: et flagellum de manu extorquet. Tum vero idem ingressus cubiculum, sic atrociter, nec finis memor, nec modi, se cedere, vt quater nostrum satis esse clamantem non audierit. ita irruptione fuit opus: et vis adhibenda. at ille deficientibus viribus, iacuit semianimis. cum affusa aqua reuocasset spiritum, sub vesperam, in parte domus quamaxime reducta, in locum remotum, atque abditum, ipse et sacerdos conueniunt, cum Prætorē oppidi, publicoque tabellione, et tribus præterea testibus. Hic ille crucifixi imaginem manu tenens, et prouolutus in genua, multis cum lacrimis precatur veniam a Deo, aperit culpam, et Canonicum, quem insectabatur, et quemdam præterea Indum liberat inuidia cri-

minis falsi, tum facta peccatorum confessione,
 conditoque testamēto, in quoddam cœnobium
 se abdit: id stabile ad pœnitentiam, id fidei vin-
 culum ratus. vulgavit hoc fama per totum re-
 gnum: Prætor is qui interfuerat, testes eius rei
 litteras, atque indices ad Proregem dedit: vn-
 de etiam aucta existimatio Societatis. quam-
 quã eam solitis artibus dæmon oppugnare non
 destitit. sed nihil fictum diuturnum: veritas pa-
 tuit: et, vt cerneretur, qui procerum regni er-
 ga nos esset animus, ea tempestas videtur e-
 xorta. damnatus impostor, qui et se ipse indi-
 cavit morbo correptus: eique pœna, nostris
 deprecantibus, quod oppido gratum quamplu-
 rimis fuit, imminuta. At sacri Quæsitores,
 quorum apud hæc gentes maxima potestas,
 edixerunt, ne quis in posterum religiosam ali-
 quam familiam propter inuidiam verbis obte-
 rat, neue cuiquam religiosorum propter simul-
 tatem obstrigillet. Atque hæc fere priore an-
 no. Nam posteriore pestilentia desæuijt, quæ
 et nostrorum auxit laborem, et vtilitatem de-
 promptit. igitur, cuius hæctenus audiebatur
 strepitus in suburbanis, sub mensem Septem-
 brem torrentis more incubuit in urbem: con-
 uersi animi frequentibus nostrorum concioni-
 bus ad numen placandum, edictis supplicatio-
 nibus ad tēpla: et cū iam multi oppressi essent
 morbo, sacerdos publice cohortatus est om-
 nes, vt ægroti cura, et largitione sustentarētur,
 eius

eius
 cura
 nre
 rim,
 min
 et q
 fitas
 labo
 gena
 ter
 opis
 gere
 men
 tur
 stin
 crim
 tatis
 sacr
 clei
 bus
 fact
 aqu
 dis
 alia
 nite
 Tot
 bus
 dig
 rum
 mor

eius oratione commoti mercatores, eam procurationem sibi depoposcerunt, quam et sustinerunt egregie per integrum mensem. Interim, vt in re misera, pulchrum erat videre, dominos famulis seruietes, consistentes ad lectū, et quasi essent ab agris, quæ morbus, aut necessitas ferret, seduloque, et assidue ministrantes laborantibus: et plerisque in domibus quinquagena, sexagena mancipia iacebāt. at nostri, inter se regiones vrbis partiti, ne qua supremæ opis indigeret, agros audire, oleo sancto inungere: quamquam hoc posterius, superfluo numero cōfidentiū, prætermisum. equo vehentur medici, aliptæque animarum, iuuandæ festinationi: nec iam a mulieribus, puerisque lacrimantibus vocabantur, sed trahebantur certatim ad lectulos ægrotorum: ipsi autem non sacra solum præsidia, sed pugillares etiam e nucleis pineis, et e saccharo pastillos, ægrotantibus ferre: erat enim quidam e nostris, qui in sæculo fuerat medicamentarius: hic super alia, aquam linendis oculis, rosaceā, mulsam, ablundis faucibus, exiccandis pustulis, vnguenta, aliasque confecturas parabat: eaque omnia ianitor multo mane quotidie petentibus dabat. Toto hoc tempore multæ res acciderunt, e quibus carptim nonnullas, et vt quæque memoria dignæ videbuntur, absoluaui. Quidam in vitiorum cæno diu multumque volutatus incidit in morbum: tum secum peccata recogitans, et

diuinæ diffidens clementiæ, fratris vxorem, cum qua turpiter vixerat, interimere, et cruentas deinde manus sibi afferre statuerat. igitur cum grauitèr illam vulnerasset, sese in profundam paludem tentauit immittere: inde tamen cum reuocatus esset a quibusdam, quos factum non latebat, omnem respuebat medicinam: donec tandem admisit sacerdotem: itaque conuersus est in pœnitentiam, vt postmodum conualescens dissolutam vitam cum religiosa mutarit. Alter cum multos iam annos in plura flagitia se ingurgitasset, morti proximus volens confiteri, obstructis faucibus non poterat: imponit eius capiti sacerdos reliquiariam thecã, in qua frustillum sanctæ Crucis: tum ille liberiore spiritu meante. Vbi istud, inquit, quod habes manu, pater, meo capiti infedit, loqui possum. tum confessionem peregit. Cum ad alium, qui varijs terrebarur cacodæmonum monstris accessisset sacerdos, ipso in ingressu auditæ confusæ voces, mutuo excedere hortantium: simulque ingens motus excedentium. at ille peccatis pariter absolutus, molestiaque omni liberatus est. Vnus cum eodem morbo teneretur, Indorum superstitioni obnoxius, sese e lecto proripiens, domum nostram se contulit, vt si moreretur, per ianuam baptismi ingrederetur in cælum. alius Indus Christianus, quasi mori certus, singulorum domos obibat, apud quos se offendisse olim recordabatur, pa-

rem, ab illis veniamque, mox etiam commea-
 tum petebat: quod in crastinum esset migratu-
 rus. veram fuisse præagationem mortis, rei
 exitus comprobavit. Sed et iuuenis quidam pe-
 Ætactus, ac metu mortis, dum admissas cul-
 pas deflet, Deumque orat, vt sibi condonet, pro
 magnitudine misericordiæ ipsius, videre visus
 virum a spectu habituque venerandum, in eius
 fletum irrupentem, et contractis supercilijs
 affirmantem, nihil esse quod speraret vllius li-
 berationem culpæ, aut veniam errati: miseri-
 cordia videlicet diuina in iracundiam versa.
 Tum vero ægrotus sese miserum lamentari, su-
 blataque spe veniæ, de animæ salute actum ef-
 fe dicere: aderat parens, consolabatur ægrum
 animi, auertendo cogitationem a seueritate
 iudicis in clementiam patris: dum vel extre-
 mus halitus sit homini, in Deo sperandum. mæ-
 rentem interea, et inopem consilij, arctior som-
 nus amplectitur: ex quo non nisi post horas
 septem excitatus, rupit hanc vocem. Gratia
 magna Iesu Christo, qui me ex inferorum tene-
 bris eripuit, et e profundo lacu. Narravit post
 hæc nonnullos a se visos, et duos præter cete-
 ros (quos postea remotos longe in distantibus
 locis, certis nuntijs et litteris acceptum est
 diem suum obijisse) deploratis nouissime re-
 bus, miserum lacrimantes, cum horribili eiu-
 latu. addidit etiam a se alia audita visaque, quæ
 persequi longum esset. Ex Indis, quorum opera in

domesticis rebus utimur, domi nostræ decesse-
re tres: eorū vnus ob vitæ innocētiam, mirāque
simplicitatē omnibus carus, supremis tempori-
bus correptus est somno, vt plerisque mortuus
putaretur: experrectus deinde exposuit se per
quietem vidisse: amoenissimos hortos volupta-
rios, in quis pulcherrima virorum agmina mu-
lierumque, in veste auro cruceque conspicua,
plurima luce coruscantium: in his aliquot e no-
stris sibi cognitos memorabat. Cum sacerdos
noster hoc tempore inuectus publice in pecca-
ta causam malorum, admoneret homines, vt
exterriti aliorum pœna, conuerterentur ad pœ-
nitentiam, quod aduersa casuum non noceant,
nisi praualeant illicita: quorum animos sanare
debut, exulcerauit: vt quisque erat sibi scele-
rum conscius, se notari putabat: nec clam fere-
bant iram aduersus admonentem: sed cum ali-
quot ex illis repentina morte corripuisset diui-
na ultio, in officio reliqui fuere. Ceterum in
diuersa loca expeditiones susceptæ, earumque
fructus sileantur: vnus quidem sacerdotis in-
dustria nonaginta a pellicibus annuli, hoc sit po-
situm gratia exempli, ex quo reliqua cōiectes.

COLLEGIVM POTOSINVM.

MONS POTOSIUS, ad cuius radi-
ces Potosium oppidum, cui nomen dedit,
argenti metallis abundat, neque in alia parte
terra-

terrarum, tot sæculis, tanta fertilitas: eam ob
 causam Hispani hic multi, Indi longe plurimi,
 occupati in opere faciendo: cuniculis per ma-
 gna spatia actis cauatur terra ad lucernarum
 lumina: multisque mensibus ab operis non cer-
 nitur dies. eruuntur lapides, e quibus quartam
 quamque partem argentum reperias, operarij
 descendunt ad fodinas, rursusque ascendunt
 per scalas, pensiles e corio crudo, octingeno-
 rum graduum millenumque, candelam fini-
 stra, dextro humero portantes pondus permi-
 sto argēto: quin etiam interdum illa altitudine,
 ac longitudine ascensus, oboritur vertigo ocu-
 lorum, tenebræque, et lassitudo etiam tanta, vt
 deficientibus animis viribusque, decidāt non-
 nulli: et reperti sunt, qui sese abiecerunt cum
 onere, vt voluntaria morte depellerent mortis
 metum. Quingenti, anno superiore, nocte, cui
 dies Deiparæ nascēti sacer illuxit, dabant ope-
 ram lapidi cadendo, cum interea collapsi for-
 nices obstructo ore cuniculi, viam spemque om-
 nem ademere exeundi, et iacebant in mærore,
 ac tenebris, timore iam, atque opinione sua
 æterna nocte damnati. fama est obtulisse se il-
 lis dæmonem imagine Dynastæ, vt in se ma-
 nus conuerterent, suadentis: melius consilium
 vt se beatæ Virgini, cuius imago Copacabani
 colitur, commendarent, menti sedit. et videre
 illam visi, noua cum luce oculis speque animis
 exorta: ita hac illacque discurrētibus dimotus

lapis aditum ad aliam fodinam ostendit : qua singuli ingressi : neque enim erat capacior : et mox ad optatum cæli lumen emerferunt : non sine miraculo . eo ipso die , sollempni supplicatione , vt grates agerent liberatrici Deiparæ , ad eius templum inter media gratulâtium agmina processere lætantes . Breuis facti narratio (etsi extra rem Collegij) quia pertinet ad honorem Matris magnæ , prætermittenda non fuit . Nunc propria videamus . Vnius e nostris consilio vnus restituit aureorum vndecim millia : alter sex millia : terna millia non pauci : bina millia multo plures . breuia hæc dictu , sed non leuia æstimatu , si quis cogitarit , quam sit difficile , alienum , non dico reddere , sed facere capiendi modum , vbi nulla est mensura cupiendi . sublata inimicitia multorum , compressa etiam pugna duas inter partes : et stabant vtrinque armati quinquageni . Vir quidam , quemmersum in freto rei familiaris , desperationis fluctus agitabat , cum captata solitudine apud Deum deploraret de miserijs suis , et , vt sût immodici in calamitate mortalium animi , conquereretur se quasi neglectum , hanc vocem audire visus . Domo mea consilium pete : illa est refugium calamitosorum . hic ille sumpta fiducia , At quæ est domus tua ? Societas Iesu respondit . Igitur confestim ad nos spei plenus : nec fellit euentus . Idem fere accidit alteri , sed dissimili sine . Flagitijs hic erat multis , et facinoribus

ribu
puni
ves
dit h
lo ca
tem:
cessi
Chri
telle
legiu
vox,
quan
que
retur
tia p
ra lo
qua t
nequ
pœn
aliqu
mori
ma ,
vuo e
rat .
quan
ris cu
tem:
ta :
de re
ginti

ribus coopertus, nec se mutabat in melius im-
 punita peccandi licentia: cum die quodam sub
 vesperam descenderet e monte argentifero, vi-
 dit hominem eo habitu, quo esse solent patibu-
 lo candidati, vocanti similem, manuque innuē-
 tem: sequitur inops consilij: cum paulum pro-
 cessisset, ad se redit: terrore subito Crucem
 Christi signat in fronte, et imago dilabitur: in-
 tellexit dæmonis ludibrium: e vestigio ad Col-
 legium, ita exanimatus, ac tremens, vt neque
 vox, neque mens, neque lingua cōsisteret: post-
 quam terror resedit, eius causam aperuit: ne-
 que ante discessit, quam peccatis absolue-
 retur: dein leuitate humani ingenij ad flagi-
 tia plerumque præcipitis, metu recedēte, prio-
 ra scelera cumulat nouis: auctor est mulieri,
 qua turpiter utebatur, vt maritum interimat:
 neque occultum diu fuit parricidium: dedit
 pœnas infamis vxor cum duobus conscijs: ipse
 aliquamdiu se occultans, comprehensus tamen
 mortique addictus, vt narrabat, inter supra-
 ma, prodigij fidem impleuit. firmatus est ab
 vno e nostris sacerdotibus, quem acciri iusse-
 rat. Hic idem sacerdos, cum iter faceret ali-
 quando, diuertit ad semirutas reliquias vete-
 ris cuiusdam ædificij, vt apparuit, Deo ducen-
 tem: nempe ibidem erant Indi circiter sexagin-
 ta: apud quos cum de more sermonem habet
 de rebus diuinis, reperit inquirendo, duos et vi-
 ginti Christianæ religionis expertes. igitur ad-
 duxit

duxit omnes nostrum in prædium, quod aberat
 miliaribus sedecim; hic illos vigintiduos infor
 mauit, abluoque baptismo: reliquos sacra con
 fessione purgavit, sed et eodem loco frater
 vnus e nostris curator rei domesticæ in Indum
 incidit morti proximū, nondum Christi fide su
 scepta: hic vbi interrogatus, præuiaque Care
 chesi instructus, baptizatus est, breui post tem
 pore animam dedit. duo præterea sacerdotes,
 in excursionibus, septuaginta duos supra du
 centos Christianos fecerunt, quodam in oppi
 do Indus, furoris intolerandi, qui apud oppida
 nos leues, et superstitioni obnoxios diuinum si
 bi honorem poscens, se pro Deo venditabat,
 graui affectus supplicio est, vt errore alij libe
 rarentur. sacerdos noster hoc loco, causarū que
 spectant ad fidem, quæstionibus præest: is cum
 concionatur in foro, hominem Luthero infe
 ctum, (cum ne, de cuius infania modo dixi
 mus, an alium, e capitibus transmissis non fati
 liquet: sed illum, vt suspicer inclinat animus, et
 punitum propterea, quod atrocitati facinorosi
 execrandi adimebatur liberatio pœnæ, etsi da
 batur regressus ad pœnitentiam) ad meliorem
 sententiam reduxit. Idem sacerdos inuenit
 Anglum cum Francisco Draco archipirata ar
 cta propinquitate coniunctum (allisa nauis ad
 ostium Argentei fluminis captus, cum alijs mu
 tis perducebatur Limam) obuia comitate, nec
 falsa amoris significatione ita emollijt, vt pau
 lo post

lo post Limæ hæresim eiuravit . Hæc fere prio-
re anno , iam et de posteriore quadam subij-
cientur . Puer Indus vix quartumdecimum an-
num egressus , cum accepisset in quadam con-
cione (quinae habentur dies festis) quicum-
que non profiteantur Christianam fidem ad in-
ferorum supplicia detrudendos , concionatori
retulit , parentes suos adhuc versari in Genti-
lium erroribus : eosdemque postea obtulit salu-
tari aqua lustrandos . At matrona quadam
iamdiu innutrita cælestium præceptorum di-
sciplinis , nescio quam ob causam , an abiectio-
ne , et humilitate animi muliebris , amissa spe
cælestis vitæ , de præsentī etiam decedere pro-
perabat . igitur restim suspendit e tigillo , mox
obdita parte funiculi , altera firmiter in nodum
coacta , immisso capite laqueum induit : sed
dum pede altero fulcimentum repellit , vt re-
stis deiectu ponderis adstricta spiritum exclu-
dat , pulcherrimos iuvenes aspicit duos in can-
denti veste , cumque illis vnum e nostris sacer-
dotem , non incognitum sibi : his inculantibus
factum , mulieremque admirantibus , cur se per-
ditum iret , cum iactura tot bonorū fructuum ,
quos seminarat in vita , suis disrumpitur : et ca-
dit ipsa similis mortuæ , multum sanguinem
ore et naribus eiectans . vt recepit spiritum , di-
scussa oculorum mentisque caligine , visum re-
putans secum , et faciem pericli , quod erat stul-
titia commissum , pœnitētia correxit .

hoc

hoc : maius quod sequitur . Indus quidam inquieti vir animi , et ad extremū perditus , cum crescentibus in dies vitijs , eo processisset , vt nullum sibi videretur receptum habere ad penitendum , in dolorem vltimum furoremque conuersus , mori destinarat : sese in fluuium rapidissimum iacit : sed cum relabentium vndarum impetu , atque innoxio volumine , in lictus fuisset reiectus , certus relinquendæ vitæ , in siluam penetrat nutricem ferarum , vt quem respuerant aquarum fluctus , vorarent bestia . immane dictu , et quod prope superet fidem , tigrides , leones , pantheræ , aliaque id genus animalia , quibus scatebat silua , humanum licet sitiant sanguinem , et carnibus vescantur , cum viso homine paulum consisterent , fugam rapiabant . at ipse in se crudelior , quam ipsæ fuissent immanes feræ , præ ardore iraque non composui , cum leonam vidisset catulis incubantem , accessit impudentius , vt eam irritaret catulis abreptis : sed illa , non violentia mota , non iniuria accensa , raptorem sequitur lento passu , perinde vt se feram esse obliuisceretur , matrem meminisset : dum tandem , ipso confidente , apprehensos mordicus catulos in vastam solitudinem retulit concito cursu . Stupor animum et quidam veluti torpor tenuit membra mirantis : tum vero ad se rediens . Quid cogitas hominum profligatissime ? ecqua erit finis miseriarum tuarum ? si res carentes sensu te repudiāt ,

201

refu-

refug
tuunt
infa
luis, e
uissin
titisse
mem
uio
lata
et vo
rum t
iam t
infeli
ad no
non c
abijt
prior
et co
sum e
mam
ta.co
vigin
perer
mitte
adole
magi
deo c
Patri
Colle
ampl

refugiūt, rationis expertes? nēpe maculari me-
 ruunt aquæ absorpto; feræ attactō corpore tam
 infando: quin tuas ipse sordes confessione ab-
 luis, et vitam emendas? hæc ille secum. Sed gra-
 uissimum est imperium consuetudinis: cum ex-
 titisset noua peccandi occasio, effudit omnem
 memoriam optimarum cogitationum: in gra-
 uiora se scelera immerfit; dein iter facienti ob-
 lata est semel atque iterum facies horrenda:
 et vox accidit ad aures. Quantum supplicio-
 rum te commeritum putas tantis sceleribus?
 iam tandem tibi gladium per viscera exige, et
 infelici dextera occumbe. his visis auditisque,
 ad nos accurrit, ita perturbatus et pauens, vt
 non color, non vultus ei constaret: nec prius
 abiit, quam alteram institueret rationem vitæ,
 priore detecta. Ceterum hic quoque a nostris,
 et consilio prudenter, et exitu feliciter, prou-
 sum est, vt quæ instabat pestilentia, quam mini-
 mam stragem daret. nouem nosocomia institu-
 ta, corrogata ad hanc operam aureorum millia
 viginti duo, cautum, vt affecti omnes huc reci-
 perentur: ad eosque curandos visendosue ad-
 mitterentur tantum homines prouectæ ætatis:
 adolescentes arcerentur ingressu, huic morbo
 magis obnoxij. Quæ a nobis hic gesta, superse-
 deo communibus. addam de immaturo exitu
 Patris Barptolemæi Iacobi. Non ita diu in hoc
 Collegio fuit: quattuor videlicet menses, non
 amplius: sed si computes fructus, difficile ad
 fidem

fidem est existimare totidem annis tam multos extare potuisse. percallebat Indicarum diuersarum gentium linguas duas: a suauitate loquendi nomen sibi inuenerat apud populum: Mizqui Simi appellabant: quod apud illos sonat melleam linguam. nempe, quod de Nestore et Xenophonte accepimus, ex eius lingua melle dulcior fluebat oratio: sed ita tamen, vt cum delectatione aculeos etiam relinqueret in animis audientium. vel hoc tantum erit argumentum: quod cum in suo huc aduentu octoginta duntaxat reperisset in Sodalitio piorum, quod domi nostræ cogitur, plus mille quingentos in decessu reliquit. amorem erga eum totius populi, in quo adiuuando, contagione pestis animam effudit, vniuersorum dolor, et celebritas funebris declarauit. tanta autem templum ipsum, viasque ferentes, inundauerat multitudo cupiditate videndi, vt quo componi posset, fores fuerint occludendæ: nec aliunde magis argumentis, quorum vita iucunda est mortalibus, eorum mortem esse acerbam. Sacra supellex aucta lychnucho pensili argenteo, et lipfanothercis duabus: singula dona binis aureorum milibus æstimantur.

AREQVIPENSE ET PACENSE
Collegia.

HAEC DE AREQVIPENSI accepta sunt. Vir nobilis colaphum mercatorum in-

ri in
rem.
illum
tere
vinc
maic
men
mult
rem
dam
crim
poen
tilium
Deus
cum
diue
distr
titum
ra la
bat C
pore
ad ca
thari
nom
dicta
ctu, d
cra c
calet
turq
tum

ri incusserat: eam ob rem coniectus in carcere-
rem. at mercator vsus consilio nostrorum cum
illum conuenisset, veniam ab eo suppliciter pe-
tere occupat, multis admirantibus, liberatque
vinculis. Alia insuper sublata sunt discordia
maioris periculi: auditi multi de tota vita. e-
mendati complures. in varia loca excursum
multiplici fructu. Hac priore anno. Vberio-
rem materia posterior prabet. Indus erat qui-
dam ita incuriosus salutis, vt qua commisisset
crimina, hariolo Indo exponeret, grauesque
penas ab eo impositas persolueret, more Gen-
tilium: hunc quoque tetigit clementissimus
Deus: ergo cum subisset poenitentia, tantus
eum dolor cepit facinoris admissi, vt non nisi
diuenditis facultatibus omnibus non modicis,
distracta etiam veste pauperum subsidio, pe-
titum veniam accesserit. At mulieris Indae cu-
ra laudatior: communicabat frequenter, ora-
bat Christum sponsum, vt quo integriore cor-
pore, et liberiore anima a sordibus, migraret
ad caelestes nuptias, euocaretur in ferijs Ca-
tharinae martyris: hoc enim erat et ipsi virgini
nomen. exaudita ipsius vota ostendit euentus.
dicta die percepit Eucharistiam summo affe-
ctu, dein redijt domum: at in templo nostro sa-
cra continuabantur: cum extolleret sacerdos
caelestem hostiam venerandam populo, dare-
turque, consuetum eius rei signum, audiijt ipsa:
tum repentino delibuta gaudio. Tuam ego, in-
quit,

quit, o Iesu benignissime, corpus sapius suscepi, nunc me in cælum transfer, vt tuo iucundissimo aspectu fruam. eaque illi suprema vox fuit. felicem dixeris virginem, non tantum vitæ religione, sed etiam opportunitate mortis. Sex e nostris diuersis temporibus adiacentia prædia, oppida etiam longe dissita obierunt: et difficile iter emensi, plures casus superarunt. Sed accesserunt solatia fructuum perceptorū. multos e vitiorum cæno, multos e superstitionum tenebris eduxerūt. trecenti amplius, breue intra tempus, Deo acquisiti: e quibus nonnulli magistratum inter suos gerebant. aliqui ætate iam confecti, ad illum diem reseruati, beneficio diuino. Vni cuidam claudo mancoque, vt impertitum est baptisma, conuersi statim ad vsum pedes, manusque, quæ res miraculo omnibus, multis etiam incitamento fuit. Haud facile exprimas nostrorum aduētus ad quasunque terras Indorum: multo minus discessus. ibi lætitiæ videas, hic mæroris certamina. in vtroque immodici Indi. nihil compositum ad ostentationem. sed hæc cur distinctius ponantur nihil necesse habemus.

NEC SVAE ETIAM defuerunt excursionibus e collegio Pacensi. Aliqua eorum capita ordine memorabuntur. Multi, qui nihil, præter nomina, et acceptum olim baptismum, habebant Christianorum, instructi, et petita a Deo per confessionem acceptaque venia mutati.

rat
eff
pe
næ
do
pro
ta
lan
op
Ch
pe
plu
ten
dar
nar
flu
noc
ra,
per
los
fis
din
to
ope
me
xili
tren
et
lier
cit

tati. Indus, vt natura est gentis, intemperans, effuderat se in omnes libidines, quas haud ita pridem male coercitas, qualiscumque Christianæ professionis reuerentia tardauerat: huius dormientis fauces ita dæmon aliquando oppressit, vt cum sanguine videretur exitura vita: mulier, quam canis ingenti magnitudine laniaturus accesserat, beatissimæ Virginis opem inuocauit: huic affuit Dei mater, illi Christus: et vterque remedium præscripsit peccatorum confessionem. Audite nunc exemplum memorabile, quod propter rei atrocitatem per totum regnum fama vulgauit. Quidam ad turpem concubinatum Indam feminam pellexerat: quam cum aliquando ad infamatum torum viminisque compulisset, prouecta nocte cælum tonitru concuti, tremiscere terra, densasque inter tenebras micare ignes, et per fenestrarum rimas effundi, vt ferirent oculos animosque adulterorum: cadit interea scissis nubibus largifluus imber, cum grandi grandine crepitante super tectum: hic mulier subito pauore correpta, Virgo, inquit, Maria fer opem: tuere me obsecro. at vir ferox, et impius, mediam complexus. Tace, sis, stulta: scilicet auxilium vllum ferre potest Maria. absceidit extremam vocem fulmē subitum, quod intonuit, et adhuc loquentem auellit ab amplexu mulierculæ, quattuorque aut quinque passus eiecit extra lectum: et flamma corripit arida nu-

trimenta: surgit mulier perterrita, miserum
 inclamat, excitat, peruellit: nempe exanima-
 tum metu, non exanimem putabat: trahit digi-
 tos pedum, corruunt: pedes ipsos, diuelluntur:
 hoc illa magis pertimuit: conantem domo egre-
 di, et mortuum extrahere, impediēbat ignis in-
 trorsum repellēs: ad extremum vociferata hor-
 rendum, conciuuit vicinos: et ægre protracto
 infirmi cadauere, reperiunt hominem, mirum
 dictu, hiante ore, sine vllis dentibus, sine lin-
 gua: omnia præterea membra ita soluta, et flu-
 xa, vt vel leuiter contrectata, manum sequeren-
 tur. Hic finis impuri impudicique hominis fuit,
 at mulier alieno malo edocta, quamquam extra
 periculum, non extra metum, cum vndequa-
 draginta millia passuum confecisset, ad no-
 strum templum se contulit, melioris vitæ insti-
 tuendæ. Ipsum porro templum quod a sanctis-
 sima Trinitate nomen accepit, perelegans ta-
 bernaculum, aliaque nonnulla, quibus nuper
 auxit, liberalitate piorum, visenda habet. Al-
 tero anno, Inda quædam mulier sexaginta mil-
 liaria pedibus emensa, ad nos accessit causa be-
 ptismi: hac præfatione vsa, quod cum graui af-
 flicteretur morbo, maxime ægram habuerit il-
 la cogitatio, ni Christiana esset, relinquendum
 corpus inhumatum, prædam alitibus ferisque.
 Quodam in loco cognitum est adhuc montes
 ipsos prisca formidine venerationem habere:
 huc cum venisset sacerdos cum Cacicio (no-

men

men
 perst
 exp
 Cruc
 nis a
 ascen
 ascen
 num
 ter h
 ne,
 bus

Q

sed
 vos
 se co
 long
 stri
 duo
 cep
 ama
 Hi v
 vt a
 cer
 cet
 sped
 con

men est veterum Antistitum Maumetanæ superstitionis) rogatu incolarum, aqua lustrali expiatis montibus, statuit victricis trophæum Crucis. Quin etiam Cacicius, cum ex oppidanis aliquot pauentes vidisset, et abstinentes ascensu, ridens eorum irritum metum, primus ascendit. et, Quam timenda, inquit, maiorum numina, quæ pedibus nostris proculcamus. inter hæc grates Deo agebantur, qui illato lumine, tam crassas tenebras ex ipsorum pectoribus expulisset.

CHITENSE COLLEGIVM.

QVO MAGIS progredior in Peruana Prouincia, maior mihi aperitur campus: sed sequar compendia, vt ea percenseam, quæ vos intelligam non nolle: a superuacuis et per se cognitis abstinerebo, Quid sit Chitum: quam longe ab vrbe Lima: quo primum tempore nostri introducti: scriptum est litteris, quibus duos annos cõiunximus. Igitur, vt exerceri hic cœpta munia Societatis, mirum quantum nos amare cœperunt fere omnes, præcipue Indi. Hi vero libentissimis animis ad nos venerunt, vt audirent verba salutis: cum antea, id vt facerent, nulla vi subigi possent. gaudent videlicet affabilitate sermonis, et humanitate perspecta: difficile est exacto affirmare numero confidentes. matutinis pomeridianisque con-

cionibus qui intersunt, summa amplius septenum millium concepta. nec dispar est magnitudo fructuum. hoc vno verbo plurima comprehendendi. sit vnum atque alterum exemplum pro multis. ex vna domo decem pellices extrusa. Sodalitium institutum: id enim compertum ad Indorum animos excitandos valere quam plurimum. nemo admittitur, nisi post longa experimenta: scrutantur apud quos delitescant concubinæ, et hortantur expellere: conuocant homines ad concionem: sunt præsto ægrotis, eoque opere adiuuant, et lautiore cibo. in sollempni pompa sacrosanctæ Eucharistiæ, processere sodales, agmine composito, cum candidis facibus, veste ipsi intima rubra, extima alba, conspiciendi: eo ordine, silentio, incessu, vt effluerent lacrimæ ex oculis admirantium: quo etiam die, data est, magno apparatu, tragœdia de conuiuio Aslueri regis. Sed hæc, et alia tam digna exempla, tam breuiter, nisi maioribus vrgerer, non referrentur. Nunc, quoniam in rerum commentarijs qui missi sunt hoc anno, est diserte perscriptum de terræmotu Chitensis, deque eo rettuli nonnulla, prout acceperam, biennio ante in Collegio Limensi, quæ congruerunt, vt præmonui principio huius Provinciæ, non repetam: sarciam si quid erat omissum, ne nostrum officium desideretur. Cum vndaret terra, et fluctus more volutaretur infesta, vt dudum perscripsimus: non domos so-

lum,

lum, sed montes etiam ipsos, collesque subuertit. Indorum multitudinem, quæ eo tempore in reducta valle Baccho operans, recenti musto obruebat calorem mentis, collis supernatans operuit, magnaque inuoluens umbra faciem loci prioris abscondit. Alibi Indos ducentos quinquaginta simili strage obrutos affirmant. Nulla fuit familia, quæ alios mortuos, alios discerptos non luxerit. ex vna tantum domo, illustris femina, cum septemdecim filiis nepotibusve oppressa, trimula dumtaxat puella, quam nutrix ægre extulerat, superstite. Et fuit terra mota tam ingenti clade, vt sæpe, prænuntia pestilentia: nimirum Deus, qui suspendit interdum plagam, quo feriat fortius, flagello insonuit, vt præsentem ætatem coerceret metu, posteram incitaret exemplo. Sed quoniam hac de peste, eiusque natura, satis superque diximus in Limensi, non habemus necesse repetere. dicam illud vnum: in vrbe Chito, intra spatium bimestris recensæ esse mortuorum capita amplius quatermille, exceptis infantibus, quorum vix centesimus quisque effugit. pellicum porro permagna strages: interiire supra duo millia: deterior enim magis sexus quam virilis absumptus. Ceterum multi, propinquante morte, horrendis monstris exterriti: nec desuere, qui cum efferrentur feretro, reuixerunt, magna admiratione metuque exportantium. sed et vnus experrectus sacerdotem magnopere

expetijt confessionis faciendæ. Tempeſtas hæc magnam noſtris materiam præbuit caritatis, magnam patientiæ exercendæ. vbi remiſit in vrbe, conſedere in loca proxima, quæ conflabantur, per æquo labore et fructu. Indorum ſodaliū pietas maxime enituit: aderant ægrotis, eoſque auxilio et alloquio iuuabant: mortuos inſuebant in funebrem tunicam, et ſepulturæ mandabant. nullum omnino Chriſtianum officium ab illis prætermiſſum, licet præſenti periculo. At nobis decem aureorum millia in ædificationem domus, et comparationem ſuppellectilis attributa: in annos ſingulos aſſignati aurei ſeptingeni: et factum eſt ſcholarum initium, a tenui, vt ferme omnia, principio. nunc quidem diſcipuli centum quinquaginta, ea felicitate ingenij, vt quamuis magna polliceantur. et dederunt primitias duo in Societate recepti. Sequenti anno ſecuta rerum conuerſio, quæ tamen in melius ceſſit. Cum enim migrandum noſtris eſſet in ædes commodiores, exorta eſt tempeſtas, et turbo: et iam ceſſerant veteri domo: ita vtrinque excluſis, habitadum fuit ſatis anguſte: interea quattuor bipartiti Paſtum Concamque (nomina ſunt vrbium) et ad alia etiam oppida ſe extendere. conſecuta illa ſollemnia. ſedata inimicitia: peccata compreſſa: vaga multorum libido ſanctiſſimis matrimonij legibus coercita. quibus rebus affecti Paſtenses litteras ad Præſidem Chitensis re-

gni

gni c
 ãtori
 petr
 Hæc
 et no
 noni
 ciuit
 rata
 expli
 lijs a
 ges
 que a
 cunt
 quid
 ueni
 oper
 no Pa
 ti fie
 neris
 oſter

I V
 ti
 exce
 ſimu
 per
 tur,
 dare

gni composuerunt, orantes, vt coniungens auctoritatem suam eam voluntate ipsorum, impetraret a nostris longiorem commorationem. Hæc inter, discussa est illa caligo, quæ tenebat: et nostri, Calendis Ianuarijs anni octogesimali noni, in laxiorem domum, magna gratulatione ciuitatis, et apparatus celebri, adducti: restaurata scholæ, quæ deflexerant: Philosophia etiã explicari incepta: e diuersis religiosorum familiaribus aliquot auditores habemus. Fecunda seges, et vber in hoc regno, e quo aditus ianuaque ad regiones etiam disiectissimas, quæ dicuntur inaluisse ad messem: vt ex communi quidem voto, sed quod maxime tempori conueniat, orandus sit dominus messis, vt mittat operarios in messem suam. Ceterum priore anno Pater Ioannes de Hinosoza decessit: is quanti fieret viuens ab vniuersa ciuitate, pompa funeris procurata a Clero, et dolor vniuersorum ostendit.

SEDES IULIENSIS.

IULIENSE OPPIDVM incolarum frequentissimum, in Parœcias quattuor distributum excolitur a nostris. De eo, quæ proxime scripsimus, valde admirabilia, transmissa etiam nuper: et quidem prudenter. nam cum vererentur, ne amitteretur litteræ superiores, et defraudaretur Societas cõmemoratione rerum ma-

gnarum, maluerunt in eam partem peccare
 quæ esset cautior. Ego actam non agam: nisi
 quod reponam hymnum, quem vti accepistis,
 beata Virgo docuit hominem, quem liberauit
 inflatione tibi arum. Dudum verba ipsa non
 acceperam: nunc accepta reddo, eodem fere
 numero, atque ordine, quo descripta sunt In-
 dica lingua: sunt enim talia, vt propter breui-
 tatem metri referant anapæstum: et seruaui,
 quantum potui, simplicem illam dictionem, re-
 motam ab omni lenocinio. vtinam conatus
 euentui respondeat. Sunt autem de Christo pa-
 riente.

Pater en noster, genitor noster,

Rigidis clavis in Cruce fixus.

Cor transfixum cuspide amoris.

Cruor e toto corpore manans,

Omnes circum proluit artus.

Cernis ne caput, decliue caput,

Caput hoc, flauæ simile aristæ.

Viden, vt vinctum spinea ferta,

Usque ad tenerum fixa cerebrum.

Patris, heu, nostri cerne capillum,

Sparsum, incomptum, sanguine fædum.

Oculi tristes, lumina mæsta,

Roseas lacrimas large effundunt:

Fluxisse putes molle corallum.

Heu, confudit iam decus oris,

Pallorque genis sedet exanguis,

Etiam

Etiam ne manus, a tris ne manus,
Patris nostri pulchræne manus,
Ferro affixæ sanguine rorant?
Os mellifluum patris nostri,
Pro me misero iam conticuit.
Extra Solymæ mænia terræ,
Crucis exiuit mole grauatus:
Et pro scelerum mole meorum,
Extra Solymam crucifixus obit:

Ex filo ipso videtur longior fuisse hymnus, sed hominem rusticum cepit obliuio reliquorum. templum porro illud, Deiparæ sacrum, tamque multis et magnis inelytum miraculis, visitur in celeberrimo olim fano Ethnicorum superstitionis, et quotidianis pæne prodigijs auget Christianorum numerum, firmatque sobolem succrescentem. est autem ita sanctum apud omnes, ac religiosum, vt a maculoso, et impuro adiri, nefas putet: maculæ prius eluuntur apud nostros, et crimina expiantur. hinc magna domi frequentia, animos confessione purgantium, et corpora reficientium cibo. Larilares populi sunt agrestes, et barbari, vitam vagam, inopemque persequentium, quam venatu sustentant: miseros ob hoc vnū dicas, quod referât feras: nisi essent miseriore, quod Christum, quem agnoscere est vita æterna, adhuc quidem minime agnoscunt. Sex principes illius

lius gentis ad nostros miserunt, se de ipsorum sententia consilium vitæ capturos: expetierunt locum oppido extruendo: eo sexaginta viri, cū vxoribus, et liberis, cōmigrarunt: ac spes est fore, vt propediem exuti barbaris erroribus, moribusque, Christum induant, et viuendi disciplinam mitiorem. Ceterum mittuntur nostri varias in partes, et narrant mira relatu: vt de aliquibus adductis ad extremum vitæ ludificatione diaboli, sed subito visu affatuque cælestium admirabiliter ereptis: aliaque id genus cōplura, quæ quoniam, quotannis audiuntur, quamuis præclara, prætermitto. ita enim comparatum est, vt frequens consuetudo non parum detrahat de rerum magnitudine: et homines rara magis, licet parua, quam magna, si sint consueta, delectent. Alterius anni pestilentia, et laborem auxit nostrorum, et fructum. igitur, cum pestifera tempestas, toto effusa Peruano regno, in Iuliensem quoque agrum affectaret viam, nostris visum est dare operam, vt obuiam iretur aduentanti, præmunitis animis cælesti remedio, ac supplicationibus pijs. adhibitam cohortationem publicam, vt in præsentim malo, tantus sequutus est ardor animorum, vt sacerdotes omnes, affectorum non secus, et cupientium morbum anteuertere, interdiu, noctuque, sine vllō discrimine, vel a prima atate repetitis confessionibus, obruerentur: quanta id diligentia fieret, curaque, vidif-

ses

ses e
confi
aut
mult
ce, vt
inter
acce
non
ratus
stula
bus
rent
rent
cibu
(vt e
quan
mati
omn
dolo
te. Ex
resqu
fene
qui
bet
peru
re pe
cum
guli
gris
mult

ses ex non occulto mærore, et claris lacrimis
 confitentium: eadem erat omnibus sollicitudo,
 aut potius formido iniecta: quin, et in confusa
 multitudine inuentus est, qui alta liberaque vo-
 ce, vt exaudiretur a cunctis, et crebro singultu
 interficiente verba, se accusaret, quod, cum tot
 accepisset a Deo beneficia, memor et gratus
 non fuisset: quod sacerdotes non perinde vene-
 raturus esset, vt eorum dignitas, et sanctitudo po-
 stulabat: quod denique plura admisisset, qui-
 bus multorum oculi, aures, animique offende-
 rentur: orare proinde, vt veniam petenti da-
 rent ipsi, et a Deo immortalis coniunctis pre-
 cibus impetrarent. non facilis existimatio est
 (vt efficacius mouent exempla, quam verba)
 quam sint hoc viso quasi face subdita, flam-
 mati animi prius incensi. responsum est vni ab
 omnibus, vt vnicuique conscius subijciebat
 dolor, diuersa quidem voce, sed fletu consonan-
 te. Ex agris etiam commeabant rustici, pasto-
 resque: et qui per ætatem non poterant pueri,
 senesque, humeris subuectabatur: fuere aliqui,
 qui largo pretio emerunt uestionem, vt quali-
 bet iactura rerum, defatigatione corporum,
 peruenirent ad locum, vbi leuarentur animi one-
 re peccatorum: quibus audiendis sacerdotes,
 cum occupatam operam haberent, fratres sin-
 guli per nos dochia distributi, in solandis æ-
 gris curandisque, nihil cessabant: ita et sanati
 multi, nec quisquam mor tuus, qui non ante ani-

mum peccatorum sordibus expiasset. Ergo dū
 augetur numerus cælestiū, et in obscuritate tē
 porum elucet Christianorum industria, dæmo
 nis inuidia exarsit. conueniunt ministri ini
 quitatis, capita conferunt venefici, percurstant
 lectulos ægrotorum, occulte inspirantes vene
 num. Nimirum, hanc luem ingruere, conspici
 acervos funerum, numerosque languentium,
 propter auitam religionem relictam: ad quam
 scilicet reuertantur: hoc solum esse remedium.
 Hac illorum oratione, magis pestifera quam
 ipsa esset pestis, vt in calamitate sunt plerique
 superstitiosi, infecti sunt nonnulli, qui antea
 non satis integri: horum augebat amentiam,
 quod finitima oppida, in quibus adhuc vestigia
 antiquæ superstitionis, erant intacta, nec vllum
 cōspiciebant funus: cum immanem in modum
 fauaret elades Iuliensis. sed excitauit se ipse
 Deus, cui curæ mortalium vltio: et tarditatem
 supplicij grauitate pensauit: requiescente Iu
 lia, vicina oppida pestilens annus infestabat,
 per id tempus, quo intermissa satio, minaba
 tur etiam famem. Ceterum super multos, quo
 rum perspecta est in Deum fides, vt in casuum
 aduersis, eluxit pietas viduæ opulentæ, ac no
 bilis. Vnicum habebat filium, et posteritatis
 spe, et magna ingenij morumque indole caris
 simum: agebat annum duodecimum: quæ ætas
 maxime petebatur a peste. ob hoc mater ma
 gis sollicita. illuc cuncta vergere, vt prospice

retur
 huma
 vsu e
 diuini
 maic
 ma c
 vsun
 nam
 vt ob
 lium
 ipsa
 teret
 do fi
 nim
 da. fi
 teret
 vt qu
 ægro
 lit pa
 nand
 cum
 tater
 sius a
 vt ex
 lum i
 tur o
 aut e
 spiri
 tus,
 lætit

retur adolescentuli salutem: et adhibuit quidem humana præsidia, quæ excogitarat ingenium vsu edoctum: sed spem omnem ac fiduciam in diuinis habebat. Arietes quinquaginta (sunt maiore corporis habitudine, quam nostri, forma camelis non valde dissimiles) in pauperum vsum distribuendos dedit: rem præterea diuinam faciendam curauit: cui interfuit ipsa, non ut olim, comitante cœtu matronarum nobilium, sed stipante turba mendicorum, quos ipsa conquisierat, ut per eorum ora transmitteret preces ad Deum, exaudiendas, vel tuendo filij corpori, ne inuaderetur morbo, sic enim dicebat, vel si aliter visum, animæ leuandæ. filius post paulo peste corripitur: nec propterea secius mulier in officio: orat sacerdotem, ut quandoquidem domo ipsa egredi non possit ægroto affixa, adducat quotidie quæ multos velut pauperes, pro salute filij liberali stipe donandos. Deo acceptum donum, votumque: cum aliorum, qui simili afficiebantur morbo, tæterrimus spiraret odor oris et corporis, ipsius adolescentuli ita erat suavis ac iucundus, ut exotica vnguenta crediderint nostri, qui illum inuisebant: verum, cum deinde scrutarentur omnia, compererunt non ex arcula vlla, aut e pyxide, sed e corpore ipso efflari, atque e spiritu ægrotantis: qui deinde sanitati redditus, ingenti parentem, atque oppidum totum lætitia cumulauit. Sed et pueri Indi (tercentum

tum erudiuntur a nostris) magna affecerunt oppidanos voluptate , cum magno apparatu exposuerunt in scena , in fabulæ morem , quod patrocinium receptorum hominum in fidem et clientelam suam Angeli præstent .

PANAMA SEDES, ET SANCTI
Iacobi.

PANAMA vrbs est in isthmo, duo maria, a meridie et septentrionibus finitima, arctis faucibus dirimente: quem in locum, commercium multarum gentium, mutui vsus quotannis contrahunt ad tres menses. magnus hic nostrorum labor, siue in negotiatorum æquitate tuenda, et rerum contractarum fide, siue in audiendis confessionsibus ex utroque mari confluentium. quamquam, anno superiore, spectata est eorum fiducia, atque constantia in Deum. cum enim aduentare diceretur classis archipiratae Angli, trigintaque miliaribus non longius abesse, et qui ætate erant, aut sexu imbecilli, quidquid poterant rerum opumque secum asportantes, in tutiora dilaberentur: nostri vrbe non cesserunt, auxilio solatioque remanentium: nec vero destiterunt, ante paschales ferias, adornare ædem aramque sepulcralem Christo Domino, sollemni instructu: quod cum alia templa facere timor prohibuisset, mirum est, quam res illa fuerit omnibus, seu vi

senda

fenda propter speciem, siue propter opinio-
 nem contempti periculi iucunda. Ceterum
 prauæ aliquot consuetudines abolitæ. Aethio-
 pes, quorum hic magnus est numerus, confes-
 sione purgati, et concionibus imbuti. neque
 ipsius vrbis terminis nostrorum caritas se con-
 tinuit: in vltiora etiam se porrexit. Cum ad
 portum, qui appellationem traxit a nomine
 Dei, Hispaniensis classis vtraque appulisset, et
 bellica, et oneraria, eam ad prouinciam duo
 destinati, ita pressi sunt multitudine negotio-
 rum, vt fere opprimerentur. illud admirabile,
 nec silentio prætereundum: cum enim tanta sit
 grauitas huius cæli, vt ab externis, corpore
 sustineri vix possit, ex quo et sepulcrum Hispano-
 rum nominatur: tantaque esset vis ægrotan-
 tium, vt maximam partem, nosodochio lectu-
 los non sufficiente, in nuda humo iacerent,
 grauis sacerdotis nostri oratio, et multo ma-
 gis exemplum (ipse enim suum lectulum eo
 comportandum curauit) ita permouit homi-
 nes pecuniosos et nobiles, ipsos etiam princi-
 pes classium, vt ad inopes ægrotosque certa-
 tim stragula mitterentur, et fomenta: fuerit-
 que id temporis, locus ipse similis institutis ve-
 terum Christianorum: qui, quacumque ex oc-
 casione, infirmos muneribus et cura sustenta-
 bant. sacerdos item alter cum socio missus Me-
 xicum versus, cum classe, quæ aduersus impe-
 tum piratarum erat instructa: et fuit pretium
 mittendi.

mittendi . ipso in cursu (Mexici ne , an alio in oppido , quo diuerterunt : nam de hoc neutrum habeo diserte præscriptum) sacerdotem quædam extrema iam senectute , Erasmi illius , numquam sine execratione nominandi , olim discipulum , valdeque cupidum nostros videnti , cum sacerdote altero reconciliauit , a quo grauius dissidebat , cum offensa multorum ,

SEDES SANCTI IACOBI , Limensi Collegio adnexa , multiplex Societatis munus utroque anno egregie tutata est . puellæ , pueri , mulieres , viri , distributis temporibus , ad doctrinam Christianam instituuntur . Dominicis diebus sub vesperum conueniunt plurimi , præcipue e Sodalitijs , qui post auditum sermonem de rebus pijs , sese flagellis acerrime accipiunt . Templum porro ipsum amplum est , et magnifice instructum , cui additum sacellum pulcherrime pictum , dicatum nomini beatæ Virginis , quæ Cæsaraugustæ in Aragonia colitur supra columnam : atque hoc ipsum , postridie Calendarum Februariarum , summa omnium gratulatione . statimque a concione inuentus est vir nobilis Aragoniensis , qui aureos centenos quotannis sacello assignauit .

EXPEDITIO TVCVMANA .

TVCVMANORVM regio latissima , spatio ac cælo in Orientem , Paraguais , qui sunt

sunt si
regno
inspi
tos lo
curru
facilis
plauit
millia
caret
lores
propt
tis ob
tus en
column
venæ
gna vi
manu
vestem
frequ
pue , c
ingen
pensi
et ipsi
persti
Christi
nis , vt
has te
missi
filia a
ponu

sunt finitimi Brasiliæ, in Occidentem, Chilensi regno obtenditur: Peruanis in Septemtrionem inspicitur: Australia eius per vastos, ac desertos locos ad fretum vsque Magallanicum excurrunt. Hinc ad omnes illas prouincias perfacilis aditus, per planiciem ita patentem, vt plaustrorum velocitate bina millium passuum millia superentur. magna temperies cæli: nec caret tempestatum varietate: sic tamen, vt calores magis, quam frigora sentiat. Ceterum, propter immensitatem camporum, adeo ventis obnoxia, vt eorum impetu arbores radicitus enellantur: eam ob causam, multis in locis colunt Indi subterraneas speluncas. nullæ hic venæ argenti, aut alterius metalli. gossipij magna ybertas, quod in filum adeo subtile artificij manu deducitur, vt sit etiam vtile in intimam vestem: nec Italicum linum desideres. incolæ frequentissimi: sed variæ linguæ: eorum præcipue, qui ad ripas fluminum. mitissimo omnes ingenio, et ad pacem potius, quàm ad arma propensi: verum si lacestantur, indomiti: sagittas et ipsi inficiunt veneno: plerique auitam superstitionem tuentur, diabolo addicti: pauci Christum induere: sed ita negligentes religionis, vt ignorent penitus, quod profitentur. ad has tenebras pellendas, quartum iam annum missi sacerdotes duo cum socio. sed et ex Brasilia accesserunt quinque: vt ex vtraque parte nouum hunc orbem videatur Societas esse cõ-

plexa. sedulo nauatur opera Hispanis Indisque. de Hispanis nihil agã, quos sacerdos vnus, qui hanc prouinciã sibi depoposcit, magnæ vir autoritatis, facultate, a sacræ fidei Quæstoribus concessa, in officio continet, obiens vrbes quatuor, diuersis inter se locis, tota prouincia distantes. res Indorũ persequar paulo diligētius. In vrbe Sãcti Iacobi, vbi Episcopi, Prætorisque sedes, et caput totius regni, nostri sedē habent, domo temploque ædificatis: ex eoque varia in oppida fructuosã peregrinationes susceptæ: ferme in hũc modum. Vbi ventum est in oppidum, cognoscunt primo de Cacicio (Cacicios iã scitis esse capita rerũ) quot sint in oppido nondũ facti Christiani: e Christianis, quot turpi pellicatu implexi: illos vt abluant, hos vt rite coniungant. Principio diei omnes in templum cõuocantur: factõ sacro, vbi Christiani solum intersunt, ceteris admissis verba fiunt ad cunctos: tum ad meridiem vsque Ethnici instruuntur: baptizantur a prandio ad vesperam: dein Ecclesiæ ritu coniugia celebrantur, et aures dantur confitentibus. ad hanc rationem dies omnis consumitur. confessionum numerus iniri non potuit. sacra aqua tincti ab vno Patre Alphonso Barzana per illud tempus excursionis (ex quo de reliquis coniectes) sexies mille sexcenti: copulati matrimonio ducenti supra quinquies mille: et hic quopue fructus caro constitit nostris. cubile illis plerumque, terra,

tentor
nus est
malib
animi
Calsa
pani
Christi
dos.
Sanct
fessio
omni
des n
hæc c
(Cala
leger:
paraf
exijs
gento
to plu
moni
patri
cient
calo
ea est
tate f
ere C
genti
ptiar
dos c
aes il

rentorium cælum, maidum cibus: frumenti genus est, pauper culis hominibus cum mutis animalibus commune. et tamen inter hæc omnia animis vigeant. Pater idem Barzana cum Calisquenses (nomina sunt populorum) Hispani subegissent, mitioribus præceptis ad Christi cultum erudit, breui tempore imbuedos. His feliciter transactis, redijt ad urbem Sancti Iacobi, vbi et audiendis multorum confessionibus vel ab ipsa pueritia, operam posuit omnino salutarem. Septuaginta duo iam grandes natu Christiana sacra susceperunt. Post hæc cum super quinque linguas, Cacæ etiam (Calam scripsi in litteris superioribus, et ita legeram in commentarijs) sibi subsidium comparasset, qua in his terris plurimum vtuntur, exijs septingentos informauit ad fidem, quingentos triginta septem a peccatis absoluit: multo plures, a soluta libidine ad sacrum matrimonij vinculum adduxit. primum Barzanam patria ipsorum lingua audiuerunt Indi verba facientem, non secus illum admirantes, ac si de cælo lapsus fuisset. abijt deinde Tucumanum, ea est vrbs, vnde nomen prouinciæ, mira vbertate soli, et hominum luxuria, hic, præter alia ere Christiana gesta, Iubilei tempore octingenti amplius auditi, eorum maxima pars nuptiarum legibus astricti. hinc se ad Sulenses Indos contulit, Hispanis admirantibus. Homines illi sunt immanissimi: ni malis feras dice-

re in specie humana. fœda omnibus paupertas: maxima opes arcus et sagittæ: reliqua negliguntur: venatu victitant: tanta prorsus audacia, vt non multis ante annis Hispanorum urbem succenderint: et adeunt interdû ad Hispanos, certis temporibus, operis faciendi: sed Hispanorum nemo se ipsis committere audet. ita indomita habetur gens, et omnino insociabilis. sed tamen Barzana, vno puero comite, obtulit se præsentî periculo, eius tantû fretus auxilio, cuius causa laborabat. igitur mitigauit Deus efferatam gentis sæuitiam, quo esset vtilior constantia sacerdotis. excepere barbari nostrum, saltantes pedibus ad strepitum cymbalorum modulantium: quin et cientes simulacra belli, magna lætitiæ significatione: et coluere pari humanitate. Ipse autem ex ijs, varia per loca, adiunxit Christo duomillia septemdecim: nuptijs rite coniugauit mille quingentos sexaginta duos. sed tantum emolumentum non fuit sine opera impensa. trananda sæpe flumina: via inuiæ pedibus perrumpendæ: superanda itinerum longitudo, pertenui sæpe cibo, quem afferrent herbarum radices euulsæ: ea denique perpetienda, quæ vel iuuenem robustis viribus, ne dum Barzanam, affecta iam ætate, defatigare potuissent. etsi tantam rerum difficultatem, vt sæpe fit, morbus excepit. denique tummentibus, et vlcerosis pedibus, post nonnum mensem redijt ad Sancti Iacobi, plenus laborum,

rum,

rum,
cto. v
agn
gistr
illum
vbi se
redit
firma
sex ca
ti an
tes d
tus in
experi
tas te
noru
tiner
Malu
to, vi
littus
ignot
tas in
garu
ad in
nes e
tibus
ac vi
MIS
SV
t

rum, et fructuum, erecto animo, corpore afflicto. venienti occurrerunt Indi Diaguira, facto agmine, vt ad se flecteret orantes: illum sibi magistrum dicentes, illum patrem, illum matrem, illum sibi, post Deum, omnia. Recepit Barzana, vbi se refecisset aliquot dierum quiete, ad illos rediturum, Lustra vit deinde, vbi se paulum con firmavit, pagos propinquos, et in ijs, nonaginta sex capita lucrifecit: aliaque gessit vtilia salutis animarum. quod et fecere alij in varias partes dimissi. ex hoc enim domicilio patet aditus in regiones diuersas: et certatim vndique expetitur. sed quota pars operariorum ad tantas terras? nuper cognitum est ingentem Hispanorum multitudinem in media barbarie contineri. Hi quinquagesimum ante annum, cum Malucas peterent, Magallanico freto superato, vi tempestatis facto naufragio in barbarum litus eiectioni sunt: euadere sapientibus ignotorum montium asperitas obstitit, et feritas incolarum. Igitur barbaris permisti propagarunt vitam, et genus. nulla ex parte facilior ad illos transitus, quam ex Tucumano. et omnes eo tenentur eundi desiderio. Sed sacerdotibus duobus destinatis, reliqui sunt in statione ac vigilia, vt quocumque opus fuerit accurrant.

MISSIO IN PROVINCIAM SAN-
ctæ Crucis.

SUPERIORIBVS litteris traditum est,
S tres e nostris, multorum accitu, ad prouin-

ciam, quam Hispani Sanctæ Crucis appellant, iter direxisse, sacerdotes duos cum socio communi. a quibus quantum sibi pertinuerit demon, vel ex eo conicij potest, quod annum plenum atque integrum posuerunt, opportunitatem transitus expectantes. Sed tota de hac prouincia, et moribus hominum, quædam necessario ponenda, exceptis ijs, quæ alias diximus, vt apud quos laborent nostri facilius intelligatur. Distat a Suquisachensi et Potofina vrbibus, idest a fine Peruanæ regni, non procul: cingitur, Orientem versus, prouincijs latissimis, vbi homines crudelitatis infandæ: regio ipsa, vt olim scripsimus, æqua et plana: solum Australem conspicit ad gradus prope duodeviginti: et quamuis torreatur caloribus, interim afflatur vento, sic frigido, vt afficiat corpora. bona incolæ sunt omnes et integra valitudine: vita longissima: quam multi ad centesimum vsque annum, nonnulli ad decimum præterea extendunt. venatui indulgent. solum gossipij ferax, vt diximus de Tucumano: infecundum frumenti viniq: abundat maicio, et oryza, communi cibo: frumentum enim et vinum a Peruano regno accersitur, longa difficilique vectura: sed præsertim vinum, per abrupta scilicet viarum, et ardua montium: vt vnus plerumque cadus centenis aureis æstimetur. hæc porro inopia vini est causa, cur nostri in sacrificando parce admodum de eo delibent: nec

plus

plus
quan
sup
diu
cim
cien
num
num
est,
nitus
mus.
fa ab
cam
gena
in vi
cent
tes.
ipsa
sint i
hebe
tura
mine
Flum
briū
non
ex q
Cru
drag
nis p
sunt

plus, quam includeretur in nucis putamine :
 quam et Deus aliquando , non sine miraculo,
 suppleuit. fama enim est apud Paraguaos dimi-
 dium cadu non adeo magni per annos quindecim
 suffecisse quinis sacerdotibus quotidie fa-
 cientibus: sic vt eodem semper esset in statu, et
 numquam imminui videretur. quod tamen vi-
 num, simulatque ex Hispania nouum allatum
 est, confestim euauit: vt appareret illud diui-
 nitus contigisse. Sed redeamus, vnde discesi-
 mus. Ferarum genera, ad Sanctæ Crucis, diuer-
 sa ab Hispaniensibus permulta. in ijs Struthio-
 cameli: quorum in nidis quadragena quinquage-
 na oua reperiuntur, tantæ amplitudinis, vt
 in vnus diei victum satis sint hominibus tre-
 centis: nec defunt viperæ, et pestiferæ serpen-
 tes. redditum est proxime de Sonalijs, quæ suū
 ipsarum aduentum tinnitu indicant, vt ne ob-
 sint imprudentibus. huc addendum, quod sunt
 hebeti oculorum visu, cis tertiam vlnam: na-
 tura prouidente, vt quo virus illis nocentius,
 minorem habeant facultatem ad nocendum.
 Flumina plurima, et auctu pluuiarum im-
 briū late stagnantia, vt vtram in partem fluant
 non facile dignoscas. vrbs ipsa in accliuu colle,
 ex quo et vniuersæ prouinciæ nomen Sanctæ
 Crucis in monte. alluitur riuulo ab initio Qua-
 dragesimæ ad diem vsque dominicæ Ascensio-
 nis pisculento. Hæc quoque, vt alia quædam,
 sunt posita in annalibus superioribus: sed si

quis utrosque componat, illos comperiet presentibus vel illustratos, vel correctos fuisse: certe nihil iteratum sine causa. quod etiam admonui de Peruana prouincia scribere aggressus. mites sunt incolæ natura, nec inhumani: ceterum, si irriterentur, intractabiles. Itatini finitimi feroces, ceteros mortalium habent contemptui, solos Hispanos in pretio, a quibus se iactant oriundos: gens acceptarum iniuriarum apprime tenax, ut nesciant obliuisci. Mulier quædam grauisimo affecta morbo, cum esset morti proxima, dolere vehementer cœpit, et conqueri: nec lacrimis parcebat: scitanti herocausam fletus (is erat Hispanus) quia, inquit, ante hos annos viginti a te colaphum accepi, cum essemus ad Paraguaos: eius iniuriæ dolor mihi adimit vitam. adeo verum est, quod vulgo iactatur, Qui facit iniuriam scribere in aqua, qui accipit in ære. Vestium nullus usus: feminæ tantum folijs, aut corticibus arborum aduehlant corpus: vbi traditæ sunt nuptum, minor cura tegumentis: cum tamen Hispanorum oppida adeuntur, sumitur amictus in egressu deponendus: vbi sauit frigus, quod fit plerumque flante Austro, domi se continent, totos dies iuxta focum atque ignem agentes: exeuntes titionem gestant manu, eumque identidem applicant ad stomachum, flatu subinde vim eius reuocantes, ne obtorpeat. comam non nutriunt, sed diuerso tonsu se a ceteris Peruanis distinguunt.

fynci-

fynci
parte
chis
dunt
gior
more
cui P
beat
Indo
perh
quin
pedu
agno
man
ptos
plure
bit. su
nium
etum
etum
la, et
lucen
bus
perit
quiui
cum
quod
pate
icit
velle

incipit alij, alij occipitium, quidam dexteram partem capitis, quidam sinistram acutis conchis, ad eum modum quo nos nouaculis, abradunt. sunt etiam, qui circumtonso capite longiores capillos relinquunt in vertice, eumque morem, longa sæculorum serie, a viro quodam, cui Paicumæ nomen, prædicant accepisse: eum beatum Thomam Hispani arbitrantur, a quo Indorum illud nomen non valde abhorret: et perhibent Paraguais euangelium annuntiasse: quin etiam quodam in lapide, si velis credere, pedum ipsius vestigia monstrantur. cataclysmū agnoscunt, eoque duos, Paiaurum, et Paia-mandren, vt nusquam postea comparuerint, ratos fuisse. multæ singulis vxores, octo, decem, plures, quot quisque potest alere. neptis auo nubit. sunt et apud illos, quæ impediunt matrimonium contrahendum, et quæ dirimunt contractum: sunt etiam, quæ iniustum licet, contractum non solunt. sancta coniunctionis vincula, et affinitatis. a satū concepto, dum edatur in lucem, secubant vir et vxor: carneque et piscibus abstinent, sollempni ieiunio: vbi mulier peperit, si quidem marē, auus superstes, aut alius cuius genere proximus, nomen imponit: arcum et sagittas offert: si feminam, auia filo quodam alligat suras, non sine carimonia: pater interea, per dies aliquot, in lecto quiescit: vbi surrexit, religio est animal ferire, velleui ictu: quod is ad infantem pertineat: comesse

comesse quodlibet dentatum, etiam piscem: ad vxorem accedere, donec puer primis plantis vestigia infistat. vt puella excessit annum, parentes virum destinant (is est proximus a cognationis gradu secundo) ad illum addeunt, arcum, sagittas, et ligonem afferunt, symbola sponsalia: si accipiuntur, extemplo gener oppigneratus abducitur domum, vt procreet rem familiarem socerorū, donec puella nubile fiat. quod, si adolescentulus petere occupet, fert se ad soceros cum fasce lignorum: si placet sponsus, vterque admittitur. nulla apud illos Deorum simulacra: dæmonem solum venerantur, ei primitias offerunt frugum messisque: in venatu piscatuque, quod studium apud homines præcipuum, ei se addicunt totos, deuouentque: non tam spe boni adipiscēdi, quam mali arcendi cupidine. namque et eorum corporibus assidue nocet. Indus quidam ad alterum e nostris sacerdotibus accessit, verberibus male acceptus, liuēti corpore, et cruento: mox se a dæmone (Thoborococi appellant) ita tractatum, propter neglectas primitias dicentem, vox pariter et vita defecit. Sed id inter eos, qui Varai, id est bellicosi, nominantur, frequentissimum: quod nisi oculis vidissent nostri, superaret fidem. Certis anni diebus lymphata mente in siluas aguntur, vastamque solitudinem, et inconcinnis saltibus, vocibusque inconditis Candire inclamantes (de illo absurdam

dam

dam
elnu
los,
nas,
noxa
quæ
roga
spon
pæn
cum
liqui
conf
bera
nia,
illac
appe
lier v
que i
da. v
qui p
natu
lectu
mor
viden
bro r
diuer
reliq
bello
ex m
tem p

dam nescio quam texunt fabulam, iam inde ab eluione orbis terrarum) per præruptos scopulos, densaque arbuſta, per ardentés etiã prunas, et mortíferas serpentes incedunt, sine vlla noxa. ex horum numero bacchantium, mulier quædam ad sacerdotem deducta est: cum interrogaretur, an se dæmoni addixisset, diras respondit mihi sum omnes imprecata: ergo iam pœnas luis sacerdos inquit. tum ad eius collum cum arculam alligasset, in qua Sanctorum reliquæ, furor resedit. mox facta peccatorum confessione (erat enim Christiana) penitus liberata est. Hæc porro narrabat, se, in illa infania, nescio cuius impulsu coactã, vt hac atque illac discurreret, et Cãdire nominatim sæpius appellaret. Funerum ingens superstitio. Vt mulier viro tradita est, funebrem tunicam sibi atque illi perpolite texit, in qua cadauera insueda. vbi desperata est ægroti valetudo, propinqui plurimum arenæ congerunt, in qua deponatur semimortuum corpus: eum existimant lectum esse quam mollissimum: et aliquot ante mortem diebus moribundo adhuc viuenti et videnti sepulcrum effodiunt: dein cadauer rubro nigroque illinunt, horrendum in modum: diuersis plumis exornant: arcum, et sagittas, reliquaque arma apponunt, quibus olim vsus in bello: non nihil etiã cibi, et potionis: cadum ex maicio in similitudinem vini corrupto: anatem præterea, et gallinam, et post vltimam con-

clama-

claminationem, admonent vt festinet fugam, dū suppetit commeatus. coniunctissimus quisque attonso capite luctum ostentat. octauo post die a præcone indicuntur exequiæ: et conueniunt frequentes. sed pridie eius diei, vt habeatur hic mortuo honos, sese vino ingurgitant. post annum instauratur funus eodem ritu, et repetitur ornatus comptusque capitis, toto anno neglectus. Varai non adeo superstitiosi: nec tamen funerum negligentes. vt quis mortuus est, qui sunt ex eodem genere, ad parietem solumve allidunt caput, corpus etiam ex alto præcipites agunt, quasi quærentes mortem, per speciem mæstitiæ. mira diebus festis crudelitas: si quem in prælio ceperunt, eum per illos dies nigro purpureoque colore depictum, adornatum plumis, repletum mero, quo lætior contemnat mortem, alligant arbori: is, vel ab ebrietate, vel a desperatione, animo sumpto (neque enim se redimi vlla ratione pateretur) contumelijs iaciendis in circumstantes, probrisque fœdissimis, instigat vltro ad cædem, tum testulis coniectis in faciem carnificis, exprobrans virium infirmitatem, adeo incendit hominem, vt vix tandem, ligneum pugionem, duratum olim ad ignem, terque quaterque magna vi adigens in caput, medium diffindat: accurrunt statim mulieres, et (quod horreant aures) recentes a morte artus, et adhuc tepidos auide deuorant, laniatu infando:

tanta

tanta
rauit
quid
cti ite
monu
procu
te, qu
colloc
cum a
Indus
esset a
dit ad
requie
pedib
tractu
cubici
pellax
penfil
sternu
dam.
se affer
S V S
audiui
mino,
esse au
siluam
Aprile
Copac
oppidi
put ca

tanta est diaboli potestas in illas gentes, narrauit etiam Hispanus, magnæ vir auctoritatis, quiddam hanc ad rem mirifice pertinens. Nocturno iter faciebat cum indigena viarum et sermonum perito: ad radices montis audit non procul, duos verba facientes: quærit de comite, qui sint: Indus (inquit ille) cum dæmone colloquitur. tum curiositate humani ingenij, cum accessissent propius suspenso vestigio, Indus solus repertus: et interrogatus vbi nam esset alter, qui loquebatur, diffugisse respondit ad eorum aduentum: tum orauit vt apud se requiescerent illam noctem. domus erat longa pedibus centum, et late patens, vt aliæ in illo tractu, nullis distincta contignationibus, aut cubiculis: nullum in ea instrumentum, aut suppellex, præter pharetram, et arcum, ac rete pensile pro lecto, cui, hiberno tempore, subternunt prunas ad rigorem frigorum molliendum. Cognouit Hispanus huc sæpe dæmonem se afferre: ergo cum clamculum in pariete IESVS NAZARENVS carbone scripsisset, audiuit iratum diabolum attulisse mortem domino, dein amplius eam domum ingredi non esse ausum. In hanc incultam et agrestem siluam, qui e nostris destinabantur, tertio idus Apriles, huius sæculi anno octogesimo septimo Copachuncho (id est vltimum Peruani regni oppidum) cum comitatu militum viginti, caput casside, pectus thorace recti, metu Ciriguatorum,

norum, cum calceis ex cannabe, quoniam magna pars itineris pedibus erat conficienda, capeſſiuerunt viam: diuinum numen in rebus etiam paruis ſæpius experti: nam iumento, quod portabat duos vini cados ad ſacrum faciendum, ex alto decidente, crebroque allidente illos ad ſaxa, neuter cadus offendit: aliorum omnium cadi effraſti: tranſierunt ſacerdotes Vapaim flumen, vt aſſolet, rate, id eſt, connexis inuicem lignis ne diſſoluantur: ea homines Indi, ad corpus adalligatis funibus, inter natandum trahunt: biduum poſitum in ſarcinis vectoribusque transportandis: in poſtrema veſtione, ligna multa aqua madentia, ruptis vinculis ſubmerguntur: et traxiſſent ſecum fratrem noſtrum, ſocium ſacerdotum, ſi nare neſciſſet. perituris vtique ſacerdotibus, ſi hoc contigiſſet illis ignaris natandi. ceterum cum fluuij, plana, vt diximus, loca inundafſent, per continuas aquas erat iter faciendum, maximo cum labore, et diſcrimine vitæ, vix equis enatantibus. Nuſquam diuina prouidentia deſuit: nam cum pernoctare non liceret in aqua, ad iuſta interualla cuniculi (alti ſunt cubitis binis, lati bis ſenis paſſibus) quos in ſicco formicæ effoderant maiuſculæ, diuerſorium dabant: capiunt cuniculi ſinguli homines octonos denoſue. equi, ne pedibus intumeſcant, connexis lignis ſuperponuntur: nec de eſt pabulum, extantibus herbis in aqua, vltra bi-

palma-

palma
 comit
 tribus
 in cuc
 ex hac
 quoni
 erant
 bus no
 poteſt
 deſide
 rentur
 res ve
 domu
 dament
 et faſt
 m, is fi
 tribus
 maior
 dio la
 ſexto
 nem a
 ſancti
 in can
 derun
 fore,
 goroq
 alter
 et Itat
 ſiunct
 nis du

palmarem magnitudinem: ipso in itinere, e
 comitatu duo baptizati morti proximi: alter
 tribus, ad summum, guttis, quæ remanserant
 in cucurbita: alioqui desiderasset baptismum.
 ex hac ianua cælû ingressi. Hæc repetita sunt,
 quoniam in superioribus litteris paulo alter
 erant rescripta. Ceterum quam gratus omni-
 bus nostrorum aduentus fuerit, vix æstimari
 potest. Domus erat apparatus, et instructa, vt
 desideraretur nihil, multa admodum reijce-
 rentur. Pecuniæ hic apud Hispanos nullus vsus:
 res veterrimo ritu, permurantur: templum,
 domusque summa ciuium lætitia a primis fun-
 damentis ædificari cœpta, breuique ad tectum
 et fastigium peruenere. Quarto die ab aduen-
 tu, is fuit feria secunda Pentecostes, alter e pa-
 tribus sermonem habuit ad populû: nusquam
 maior gratulatio: manabant omnibus præ gau-
 dio lacrimæ, recordantibus, vigesimo iam et
 sexto anno, ex quo conditû esset oppidû, nemi-
 nem auditum fuisse concionantem. Die sacro
 sanctissimæ Trinitati, cum sacerdos vterque
 in eam gratiam sacrificium Deo obtulisset, de-
 derunt se linguis, quas vtilissimas videbant
 fore, addiscendis: alter cum fratre socio Gor-
 gotoquæ, qua finitimi plures vtuntur: Varæ
 alter, quam Brasilia tota, Paraguaorumque
 et Itatinorum regio, alijque populi longe di-
 stinctissimi communem habent. igitur, Hispa-
 nis duobus vsi interpretibus et magistris, prima
 rudimen-

rudimenta ediscere, et ad compendium redigere
 ceperunt, in eisque ita profecerunt, homines
 etate licet prouecta, ut quartum intra men-
 sem, Catechismum, rationem audiendi con-
 fessiones, reliquaque plebi necessaria primi
 reddiderint, magna omnium admiratione, et
 utilitate plurimorum, mirabantur autem non
 magis Indi: qui eos arbitrabantur vel esse de
 caelo demissos, vel ex se genitos, cum pueri es-
 sent abductos in Peruanum regnum, nunc de-
 mum rediisse: quam Hispani: quippe quattuor
 mensibus tenere linguam, quam ipsi viginti an-
 norum spatio vix percepissent. Nec tamen in-
 terea nostri, dum Indorum ediscebant linguam,
 nihil agebant. Hispanis confitentibus matuti-
 no operam dabant: reliquum tempus consu-
 mebatur in discendo: dein ceperunt diebus
 festis Indorum agmen cogere ad templum:
 mulieres erant mille quingentae: par virorum
 numerus. iam qui Christo nomen dederant,
 peccata confessione expiabant: quod num-
 quam antea factum: sic ut nemini, nisi ceteris
 auditis, iterum liceret accedere. explicabatur
 interea doctrina Christiana: res et propter uti-
 litatem expetenda, et propter nouitatem iu-
 cunda. et nunc, interdum, noctuque totam vi-
 bem strepentem audias Indorum virorum, mu-
 lierumque (quingageni centenique Hispanis
 singulis deseruiunt) alternis, vel coniunctis
 vocibus, Christianam doctrinam concinen-
 tium.

tium.
 compa
 oppi
 nus vi
 pit. Ce
 lestus,
 lorū, e
 que ill
 que pa
 fessio
 exillo
 bo sen
 stero c
 celest
 essent
 duo, q
 sum li
 Itatin
 rata e
 na can
 rū per
 diuit a
 nera,
 sci cor
 sci. Igi
 gini, c
 na ( )
 gnium
 Cruci
 tes, m

tium. cum primum Gorgotoquen linguam sibi comparauit alter e sacerdotibus, in finitima oppida excurrit: plurimorum, qui titulo tenus videbantur Christiani, confessiones excepit. Ceterum ne cuiquam victus causa esset molestus, permutatione acuum, vitreorum globulorū, et aliarum rerum ceteroqui parui pretij, quæ illic magno æstimantur, cibum sibi socioque parabat. eorū qui baptismo abluti, vel confessione expiati sunt, numerus iniri nō potuit. ex illorū numero non paucis, qui confecti morbo senioque, post baptismū, eo ipso die, siue postero decessere, baptismus ipse prærogatiua fuit celestis triumphi. sed cū tres operarij non satis essent ad tātam mesē, submissi alij sacerdotes duo, quorum alter Gorgotoquen, alter Chanen suam linguam cœpit ediscere. Ceterum vnus ad Itatinos profectus est. Est Itatinorum gens effe rata et barbara, quippe finitima Tonis humana carne vescentibus, et iaciendarum sagittarū peritissima: vnus de eorum Cacicij, vbi audiuit a nostris profectionem parari, attulit munerā, farinam aliaque cibaria gentis, vt illis vesci consuessent: orauitque maturarent proficisci. Igitur sacerdos vnus die sacro nascenti Virgini, cum socio ex Hispano patre, matre Itatina (neque enim licebat cum pluribus) magnū sui desiderium relinquens Indis Sanctæ Crucis, qui eius manum certatim exosculantes, multis cum lacrimis, prosperum iter præ-

E c

cabantur,

cabantur, discessit. celebrabatur ipsius aduentus, quacumque iter faceret, sollemni gratulatione, festisque iusibus, ritu gentis, præcipue pila. de hoc iusu, quoniam hætenus ignotus, breuiter aliquid dicendum. Pila est e cuiusdam resina arboris compacta, leuis tamen, et quæ minimo pulsu magis resiliat, quam folliculus quicumque: eam porro non manu impellunt, aut pede, sed capite, et, si forte, cubito, mirandantium accipientiumque dexteritate: et est magnum victori præmium. Nec deerant viri principes, qui se suaque oppida permetterent Patris voluntati. Vbi venit in caput prouinciae, sacrosanctam Crucem incredibili omnium lætitia erexit, et locum quemdam constituit, quo conuenirent, quasi ad templum. incredibile est, quantum sit vniuersi populi in sacerdotem nostrum obsequium, et obseruantia: ergo imbuuntur præceptis Christianis, nonnulli etiam salutari aqua abluuntur. tam felicibus initijs vnum præcipue obstat, quod singulis vxoribus non sunt contenti: et quo nobilior quisque, aut opulentior, eo pluribus nuptijs ambiuntur. in hoc præcipue est laborandum. sed fuerunt aliqui rectum iter ingressi: inter hos, Cacicius, quem paulo ante dicebamus attulisse munera, Christianas partes ita amplexus est, vt iam verbo castiget dubitantes, et tardiores instiget exemplo. Per solui anno priori. Venio ad posteriorem. Quattuor igitur sacerdotes in prouincia

Sanctæ

Sanctæ
linguâ
titi f
ribus,
quibus
conce
nulla,
proce
raque
dum I
gnitu
cus al
sub fo
ter V
gnit
finit
opere
garin
an et
eadem
ablu
Chri
prim
bat.
do, v
ptere
quæ f
dem h
nus d
iecta

Sanctæ Crucis, frater vnus. Pro se quisque suam linguã edidicere: at frater duas: et singuli partiti sibi prouinciam, regiones obeunt, moribus, sermone, locisque maxime distantes: de quibus separatim dicendum. Vnus ad Varaos concessit: de quibus etsi posuimus supra non nulla, hæc alia adijciuntur. habitant in locis proceritate arborum opacissimis: earum pleræque feraces fructuum, Peruano regno, nedum Europæ, ignotorum. poma sunt infra magnitudinem pyri, nigra extrinsecus, intrinsecus alba: nascuntur in ipso trunco arboris, non sub folijs: ita densa, vt corticem operiant. Inter Varaos nullum honoris discrimen, aut dignitatis: se ipsos inter se æquales esse iudicant, finitimis superiores: quos etiam bello captos, opere exercent, eosque ita contemnunt, vt rogarint adolescentulum comitem sacerdotis, an et Varai in suscipiendis Christianis sacris, eadem aqua, qua reliqui, eodemque ritu essent abluendi. at noster, vt vel ab ipsis primordijs Christianæ humilitati assuescant, seruos, vel primos, vel cum dominis promiscuos baptizabat. et prouiderat dæmon futurum aliquando, vt hi ad Christum conuerterentur: propterea insitum erat in omnium mentibus, rei, quæ sub aspectum non caderet, nullam esse fidem habendam. ita mussabat apud eos, non minus diuina fides, quam humana, vel elusa, vel eiecta. Nunc quoniam gens est nimia animi, et

semper alta cupientis, suis ipsi artibus edoceri sunt, ut standum putent promissis, nec minus gloriosum esse, pro fide contra perfidiam, quam pro obedientia pugnare contra contumaciam. Sacerdotem nostrum in magna veneratione habent, contra quam facere soleant erga suos Cacicios, et Curacas: quibus videlicet raro obtemperant, nisi fortibus in bello, aut iubentibus iucunda. nihil igitur non agunt ex ipsius arbitrio: quo etiam precipiente creati sunt magistratus, Hispanorum more suis virgis insignes. Non minimum etiam amorem erga eum declararunt hoc facto. Erat ei aliquo eundem, per viam impeditam ac difficilem: hoc ubi acceptum est vulgo, mulieres, pueri, senes, sponte egressi, certatim deiectis arboribus, a motisque impedimentis, purgarunt iter, feceruntque ut superari facile posset, ad nouem vsque miliaria, quo intendebat. Scytharum more nullam habent ciuitatem: domos facile mutant, et supellectilem: etsi hæc illis omnino curta, aut præter arcum: et sagittas, grandesque cucurbitas, quas minutis quibusdam utensilibus stipant, potius nulla. plures vxores habere decorum est: a reliquis abstinere. filiorum exortum parentes trimestri ieiunio excipiunt, certa que ciborum abstinentia. trimi pueri, aut quadrimi depelluntur a lacte, tum eos ad omne crudelitatis genus exercent: bello captos illis permittunt sagittis petendos: qui certo ictu ex-

positum interfecerit, laude et præmio, in super
 etiam interfecti cognomine honoratur. hi lu-
 sus infantium: hæc iuuenum æmulatio: quin et
 viri ipsi in magno nominum ambitu sunt, pro
 numero scilicet occisorum in bello. e crudeli-
 tate enim ac eæde genti nobilitas: ad eamque
 excitari se volunt impositis nominibus canū,
 rigridum, aliarumque ferarum animantium.
 Lunam nascentem ingenti clamore, totiusque
 corporis iactatione venerantur. nulli dij. nul-
 læ deorum imagines. nulla formula, aut con-
 suetudo iurisiurandi. religio nulla. septem
 dæmonum genera et nomina agnoscunt:
 eos vt colant, malorum, quæ ab ipsis inferun-
 tur, mortis etiam, timor facit. sunt tamen su-
 perstitutionibus maxime dediti. ineuntibus bel-
 lum, si sagittæ deciderint, si lectorum pensilium
 funes rumpantur, pro omine habetur: venefici
 inspectas sagittas reijciunt, probantue: infeli-
 ces illæ, et, si retineantur, hæsuræ in corpore re-
 tinentis: hæ certæ, et numquam frustra mitten-
 dæ. ceterum cum se Luna curuare cæpit in cor-
 nuæ, vt colliment, brachia: vt celerius currant,
 furas et femora, plurifariam incidunt: mox pul-
 vere e combustis corporibus ferarum rapa-
 cium, aut velocium aspergunt: eodem modo
 mulieres, brachia, faciem, crura, quæ postea
 cuiusdam arboris succo (cæruleus est, atque
 omnino indelebilis) ornatus causa perfun-
 dunt. Sed hæc eorum consuetudo affligendi

punctiunculis corpora, communis est, non secus, atque apud nos, flagellis verberandi. hac formidine pueri coercentur: pueri inquam, nam in adoloscens, et natu grandiores nulla animaduersio. furti crimen apud eos ex omni memoria ignotū: et ideo magis vitatur, quam si vetitum esset. nihil venale: si quis veste, aut re alia careat, donatur ab his, qui abundant. mortuorum corpora contingere nefas: eos tamen lacrimis et lamentatione prosequuntur. mulieres, continuantes diem ac noctem eiulando, ieiunæ cadaveri adsunt, tunduntque parietem capite, et pavimentum crebra corporis volutatione verrunt. mitius viri se gerunt, ostendunt defuncti sagittas, arcum, et clauam (claua enim magni ponderis in prælijs Varai vtuntur) non sine eius laudum, et rerum præclare gestarum in bello commemoratione. totos dies octo peraguntur hæc tristitiæ imitamenta: noctes interea ducuntur insomnes: aut a somno reditur ad vociferationem et luctum. quibus autem lacrimis et conclamationibus prosequuntur funera, iisdem etiam excipiunt carorum aduentum: vt iam nostri, ab effusa illa comploratione, vel decessisse aliquem cognoscant, vel accessisse. Atque hæc de moribus Vararum, qui nunc paulatim, Deo annuente, mitigari, et ad humanitatem traduci cœpere: et apparent in eis aliqua vestigia bo-
uitatis. Repertus vnus, qui in illa plures vxor-

res h
duxe
rog
bidit
omn
Deo
dum
in su
rat.
matr
cent
do ve
ternu
nefic
mon
bas,
lis:
refell
tismo
obier
nisi a
regio
peru
nona
secun
trem
ter e
perm
dicti
quæ t

res habendi licentia, vitam castam et cælibem duxerāt, iam annum quinquagesimum: interrogatus, vllōs ne stimulos sensisset, igne sue libidinis: plurimos, respondit, et acerrimos: sed omnes illos, quod admoneretur animus, vni Deo, cui placeret castimonia, morem gerendum esse, superatos: is nunc ablutus baptismo in suscepto vitæ proposito libentius perseuerat. baptizati præterea mille ducenti: ad vnius matrimonij iugum se contulere amplius sexcenti: in hoc potissimum, apud has gentes, cardo vertitur rei Christianæ. hoc magis, sempiternus Dei hostis hominumque, infensus: per veneficos, suos illos ministros, sparfit hunc sermonem, quotquot tacti essent aquis piacularibus, breui morituros: et impositum est nonnullis: sed improbitatem mendacij rei euentus refellit. duo pueri, qui iam instructi, se a baptismo metu mortis subduxerant, repentino obiēre: e baptizatis, adhuc quidem, pauci, nec nisi ætate extrema. Ceterum in viginti etiam regiones diuersas Christianæ religionis fama peruasit: exque ijs, Cacicij et Curacæ nobiles, nonagesimum et centesimum annum agentes, secumque ducentes, et filios, et nepotes, ad Patrem accesserunt, vt omnes baptizarentur. Inter eos quidam diuinitus, vt res ipsa docuit, permotus, ita magno elatoque animo disseruit, dicitans venisse tempus depellendæ caliginis, quæ tam diu illas terras obsederat, gratesque

agens Deo auctori luminis, a quo reseruatus
 esset in illud tempus, vt ardorem excitaret, in-
 nouaretque in mentibus audientium: et im-
 pleret homines certioris spei, quam quantam
 subijcere potuisset, aut senis auctoritas, aut
 oratio eloquentis. solent enim viri principes,
 albente celo, vel inumbrante vespera, adhor-
 tationem adhibere ad certamen inituros. Sub
 idem tempus Ciriguani montani, qui Tucuma-
 num regnum diuidunt a prouincia Sanctæ Cru-
 cis, et vtrunque intercludunt aditum, alioqui
 feritate terribiles, ad urbem Sanctæ Crucis
 Legatos de pace miserunt: cum quibus sacer-
 dos, qui sui colligendi, solet peregrinam expe-
 ditionem vrba commoratione distinguere,
 cum per eos dies redisset, ita locutus est, Va-
 raa lingua, quam etiam callent Ciriguani, vt
 incenderentur animi, et inuiti oculi lacrimis
 vndarent. excipiens orationem eius, vnus e
 Legatis, qui reliquos ætate anteibat, Quid mi-
 rum, inquit, si nos ab omni humanitate alieni
 habemur, et sumus, ad quorum aures num-
 quam talia verba acciderunt, animos penetran-
 tia, nec nisi relictis aculeis recedentia? Proba-
 runt vehementer laudaruntque nostram in-
 struendorum Christianorum rationem, orna-
 tum templi, omnemque Ecclesiasticam disci-
 plinam. quod si pax et concordia firmetur, cer-
 tum est sacerdoti, ad illos erudiendos profici-
 sci. quod et ipsi vehementer expetiere: turpe
 rati,

rati, atque adeo conquesti, præferri sibi man-
 cipia (Indos a Sancta Cruce intelligunt) ea in
 re, quæ sit omnium vtilissima. Hæc de illo sa-
 cerdote qui edidicit Varaorum linguam. alter
 enim, qui Gorgotoquensibus operam nauat,
 adiunxit Christo quingentos viginti: a vaga li-
 bidine abduxit plures sexcentis: hi partem in
 vrbe, partem versantur in oppidulis adiacen-
 tibus: magnopere capiuntur veritate, et suau-
 tate Christianæ doctrinæ: inter matutinum tē-
 pus ac pomeridianum, septenæ octonæue horæ
 in illo opere collocantur: plus negotij est in eis
 dimittendis, quam accersendis: sponte veniūt,
 nec discedunt iniussi. Sed in oppido quodam,
 quintodecimo ab vrbe milliario, dum sacerdos
 neophytos perinde ac cathecumenos ad pieta-
 tem erudit, affertur repente Ciriguanos aduen-
 tare cum armis, seruitutem et mortem mini-
 tantes. et erāt, qui dicerent vidisse. terror hinc
 in omnibus, pauorque, et latior ex incerto. igitur,
 vt in extrema desperatione, inopiaque con-
 silij, conclamantibus, sacerdos persuadet in-
 belli turbæ, vt fuga latebrisque sese eripiat pe-
 riculo: viris, quibus ætas apta ad bellandum, vt
 magno animo excipiant veniētes: cetera enim
 Deo exercituum curæ fore. ipse adhortator
 erat in medio agmine finem rei expectans. sed
 breui quieuit et rumor, et terror: præmissique
 exploratores, omnia tuta nuntiarunt. credi-
 tum est falsam speciem obiectam astu dæmo-
 nis.

nis, rem Christianam, vt solet, obturbare cupientis. Tertius sacerdos procurat Chanensium vtilitatem, eorum lingua, quam nullo fere magistro præeunte aggressus, excoluit, Indorum duorum tantum vsus adiumento, et fratris nostri ingenio, qui, super Chiuichicocensem, Chanensi etiam operam dabat: quæ cum ita essent, vterque seorsum ab altero lustrabant terras, circuitu millium triginta: etsi diebus festis, quoniam non aberant procul, in vnum locum conueniebant. tractabat vterque hominum genus mansuetum, et simplex, mira morum facilitate, ad amicitias colendas æque et contrahendas natum, et nescium irasci: si quid rapiatur, etiam si vxor, quandoque redditur, ignoscunt: et sæpe ex iniuria gratia est orta, pollent memoria, præcipue pueri, sic vt e singulis oppidis aliqui doceantur, qui deinde cum redeunt ad suos, subdocent capita legis Christianæ: vt minimum nostris, cum eo veniunt, sit laborandum. at indigenæ venerari nostros, vt patres: colere, vt magistros: amare vt ex se ortos. quippe qui teneant eandem linguam. et obseruatum sane est, nullum maius esse vinculum amicitiarum, quam linguam communem. miserantur superiora tempora, quibus ignorabantur tanta bona: gratulantur præsentium felicitati. ex vtraque gente adhæserunt Christo, bis mille centum. e quibus nonnulli, eodem die, aut sequenti, obierunt. totidem fere matrimonio

nio coniuncti, illegitimas nuptias repudiarūt.
 et e Chanensibus quidem multi olim, a sacer-
 dote quodam, vt in transcurso, fuerant tincti:
 sed ignaros rituum ac religionis, nec Ethnicos
 dices, nec penitus Christianos. ita magnus la-
 bor positus in eis docendis primum, deinde au-
 diendis: quamquam, ob temporis angustias, au-
 diti præcipue, qui a morte propius abessent. ad
 vnius mulierculæ confessionem euocatus pater
 in quoddam oppidum, reperit miseram in-
 sutam in tunicam funeream, in conspectu sepul-
 turæ apertæ, more gentis, a mortua nihil diffe-
 rentem. extrahi iubet, imponit capiti particu-
 lam sanctissimæ Crucis, statimque illa, recepta
 potestate vocis, et mentis, culparum maculas
 confessione abstersit. Superest quartus sacer-
 dos, qui dum linguam Gorgotoquen addiscat,
 commoratur in vrbe, Hispanorum vtilitatibus
 intentus. eorum animos frequentissimis con-
 cionibus ad pietatem excitat, et criminibus
 purgat. elucet inter ceteros, Prætoris in Deum
 religio, in nostros benevolentia: templum con-
 struitur, pro condicione loci, satis magnifi-
 cum, et amplum. ciues materiam conuectant,
 Prætor operas absoluit. spes est, intra quat-
 tuor menses, perductum iri ad culmen. data ope-
 ra est Prætoris adhibito, vt suburbani pastores
 et agricolæ, qui rarius ad urbem cōmeantes sa-
 crificio missæ rarius intererant, singulis diebus
 festis rem diuinam audire cogantur. a diffic illi
 princi-

principio tã salutare consiliũ prosperos habuit
 euentus. Veniunt perpetuo agmine, ad sacro-
 sancta mysteria, et ediscunt præcepta Christia-
 na: numerati sunt interdum bis mille sexcenti.
 ex eo, inertia omnis et lasciuia rusticorum ex-
 pulsa. sed Prætoris ipsius humanitas iterum me-
 rapit. Erga nos animum habet vere paternum:
 ita præsentibus fouet, absentes tuetur. is litteras
 ad Patrem Prouincialem dedit officij, plenas:
 nostrorum industriam commendãs, qua decem
 hominum millia ad Christum dicit esse conuer-
 sa: nouamque lucem, et quasi mentem eorum
 aduentu additam esse ciuitati: orat eundem,
 hortetur Patres, et pro sua auctoritate admo-
 neat, vt laxent sibi, pro re bene gesta, aliquid
 laboris, et interdum, quancumque spatio
 temporis, simul animos corporaque remittant,
 ne opprimantur vires mole negotiorum. Hu-
 manum consiliũ, sed prope necessarium: quie-
 tem enim excludit magnitudo vtilitatis per-
 spectæ. Idem Pater, vt Gorgotoque lingua se
 succinxit, ad varia loca egressus, auxit Chri-
 stianum gregem capitibus ducentis septuagin-
 ta sex: aliaque multa gessit e re Christiana,
 quæ, quia communia sunt, et contrita iam vsu,
 relinquãtur. Vix credi potest, quam latum cam-
 pum hæc prouincia aperuerit Societati. nam,
 vt regiones alias præteream, Prætori, ad Tim-
 byos eundem est, cum manu numerosa: atque
 vrbs ædificanda ex Proregis præscripto. id si

fiat, vt spes est, plures e nostris mittendi sunt,
 aut ingens animarum seges deferenda. Sed hac
 de re quoniam in superioribus reposui,
 (etsi pro Timbuorum, fuit transcri-
 ptum Timbiorum, facili lapsu)

plura addere su-
 perfedebō.

D O M V S P R O F E S S A .

et Collegium Quiponense .

E M I G R A V I T E V I T A P R O F E S S A .
 In hac vita per se vultu sanctis : et
 per Andream adhibet operum . qui
 in manu ostendit rationem cum
 per se . in se in proximo .
 quibus nihil tenent . Per se
 in se tenent . ut cum
 per se . Consonas
 in se . in se .
 per se .

dextra

PRO-

P R O V I N C I A
L V S I T A N I A .

BTINVIT LVSITANIA
duos supra quingentos. In Oli-
siponensi Domo sexaginta: in
Collegio quinquaginta vnum:
in Conimbricensi eiusque Resi-
dentijs centum octoginta: in
Eborensi centum et duodeuiginti: in Portuen-
si quattuordecim: in Bracarenfi viginti se-
ptem: in Brigantino viginti: in Funcalensi
quot in Portuensi: in Angrensi duodecim: in
Angolana Residentia sex. Finem vitæ fecerunt
duodecim. Initium Societatis vigintiduo.

DOMVS PROFESSA,
et Collegium Olisiponense.

EMIGRARVNT E VITA Pater Leo
Henricus perfectæ vir sanctitatis: et Ga-
spar Andradius adiutor operum, qui semper
sui muneris officijque rationem cum laude
persoluit. intenta in proximos nostrorum in-
dustria nihil remittit. Pœnitentiæ Euchari-
stixque sacramenta, vt cum maxime, vsur-
pantur. Conciones frequentissimæ: nec mo-
dici fructus. in oppido quodam celebri odium
sane pertinax concionatoris admonito cessit:

dextera

dexteræ inter viros primarios datæ: id quod oppidanis gaudium attulit, et exemplum. Feminæ sex ad honestatem a turpitudine retuleresefe. duæ mox in matrimonio stabili collocatæ. ex eodem cæno viri quattuor emerferunt: quorum vnus sibi vxorique melius consulens, pellicem exegit, datis in eius nuptias aureis centum viginti. ad hæc, periclitanti mul tarum pudicitia mature subuentum. mulier virilis animi, opulentum virum ac nobilem, qui eam pellicere conabatur, voce firmata monitisque nostrorum, et, quod caput est, sacramentis, quæ frequentabat interim, infregit. Domus quædam erat in vrbe, vbi flagitijs virtutum studia prætendebantur: ea vt omnino clauderetur auctores nostri fuere. Mulieres tres e mortis periculo ereptæ. res per fraudem et dolum partæ, dominis redditæ, cum magno pondere argenti. Quidam, bona omnia sibi lege ablata nostris deprecantibus recepit. Duo falsum testimonium dixerant, ex quo vnus exturbabatur bonis: id vt reuocarent, nostri effecerunt. obuiam itum vni, dum per ementita regia diplomata in ipsius regis famulatum, aliosque honores, falsis percriptionibus intendit. in vsum egentium dati aurei ducenti quinquaginta: mendici vestiti no tuem. Sed et mulieribus quibusdam, quas inopia prohibebat egredi domo, collata vestis statui consentanea. Sex et viginti educti e carcere,

cere, in quo tenebantur, ære alieno vel soluto, vel remisso. Vincti prandio semel atque iterum recreati. hoc exemplo ciuis adductus haud paruum frumenti numerum obtulit in pios vsus. in nostri etiam templi ornatum accessere aurei mille. ardor institutionis Christianæ nihil refedit: foueturque multorum liberalitate, vt tributis muneribus permulti alliciantur. Sacrarum quæstionum Præses et supremi Senatus, ad moriendum vicinus acciri iussit e nostris sacerdotem vnum, cui pectoris arcana committeret: de cuius sententia, bona sua, quæ amplius viginti millibus æstimabantur, Sodalitio Misericordiæ, optimo exemplo, legauit. Ceterum, quamdiu Angli hanc urbem obsederunt ingenti ausu, nostris non defuit occasio faciendi multa patiendique pro Christo: sed huius rei seriem exquisitius narrare superuacuum puto. Hæc de Domo Professa.

IN COLLEGIO EXCESSIT e corpore Franciscus Martinus, per annos fere viginti duos in domesticis muneribus virtutis exercitæ. Discipulorum numerus ascendit ad duo millia: nec minor est numero profectus. multi sæculo valere iusso in varias religiosorum familias se abdidere. Nobilissimi quique, præsertim e Congregatione Parthenia, cum suis præceptoribus, diebus feriatis fere omnibus, ægrotos in nosodochijs omni officiorum genere prosequuntur. exeunte Maio

propter

pro
filii
sus
étor
expe
men
tres
na o
tend
Coll
fexte

D
duod
viner
terit
bus,
fedec
felic
e flor
splen
tion
nostr
habit
confi
legen

propter tumultum Anglicanum gymnasium siluit. Collegium continens vrbi diuino prorsus beneficio non intutum fuit. in eo pater Rector duoque fratres remanserunt belli exitum expectantes : ceteri cum domestico instrumento vel intra urbem se receperunt, vel ad tres Residentias Collegij: cum interea in vicina oppida excurrerent cum fructu non poenitendo. Sub Anglorum discessum redierunt in Collegium, et redintegrata studia litterarum sexto Idus Quintiles.

CONIMBRICENSE COLLE-
gium cum Residentijs.

DIEM CLAVSIT VITAE extremum Pater Antonius Paciecus post annum duodetrigesimum Societatis: magnum dedit viuens in pertractandis animis exemplum dexteritatis, et decumbens in perferendis doloribus, patientiæ: mortui deinde fratres duo: sedecim recepti. res domesticæ externæque feliciter cessere. Gymnasium perquam celebre e flore iuuentute vberimos fructus tulit. splendidissimus quisque spiritualibus meditationibus exerciti. ad ergastulum aliquando a nostris comportata cibaria, conciones crebro habitæ, missique qui commodarent aurem confitentibus: horum hortatu victi ad perlegendos libros pios, et ad explorandam quo-

tidiano examine conscientiam adducti. Cuius-
 bus etiam opera præbita non indiligens. Duo,
 quorum alter alteri alapam impegerat, iras
 inter se gerebant longe acerbissimas: quod
 nisi intercessisset sacerdos, de percussoris vi-
 ta fortunisque actum foret. Cuidam sacra-
 mento Eucharistiæ interdixerat Parochus,
 quod conceptum animo odium numquam e-
 uomeret: hoc cum ipse negligeret dulcedine
 speratæ ultionis, admonitus tandem a nostris,
 agnouit quam pestiferum venenum in pectore
 gereret: resipuitque. In vicina oppida pa-
 gosque excursus lucro animarum. Quoddam
 oppidum ardebat odijs capitalibus: ea re-
 stinxit vnus e nostris: simulque libellos, qui
 circumferebantur, omneque instrumentum
 inimicitiarum incendit. aliquorum cædes in-
 hibita. Vnus cum efferato animo inimicum
 peteret, districtum iam gladium, vagina, se
 seque humanitati reddidit, occursum nostrorum.
 Oppidi cuiusdam Præfectus cum liti-
 gantium causas componere per se ipse non
 posset, diem vnum, quasi vadatis omnibus,
 dicit, quo se iudicio sisterent: cum conuenis-
 sent, ducit eodem agmine ad vnum e nostris
 concionantem: quos noster deinde, non secus
 atque arbiter et disceptator, diremptis litibus
 æquos ab se placatosque dimisit. alibi a turpi
 lucro mulierculæ aliquot abductæ, et traditæ
 maritis iusta cum dote. Auentu et Quadra-

gesima sacerdotes duo ad Algarbienses desti-
 nati, operam ac studium proximorum com-
 modis impenderunt. Itum quoque Viseum,
 et Mirandam, Episcoporum rogatu, quibus in
 vrbibus nostri partes omnes sui muneris ex-
 plerunt. At Mirandæ grauis contentio inter
 duo Sodalitia de principatu incessus, bono
 publico, sedata. Lamecum (nomen est vrbis)
 alius profectus, mirifice Clero, quem erudijt
 de officijs Christianis, populoque vtilis fuit.
 prætereo rapinas cædesque repressas: restitu-
 tiones factas: petitam ab inimicis veniam,
 dextrasque porrectas: aliaque, quæ enumera-
 re longum esset. vnum aut alterum breuiter
 exponam. Duæ quorundam domus aleatori-
 bus patebant dies ac noctes, nec claudeban-
 tur turpitudini: ex quo magna pecunia venie-
 bat ad dominos, cum infamia, atque anima-
 rum offensa: illum e nostris vnus perpulit vi-
 concionis, hunc sua præsentia, vt disturba-
 rent perniciosos cœtus, et clauderent scele-
 rum officinam. Ad Conimbricense Collegium
 pertinent Residentiæ duæ, Canalensis, et San-
 cti Felicis: in hac sex socij, in illa quattuor
 commorantur: neque eorum officium deside-
 ratum est in procuranda salute animarum.

COLLEGIVM EBORENSE.

D E C E S S E R V N T Pater Rodericus de Brito, et Consalvus Aloisius frater: quorum hic amplius triginta, quindecim ille annos in Societate egerant. sex accesserunt: in his vnus e flore nobilitatis Lusitanæ, quem non ita post germanus frater Comes Vidiguerius cum inuisere velle dixisset, et a violento peiora metuerentur, (neque suspicio erat frustra) abnuere nostri: hic ille a rege præsidium petit: seponitur tyro Olisipone apud Algarbiorum Episcopum, libero ad eum aditu cōsanguineis: de quibus omnibus, Deo duce, egit triumphū, adiuuet, is, qui incepit, militem suum. Frustra enim sunt humana consilia, nisi cælestibus auxilijs perducuntur ad exitum. eorum qui nos audiunt numerus pertinuit ad mille trecentos: quorum profectum, vt cetera taceam, declarant illa. Vnus sollicitanti feminæ obstitit peregregie, causatus id genus flagitij non cadere in eum, qui esset discipulus Societatis: quin et flexit animum mulieris, et ad confessionem adduxit. relicto alter pallio in manibus impudicæ, Iosephi simile, in re non dissimili, renouauit exemplum. tales sunt alumni nostrorum disciplinæ: e quibus etiam, vt anno proximo, extiterunt in custodias publicas officia caritatis. Vnus enim eorum, ex omnibus religiosorum familijs

familijs sacerdotes accersijt, qui audirent confitentes, tum serico peristromate locum instruxit, et Eucharistia rite atque ordine impartita, splendidum epulum omnibus dedit: ipse ceterique studiosi famulantium ritu ad mensam ministrarunt: dignum exemplum quod et posterimitentur. E Catechismo maximi fructus: id cum ignotum non esset Archiepiscopo, Curionibus omnibus Parochisque mandauit, pro suggestu admonerent curiales, eosque quos haberent subiectos, suos vt quisque liberos famulosque mitteret ad nos in præceptis diuinæ legis erudiendos: simulque adiecit quiddam de nostrorum laudibus, vt eorum, credo, docendiligentia, et aliorum discendi cupiditas incitarentur. Idem cum certos viros mitteret, qui inuiferent tractum suæ diœceseos, sacerdotem nostrum cum socio illis adiunxit: quo inconsulto nihil agebant. Hic nostri e re multorum aliqua fecerunt. illam ditionem grauis vrebatur annona: Archiepiscopus per litteras edoctus grandi pecunia subleuandam curauit, mox alios per diuersa loca destinat, vt simili liberalitate reliqui fruerentur. quamquam nos quoque tanti viri humanitas attigit. mille enim aurei tributis, Collegij ianuæ, quod vnum maxime desiderabatur, extruendæ. Atque hæc quidem eiusmodi sunt. Nunc enim vocat me iucunda memoria Patris Emmanuelis Fernandi: qui cum primus e Societate in agro Transtaga

no diuini verbi semen spargit, publicæque peccatorum licentiæ euellendæ maxime intentus, pellices amicasque ab amatoribus impudicisque hominibus multas abigit, id iniquo animo ferentibus, ab eorum vno, cuius nomen nunquam promere voluit, in itinere vulneribus multis affectus, Eboræque defunctus est. nulum id temporis nostrum Eboræ templum: itaque in templo maximo conditus. hoc tandem anno transportatum corpus in ædem nostram, cum monumentum aperitur, ingens mortaliū turba conuolat. eorum hæc vna vox, ad Sanctum, ad Sanctum: et apparuere indumenta trigessimū post annum incorrupta: cum vero pro se quisque, vt religio suadebat, aliquid concerperet, vestis minutatim discerpta: vix impetrari a multis potuit, vt ab ossibus manus abstinerent: inclusum in arcam, quam fieri mādarat Archiepiscopus, aliquamdiu manet in sacello: post triduum sollemni pompa omnibus Parœcijs indicta, effertur, componiturque in nostro templo, magna veneratione totius ciuitatis.

P O R T V E N S E E T B R A C A R E N S E
Collegia.

IN P O R T V E N S I conciones assiduæ, magna frequentia auditorum. Christiana doctrina in nostro templo vrbaniſque Parœcijs strenue

strenue peræque et vtiliter tradita . Profuit nostrorum opera aduersus sacrilegia,incestus, adulteria, aliaque non minus fœda peccatorum portentia . quidam, ne patraret homicidium quod animo agitabat, vnus e nostris oratione deterritus . Lamecum, rogante Episcopo, ierunt Quadragesima sacerdotes duo: quo fructu, argumento sunt, impunitas, et iurandi licentia coercita: abortiones impeditæ: reconciliationes gratiarum factæ. Tres viri nobiles aliorum famam iniuste lacerantes criminationem cum laude commutarunt . Quidam, qui tertium iam annum gerebat cum altero inimicitias, nuperque in templum venerat cum duobus sclopis minusculis, vt interficeret inimicum, audita concione, abiectis armis, deposuit et nocendi voluntatem . turpem concubinarum consuetudinem deseruere nonnulli . Hæc propter, atque alia, Lamecensi Episcopo ciuitatique iniecta cupiditas, vt Collegium efflagitent .

I N B R A C A R E N S I , homo Turca præcultus ad baptismum. huius conuersio, quoniam admirabile aliquid habuit, breuissime attingetur . Famulus is erat viri nobilis, a quo, diu licet multumque admonitus, adduci nunquam potuerat, vt Christianus esset: accidit aliquando, vt ægrotanti domino temporarium altare cum effigie Deiparæ in cubiculo esset locandum: hanc iussus Turca reuincit lata fron-

de, herbisque virentibus: postridie mane herum adit, precaturque, vt suscipere liceat religionem Christianam: rogatus vnde nouum pectori consilium: hæc, inquit, imago (ea cum diceret, venerabatur sanctissimam Virginem) affuit mihi per totam noctem, blandisque admonitis, vt fierem Christianus præcepit. et verum fuisse visum, docuere lacrimæ, quæ confudere se cum salutaribus aquis, cum acciperet baptismum. Archiepiscopus, vt primum ad Collegium venit, exceptus est in templo appositis versibus, et oratione Latina: paucis post diebus, simili apparatu discipuli in gymnasium salutauere venientem. is non solum laudator est nostri ordinis, sed etiam fautor. Sermo de Domini excessu haberi publice hoc anno cœptus est, ex præscripto Patris Generalis, prima luce: et magna tamen, vt alias semper, cum haberetur de nocte, comploratio orta. Quidam, quem exacerbauerat iniuria, vt dicitaret eius obliuisci non posse, mitigatus a nostris veniam petenti remisit. Virginis magnæ matris Sodalitium it melius in dies. FERIA tertia Pentecostes, sacrorum Antistes, qui et ipse est ex eadem Sodalitate, sodales ceteros Christi corpore impertiuit: vesperi recitatus in gymnasio dialogus: sub hæc, Sanctorum tutelarium nomina, vt cuique obtigerant, data: singulorumque laudes versu celebratæ: auxit ea res venerationem Sodalitij, et numerum admitti cupientium.

tium. Chaues (oppidum est) postulante Catharina Principe iere nostri Aduentu Quadragesimaque, magno cum fructu proximorum.

BRIGANTINVM, ET FVNCALENSE Collegia .

HOC ETIAM ANNO Brigantinarum sedatæ discordiæ, quarum, vt difficilis est exitus veterum iurgiorum, non alius finis, quam multorum pernicies, ostendebatur. quidam sacerdotem externum, perfosso clamculum pariete, haud dubie domi oppressisset, nisi sacerdos e nostris talia molientem ab iniquo conatu repulisset. Confessionem vnus reformidabat non secus, ac mortem: quod persuasum haberet, quicquid admisisset, de scripto recitatum iri a Parocho, cunctis audientibus, in templo. sed is nostrorum hortatu a tam praua opinione atque obstinatione animi discessit. Mulier, cui ob paupertatem, menses iam octo, in carcere male erat, vt emitteretur a iudice est impetratum. Nexi quoque recreati aliquoties cibo, et ad vnum absoluti omnes per sacramentum Pœnitentiæ de criminibus totius vitæ.

IN FVNCALENSI non defuerunt socij muneribus Societatis: in multorum pacificationem se se vtiliter interposuere. Vir honestissimus in foro fuste pulsatus, vltionem septennio

ptennio cogitarat: is deinde, re a nostris ita composita, reum supplicem ad templi limen humaniter complexus in gratiam recepit, mirantium exemplo. Quemdam, qui vxoris et liberorum oblitus alio concesserat, ad sustentandam familiam rerum omnium indigam sacerdos e nostris reuocauit. Femina vi concionum commota ingenium excogitauit, quo se criperet ex amatoris consuetudine: cum venientem domum conspexisset e fenestra præcelsa, Aut ne ingredi, inquit, aut ego me hinc præcipitabo. substitit ille admirabundus, retroque reflectens gradum, noluit experiri quid posset femina, vbi ad meliora animum flexisset. Publica inclusis custodia delata sunt a nostris Scholasticis subsidia vitæ. Acta huius Collegij claudet res miraculo haud eximenda. Duo seruitia puteum in Collegio præaltum perpurgabant: in medio opere puteus ruit, laborantesque in præceps trahit, atque operit. concurritur repente ad egerendam terram, lapidesque: inque eo labore, cum alijs succederent alij, consumuntur horæ tres et triginta: nostris interim vota sacraque facientibus: tum demum reperi putearij incolumes: nec caruit ea res admiratione, vniuersa ciuitate ad spectaculum confluyente.

ANGRENSIS COLLEGIUM, ET
Sedes Angolana.

IN ANGRENSI censentur discipuli tercentum septuaginta: nec parum proficiunt: ij præsertim, vt assolet, qui de Sodalitio Dei paræ. gratum fuit diploma Pontificium, quo concedebatur sodalibus peccatorum remissio, a Patre Generali transmissum: et propositum sollempni gratulatione. fuit pompa insignis. effigies augustissimæ Virginis explicatum diploma manu habentis circumferebatur, thesa exornatissima, humeris sodalium. Varijs locis visebantur actores dramatum, cantoresque audiebantur: Dei matris laudibus celebrabatur via omnis, et personabat. dum tandem longo circuitu reditum est in nostrum templum vestitum splendide, ornatumque, vbi Episcopus ante sacrificauerat: et intererat militum cœtus: de quorum pietate quoniam scriptum est annuis proximis, nihil repeto: quod ea audire, non necessarium est scientibus, et dicere, breuitatem profitenti minus opportunum. Ceterum doctrina pueris de more explicata: itum sæpe in valetudinarium excipiendis confessionibus ægrotorum: adnitentibus nostris eduçti e compedibus nonnulli: multorum item inopia subleuata. Vni, quem Episcopus ter anathemate perculerat, ad absolutionem impetrata venia, et remissio culpæ.

ANGOLAE nihil nostris antiquius, quam
 vt et Lusitanos in officio contineant, et indige-
 nas rite baptizatos ad Christi ouile perducant.
 Oloanda, insula, quæ regi Aluaro paret, tota fe-
 re Christianam religionem complexa est. Vni-
 uersam terram nostri perlustrant, magnamque
 vim infantium atque adultorum aggregant
 Christo. Sobæ aliquot (nomen hoc Dynasta-
 rum est) cum ex insidijs Lusitanos conarentur
 opprimere, in scelere deprehensi, et capite
 damnati sunt. ex his vnus, cum quo prius no-
 stri egerant de baptismo, mori voluit Christia-
 nus, ad eandemque mentem vnum e con-
 iuratis adduxit. ita optabile ambo-
 bus fuit, vel cum aliqua molestia
 mori terris, vt tam felici-
 ter cælo renasce-
 rentur.

P

fing
 trigi
 deci
 Pirat
 vna
 giat
 tatis

T
 mes
 adm
 Chri
 bus
 tens
 dit,
 Scho
 caus

461

P R O V I N C I A
B R A S I L I A.

RASILIAM HABVERE
socij centum septuaginta. e qui-
bus in Baicensi Collegio septua-
ginta : in Sedibus duabus huic
Collegio adnexis, Ilheorum né-
pe, Portusque securi, decem: in
singulis quini . In Collegio Fluminis Ianuarij
triginta duo: in Præfectura Spiritus Sancti tre-
decim : In Residencia Sanctorum , septem : sex
Piratiningæ : quattuor in Tucumana expedi-
tione : In Collegio denique Pernambucensi vi-
ginti duo. Debitum naturæ soluit vnus . Socie-
tatis vinculo se obstrinxere septem.

BAICENSE COLLEGIVM.

TENTATI MVLTI varijs morbis, fa-
natique: ereptus vnus Pater Antonius Go-
meſius, vir propter egregias animi dotes, vel
admiratione, vel amore digniffimus . Pater
Christophorus Gouea Visitator, rebus omni-
bus prudenter constitutis, in Lusitaniam reuer-
tens, tantum nobis in discessu doloris repen-
dit, quantum in accessu attulerat voluptatis.
Scholasticorum, vel e remotis locis disciplina
causa concurrentium, magna iuxta frequen-
tia,

tia, et industria. Sodalitium sub patrocinio vocabuloque vndecim millium virginum iam pridem institutum, nūc, cum Deiparæ Virginis Sodalitio coniunctum, prosperum cursum habet, præside et gubernatore, illustrissimo Episcopo huius ciuitatis: cuius ope natalis virginum concelebratus apparatus magnifico: suauitate videlicet concentus in vespertinis precibus peruigilij, et elegantia dramatis populo dati. Primo vespere, sublustri adhuc cælo, pulcherri-
 mum capessiuere oculi spectaculum: vbi e loco edito, plurimi orbes versatiles, sulphureo suffecti puluere, et ad emicandum instructi, concepto igne, innumeros radios cum fulgore strepituque vibrauere, scintillis coruscantibus, vt stelliferum labentem imbrem imitari viderentur. erat etiam iucundum videre coronatam turrim lychnis ardentibus, admirabili artificio: cum interea campana æra, tinnitu: et fragore, bellica: repercussum inter, et flammantem aera, afficerent visum auditumque horrida voluptate. ipso autem die celebrata supplicatio, magno ciuium apparatus, concursuque exterorum, quos pompæ ludorumque fama conciuerat. communicauit virorum mulierumque multitudo quamplurima: Assueri dein de historia a nostris discipulis pulcherrime acta. postridie facta decursio equitum in simulacrum belli: et victores præmio donati. nihil omnino defuit in ea celebritate, siue ad gaudium
 plebis,

plebis, siue ad sollempnia religionis. Ceterum, præterquam quod in nostro templo: concionati etiam nostri, rogante Episcopo, frequenter in æde maxima, et alijs in locis magno cum fructu. ad bonam frugem conuersi permulti. aliquorum inimicitia, atque inter hos, duorum, propter exortam litem iudicialem, composita. Nobilis quidam vir, falsam suspicionem quam de famulo habebat, illius sanguine: acceptam alter iniuriam, veneno, diluere moliebantur: vterque, de consilio nostrorum, ab iniquo conatu depulsus. Filius se ab obsequio patris seduxerat: et par coniugum ab amore matrimonij: persuasit vnus e nostris, illi, vt ad imperium paternum: his, vt ad communem torum reuerterentur. Vir ita exarserat in vxorem fugitiuam, vt collegisset iam pecuniam e venditione omnium rerum, quam secum auferret, illa interfecta: sed hunc quoque, immutator cordium Deus, oratione nostrorum, ad saniora conuertit. Perditæ aliquot mulieres a turpi vita retractæ. aliæ constantes aduersus minas, et impudicorum promissa, opera nostrorum, ne idem sæpius experirentur, in tuto locatæ. Et excitata erat tempestas terribissimo spiritu diaboli, sed eam lenis afflatus diuini numinis sedauit. Mancipia, quæ ex Angolano regno huc aduehuntur, materiam nostris afferunt, siue in egestate, necessaria: siue in ægrotatione, remedia: siue in morte, solaria

folatia conferentibus, exercendæ caritatis: et ex ijs aliquot baptizantur. eadem opera fructusque constitit in tribus Indorum pagis, quibus nostri præficiuntur. in his mira paganorum pietas, quam, et sedula purgatione animi, et atroci corporis diuerberatione testantur. Confessiones tum in his pagis, tum domi exceptæ, duodecim millium summam efficiunt: e quibus centum generales. Communicantium numerus, nouem millium et octingentorum circiter fuit. Centum quadraginta quattuor salutari aqua tincti: ex his vnus sexagenarius (qui e remotis regionibus accesserat, hoc vnum exposcens) statim a baptismo animam reddidit. Quinquaginta legitimo matrimonio iuncti. Pari fructu per Lusitanorum villas duo perpetuo excurrunt. in his, quo melius Aethiopum mentes formentur Christianis moribus, Sodalitates aliquot institutæ Christianæ doctrinæ: ita specie honoris utilitas inuecta. hac in excursionem confessi octies mille: de omni vita centum viginti: ad sacram synaxim venire bis mille ducenti. centum et octoginta sacro fonte renati. sollempnibus nuptijs copulati centum et viginti. atroces discordiæ sedatæ. In vxoris cædem virum quemdam ob incerta suspicionum furor armauerat, sed nostrorum industria exarmauit ferocem animum, suspicionibus euanescentibus. actum cum altero, vt in publico veniam peteret a

ret a
plum
a co
adar

SEI

C

Qui
man
que
in p
labo
runt
auic
tani
stro
instr
ope
ris v
qui
test
mill
bap
stia
E
dia
posi

ret a Parocho, quem allatrauerat: idque exemplum vtile compluribus fuit. nonnulli abstracti a consuetudine impuræ libidinis pudicitiam adamarunt.

SEDES ILHEORVM ET PORTVS Securi.

CONCIONVM FRVCTVS domi foris que in Ilheorum sede non spernendus. Quidam, alienato a nobis animo, ac dissentire manifesti, nostrorum beneficio mitigati: atque in his vnum cum orta tempestas rapuisset in prærupta, eripuerunt naufragio: dein cum e labore incidisset in morbum, assidue inuiserunt. Haustum alter venenum erroris, quod auide retinebat, eiecit. Neque vero cum Lusitanis datur opera, Indi neglecti: edocti in nostro templo initiamenti fidei, et concionibus instructi: sublenati ægrotantes, et saccharariæ operæ interuisæ, adiutæque, difficultatem itineris vtilitatis dulcedine compensante. eorum, qui apud nos sacramenta obeunt, frequentiam testantur a peccatis absoluti homines quater mille, refecti epulo cælesti bis mille quingenti, baptizati sexaginta quinque, iugati ritu Christiano duo et quadraginta.

EXTITERVNT in Portu Securo discordiarum aliquot tempestates turbulentæ, sed posuerunt, diuino fauente numine, interuentu

nostrorum. Duarum familiarum animos ira
 ira incenderat, vt extrema vellent: adolefcens
 vulneratus ab altero iniuriã reponere medita-
 batur, iamque erat oppidum in duas factiones
 diftractum: viri aliquot propinquitate coniu-
 cti, iracundiam cognationi præferentes, odio
 erant et genere iuxta cogniti: innocenti capi-
 tale crimen intentatum erat ab aduerfario:
 epistolis editis matronarum illuſtrium fama
 periclitabatur: his omnibus incommodis, fa-
 cerdotes noſtri, Dei prouiſu, ſalubriter ac dex-
 tere occurrere. Crebræ hinc miſſiones tum ad
 Luſitanorum pagos, quorum vnus caret Paro-
 cho, tum etiam ad Indorum, propinquos. Indi
 autem in tutiorem locum adducti, ne paterent
 ita crebris barbarorum incurſibus: commodio
 re etiam templo et capaciore inſtructo: et iam
 laudabilem agunt vitam procul omni tumultu.

MISSIO AD PARAGVAOS.

DE PARAGVAIS ſcripſimus aliquid
 annalibus annorum octogefimi ſexti ſep-
 timique coniunctorũ, in Prouincia Peruana, eſt
 Prouincia e Peruanis regionibus maxime re-
 mota, ad oram annis, quem Argenteum vocãt,
 multis Hiſpanorũ vrbibus oppidisque nobilita-
 ta. Huc accerſiti duo, ex eorũ numero qui annis
 ſuperioribus in Tucumanum miſſi. Cupide ex-
 cepti præparatum ſolum inuenere ſeminibus
 diuini

diuini
 care
 vſu
 form
 in lo
 cent
 duce
 excu
 cific
 dux
 gum
 tis o
 mor
 agm
 Atq
 retu
 Patr
 ad i

E
 con
 lia.
 imp
 rum
 affi
 cili

diuini verbi late spargendis. cum enim ea gens careret sacerdote, nullumque fere haberet usum sacramentorum, eorum aduentu melior forma exitit regionis: ex itinere, vno tantum in loco cum essent, audiere confitētes mille trecentos, omnes fere de criminibus vitæ totius: ducentos abluere baptismo: centum, et quod excurrit, sanctitate matrimonij illigarunt: pacificarunt multos: ad vitæ sanctimoniam adduxere nonnullos: quæ singula enumerare, longum magis, quam necessarium esset. in his tantis occupationibus, quamdiu in hac vrbe commorati sunt, singulis diebus vicatim ducentes agmen puerorum, docuere capita religionis. Atque hæc gesta in aditu prouinciæ. quæ huc retulimus, quoniam suscepta expeditione iussu Patris Leonardi Arminij, e Collegio Baicensi, ad idem Collegium videbantur pertinere.

COLLEGIUM FLVMINIS

Ianuarij.

EXPIARVNT animas sacramento penitentia hominum sex millia quingenti: confirmarunt Angelorum pane quattuor millia. multorum discordia mutata est cum pace, impudicitia cum amore castitatis. Discipulorum magnus in litteris et pietate profectus: in afficiendo verberibus corpore, affligendoque cilicijs, durissimi; diligentes in aliorum vitijs

coercendis: declaratum id maxime, cum vnus precibus, et lacrimis, cuidam viro, quæ infederat peccandi libido, extorta est. Indorum pagi nostrorum curæ commissi laborarunt hoc anno grauissimis morbis: et quamquam complures opportune subleuati, aliqui non euaserunt: ex horum numero Martinus Alfonfus, vir bello egregius, rerumque fortiter in hac ora gestarum memoria insignis. is auctor olim vt hac vrbe Lusitani alijsque oppidis potirentur: eas ob res illū rex Sebastianus inter equites Christi ordinis adlegit. nec pietatis erat studio minore: atque id tum tota vita, ex quo renatus est fonte baptismatis, tum maxime in supremis declarauit. in his pagis aperuere peccata homines bis mille: excepti cælesti conuiuio circiter mille: celebratæ nuptiæ quinquagenæ: Christianæ religioni dedere nomina centum: mulier in his annorum sexaginta, quæ cum morbo grauis e longinquis terris huc venisset causa baptismi, eodem momento conualuit. hoc miraculo confirmati multi, alij erecti.

P R A E F E C T V R A S P I R I T V S

Sancti.

IN SEX PAGOS descripti nostri Indis operam nauant, cum tamen Lusitanis non desint: et constitit fructus laboris. Aduentus Patris Prouincialis magna affecit homines voluptate:

iustate: obuiam iuere venienti, domumque deduxere admirabili frequentia: et dati ludi indices lætitiæ, more sollemni. Hac fama commoti Indorum principes, vel e remotis oris, accedunt rogantes mitti aliquem ad initiandum populos fidei Christianæ. Hos inter Tuiupabucus, vir acumine ingenij, et firmitate iudicij, vel cum Lusitanis cõferendus, excitatus colloquijs Patris Prouincialis, ex continente innumeram prope Indorum multitudinem ad nos adduxit Christianis præceptis imbuendam. Ceterum in his pagis baptizatorum summa ad trecetos, confitentium ad tria millia, communicantium ad mille quingentos, matrimonia contrahentium ad nonaginta, ascendit. magnam porro venerationem habet aqua lustralis: et apparet effectus, mirabilem in modum. eius videlicet aspersu morbi effugantur. Puer carens ambulandi vsu ab Inda matre brachijs asportatus ad templum, ablutusque vnda salutari, suis pedibus domum, sine cuiusquam adminiculo, reuertit. eodem remedio vnus atque alter e leti faucibus erepti. Ipsi porro oppidani beatum Mauritium Thebæorum Ducem inuictum, cuius reliquæ in templo nostro, præcipue colunt, et eius patrocinium persæpe experiuntur. Ponetur vnum atque alterum exemplum. Celebrabatur natalis dies Mauritij, maximo mortalium concursu, plausuque: cum interea puer intentus spe spectaculo ex editissimo loco in aceruum lapidum

subiectorum cadit: aduertit casus quamplurimos: et accurrere contritum existimantes: is autem inuentus est sanus atque incolumis, Mauritij nomen appellans: neque vlla apparuit offensa. mansit tantum rubicunda lineola, index beneficij, cinguli in morem totum corpus amplexa. Ex oppidi primoribus vir quidam, ingrauescente morbo, deferri se insit ad templum, vnde, pie osculatus cum esset reliquias, recepta sanitate discessit. illud etiam auget religionem. quod numquam proferuntur reliquiae (proferuntur autem non raro) ad euocandam pluuiam, quin imber largissimus exundet. Has ob res crescit in dies Sodalitium sancto Mauritio sacrum, et cultus sacramentorum, quod vel maxime indicant absoluti peccatorum nexu quinquies mille, termille diuina dape refecti.

RESIDENTIAE SANCTORVM et Piratiningæ.

DE RESIDENTIA Sanctorum hæc pauca ponentur, omiſſis communibus. Puellæ aliquot, quarum pudicitia obstabat inopia, in loco tuto atque honesto locatæ. Reconciliati nonnulli, tanto maiore gaudio, quanto presentius periculum metuebatur.

PIRATININGÆ trecenti facti Christiani: in Residentia Sanctorum septuaginta: his duobus in locis, per confessionem, peccatorum

eorum
que n
nubi

CO

IN

pu
confi

nostr

et tes

inter

mini

legiri

ta. Q

tere x

celest

stanti

reieci

farios

dustr

osten

reoru

proce

turri

terno

vero

ras e

Chri

tos:

corum sarcinam deposuere octomillia : quinque millia perceperunt Eucharistiam : iure conubiorum confociati viginti.

COLLEGIUM PERNAMBUCENSE.

IN MAGNO mercatorum cōmeatu propter opportunitatem portus, magna vis confidentium, et ineuntium pacta de consilio nostrorum: sua etiam vtilitas concioni, quam et testatur pax inter discordes sæpe cōstituta. inter naucleros seditio, quæ cruentam cædem minitabatur, compressa. e sorde libidinum ad legitimas nuptias traducti amplius quadraginta. Qui in nostro templo Christi corpore pasti, fere quattuor millia censentur. Ex his vnus cælesti cibo confirmatus, ea patientia, et constantia, oblatam sæpe certaminis occasionem reiecit, vt eodem die in suam amicitiam aduersarios retraxerit. Et agnoscunt oppidani industriam nostrorum, eamque sibi gratam esse ostendunt liberali eleemosyna. tria millia aureorum hoc anno contributa: quam ob rem processit Collegij exædificatio: excitataque turris campanaria cum horologio, nostris externorumque vsibus maxime opportuno. Nec vero in oppido se tenuit nostrorum labor: foras etiam se intendit. igitur, in excursionibus Christo per baptismum aggregarunt ducentos: acceperunt confessionum duo millia: spon-

falia

falia constituere inter paria octoginta: discordes sedarunt: atque in his vnum eo prouectum amentia, vt sacro in loco sacerdotem interficere medicaretur. De Paraiba oppido, anniuersariaque ad ipsum profectio, scriptum est annis superioribus. Eius Præfectus, perspecto nostrorum fructu, de Collegio fundando cœpit cogitare, eaque de re certiosem vult facere regē: neque diffidit de eius liberalitate, et assensu. eodem studio Dux alterius loci duas obtulit parasangas, in quibus excolendis elaborare possimus. At nostri, propter paucitatem operarum, spe dilata in posterum, vnus tantum pagi procuratione suscepta, extruxere templum, in quo occupatam operam habent, non sine fructu. Præfecti erga nos beneuolentiam declarauit pax inter ipsum et Hispanorum Ducem constituta: ita ciuitas olim in duas diuisa partes cum periculo mutua cædis, concordia coaluit. ex quo permagna confessionis et communionis sacramenta frequentantium copia veluti ab radice pullulauit.

DEFUNCTVS SVM, Deo adiuuante, Patres Fratresque summa obseruantia colendi, hoc etiam anno, vt alijs proxime duobus, opere difficili atque arduo conscribendorum annualium. auxit difficultatem eius dilatio, cui, confectioem aliarum rerum, quæ in dies superueniunt, cum iussus anteuerto, inieciimus manum eo fere tempore, quo oportuit esse perfectum,

fectum . ita vno mense octo Prouincias e longioribus absolui, nec satis integra valetudine. neque erat fortasse festinato opus: sed verebar, ne procrastinatione moram curamve arguente, apud ignaros causæ, viderer aut citius potuisse scribere, quam vellem, aut melius voluisse quam possem . Ceterum, si alterutrius inopiæ fama subeunda est, malim profiteri deesse mihi facultatem scribendi, quam vobis, quibus debeo, iuxta Deum, omnia, gratificandi voluntatem . Valete . E Collegio Romano Decimo Calendas Decembres . M. D. XCI.

Omnium in Christo seruus

Franciscus Bencius.

Pag. Vers. Errata

4	7	infamiae
24	29	cepimus
67	23	proijciens
78	9	praesciberet
87	16	carcerem
88	18	Accademia
104	19	Aliquod
144	27	grauissime
	28	morber
160	27	repentibus
166	22	probosum
181	8	tragedia
197	16	quam
204	10	occidunt
205	1	sic
211	1	auerfam
233	2	Prædosito
234	12	meditationibus
235	14	MONASTERIENSI
252	18	Pharmaceutica
266	27	dysenteriae
271	19	corpore
329	25	e supplicatione
332	8	erecti
422	4	conicij

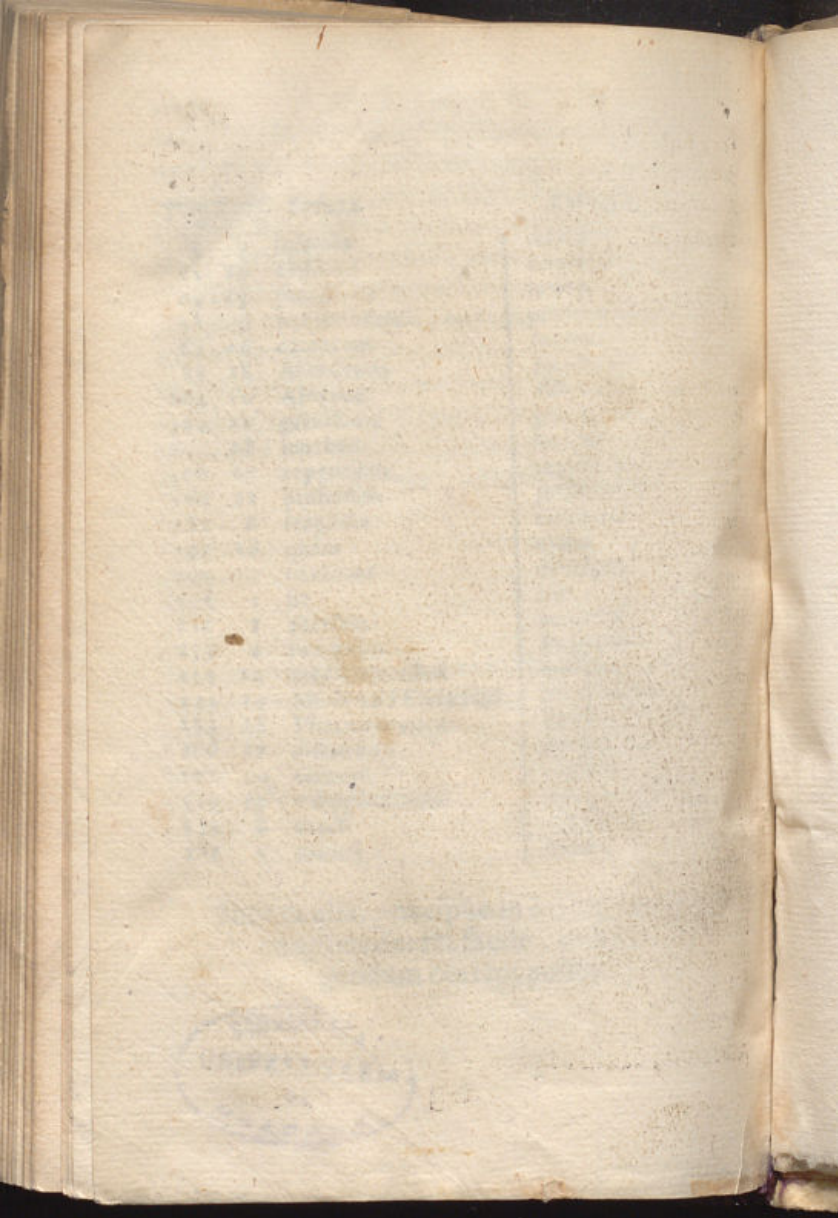
Corrige.

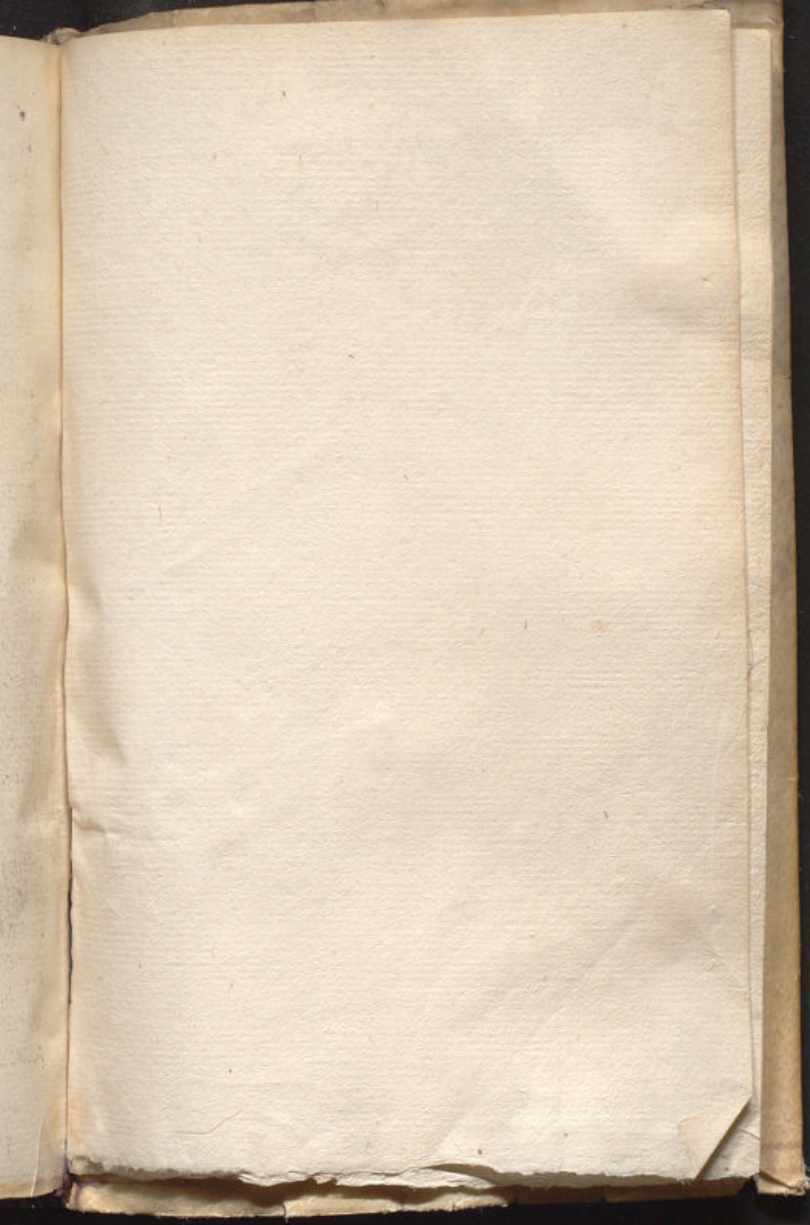
infantiae
cepimus
iaciens
praescribere
carcere
Academia
Aliquid
grauissimo
morbo
reperentibus
probosum
tragedia
quem
decidunt
hic
accerfam
Præposito
meditationibus
MONASTERIENSE
Pharmaceutria
dysenteriae
corpore
e triplici concione
erecti
conicij

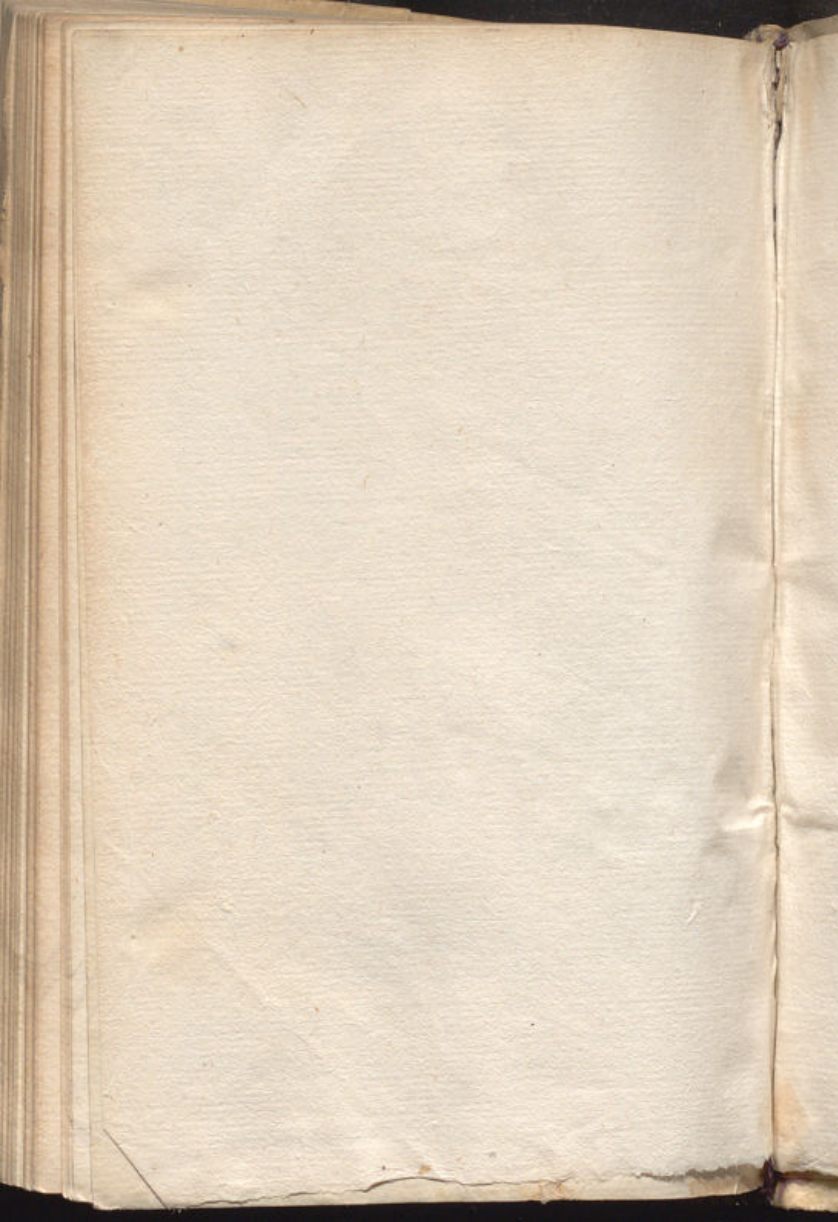
Sunt et alia, praecipue in interpunctis, sed
 ea animaduerti facile, et inter le-
 gendum corrigi possunt.

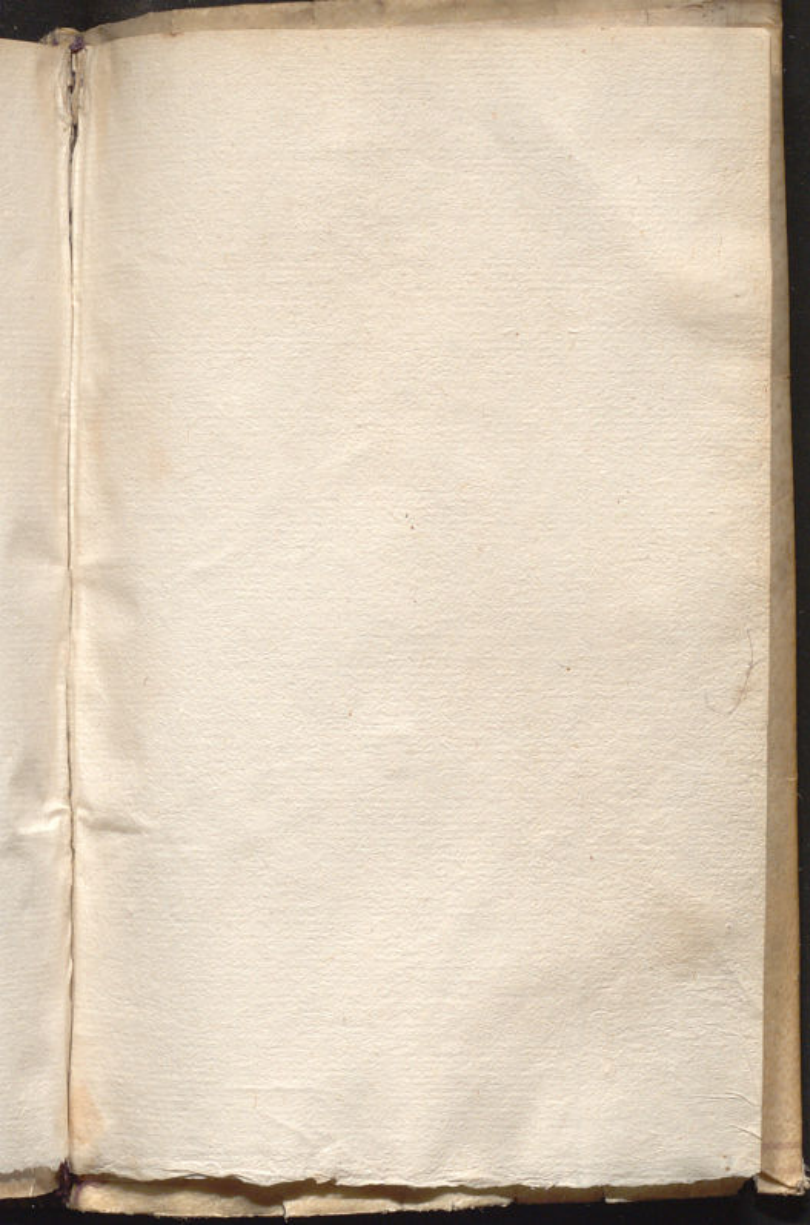

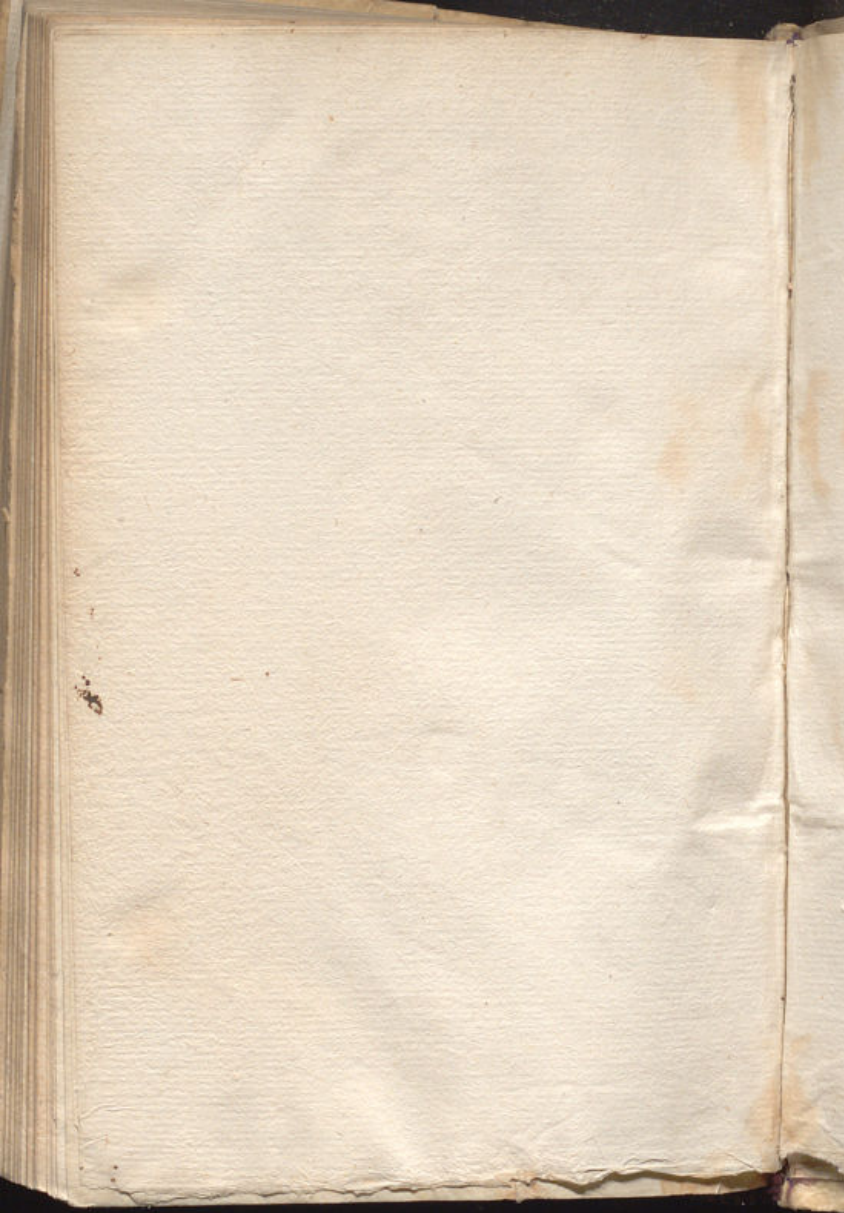
1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900

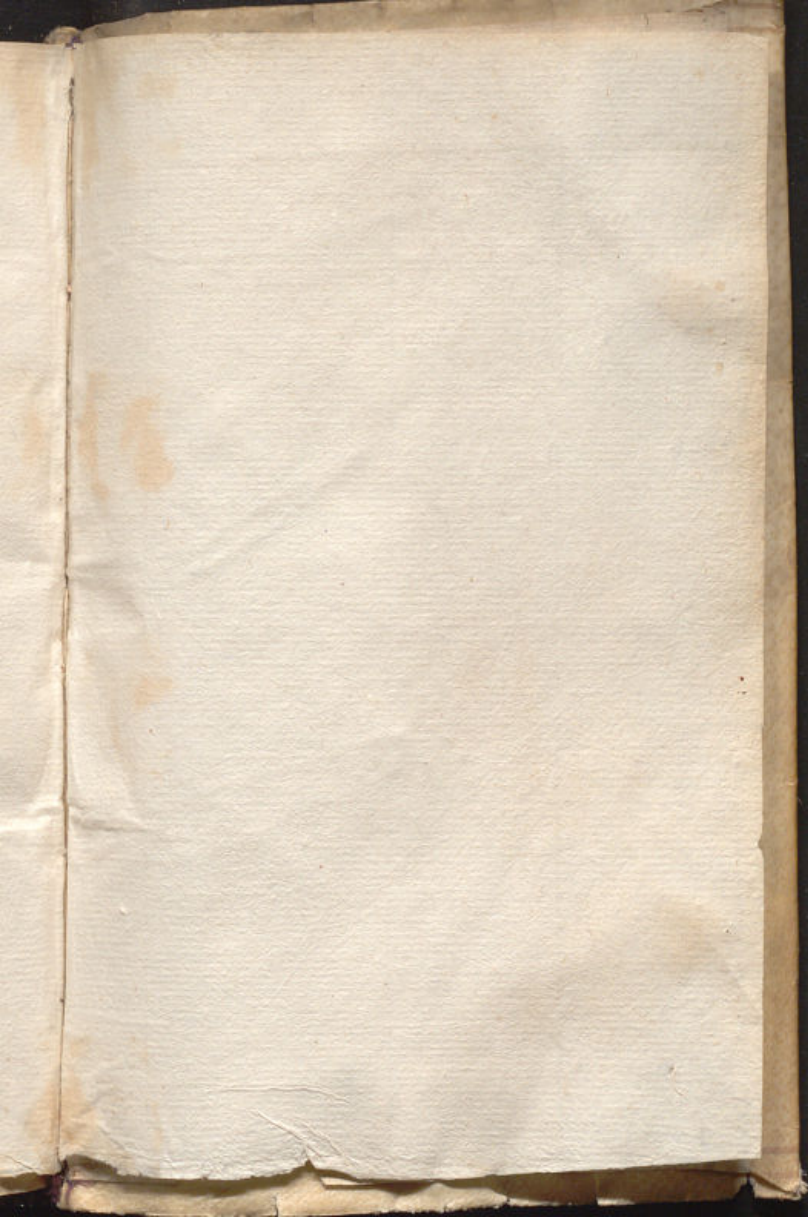

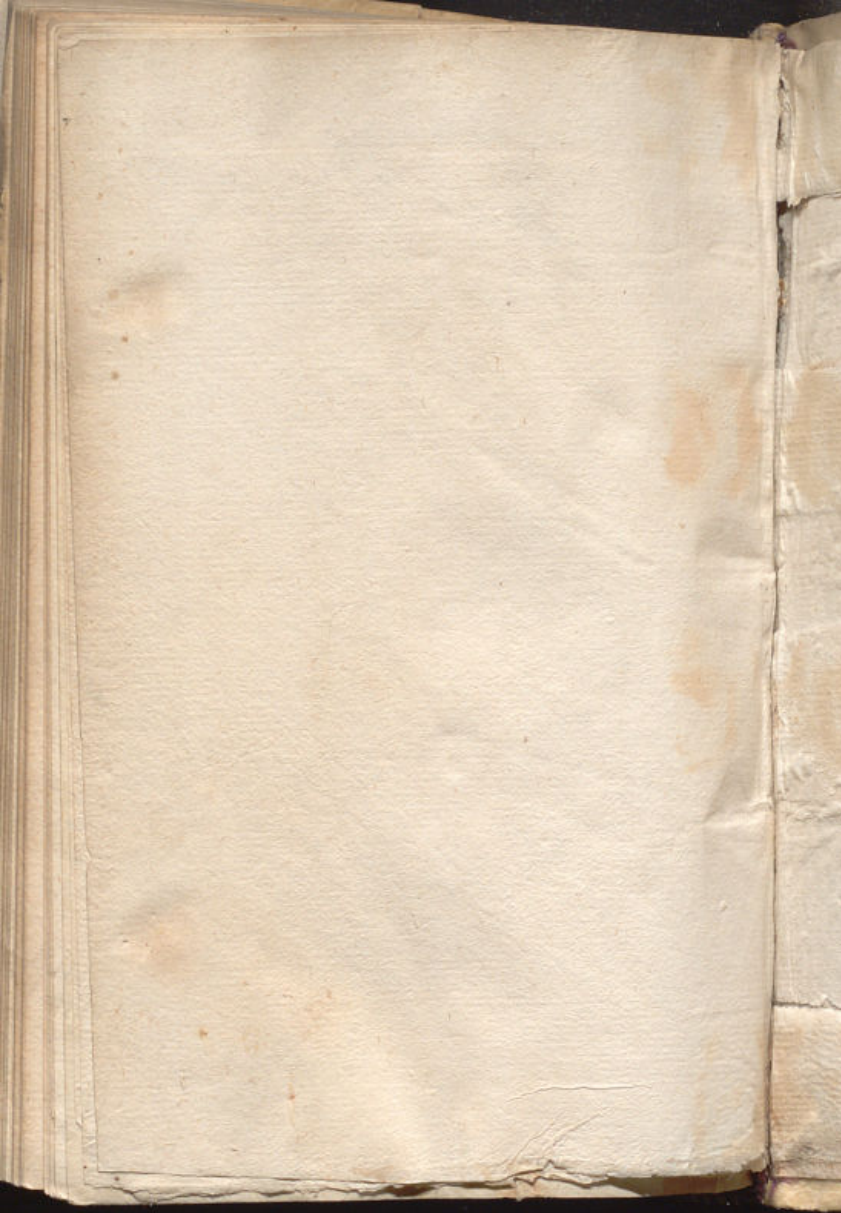

171

